

Per aspera ad astra

Constelații 5 diamantine

**Revistă de cultură universală
editată sub egida Ligii Scriitorilor Români
și a Uniunii Ziarștilor Profesioniști din România**

**Anul XVI, Nr. 4(176)
Aprilie 2025**



Andrei Pennazio - *Ecouri din copilărie*

Semnează:

**- Petru Ababii, Virgil Andronescu, Madalina Virginia Antonescu, Marin I. Arcuș, Mihai Caba,
Mihaela CD, Iulian Chivu, Lucian Ciuchiță, Gelu Dragoș, Doina Drăguț, Mihai Gîndu,
Constantin Lupeanu, Carmen Manea, Nicolae Mareș, Ștefan Lucian Mureșanu, Camelia Oprea,
George Petrovai, Liliana Popa, Ion Popescu-Brădiceni, Iosefina Schirger, Florentin Smarandache,
Radu Sorescu, Filip Tudora, Mircea Tutunaru, Al. Florin Țene, Ionuț Țene, Constantin E. Ungureanu,
Lucia-Cosmina Vlad, Ioan Voicu, Mariana Zăvati Gardner**

Sumar

Doina Drăguț , <i>Mă fascina chipul Lui luminos</i> ..p.3
Nicolae Mares , <i>Douăzeci de ani de la înălțarea la cer a fostului Pontif Karol Wojtyla</i>pp.4-9
Ion Popescu-Brădiceni , <i>Puterea, potențaii și masele</i>p.10
Doina Drăguț , <i>Jocul minții</i>p.11
Ion Deaconescu , <i>Caligrafia ecoului</i>p.11
Mihai Caba , <i>Neînfrântul poet al închisorilor - Radu Gyr</i>pp.12-15
Constantin Lupeanu , <i>Gândirea confucianistă - remediul universal</i>pp.16,17
Nicolae Mares , <i>Maxime și aforisme</i>p.17
Ștefan Lucian Mureșanu , <i>Elegiile lui Nichita Stănescu și nonnervurile lor afective</i> ..pp.18-22
Ioan Ursu , <i>Despre Jocul minții, ca Joc al Poeziei. Un Joc al Criticii</i>pp.23,24
Iulian Chivu , <i>La Cattedrale cadente și chipul poetului</i>pp.25,26
George Petrovai , <i>Recurs la metodele politicianiste</i>p.26
Carmen Manea , <i>Nicolae Racu - 80</i>pp.27,28
Madalina Virginia Antonescu , <i>Poezia nomadă a deșertului și filozofia mirajului</i>pp.29-34
Lucia Cosmina Vlad , <i>Cartea de suflet: "Fațetele tristeții"</i>pp.35-37
Ion Popescu-Brădiceni , <i>Triada transhomerică</i> ...p.37
Gelu Dragoș , <i>Luminile lui Al. Florin Țene, într-un nou roman de excepție</i>pp.38,39
Petru Ababii , <i>Cugetări</i>p.39
Josefina Schirger , <i>"În orice om o lume își face încercarea"</i>pp.40,41
Marin I. Arcuș , <i>Piotr Ilici Ceaikovski</i> ..pp.42,43
Ionuț Țene , <i>Coloana Infinitului este ostia lumii ce susține bolta cerească</i>pp.44,45
Mihaela CD , <i>Poeme</i>p.45
Constantin E. Ungureanu , <i>Am învățat de la Eminescu</i>pp.46,47
Ioan Ursu , <i>Poeme</i>p.47
Mircea Tutunaru , <i>Mergând pe strada poesisului</i>p.48
Virgil Andronescu , <i>Călătorind cu poezia prin poezie, iubind!</i>p.49
Radu Sorescu , <i>O poezie a peisajului sufletesc</i>p.50
Liliana Popa , <i>Poeme</i>p.50
Lucian Ciuchiță , <i>Cronica unei Români dezbinate</i>p.51
Mariana Zavati Gardner , <i>Poeme</i>p.51
Camelia Oprea , <i>Poeme</i>p.52
Al. Fl. Țene , <i>Cele două valențe ale eroului</i> ...p.53
Sesiunea extraordinară a SCSRGp.54
Ioan Voicu , <i>Re-vizitând virtutea solidarității</i>pp.55,56
Florentin Smarandache , <i>NeutroGeometria, NeutroAlgebra și aplicațiile lor</i>p.57
Mihai Gîndu , <i>Despre religie, morală și deriva societății în CD</i>pp.58,59
Filip Tudora , <i>Picătură de pictură</i>p.60

Constelații diamantine

Revistă de cultură universală

Fondată la Craiova,

în septembrie 2010

- apare lunar -

**Redactor-șef: DOINA DRĂGUȚ****Secretar general de redacție: NICOLAE MAREȘ**

Redactori literari: LIVIA CIUPERCĂ
IULIAN CHIVU
SILVIU DOINAȘ POPESCU
IONUȚ ȚENE

Redactor artistic: FILIP TUDORA (UK)**Redactor muzical: CARMEN MANEA****Grafica & DTP: DOINA DRĂGUȚ****Consilier editorial: ION POPESCU-BRĂDICENI****Redactori asociați:**

FLORENTIN SMARANDACHE, SUA
PETRU ABABII, R. Moldova
VIOREL ROMAN, Germania
MARIANA ZAVATI GARDNER, Anglia
GALINA MARTEA, Olanda
LIDIA GONȚA GROSU, R. Moldova

Pe site-ul Academia Premium, la adresa https://www.academia.edu/127935873/Constelatii_Diamantine_Nr_175_2025 se poate citi:

Constelații Diamantine is one of the best Romanian literary journals of today. It has an international editorialship and collaborators from all over Romanian diaspora around the world. Poems, prose, essays, illustrations.

[Constelații Diamantine este una dintre cele mai bune reviste literare românești ale zilelor noastre. Are o redacție internațională și colaboratori din toată diaspora românească din întreaga lume. Poezii, proză, eseuri, ilustrații.]

Responsabilitatea privind conținutul materialelor publicate în revista Constelații diamantine aparține strict autorului care semnează textul.

Materialele se vor trimite la adresa:
doinadragut2014@gmail.com

Adresa redacției:

Bd. Decebal, bl. S2, ap. 13, Craiova, Dolj, cod: 200440

ISSN 2069 – 0657

Fondatori: Doina Drăguț, Al. Florin Țene,
N.N. Negulescu, Janet Nică

Ilustrația revistei: Andrei Pennazio

Doina DRĂGUȚ

Mă fascina chipul Lui luminos

L-am văzut pe Prea Fericitul Teoctist de multe ori la televizor și i-am ascultat „Cuvintele de învățătură”. Mă fascina chipul Lui luminos și mă captiva blândețea cu care se adresa. M-am aflat de două ori în preajma Sa și îmi permit să evoc aceste „întâmplări” (una fericită și alta tristă).

...Era pe 26 octombrie 1995, când Prea Fericitului Teoctist i s-a conferit titlul de *doctor honoris causa* al Universității din București. În fața Senatului Universității, PF Teoctist a susținut prelegerea cu titlul „Biserica și Cultura”, punând în lumină legătura indisolubilă, în istoria neamului, dintre credință și cultură. Ce cuvântare era mai potrivită, în momentele acelea, când se afla în fața unor intelectuali? N-a ezitat să vorbească despre „confruntarea dintre biserică și știință, dintre credință și rezultatele cercetării științifice care au existat”.

„Situția aceasta decurge din cei 45 de ani de comunism. O bună parte din intelectuali s-a îndepărtat de valori, mai ales că ne-am aflat sub un ateism militant. Este, deci, de mare însemnătate să refacem această legătură, să o reluăm, fiindcă ea există, chiar dacă nu s-a manifestat explicit: nu există credință fără cultură și nu există cultură fără credință!” - spunea PF Teoctist.

Prea Fericitul Teoctist a mai vorbit atunci despre marii creatori ai neamului, care sunt exponenți ai sufletului și cugetului românesc, că aceștia sunt „coloane de lumină ale culturii și credinței neamului nostru”.

Cea de-a doua „întâmplare” este una a unui moment de mare tristețe și adâncă durere. În anul 2000, sâmbătă, pe 20 mai, aveau loc funeraliile IPS Nestor, Mitropolitul Olteniei, la Catedrala Mitropolitană Sf. Dumitru din Craiova.

Prea Fericitul Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în fruntea membrilor Sfântului Sinod al BOR, a participat și a condus funeraliile IPS Nestor. Au fost peste două mii de dreptcredincioși care s-au perindat prin fața catafalcului, uimiți de graba cu care IPS Nestor a plecat Dincolo, pentru a-și lua rămas-bun.

După slujba de înmormântare, PF Teoctist a găsit „resurse pentru exclusivitate”: „Dumnezeu a hărăzit altfel după cum ne-am fi așteptat... Dată fiind diferența de vârstă, ar fi fost normal ca Dânsul să ia parte la funeraliile mele, iar nu eu la ale Sale...”

Atunci (în 2000), IPS Nestor avea 73 de ani, iar PF Teoctist - 85 de ani.

*



Prea Fericitul Teoctist a promovat învățământul religios după 1989, înființând noi seminarii teologice, școli medii de cântăreți bisericești, de pregătire a asistenților sociali, băieți și fete, de restauratori de monumente istorice și a organizat obținerea de burse în străinătate pentru studenți.

În învățământul general de toate gradele și profilurile a fost introdus învățământul religios. A reorganizat și promovat activitatea editorială bisericească.

A publicat multe articole, predici, cuvântări și studii care sunt cunoscute atât în țară, cât și în străinătate.

*

În perioada 7-9 mai 1999, la invitația Patriarhului Teoctist, s-a desfășurat vizita istorică în România a Sanctității Sale Papa Ioan Paul al II-lea (prima vizită a unui Papă într-o țară majoritar ortodoxă).

În anul 2002, Întâiul Stătător al Bisericii Ortodoxe Române a efectuat vizita de răspuns în Italia, unde a fost primit de Episcopul Romei cu cele mai mari onoruri.

În discursul său, PF Teoctist a spus: *Noi, cei ce am venit din România - din „Grădina Maicii Domnului”, cum atât de frumos amintea Sanctitatea Sa, Papa Ioan Paul II despre țara noastră, în cuvântul rostit la sosirea în București, în luna mai 1999 - am venit la Roma pentru a rămâne șapte zile, căci am găsit aici frați întru slujirea și mărturisirea lui Hristos.*

Se cuvine ca, mai întâi de toate, să dăm slavă Preabunului Dumnezeu pentru că ne-a învrednicit ca, după mai bine de trei ani de la întâlnirea noastră de neuitat de la București, să continuăm, iată, acum, la Roma, acele momente de înaltă trăire spirituală. Ne aflăm aici pentru a răspunde frățeste invitației Episcopului de astăzi al Cetății Eterne și a ne bucura împreună cu bucurie negrăită.

Patriarhul Teoctist și Papa Ioan Paul al II-lea au împărtășit ideea că Biserica Ortodoxă și Biserica Catolică „trebuie să contribuie împreună la o misiune care caracterizează cel de al treilea mileniu”, aceea de unitate în și prin credință, după cum atestă declarația lor comună adoptată în 2002 la Vatican.

*

În februarie a.c. s-au împlinit 110 ani de la nașterea Patriarhului Teoctist (Teodor Arăpașu). După 21 de ani de păstorie ca Patriarh al BOR, a trecut la cele veșnice pe 30 iulie 2007.



PF Teoctist

Nicolae MAREȘ

Douăzeci de ani de la înălțarea la cer a fostului Pontif Karol Wojtyła



Credința în pronia cerească - mobil al progresului uman

Scriam, în volumul *Ioan Paul al II-lea - Papă pentru mileniul al III-lea*¹ că omul, ca individ, trebuie să își pună în valoare - în primul rând - vocația lui cea adevărată, calitățile cu care Dumnezeu l-a hărăzit; toate acestea sunt menite să slujească oamenilor și societății în ansamblul ei. Însă, nu întotdeauna se întâmplă așa. Indivizii, deseori furați de gânduri sau interese meschine, izvorâte din realități sinistre, străine sufletului lor, nu mai apelează la divinitate. Ei acționează în direcții străine firii hărăzite de aceasta. Atunci, izbânda lor se transformă în povară. Credința în pronia cerească s-a dovedit a fi un mobil indispensabil al progresului uman. Și-au spus gândurile lor în această direcție cele mai luminate minți, inclusiv Albert Einstein² - și, nu numai el.

Unele din izbânzile cerești în cazul Wojtyła

Astfel, tânărul născut în Wadowice, orașelul a cărui paradigmă are o rezonanță românească, provenind de la vaduri, adică o apă ce poate fi ușor trecută, dar și liman. Karol ar fi putut profesa, dacă personal n-ar fi ales - cu bună credință - pe cea de preot - putea fi actor, regizor de talie internațională, scriitor cu largi viziuni, chiar un bun sportiv - dacă nu de performanță - în orice caz un bun propagator al sportului, care de altfel a și fost.

Capacitatea sa extraordinară de a se adapta nevoilor curente a fost surprinsă magistral, de colegul său de liceu, evreul Jerzy Kugler:

Karol era tipul de om extraordinar, primul la școală, primul la teatru, primul în toate. Dacă s-ar fi dus să lucreze la General Motors, ar fi ajuns președinte.³

Tânărul Wojtyła a ales, în schimb, din străfundurile inimii sale, să fie preot, să fie păstor. Și, să pască turma lui Dumnezeu, așa cum Sfântul Petru a spus: „nu cu silnicie, ci cu voie bună, după Dumnezeu, nu pentru câștig urât, ci din dragoste” (1. Petru, 5.2).

Primii dintre enoriașii săi, locuitorii din Negowice, satul de pe colinele blânde ale Munților Tatra, în care tânărul Karol Wojtyła a fost vicar, vor simți din plin, ce a însemnat sufletul său mare, în viața de zi cu zi. O vedea părintele vicar prin fapte și cu o dăruire nemărginită, așa cum o arată mărturiile localnicilor. La fel și enoriașii de la Biserica Floriană din Cracovia au exprimat cele mai cordiale cuvinte la adresa sa. Sunt numeroase mărturii și dovezi despre Omenia dovedită, în continuare de slujitorul divinității, până în anii în care a ajuns pe cele mai înalte trepte ale ierarhiei bisericești, cea de Cardinal.

Un bun păstor

Karol Wojtyła va rămâne tot timpul păstorul adevărat, un bun păstor, ca și după plecarea sa la Roma, pentru a participa la Conclavul Vatican II. Am în minte imaginea sa de atunci, alături de Papa Paul al VI-lea, care îi aprecia cunoașterea din interior a comunismului de către polonezul mult încercat se soartă.⁴ Conlucrarea dintre cei doi Pontifi, în timpul războiului rece a fost exemplară. În fapt, s-a constituit în unul din elementele hotărâtoare, care a dus la ridicarea în jilțul Sfântului Petru, la 22 octombrie 1978 a lui Karol Wojtyła. Prin calitatea dobândită el a declarat solemn: „Nu vă temeți! Deschideți, deschideți-i larg ușile lui Cristos, puterii Sale mântuitoare... deschideți granițele statelor, sistemele economice și politice... Nu vă temeți! Cristos știe ce este în inima omului, numai El singur o știe!” A fost o chemare pentru mileniul care se apropia. Așa a început istoria dărâmării orânduirii comuniste din temelii.

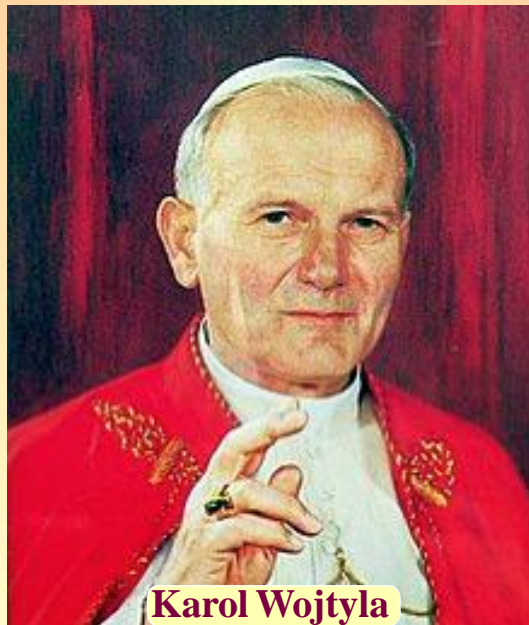
Urmare a faptului că am trăit în Polonia în perioada respectivă - în calitate de diplomat - urmărind cu sufletul la gură tot ceea ce se petrecea, uneori înclinându-mă, împreună cu întregul Corpul Diplomatic, la aeroportul militar Okęcie din Varșovia, modesta mea persoană fiind singurul dintre colegi, care îl saluta în limba sa - la care primeam un zâmbet larg - pot afirma în cunoștință de cauză ce a însemnat perioada respectivă, dar asupra acestor aspecte voi reveni.

Câteva din faptele wojtyliene intrate în conștiința oamenilor de rând

Înainte de-a fi Arhiepiscop, Karol Wojtyła s-a trezit, în plină iarnă, cu un grup de peste 600 de așa ziși delegați, veniți la Palatul episcopal din Cracovia, dintr-o localitate muntoasă, îndepărtată, pentru a-L colinda, potrivit datinilor. Sătenii I-au adresat invitația de a-L avea oaspete pe meleagurile lor. Au fost asigurați de acesta că negreșit va face. Și, plăcută le-a fost uimirea, când s-au trezit, peste câteva luni, în primăvară, cu Arhiepiscopul Cracoviei în localitatea lor împreună cu secretarul personal. Greu de descris sărbătoarea din sat și din împrejurimi.

Alte întâmplări - unele hazlii

Cardinalului Karol Wojtyła îi plăcea foarte mult să schieze. Făcea acest lucru într-un costum simplu, care nu se deosebea cu nimic de cele purtate de oamenii de rând. Într-o zi, după mai multe ore petrecute pe schiuri, s-a dus la un țăran, să cumpere o sticlă de lapte. Gazda s-a uitat la el ceva mai îndelungat, după care l-a întrebat-l, puțin nedumerit de modul în care schiase și se prezenta.



Karol Wojtyła



-
- Dumneata, de unde ești, domnule?
 - Din Cracovia - i-a răspuns Karol Wojtyła.
 - Și ce faci acolo?
 - Sunt cardinal - i-a răspuns Karol.

Văzându-l cum a schiat, cât și costumul modest pe care îl purta, el a dat neîncrezător din cap, și i-a răspuns:

- Oi fi dumneata cardinal, așa cum sunt eu papă.

În Tatra

Iată-l pe Cardinal, într-o altă ipostază, inedită dar și hazlie, petrecută - de data aceasta - pe crestele Munților Tatra, la Kasprowy Wierch, zona în care Polonia se învecina cu Cehoslovacia. Urmare a faptului că zăpada căzuse noaptea din belșug, și delimitările fruntării nu puteau fi observate de un străin, respectiv de schiorul Wojtyła, el a intrat într-o zonă interzisă. Pe loc, a fost oprit de un grănicer, care l-a legitimat. După ce i-a văzut cartea de identitate și funcția deținătorului, cea de Cardinal, militarul a strigat din răsuputeri.

- Tâmpitul, tu știi cui i-ai furat buletinul.

Chipul schiorului s-a umplut de uimire.

- La pârnaie cu tine.

Cardinalul a protestat cu vehemență, însă fără nici un rezultat.

Grănicerul o ținea morțiș, pe-a lui.

- Borfașule, pe mine n-ai să mă păcălești. Ai curajul, să mă crezi idiot, nemernicule? Cine dracu a mai văzut un cardinal pe schiuri?

După ce situația s-a clarificat, speriat și mirat - grănicerul a trebuit să își ceară iertare, de la cel pe care îl muștrulise nemilos, cât și a superiorilor săi, pentru greșeala comisă.

Despre condițiile spartane în care locuia la munte

Doar persoanele care au avut ideea de-a cerceta mai în profunzime condițiile spartane în care înalta față bisericească era cazată, grație maicilor de la Jaskolka, care îl găzduiau, au rămas realmente stupefiați.

Karol dormea într-un pat de fier; se spăla într-un lighean obișnuit, cu apa ținută într-o vadră de lemn. Am spune, în condiții modeste ieșite din comun.

Tot în condiții vitrege, tânărul Wojtyła practica vara, sporturile nautice, în nordul Poloniei, la Lacurile Mazuriene. Acolo, el umbla într-un șort simplu, îmbrăcat cu un hanorac gri și cu o șapcă obișnuită pe cap. În spate, avea nelipsitul rucsac.

Aici, tânărul Karol Wojtyła se îndeletnicea cu efectuarea de vizite regulate la grupurile de tineri cazați în „oazele” organizate de biserică, pentru odihnă și desăvârșirea spirituală a tinerei generații. El vedea în ele, simptomul nou al renașterii instituțiilor ecleziastice, în spiritul lucrărilor Conciliului Vatican II.

Episcopul de Cracovia își impuseră o regulă de fier, aceea de a discuta personal, cel puțin o dată, cu fiecare dintre tinerii care frecventau Seminarele teologice, dar și cu preoții mai în vârstă.

Mai mult, cărturarul Karol Wojtyła a făcut un timp naveta de la Cracovia la Lublin, unde la Școala superioară funcționa drept cercetător și literat; aici a purces la înființarea unui Consiliu preoțesc - organ format din 30 de persoane, alese de preoțime, șase din ele fiind numite de cardinal. Totul pentru introducerea principiului colegialității în Biserică, potrivit spiritului, pentru care, personal militase în 1968, la lucrările Conciliului Ecumenic Vatican II.

Menționăm, totodată, că din anii '60 Karol Wojtyła a funcționat în Polonia, Institutul familiei instituție care avea și o secție caritativă. Alături de instituțiile respective, un loc important îl ocupa Centrul special pentru pregătirea spirituală a tineretului.

Aici, viitorul Pontif a declarat: - Am devenit preot, în primul rând, pentru a fi aproape de familii și de tinerii căsătoriți. El a scris și o piesă de teatru, în care oglindea starea respectivă de fapte.⁵ Avea titlul: -

Magazinul Bijutierului - montată fiind de regizorul Constantin Dinischiotu⁶; textul a fost prezentat de zeci de ori la Postul de radio național, pe scena Teatrului din Bacău, respectiv pe cea a impozantului Cazinou din Sinaia, în interpretarea unei trupe de actori ai Teatrului Sică Alexandrescu din Brașov.

Îi plăcea să umble în straițe de muntean

În general, Karol Wojtyła se comporta precum muntenii polonezi, umblând chiar în straițele respective /de goral/, pe care le purta cu drag. Străbunicul său a fost notar valah. Înaintașii săi au ajuns în Polonia, urmare a transumanței românești, în căutare de hrană bună pentru turme. Veneau pe aceste meleaguri din nord-vestul Transilvaniei ori treceau din Moldova peste Ceremuș și sălășluiau cu mioarele lor la izvoarele Oderului. Transhumanța românească spre meleagurile respective a început din a doua jumătate a secolului al XIV-lea și a durat până în secolul al XVII-lea. Între timp, ea s-a îndreptat și în direcția Lublin-Luck, trecând prin Codrii Sandomierz-ului, spre muntele Sfintei Cruci⁷. Se cuvine să relevăm totodată că peste 500 de localități au fost fondate aici de români, iar primele valuri ale transumanței valahe au precedat cunoscutele colonizări germane din Polonia Mică (Matopolska).⁸ Astfel, în anii 1334 și 1335, la curtea Prințului de Halici îi găsim pe Borisco Caracula și pe Alexandru Moldaovici, iar la Przemysl, datorită colonizării Văii Sanului, cu păstori munteni și moldoveni, a funcționat acolo, în 1353 Episcopul Chiril Valahul - Kirylo Wotoszyn.⁹

Calea vieții wojtyliene

Pentru a înțelege și mai bine care a fost Calea vieții străbătută de Sfântului Părinte, Ioan Paul al II-lea, este indispensabil să evocăm ceea ce s-a petrecut în Europa, la 1 septembrie 1939, atunci când cizma hitleristă a invadat Polonia, moment în care istoricul neamului, Nicolae Iorga, a chemat cu ardoarea unui mare filo-polon, în Neamul Românesc, ca națiunea română să sară - de la vlădică la opincă - în ajutorul fraților polonezi. Și așa s-a întâmplat. Solidaritatea va spori și mai mult în momentul în care Stalin, potrivit Pactului Ribbentrop-Molotov, va ataca Polonia din Est. Se înfăptuia atunci cea de-a patra dezmembrare a acestei țări eroice. Pronia cerească își face prezența prin ceea ce Biblia spune: Cel ce mă află, a aflat viața, și dobândește har, de la Dumnezeu.¹⁰

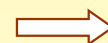
La Zakrzówek, Wojtyła începe lupta cu stânca

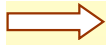
În plin război, au început cele mai grele clipe din viața tânărului Karol. El a trebuit, cu ajutorul camarazilor săi, să lupte pentru a sfârâma, la propriu - stânci de piatră. Înfrentarea respectivă o va descrie, cu mare har poetic, peste ani, în unul din poemele sale:

Palmele: sunt peisajul inimii mele / iar sufletul este / precum vadul/ prin care/ șuvoiul de apă trece. // Sărmanele-mi palme/ abia le mai deschid/ devenit-au/ stană de piatră./ Iar suferinței din suflet / nu mai știu/ a-i spune/ pe nume.¹¹

Preocupări și inițiative promovate de Karol Wojtyła la sesiunile sinodale ale episcopilor

Prin decretul privind misiunea pastorală a episcopilor în biserică / christus dominus/, Papa și episcopii perpetuează lucrarea lui Hristos, Suveranul Pontif bucurându-se de orânduire divină, de putere supremă, deplină, nemijlocită și universală pentru mântuirea veșnică a oamenilor.¹² Episcopii, împreună cu Capul lor, Pontiful Roman, și niciodată fără acest cap, sunt subiectul supremei, și deplinei puteri asupra Bisericii, putere care nu poate fi exercitată decât cu consimțământul acestuia, ca un act cu adevărat colegial. Subliniem colegial nu democratic. Această idee de conducere a Bisericii a fost susținută cu tena-





citare, în cadrul Sinodului, și ulterior, după cum vom vedea de Karol Wojtyła.

Episcopii oferă Păstorului Suprem al Bisericii colaborarea lui în Sinodul Episcopilor, acționând în numele întregului Episcopat catolic.

Urmare a împotrivirii autorităților guvernamentale poloneze, care n-au acordat pașaport, în toamna anului 1967, Cardinalului Stefan Wyszyński¹³, pentru a se deplasa la Vatican, Delegația Episcopilor Polonezi, care se va solidariza cu Primatul Poloniei, deci și Cardinalul Wojtyła, nu va participa la lucrările primului Sinod. Absența polonezilor va măhni pe Episcopii din întreaga lume, Papa Paul al VI-lea adresându-le acestora epistole speciale de încurajare.

Aceste instituții sinodale, ca organe cu caracter consultativ, având reprezentativitate globală, joacă un rol important pentru Suveranul Pontif, aspect ce va fi dezbătut timp de două săptămâni, doi ani mai târziu de la incidentul menționat mai sus, în octombrie 1969. Exact în perioada menționată, grupuri de preoți anti sinodali pichetau Vaticanul solicitând desființarea celibatului și legalizarea căsătoriilor. În cuvântarea inaugurală, Papa va confirma dorința Bisericii de a introduce principiul colegialității, rămânând ca aceasta să fie dezbătut în grupe sinodale *circuli minoris*, împreună cu alte chestiuni legate în principal de raporturile dintre Vatican și Conferințele diferitelor episcopate, inclusiv relațiile dintre acestea.

Să vedem punctul de vedere exprimat de cardinalul polonez Karol Wojtyła la una din ședințele plenare: „Conferințele episcopilor și nu Sinoadelor locale și Conciliile sunt tocmai o dovadă a colegialității, deci a conlucrării spre binele întregii Biserici. Abordarea dinamică a colegialității servește unității organice a bisericii; comunitatea presupune existența multitudinii și diversității care prin schimbul de bunuri trebuie să tindă spre o unire și mai strânsă dar nu spre o identificare. Comunitatea înseamnă unitate în abordarea ei dinamică de aceea multitudinea și diversitatea culturilor precum și patrimoniul diferitelor biserici trebuie să conducă la crearea unei comunități tot mai puternice a poporului lui Dumnezeu fără pierderea caracteristicilor acestora.

În ceea ce privește poziția Papei, această Colegialitate a episcopilor este tocmai o confirmare autorității sale respectiv aceea că răspunderea comună a episcopilor pentru conducerea întregii biserici presupune existența unei răspunderi unice în felul ei pe care nici diferiții episcopi, nici colegiul lor în întregime nu o poate înlocui. Răspunderea păstorului suprem, deci a Papei este de a da o valoare concretă activității episcopilor de așa manieră încât aceasta să fie o expresie tot mai matură a comuniunii episcopilor și credincioșilor.¹⁴ Harul păstorului dat de Domnul Iisus Hristos Sfântului Petru, înseamnă, totodată, că el trebuie să se străduiască în așa fel încât comuniunea nu numai să existe dar să

și dar să se și dezvolte...

Alte caracteristici ale colegialității ar fi în primul rând: spiritul comunitar, sprijinirea binelui general al Bisericii și grija pentru aceasta. În al doilea rând spiritul de colaborare deci atitudinea de a schimba idei activități și proiecte toate acestea desfășurându-se cumva în plan dublu. În primul rând prin dialogul episcopilor între ei și al conferinței episcopale între ele, dus în spiritul acelei diaconii creștinești din antichitate. Acestea trebuie să manifeste prin dialog și nu prin impunerea lor impunerea unor păreri de către un unii altora. În al doilea rând prin conlucrarea cu Papa în ambele le direcțiuni, în sus și în jos simultan; și cum Petro și sub Petro. Direcția în sus înseamnă participarea episcop participarea activă a episcopilor la elaborarea decretelor papale, decrete emise de Papa independent fie pentru toată biserica, fie pentru diferite Biserici, ceea ce poate avea loc din când în când. Este un lucru foarte important pentru a dezvolta atât doctrina cât și practica colegialității.”

Iată o logică de fier în aceste argumente, în modul în care Arhiepiscopul Cracoviei le prezintă, trecând de la universal la particular și invers, în ierarhizarea importanței și a valorilor, a desfășurării practice a acțiunii, a pragmatismului dovedit și totul în câteva fraze. Întâlnim o exprimare clară, matematică. Ne putem închipui ecoul pe care l-a avut o asemenea prezentare și argumentare în mințile participanților, mai ales a celor cu orientări extremiste, de care nici biserica catolică nu duce lipsă. Votul părinților participanți la Sinod se va exprima prin vocem consultativam și nu prin vocem deliberativam. S-a acceptat în același timp principiul subsidiarității în Biserică, în sensul că organele superioare nu trebuie să soluționeze problemele care mai bine și mai competent pot fi rezolvate la un nivel inferior.

Cardinalul Wojtyła va propune să fie dată publicității o Declarație privind lucrările Sinodului; propunerea fiind însușită el va face parte din Comisia de redactare a acesteia, devenind practic autorul textului, care va fi acceptat în unanimitate. În același timp, apelul către preoțime, elaborat de către o altă Comisie, n-a fost adoptat, considerat a fi „prea subțire”.

Întâlnim ecoul acestor dezbateri, în toată splendoarea trăirilor sale, și în versurile poetului Karol Wojtyła:¹⁵

*Văd zidul cel drept/ mai degrabă un fragment al peretelui/ pi-
laștrii plăți alergând / de-o parte și de alta a absidelor / din goana
lor ținute / stau figurile sfinților / Ele sugerează mișcarea / o Mișcare
imensă / care în noi pătrunde / din cărțile deschise / ale căror file /
sufletul mi-l străpunge. / Pe zidul acesta nu apasă bolta / nu apasă
nici oamenii vii / care trăiesc departe / în încăperile inimilor oboșite.
/ N-a pasă nici hăul, / care înconjoară pământul / atâta timp cât
omul se naște / pentru a se hrăni, / ca un prunc la sânul mamei.*

Ioan Paul al II-lea despre România, cultura și spiritualitatea românească de-a lungul veacurilor

România, vin la tine În numele lui Iisus Cristos.

* Vizita mea¹⁶ vrea să confirme legăturile dintre România și Sfântul Scaun, care au avut o mare importanță pentru istoria Creștinismului în regiune.

* ... potrivit tradiției, credința a fost purtată pe aceste ținuturi de fratele lui Petru, apostolul Andrei, care a pecetluit neobosita sa operă misionară prin martiriul său petrecut la Patras.

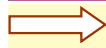
* Mulți martori de seamă ai Evangheliei, precum Sava Gotul, Niceta de Remesiana, provenind din Aquilea și Laurențiu de Novae, i-au continuat lucrarea, iar în timpul persecuțiilor din primele veacuri, cete de creștini au suferit martiriul: sunt martirii Daco-romani precum Zoticos, Attalos, Kamasis și Filippos, prin al căror sacrificiu s-a înrădăcinat profund credința creștină în Pământul vostru.

* Sămânța Evangheliei, căzută în teren fertil, a produs, în perioada acestor două milenii, roade abundente de sfințenie și de martiriu. Mă



Papa Ioan Paul al II-lea și poetul traducător Nicolae Măreș (febr. 1993)





gândesc la Sfântul Ioan Cassian și la Dionisie Exiguul, care au contribuit la transmiterea comorilor spirituale, teologice și canonice ale Orientului grec Occidentului latin; apoi, mă gândesc la voievodul Ștefan cel Mare și Sfânt, „un adevărat atlet al credinței creștine”, cum l-a numit Papa Sixt al IV-lea, și la numeroși alți slujitori ai Evangheliei, între care domnitorul și martirul Constantin Brâncoveanu, iar mai recent, numeroșii martiri și mărturisitori ai credinței din secolul XX.

* Patria voastră a cunoscut în acest secol, care se apropie de sfârșit, ororile unor dure sisteme totalitare, împărtășind prin suferință soarta a numeroase altor țări din Europa.

* Gândul meu pătruns de emoție se îndreaptă acum spre merituosul și prea scumpul cardinal Alexandru Todea, arhiepiscop emerit de Făgăraș și Alba Iulia, care a petrecut 16 ani în închisoare și alți 27 de domiciliu obligatoriu. Aducându-i omagiu lui, care în suferința acceptată cu creștinească răbdare din mâinile lui Dumnezeu își continuă slujirea de fidelitate față de Biserică, aș dori să aduc un cuvenit tribut de recunoștință celor care, făcând parte din Biserica Ortodoxă Română și din celelalte Biserici și Comunități religioase, au îndurat persecuții similare și grave limitări. Moartea i-a unit pe acești frați ai noștri de credință în mărturia eroică a martiriului; ei ne lasă o lecție de neuitat de iubire față de Cristos și Biserica sa.

* ... în acest efort de reînnoire socială, națiunea să nu fie lipsită de sprijinul politic și financiar al Uniunii Europene din care România face parte prin istorie și cultură.

* Pentru a cicatriza rănilor unui trecut crud și dureros este nevoie de răbdare și chibzuință, de spirit întreprinzător și onestitate.

* Această îndatorire, grea, dar înălțătoare, le revine tuturor. Este o provocare mai presus de toate pentru voi, dragi tineri, care sunteți viitorul acestui generos popor.

* Românie, țară-punte între Orient și Occident, punct de răscruce între Europa Occidentală și Orientală pe care tradiția o numește cu frumosul titlu de Grădina Maicii Domnului, vin la tine în numele lui Iisus Cristos, Fiul lui Dumnezeu, și al Preasfintei Fecioare Maria. În pragul unui nou mileniu, întemeiază-ți viitorul mai departe pe stânca tare a Evangheliei. Cu ajutorul lui Cristos, vei fi protagonista unei perioade de entuziasm și curaj. Vei fi națiune prosperă, pământ roditor de bine, popor solidar și făcător de pace.

Din cuvântarea rostită de Sanctitatea Sa, Papa Ioan Paul al II-lea la aeroportul Otopeni: Românie, vin la tine În numele lui Iisus Cristos, București, 7 mai 1999.

* Cristos însoțește dintotdeauna evenimentele națiunii române.

* Cum să nu amintim, în fapt, că evanghelizarea și formarea primelor comunități creștine au coincis cu însăși formarea străvechiului și nobilului nostru popor? Cum să nu relevăm cu recunoștință că Evanghelia i-a pătruns profund, încă de la începuturi, viața și obiceiurile, devenind izvor de civilizație și principiu de sinteză între diversele suflete ale culturii lui?

* Datorită credinței creștine, această țară, care este legată de memoria lui Traian și de romanitate, dar care evocă chiar în nume Imperiul Roman de Răsărit și civilizația bizantină, a devenit în decursul secolelor o punte de legătură între lumea latină și ortodoxie, ca și între civilizația elenă și popoarele slave.

* Istoria credinței voastre este reprezentată semnificativ de picturile prezente pe atâtea fațade ale bisericilor voastre care, cu toate vânturile și ploile, continuă să vestească iubirea lui Dumnezeu pentru oameni.

* ... Români, în condițiile istorice tragice, trecute și mai recente, au păzit cu curaj darul credinței creștine, rezistând unor violente persecuții și insidioase propuneri de a-și trăi viața fără Dumnezeu.

Salutul Sfântului Părinte adresat mulțimii din fața Catedralei Patriarhale: „O punte de legătură între lumea latină și ortodoxie”, București, 7 mai 1999.

* Un salut special adresez Eminentei Sale Alexandru Todea, Arhiepiscop emerit de Făgăraș și Alba Iulia, pe care sper să-l pot întâlni. Doresc să-i exprim aprecierea mea pentru marea sa mărturie de fidelitate creștină și de unitate indefectibilă cu sediul lui Petru în vremurile prigoanei.

* ... reconstrucția societății române va fi cu atât mai solidă cu cât se va înrădăcina mai mult în tradițiile voastre cele mai sănătoase. E nevoie mai ales de a redescoperi puterea credinței tuturor acelora care au preferat să moară decât să renege pe Dumnezeu sau Biserica.

* Fiecare Biserică sau comunitate religioasă din țara voastră a avut martirii săi și în secolul XX... Tuturor doresc astăzi să le aduc omagiu... Cum să nu amintim, de pildă, de regretatul Cardinal Iuliu Hosu (1885-1970), Episcop de Cluj-Gherla, predecesorul meu Paul al VI-lea a dezvăluit ulterior că unul din cardinalii „in pectore” creați în Consistoriul din 20 aprilie 1969 era tocmai Mons. Hossu și l-a numit „ilustru servitor al Bisericii, preamertuos pentru fidelitatea sa și îndelungile suferințe și privațiuni pe care le-a îndurat pentru ea; simbol și reprezentant el însuși al fidelității multor Episcopi, preoți, călugări și călugărițe și credincioși ai Bisericii de rit bizantin”.

* Și Biserica Catholică de rit latin a fost obiect de prigoană, așa cum e documentat de figura dărză a Slujitorului lui Dumnezeu Mons. Aaron Marton (1896-1980), Episcop de Alba-Iulia, care a fost mai întâi întemnițat și apoi constrâns să trăiască în domiciliu forțat. Cu profundă emoție amintesc, totodată, pe Mons. Anton Durcovici (1888-1951), eroid Episcop de Iași, mort în închisoare.

Sunt doar câteva din multele și ilustrele figuri de ucenici ai lui Cristos, victime ale unui regim care, ostil lui Dumnezeu prin ateismul său, a călcat în picioare și omul, creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu.

Din discursul-scrisoare al Sfântului Părinte, Papa Ioan Paul al II-lea, către Conferința Episcopală din România, București, Vineri 7 mai 1999.

* Patruzeci de ani de comunism ateu au lăsat urme și cicatrice în trupul și în memoria poporului vostru și au instaurat un climat de neîncredere; toate acestea nu pot dispărea fără efort real de convertire a cetățenilor în viața lor personală și în relațiile cu ansamblul comunității naționale. Fiecare trebuie să întindă mâna fraților săi, astfel încât promovarea și dezvoltarea să fie în favoarea tuturor, în special a celor care au îndurat efectele nefaste ale diferitelor crize din trecut. Poporul vostru este bogat în resurse nebănuite, de încredere în sine și de solidaritate. Conștient de aceste valori, el este chemat să dezvolte o artă de a trăi împreună care este un supliment de suflet și de umanitate.

* Solidaritatea și încrederea reclamă de la toți protagoniștii vieții sociale acordul și respectul diferitelor niveluri de intervenție, precum și o angajare perseverentă și o atitudine onestă din partea tuturor celor care au sarcina să administreze problemele societății. Pornind de la aceasta se constituie cu adevărat o comuniune de destin. Încurajez locuitorii României să depună eforturi pentru a edifica o societate în serviciul tuturor și să se lase uniți din nou de mesajul lui Cristos, așa cum au făcut înaintașii lor din timpurile apostolice, arătând ce loc important au valorile creștine, spirituale, morale și umane în viața națiunii.

* Răsturnările rezultate din evenimentele din 1989 au mărit diferențele dintre cetățeni. Dificultățile în tranziția democratică duc uneori la descurajare. Calea vieții democratice trece înainte de toate printr-o educație civică pentru toți cetățenii, astfel încât ei să poată avea o parte activă și responsabilă în viața publică, în sânul colectivităților locale și la toate treptele societății. Format în spirit civic, poporul va deveni conștient de faptul că evoluțiile nu înseamnă doar structuri, dar că ele privesc de asemenea mentalitățile. În special, este bine ca





tinerii să-și poată regăsi încrederea în țara lor și să nu mai fie tentați să emigreze.

* Pe de altă parte, este important ca un - Stat domic de convivialitate și de pace să fie atent cu toți indivizii care trăiesc pe teritoriul național, fără excepție. Într-adevăr, o Națiune are datoria de a face totul pentru a afirma unitatea națională, întemeiată pe egalitatea între toți locuitorii, independent de originea și religia lor, și pentru a dezvolta sentimentul primirii străinului.

Discursul Sfântului Părinte la întâlnirea cu autoritățile civile și politice, cu reprezentanți ai comunităților religioase și cu corpul diplomatic „Vin pe pământul vostru ca pelerin al păcii, al fraternității și al înțelegerii”, București, 7 mai 1999.

* Iubiți Frați, lanțurile voastre, lanțurile enoriașilor vostri constituie gloria, mândria Bisericii: adevărul v-a făcut liberi. Au încercat să vă reducă la tăcere libertatea, să o sufoce, dar nu au reușit. Voi ați rămas liberi lăuntric, chiar dacă în lanțuri, liberi, chiar dacă în plâns și lipsuri; liberi, chiar dacă comunitățile voastre erau profanate și lovite.

* Am venit în aceste zile să aduc omagiu Poporului român, care în istorie este semn al iradierii civilizației romane în această parte a Europei, unde i-a perpetuat amintirea, limba și cultura. Am venit să aduc omagiu unor frați și surori care au sfințit acest pământ prin mărturia credinței lor, făcând să înflorească pe el o civilizație inspirată din Evanghelia lui Cristos; un popor creștin mândru de identitatea sa, adesea apărată cu preț scump în chinurile și vicisitudinile care i-au marcat existența.

* Astăzi sunt aici pentru a vă aduce omagiu vouă, fii ai Bisericii Greco-Catolice, care mărturișiți de trei secole, prin sacrificii uneori nemaiauzite, credința voastră în unitate. Vin la voi pentru a da glas recunoștinței Bisericii Catolice și nu doar a ei: întregului univers creștin, tuturor oamenilor de bunăvoință voi le-ați oferit mărturia adevărului care îi face liberi.

* În decursul istoriei voastre, felurite suflete ale creștinismului - cel latin, cel constantinopolitan și cel slav - s-au contopit în geniul original al poporului nostru. Această prețioasă moștenire religioasă a fost salvagardată de comunitățile voastre orientale, împreună cu frații Bisericii Ortodoxe Române.

* Părinții vostri au voit să restabilească uniunea cu Biserica Romei. În „Clausula Unionis” au afirmat printre altele: „Ne-am unit noi, mai sus numiții, cu toată tradiția noastră: riturile ecleziastice, Divina Liturghie, posturile și Calendarul nostru să se păstreze neatins”. De la acea unire se împlinesc cei 300 de ani: consider providențial și plin de semnificație faptul că celebrările celui de-al treilea centenar coincid cu marele Jubileu al anului 2000.

* Acea unire purta cu sine ecoul a secole de istorie și de cultură ale poporului român. Acestei istorii și culturii tocmai acea unire le-a adus o contribuție de mare semnificație, cum arăta școala născută în acel Blaj, pe care același Eminescu l-a salutat, nu întâmplător, ca „mica Romă”.

* Strădania voastră, preaiubiți frați ai Bisericii Greco-Catolice, este cea a fidelității față de istoria și tradiția voastră. Figuri ca Teofil Szeremi și Anghel Atanasie Popa, care au apărat cu dârzenie propria identitate culturală de oricine ar fi încercat să o amenințe, arată cum catolicitatea și cultura națională pot nu numai conviețui, dar și să se îmbogățescă reciproc, deschizându-se deopotrivă unei universalități care lărgeste orizonturile și favorizează depășirea pericolelor de închistare și închidere în sine.

* La picioarele splendidului iconostas al catedralei voastre și-au aflat odihna, în sfârșit, rămășițele pământești ale venerabilului Episcop Inocenție Micu Klein, altă figură care și-a iubit și apărat cu generozitate și curaj catolicitatea, strâns unită cu identitatea sa de român.

* Dovadă a acestei sinteze fecunde este faptul că în Biserica voastră limba română a intrat în liturghie și că românii greco-catolici au făcut

mult pentru reînnoirea intelectuală și întărirea identității naționale.

* Acest patrimoniu își trăgea seva și din bogățiile liturghiei și tradiției bizantine pe care voi le aveți în comun cu frații Bisericii Ortodoxe. Voi sunteți chemați să faceți să reînviace acest patrimoniu, să-l restabiliți unde este necesar, inspirându-vă din sensibilitatea celor care au voit unirea cu Roma și din ceea ce Biserica Catolică așteaptă de la voi.

* Fidelitatea față de tradiția voastră, atât de bogată și de felurită, trebuie reînnoită continuu astăzi, când spații de libertate vă sunt date, pentru ca Biserica voastră, în revenire la propriile rădăcini și în deschiderea la chemarea Spiritului, să poată fi ea însuși din ce în ce mai mult și, tocmai prin această identitate multiplă, să contribuie la creșterea Bisericii universale.

* Străduiți-vă pentru o anumită calificare a învățământului teologic, știind bine că viitorii preoți sunt călăuzele care vor conduce comunitățile în noul mileniu. Uniți eforturile, calificați profesorii și educatorii, înrădăcinându-i totodată în identitatea voastră particulară și în respirația universală a Bisericii. Aveți grijă de viața călugărească și acționați pentru renașterea monahismului, atât de strâns legat chiar de esența Bisericilor Orientale.

* Iar peste toate acestea - vă spun cu Sfântul Pavel - îmbrăcați-vă întru dragoste (Col 3, 14). Mai degrabă decât pentru privarea de darul libertății, deși de neprețuit și chiar de cel al vieții, voi ați suferit pentru că nu v-ați simțit iubiți, pentru că ați fost constrânși la clandestinitate, printr-o grea izolare de viața națională și internațională.

* Dacă între Ortodocși și Catolici comuniunea nu este încă deplină, „reținem că ea este deja perfectă în ceea ce toți împreună considerăm culmea vieții de har «martyria» până la moarte, comuniunea cea mai adevărată ce poate exista cu Cristos care își varsă sângele, și în acest sacrificiu, face să devină apropiați cei care altă dată erau departe.”

* Pentru creștini acestea sunt zile de iertare și reconciliere. Fără această mărturie lumea nu va crede: cum putem vorbi în mod credibil de Dumnezeu care este iubire, dacă nu există nici un răgaz în confruntări?

* Vindecați rănilor trecutului prin iubire. Suferința comună să nu genereze separare, ci să suscite miracolul reconcilierii. Nu este oare acesta miracolul pe care lumea îl așteaptă de la cei ce cred?

* Martirologiul vostru se deschide cu celebrarea ideală a acestor episcopi care și-au amestecat sângele cu cel al Jertfei Euharistice pe care au celebrat-o zilnic.

* L-am evocat și pe cardinalul Iuliu Hossu, care a preferat să rămână cu ai săi până la moarte, renunțând să se transfere la Roma ca să primească de la Papa binetul de cardinal, pentru că aceasta ar fi însemnat să și părăsească pământul natal.

Omilia Sfântului Părinte Papa Ioan Paul al II-lea la divina liturghie în ritul bizantin-român în catedrala Sfântul Iosif:

Am venit în aceste zile să aduc omagiu Poporului român, care în istorie este semn al iradierii civilizației romane în această parte a Europei, București, 8 mai 1999.

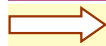
* Vin în întâmpinarea unui popor care a primit Evanghelia, a asimilat-o și a apărat-o de atacuri repetate, simțind-o de-acum ca parte integrantă a patrimoniului său cultural.

* Este vorba de o cultură elaborată cu răbdare, pe urmele Romei antice, într-o tradiție de sfințenie care a pornit din chiliile a nenumărați monahi și monahii, dorind să cânte laude lui Dumnezeu și să țină sus brațele în rugăciune, ca Moise, pentru ca bătaia pașnică a credinței să fie câștigată în folosul populațiilor acestui pământ.

* Amândoi în istoria noastră personală am văzut lanțurile și am cunoscut oprimarea din partea unei ideologii care voia să extirpeze din sufletul popoarelor noastre credința în Cristos Domnul. Dar porțile iadului nu au biruit asupra Bisericii, Mireasa Mielului.

* După mulți ani de violență, de mortificare a libertății, Biserica





poate turna balsamul harului pe rănilor omului și să îl vindece în numele lui Cristos, spunând, ca și Petru, ologului: „argint și aur nu am; dar ce am, aceea îți dau. În numele lui Isus Hristos Nazarineanul, scoală-te și umblă” (Fap. 3,6).

* Cenobiile, bisericile acoperite cu fresce, icoanele, veșmintele liturgice, manuscrisele nu sunt doar bijuterii ale culturii noastre, dar și impresionante mărturii de credință creștină, de credință trăită. Acest patrimoniu artistic, născut din rugăciunea monahilor și monahiilor, a meșteșugarilor și sătenilor inspirați de frumusețea liturghiei bizantine constituie o contribuție deosebit de semnificativă la dialogul dintre Orient și Occident și la renașterea acelei fraternități pe care o aprinde în noi Duhul Sfânt în pragul noului mileniu.

* Pământul nostru românesc, între „latină” și Bizanț, poate deveni punct de întâlnire și de comuniune. El este străbătut de marele Danubiu, care udă regiuni din Răsărit și din Apus: fie ca România, ca și acest fluviu, să poată lega raporturi de înțelegere și de comuniune între popoare diverse contribuind la afirmarea în lume a civilizației iubirii.

Cuvântarea rostită de Suveranul Pontif Papa Ioan Paul al II-lea la Întâlnirea cu membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române: Am venit să contempul Chipul lui Cristos sculptat de Biserica voastră. București, 8 mai 1999.

* Prin poziția geografică și prin lunga ei istorie, prin cultură și tradiție, România este o casă unde Orientul și Occidentul se regăsesc în dialog natural.

* Aici Biserica respiră deosebit de evident prin cei doi plămâni ai săi. Și în aceste zile am putut trăi această experiență. Alături unii de alții, cum erau Petru, Andrei și ceilalți apostoli adunați în rugăciune cu Maica Domnului în primul cenacol, am trăit noi Rusalii spirituale.

* În timp ce aproape se deschide poarta celui de-al treilea mileniu, ni se cere să ieșim din limitele noastre obișnuite pentru a face să se simtă cu mai multă vigoare vântul Rusaliilor.

* Voi care v-ați eliberat de coșmarul dictaturi totalitare, nu vă lăsați amăgiți de visurile înșelătoare, periculoase ale consumismului. Și acesteaucid viitorul. Isus vă face să visați o Românie nouă, un pământ pe care Orientul și Occidentul să se poată întâlni în fraternitate.

* Încurajez locuitorii României să depună eforturi pentru a edifica o societate în serviciul tuturor și să se lase uniți din nou de mesajul lui Cristos, așa cum au făcut înaintașii lor din timpurile apostolice, arătând ce loc important au valorile creștine, spirituale, morale și umane în viața națiunii.

* Răsturnările rezultate din evenimentele din 1989 au mărit diferențele dintre cetățeni. Dificultățile în tranziția democratică duc uneori la descurajare. Calea vieții democratice trece înainte de toate printr-o educație civică pentru toți cetățenii, astfel încât ei să poată avea o parte activă și responsabilă în viața publică, în sânul colectivităților locale și la toate treptele.

* Fără îndoială, modificările teritoriale care au dus la unirea de populații de apartenențe etnice și religioase diferite au desenat, mai ales în Transilvania, un mozaic socio-religios complex. Grație convivialității naționale și religioase, cu răbdare și mai ales cu voința de a reuși arta de a trăi împreună, vor putea fi depășite opozițiile și temerile.

* Doresc în fine să menționez primirea pe care România a acordat-o cu atâta generozitate compatrioților mei și guvernului polonez în timpul celui de-al doilea război mondial.

* Aș vrea de asemenea să aduc omagiu exploziei spontane de care au fost capabile numeroase persoane cu ocazia evenimentelor din 1989.

Din discursul Sfântului Părinte la întâlnirea cu autoritățile civile și politice, cu reprezentanții ai autorităților civile și religioase și cu corpul diplomatic „Vin pe pământul vostru ca pelerin al păcii, al fraternității și al înțelegerii”, București, 7 mai 1999.

¹ Nicolae Măreș, *Ioan Paul al II-lea - Papă pentru mileniul al III-lea*, Editura N.M. Colosseum, Cuvânt înainte, arhiepiscop mitropolit romano-catolic, Ioan Robu, București 2000.

² „O ființă umană se trăiește pe sine, gândurile și sentimentele sale ca pe ceva separat de restul, un fel de iluzie optică a conștiinței. Această iluzie este un fel de închisoare pentru noi, limitându-ne la dorințele noastre personale și la afecțiunea pentru câteva persoane mai apropiate de noi. Sarcina noastră trebuie să fie aceea de a ne elibera din această închisoare prin lărgirea cercului nostru de compasiune pentru a cuprinde toate creaturile vii și întreaga natură în frumusețea ei.” Tot marele învățat a mai spus: „Realitatea este doar o iluzie, deși una foarte persistentă.”

³ Sublinierea mea - Nicolae Măreș.

⁴ Cf. Nicolae Măreș, op. cit. p. 166. - În momentul în care, la Nowa-Huta, lângă Cracovia, s-a construit - urmare a eforturilor Cardinalului Karol Wojtyła - Biserica Arca Bunei Speranțe - dar și ca urmare a unor contribuții internaționale, Papa Paul al VI-lea îi va trimite cardinalului polonez Wojtyła suma de 10.000 USD și o piatră din prima bazilică a Sfântului Petru, de pe vremea lui Constantin cel Mare. Ea a fost pusă la temelie noului locaș. Am cunoscut întreprinderile de mai sus, în toată amploarea lor, din mărturisirile unor înalți funcționari din Ministerul Cultelor din Polonia încă din anii 70, perioadă în care am funcționat, în calitate de atașat cultural la Ambasada României la Varșovia, lucru confirmat ulterior și în documentele oficiale date publicității.

⁵ Cf. „În fața magazinului bijutierului” de Karol Józef Wojtyła (Papa Ioan Paul al II-lea) în traducerea și adaptarea radiofonică a lui Nicolae Măreș/ <https://www.mixcloud.com/teatru-radiofonic/karol-josef-wojtyla-in-fata-magazinului-bijutierului-1991/>

⁶ Traducere - Nicolae Măreș.

⁷ Dumitru D. Mototolescu, *Ius valachicum în Polonia*, București 1916, *Migrația valahă pe meleagurile poloneze și Studii asupra denumirilor din Carpații polonezi* de K. Dobrowski; *Cauzele colonizării valahe în Carpați*, DE Ed. Długopolski; Pologne et Roumanie de Stanislaw Lukasik.

⁸ Sublinierea mea - Nicolae Măreș

⁹ Nicolae Măreș, op. cit. 121-127.

¹⁰ Pilde, 8. 35.

¹¹ Cf. Nicolae Măreș, op. cit. pp. 35-42.

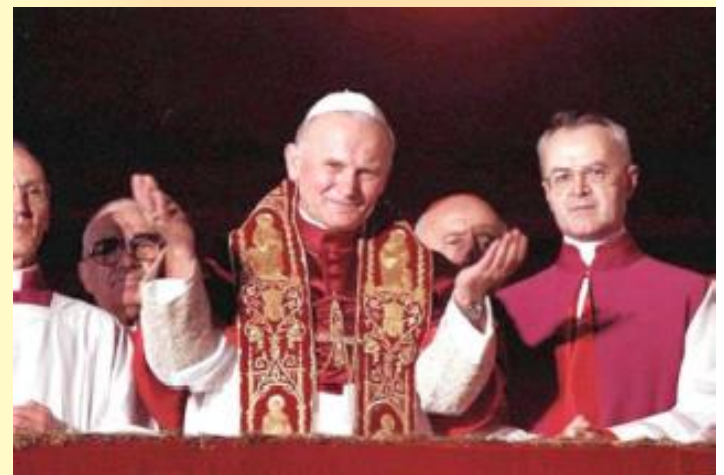
¹² Căci dacă vestesc Evanghelia / Nu-i este laudă, pentru că stă asupra mea datoria / Căci, vai mie dacă nu voi bine vesti. / I Cor. 9, 16 /

¹³ Stefan Wyszynski (1901-1981) - arhiepiscop de Varșovia și primat al Poloniei și cardinal din 1953, lider spiritual al opoziției din Polonia. Între 1953-1956 a fost arestat de autoritățile comuniste poloneze. A fost beatificat la data de 12 septembrie 2021. /Nicolae Măreș/.

¹⁴ Sublinierea mea - NM.

¹⁵ Traducere Nicolae Măreș. Volumul de poeme a fost înmănat Pontifului la Vatican, în audiența acordată translatorului, în februarie 1993. Florilegiul, în tiraj de 12.000 de exemplare, a fost lansat în 1992, în Sala Gafencu din Ministerul Afacerilor Externe, cu participarea nuntului apostolic la București. Poemele au fost răspândite - pe măsură ce erau traduse - în presa literară românească, care avea atunci tiraje impresionante

¹⁶ Marele Pontif se referă la vizita efectuată la București în perioada 3-9 mai 1999 - deschizătoare de noi orizonturi pentru România pe toate planurile. / Nicolae Măreș/.



Ion POPESCU-BRĂDICENI

Editorial

Puterea, potențații și masele



1. Cei de sus și cei de jos

Bogătașii planetei, care își celebrează globalizarea ca pe-o zeiță postmodernă, miliardarii planetei care corporatizează economia mondială, acești îmbogățiți peste măsură, care stau cu fundul pe sacii cu bani, care-și clădesc palate și cartiere rezidențiale exclusiviste, cu piscine la fiecare etaj, cu cinematografe proprii la fiecare nivel, cu avioane și vapoare de un lux fabulos, ar trebui ei „eradicați”, remodelați eticomoral, culturalizați spiritual, și finalmente dați jos din ordinea paradigmei mondiale, de pe imaginările lor tronuri intangibile și doar aparent inamovizibile, ca s-o ia de la capăt, dacă, totuși, li-e puterea reală. Iată ce se întâmplă în S.U.A.: segregarea societății în „cei de sus” și „cei de jos”; cei posesori de averi uriașe și incredibile, obținute (n-am nici o îndoială) pe căi nu tocmai ortodoxe, prin tot soiul de „inginerii financiare” ascunse/ oculte/ mascate/ învăluite în societale relații subterane, pe alocuri chiar mafioate, și cei care locuiesc în „bidonvilurile” de carton presat. Ca atare o revoluție mondială ar trebui să desființeze polarizarea lumii în oameni care trăiesc bine și oameni care trăiesc prost/rău, în cetățeni care se bucură de o supraponderală civilizație și indivizi defavorizați politic, marginalizați istoric, în copii care beneficiază de școli elitiste și copii lateralizați în niște amărâte școli de ghetouri/ rurale/ de cartier etc.

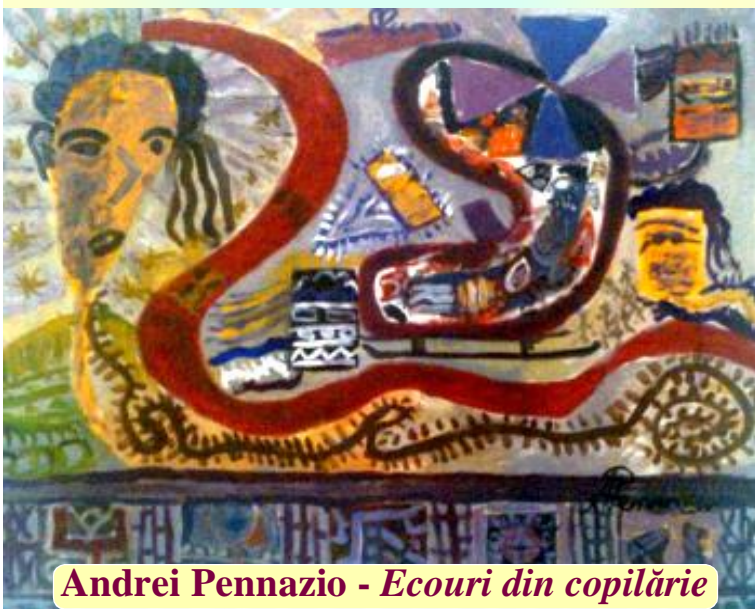
2. „Statul” și „Republica”, la răscruci de istorie

Fantasmele meritocrației trebuie de urgență risipite de vântul unor reforme care să reinstituească înțaietatea interesului colectiv în fața egoismului individual? În ceea ce privește România, militez pentru social-democrație materialistă și pentru liberalism și creativitate în gândire. Țin să subliniez aspectul că „militantismul” național trebuie

să-și conserve identitatea, dar s-o reproiecteze pe ecranul transparent/ transfrontalier al unui europenism în nici un caz de tipar fagure ca la Asimov ori Marx, ci eventual de tip ciorchine/ colonie de corali. Între „Statul” lui Aristotel și „Republica” lui Platon, mi-aș exprima opțiunea pentru un model poate canettian bazat pe arta supraviețuirii: căci clipa supraviețuirii este clipa puterii și a dobândirii sentimentului inviolabilității. Aceasta este calea eroilor: dușmanul i-a atacat viața, după cum și el a atacat viața dușmanului. Dușmanul este învins, eroului nu i s-a întâmplat nimic în timpul luptei, drept urmare plin de importanța supraviețuirii lui, se aruncă într-o nouă luptă. Căci sentimentul inviolabilității lui crește: o armură din ce în ce mai solidă îi protejează corpul. Dar poporul își dorește eroii invulnerabili mai ales în fața fenomenelor de corupție, prostie, ticăloșie, hoție etc.

3. Capitalismul și socialismul: la baionetă?

Ca și Elias Canetti, desfid însă potentatul ca supraviețuitor. Dezavuez dreptul acestui potentat paranoic asupra vieții și morții supușilor săi. Îi dezaproab consecința: a stabilit în juru-i un spațiu pustiu, supravegheat strict. Nimeni nu se poate apropia de ei: cel care îi aduce un mesaj, oricine ajunge în apropierea lui e controlat la sânge. Moartea e ținută departe de el în mod planificat. Totuși pentru puternicii pământului lucrurile sunt mai puțin ușoare decât pentru Dumnezeu. Puterea lor nu este veșnică, nu e supusă lor pour toujours, și știu că ei nu au zile fără sfârșit. Astfel că prin revoltă/ prin violență, sfârșitul potentatului poate fi grăbit, ca la oricine altcineva. Prin urmare, repulsia potențaților față de supraviețuitori este cronică. Și repulsia potențaților față de supraviețuitori s-a răspândit periculos. Ea se exprimă, vai, în stradă, în parlament, în erijarea intelectualilor ca regenți ai demnității umane. Orice supraviețuire reală li se pare acestor indivizi a fi un afront public, un drept prea strict personal, o avere proprie, o proprietate prețioasă. Cine își permite, în mod ostentativ, să supraviețuiască în împrejurări primejdioase și mai ales printre mulți alții, acela le uzurpă potențaților zilei/ epocii „meseria” și este urât (vezi forma de domnie absolută din Orientul islamic; mai vezi hitlerismul, maiosimul, stalinismul, legionarismul, pol-potismul, puti-nismul ș.a.m.d. - n.m.). În lumina teoriei de față, capitalismul și socialismul sunt adversari redutabili, deși ambele orânduiri prețuiesc producția, succesul în producția de bunuri. Ca atare, orice țară se arată astăzi mai înclinată să-și protejeze producția decât oamenii. Dar oamenii nu pot fi intimidați. Ei își taie partea de putere căci sis-teme de comandă eficientă, acute, s-au instaurat pretutindeni. Cine a ajuns în mod servil,/ ori ilicit/ prea iute „la vârf” sau cine a reușit pe altă cale să obțină posibilitatea de a dispune la cel mai înalt nivel de un astfel de sistem, se va simți copleșit de frica decizională și va căuta să se elibereze de ea; cam ce i s-a întâmplat lui Victor Ponta ca prim-ministru, în contextul „crimei” ce i „s-a înscenat” la „Colectiv”.



Andrei Pennazio - Ecouri din copilărie

Doina DRĂGUȚ

Jocul mintii



Lumina din cuvânt

În tăcerea nopții curg izvoare,
Șoapte blânde se-mpletesc în gând,
Stele cad pe margini de visare,
Și timpul doarme-n frunze tremurând.

Din lutul clipelor mărunte,
Se-nalță dorul ca un rug aprins,
Pe cerul sufletului, frânt pe munte,
Se-aude vântul unui vers nescris.

Și totuși, din adâncuri nesfârșite,
Se naște liniștea dintr-un cuvânt,
Un cântec cald din raze risipite,
O rugă blândă, vie pe pământ.

Drumuri lungi

Cerul se lasă pe cumpăna fântâniei
Dintre anotimpuri ciuturi de apă
Se adaugă anilor noștri netrăiți
Drumuri lungi închid în ele
Mersul meu neînceput.

Spre nicăieri alerg de multă vreme
Cu stele-n gânduri unorii
Mă amăgesc că am ajuns
Și tristă mă regăsesc.

Mă eliberez de mine

Închid ochii și mintea mă poartă
O clipă într-un punct fixat
Din inexistența ce pare veșnicie.

Încet-încet în lăuntru meu
Se instalează vidul
Și mă eliberez de mine.

Empatia îmi topește formele
Și mă însuflețește în altceva.

Dor de ploi

Mi se făcuse dor de ploi
Disimulată în candoare
Persistă-n mine nostalgia
De care mă reazem asimptotic
Și progrezes ducând
Atavice poveri.

Derivând

Derivând pe străzi obscure
În cadența gândurilor
Simt cum spațiul fuge
Și mă lasă fără urme
Simt cum toate stelele
Se-adună într-un ochi
Și trupul meu se luminează.

Nici acuma întunericul
N-a biruit.

Căutare

Intrând în starea neființei -
somnul -
Resemnată în căutarea
unui drum
L-am găsit în mine ascuns
Ca-n tăcerea unei fântâni
adânci.

Rătăcire

Mă rătăcisem în gânduri
Eram fără început
Și fără sfârșit
Într-un aici și acum
Cădere și înălțare
Se urmăreau și se adunau
Într-un tot al destinului meu.

Ceasuri de îndoieli
Logaritmau în timp iubirea

Căderea unei clipe

Stau în verticalitate
La capătul unei prăpăstii
Și o putere harismatică
Îmi dă un punct de sprijin
În zenit.

Aud cum cade o clipă în alta
Simt cum timpul crește
Și tot mai mult de mine
mă separ.

[Versuri din perioada liceului]

Ion DEACONESCU

Caligrafia ecoului



Astăzi, când lumea s-a schimbat radical, poezia continuă să fie un vehicul al emoției, al meditației interogative, al dragostei, posedând forța revelației și responsabilitatea estetică pentru a crea dialogul cu ceilalți, cu istoria, cu timpul, cu natura. Dar, în egală măsură, un poem are menirea de a deveni și un proiect politic de transformare a realității prin alternative sociale, morale, prezente și viitoare, întrucât un stilou este întotdeauna preferabil unui tanc ori unei armate.

O antologie se relevă dintotdeauna ca un proiect sentimental, asumat cu riscuri și beneficii emoționale, asemuindu-se cu un izvor calm ori tumultuos de magie verbală, ce vindecă răni de singurătăți sau provoacă furtuni în sânge, fiind o poveste de dragoste ori un apel împotriva violenței, a lipsei încrederii, a trădării.

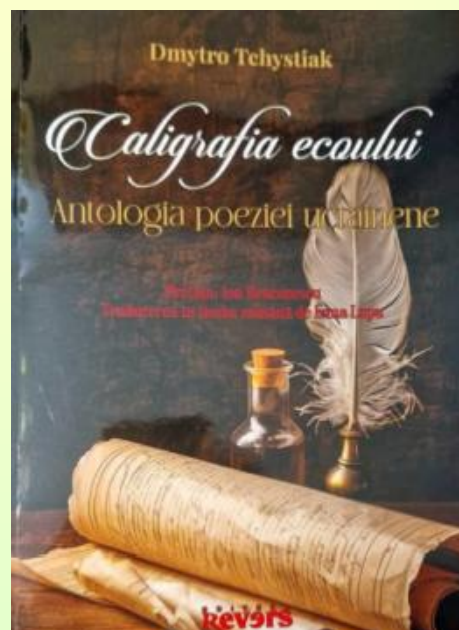
Caligrafia ecoului, această antologie a poeziei ucrainene, realizată de **Dmytro Tchystiak**, el însuși un important poet european, prezintă un înalt grad de grație și cutremurare sufletească, dar și de angajament pentru libertate, pace, coerență a lumii, a ființei și a limbii.

Marea majoritate a poezilor antologați, scriitori excepționali, vin dintr-o bogată și fecundă istorie a literelor ucrainene, cu predecesori celebri precum Gogol, Bulgakov, Șevcenko etc.; ce au însemnat definitiv literatura planetei.

A sosit vremea să re-aprindem stelele când, declară Dmytro Tchystiak, îndeosebi astăzi, războiul a făcut atâtea victime și nenorocire, el fiind conștient de faptul că, cel care a căzut și s-a ridicat este mult mai puternic decât cel care nu a căzut niciodată.

Da, e timpul ca poezii, acei îngeri care oferă aripi spre a zbura dincolo de orizont, să-și împrăștie cuvintele, aidoma unui buletin al victoriei, pentru că important nu este să fii, ci să devii. Or, marii creatori pot imposibilul și văd invizibilul, mai ales cu inima. Ei sunt cei care au lăsat o moștenire de preț, nu o casă, un pumn de bani, ci o țară, decongelând inimi, înlăturând ura și indiferență, oferind generațiilor dragoste, vise, pace, libertate, lumina cărților și puterea rugăciunii.

Caligrafia ecoului este un tezaur de gânduri, sentimente și emoții, transpus în românește cu har și rară sensibilitate de Irina Lupu.



Mihai CABA

Neînfrântul poet al închisorilor - Radu Gyr



*Înfrânt nu ești atunci când sângeri,
nici ochii când în lacrimi ți-s.
Adevăratele înfrângeri
sunt renunțările la vis.*

Radu Gyr - Cântec de luptă

Când vine vorba despre Radu Gyr, reprezentând în fapt pseudonimul literar al lui Radu Demetrescu, căruia istoriografia românească îi atribuie postura de poet, dramaturg, eseist, traducător și ziarist, vrând, nevrând, în conversația interlocutorilor se interpune și un noian de etichetări, una mai deocheată ca alta, între care: poet al pătimirilor, poet al închisorilor, poetul care l-a adus pe Iisus în celulă, poetul legionar și fascist, poetul antisemit, poetul condamnat la moarte și efluviul acestora ar mai putea fi continuat în aceleași vâlvurite opinii exprimate, similare titlaturii romanului lui Irving Stone, „*Agonie și extaz*”.

Dar, iată, chiar acum avem două bune motive ale „*vorbirii*” despre Radu Demetrescu - Gyr: primul, - la 2 martie 2025 s-au împlinit 120 de ani de la nașterea sa din 2 martie 1905, la Câmpulung-Muscel, ca fiu al cunoscutului actor craiovean Coco Demetrescu și al doilea, - la 29 aprilie 2025, când se vor împlini 50 de ani de la *adormirea sa întru Domnul*, la 29 aprilie 1975, în chiar *Săptămâna Mare a Paștelui ortodox*. Între cele două limite existențiale se înscrie viața de 70 de ani a celui ce a fost literatul Radu Demetrescu-Gyr.

O incursiune, fie aceasta și fugară în viața deja întrezărită tumultuoasă a poetului Radu Gyr, devine, pe cât de necesară, pe atât de așteptată sub aspectul ei dezvăluitor.

Să o întreprindem, dară, urmărind cu atenție, atât „*reperele*” biografiilor și exegeților săi, cât mai ales propriile sale destăinui, așa puține câte au fost acestea. Și cum pentru partea de început a vieții poetului, biografia sa au fost destul de „*zgârciți*” în adnotări, spre o mai corectă receptare a acestei prime perioade a copilăriei sale, vom apela la chiar *jurnalul* poetului, intitulat „*Calendarul meu*”, întocmit cu lucidă viziune în ultimii ani ai vieții sale și publicat în 1973, cu doi ani înainte de sfârșitul vieții sale, din care extragem: „*M-am născut în Câmpulungul Muscelului, la 2 martie 1905. Mama mea, Eugenia Gherghel, cobora, după tată, dintr-o veche familie botoșăneană, având câteva picături de sânge german, moștenit de la bunica mea, Mina von Gelch. Tatăl meu, Ștefan Demetrescu, era originar din Scheii Brașovului, ardelean după ramura țărănească a mamei sale și pesemne, macedonean după tatăl lui care, inițial, s-a numit Demetru Mușică*”.



Radu Gyr

La trei ani, părinții săi „*s-au strămutat în Cetatea Banilor*”, acolo unde tatăl său, Ștefan Coco Demetrescu, își va etala pe scena Teatrului Național al Craiovei, „*frumosul său talent de actor de comedie subțire, cum și o ascendentă carieră glorioasă, până la 1931, data pensionării sale voluntare*.”

Mama sa iubitoare i-a trezit și cultivat micului Radu gustul pentru lectură, „*pentru poveste și poezie*”, citindu-i „*basmelor fraților Grimm și baladele poezilor germani Burger, Lenau și Schiller*”, iar tatăl său i-a trezit de timpuriu „*gustul și simpatia pentru arta dramatică*.” Nu-i de mirare, precum și mărturisește: „*odată stărnită apetența lecturilor, am izbutit să citesc singur, fără vreo călăuză didactică...*” Și lecturile sale, începute cu *Robinson Crusoe* și tot continuate cu *Călătoriile lui Guliver*, *Don Quijote de la Mancha*, *Isprăvile lui Păcală*, *balada lui Gruia Novac*, *poeziile Elenei Farago ș.m.a.*, aveau să-i întipărească pasiunea pentru lectură, „*ce l-a stăpânit întreaga sa viață*”.

Cu siguranță, „*Calendarul meu*” s-a constituit într-un „*pios omagiu*” adus părinților săi: mamei, „*minunata Jenny, muziciana îndrăgostită de poezie*” și tatălui, „*lui Coco, pătimăș cititor și, până la adânci bătrâneți, slujitor al artei sale*”, amândoi, „*înțelepte îndreptare pe drumul incipientei mele culturi literare*.”

La vremea învățăturii, în toamna lui 1912, merge la școală, având avantajul „*cititului și scrisului*” de acasă, fapt ce-l propulsează printre „*frunțașii claselor primare*”, la toate „*materiile*”, mai puțin la ...ma-

tematică. Tot atunci, în ultimele clase primare, începe „*să însăileze*” primele sale poezii, pe care le semnează *Radu Gruia*, împrumutând denumirea muntelui din localitatea natală. În 1916, la intrarea României în război, ca absolvent al școlii primare, este acceptat să fie „*cercetaș de război*” al Spitalului de campanie de la Craiova și, astfel, în 7 noiembrie 1916, pe „*când avea unsprezece ani și jumătate*”, ca brancardier al unei ambulanțe militare, va fi rănit în „*luptele încheștate*” date la Târgu Jiu împotriva forțelor inamice invadatoare. De atunci, din acele scene dramatice, micul Radu își va cultiva „*simțul jertfei și al onoarei, care-l va însoți până la sfârșitul vieții*”, cum a notat unul dintre biografi săi.

În anul 1917 devine elev al renumitului liceu craiovean „*Carol I*”, înființat în 1885. Aici va primi o învățătură solidă din partea unor mari profesori ai vremii și tot aici, „*purtându-și cu mândrie uniforma liceului*”, va frecventa *Salonul literar*, îndrumat de poeta Elena Farago, „*meșteră în versul ei bine cizelat*”, așa cum era ea apreciată. Publică în revista liceului „*Tinerimea școlară*” mai multe poezii, dar și poemul





dramatic „În munți”, care, prefațat de profesorul de franceză, C.D. Fortunescu, animator al vieții culturale craiovene, „a văzut lumina rampei” în cadrul unei serbări școlare.

De îndată ce a înregistrat acest „prim succes poetic”, liceanul Radu Demetrescu se avântă și mai compune alte câteva piese de teatru versificate, între care: *Sineul zmeilor* - dramă în 7 tablouri, *Pentru țară, Eroii și un... Basm*, ce „l-au deranjat și înfuriat” pe directorul liceului, Nicolae Balaban, „excelent geometru, dar și un tip obtuz și refractar oricărui impuls artistic”, potrivit caracterizării acestuia în „Calendar”. Drept consecință nedreaptă, aflat elev în clasa a IV-a de liceu, a fost eliminat, pentru „vina” de a fi scos, împreună cu un coleg, revista satirică *Cariopsa*, trasă „la șapirograf”.

Pentru terminarea liceului se pregătește „în particular”, dar își și lărgeste colaborarea sa literară cu mai multe reviste și publicații ale vremii, dintre care reținem: *Adevărul literar și artistic*, *Năzuința*, *Gândul nostru*, *Flamura*, *Rampa*, *Ramuri*, *Falanga*, *Universul literar*, *Suflet românesc*, *Revista Fundațiilor Regale*, *Gândirea*; de aceasta din urmă simțindu-se legat prin ideologia „gândiristă” și programul ei „avangardist”.

Un important moment al biografiei lui Radu Gyr (pseudonim deja consacrat) este anul 1924, de acesta legându-se „un triplu succes”: absolvirea bacalaureatului „cu brio”, debutul literar cu primul său volum de versuri, *Liniști de schituri. Poeme*, bine primit de critica literară și debutul său ca student la Facultatea de Filosofie și Litere a Universității bucureștene. Va menționa în „Calendarul meu” faptul de a fi avut în studenție „șansa de a se afla în preajma unor profesori eminenți, Vasile Pârvan, Nicolae Iorga, Nicolae Cartoian, P.P. Negulescu, Constantin Rădulescu-Motru, Tudor Vianu, Nae Ionescu”, pe care-i portretizează, întru fire și strălucire și „cărora le-a fost recunoscător, pentru tot ce i-au dăruit în întreaga viață.”

În timpul studenției frecventează cu regularitate *Cenaclul literar* condus admirabil de profesorul universitar Mihai Dragomirescu, la care „i se ivește fericit prilejul de a-i cunoaște pe scriitorii Liviu Rebreanu, Ion Minulescu, Victor Eftimiu, Ion Pillat.” Remarcat de profesorul Dragomirescu, la sfârșitul studenției, Radu Gyr devine asistent, și apoi, cu doctoratul luat excelent, devine conferențiar la Catedra de Critică și Estetică literară, fiindu-i încredințată susținerea cursului: *Evoluția criticii estetice și aspecte literare contemporane*, la care își dovedește din plin strălucitoarea sa elocință.

Remarcându-se pentru fecunda sa lirică publicată în revistele literare românești, în 1926, student fiind, Societatea Scriitorilor Români (S.S..R.) îi acordă *Premiul pentru sonet*. Continuă să scrie și să editeze noi volume de poezie: *Plângeră Strâmbă-Lemne* (Craiova, 1927) și *Cerbul de lumină* (București, 1928); pentru fiecare volum în parte devine laureat al Societății Scriitorilor Români, Chiar și fără a edita un nou volum, în 1929, S.S.R. îi acordă un nou premiu, al scri-

itorilor tineri, pentru poeziile sale publicate în reviste, recunoscându-i-se astfel locul ce-l ocupă în avangarda poeziei românești.

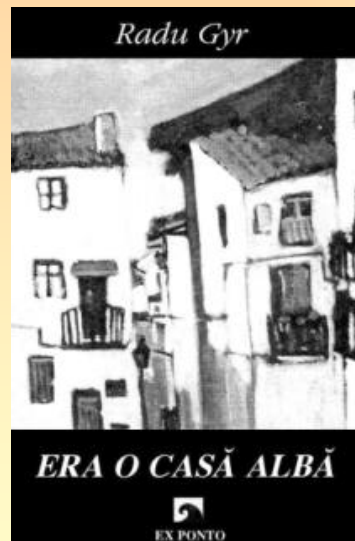
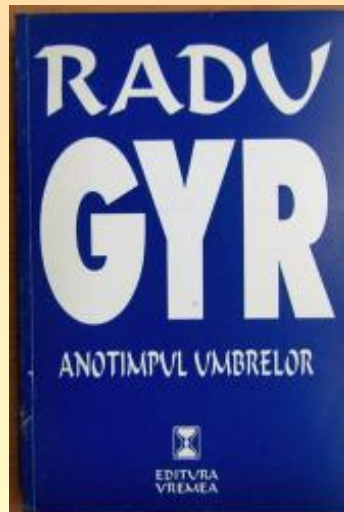
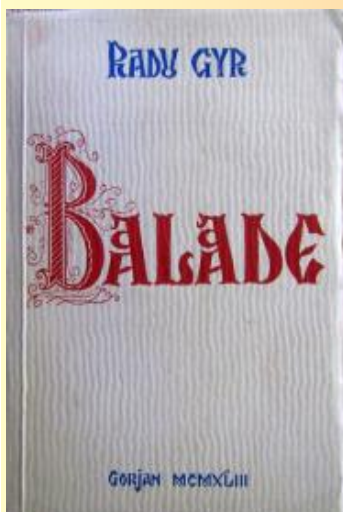
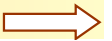
În plin succes literar, în 1927, se căsătorește „cu frumoasa Flora, ce avea să-i fie reazem moral și duhovnicesc până la sfârșitul vieții, alături de singura lor fiică, Simona Luminița (după cum se va vedea), cea care, la rândul-i avea să-i lumineze tunelul întunecat de cumplitele orori prin care a trecut tatăl său, poetul martir Radu Gyr”.

Atent la suferințele țării, pândite de pericolul roșu - bolșevic, dar și de cel verde - nazist, în perioada 1930-1933, Radu Gyr ia contact direct „cu suferințele românilor care încercau cu greu să mențină integritatea națională și economia țării în fața acestor mari pericole, dar și periclitată de conducătorii compromiși ai României, care încercau s-o scoată la meza” și, alături de alte tinere elite culturale, se înscrie în Mișcarea Legionară, pe care o consideră „singura mișcare politică a vremii, capabilă de jertfă și sacrificiu pentru reînvierea spirituală a neamului românesc”. La această Mișcare, „nici politică și nici pe departe criminală”, a aderat și a colaborat „aproape toată elita necompromisă a României”: Mircea Vulcănescu, Nichifor Crainic, Mircea Eliade, Vasile Voiculescu, Petre Țuțea, Nae Ionescu, Ion Barbu, Lucian Blaga, Radu Budișteanu, Horia Vintilă, George Manu, Mihail Manoilescu, Simion Mehedinți, P. P. Panaitescu, Mihail Polihroniade și mulți alții, stăpâniți de dorința „formării și educării culturale a poporului român, îndemnându-l să cultive idealurile creștine și patriotice, nu în duh șovin, ci în duhul evlaviei și respectului pentru înaintașii acestui neam”.

Poetul Radu Gyr, „prin tăria cuvântului scris și prin crezul său înalt, cu dragoste nestrămutată de țară, pătruns de fiorul patriotismului și al credinței strămoșești”, devine membru de seamă al Mișcării Legionare și este numit șef al regiunii Oltenia. A fost recunoscut și ca „poet al mișcării”, versurile sale, puse pe muzica compozitorului Ion Mânzatu, au devenit repede „sloganuri imnice ale «gărzii de fier»”, dar, cum va afirma mai târziu onestul critic literar, Ov.S. Crohmălniceanu, „trebuie să deosebim poezia autentică a lui Radu Gyr de metamorfismul prăpăstios, care a rezultat din altoirea imagisticii pădurețe pe mistica «gărzii de fier»”. La rândul său și exegetul Adrian Popescu notează cu luare aminte: „Poetul (Radu Gyr - n.n.) îl surclasează pe ideolog.”

În 1939, poetul Radu Gyr, „cel chemat să slujească unui ideal mai nobil și mai înalt decât cel al înălțării prin poezie”, cade pradă criminalului regim „carlist”, cel care, în noaptea de 16-17 aprilie, „a încarcerat toată intelectualitatea de dreapta a României”, mai întâi, în închisoarea de la mănăstirea Tismana și apoi, în lagărul de la Miercurea Ciuc, „în condiții grele de detenție, între ziduri reci, fără asistență sanitară și un sever regim alimentar, cu interdicția corespondenței cu familia” și alte cumplite privațiuni.

Așa a început pentru Radu Gyr, precum și pentru ceilalți colegi



de breaslă culturală, „calvarul și suferințele inimaginabile la care au fost supuși cu toții.” În fața acestora, singura alinare a suferințelor a fost și de această dată tot înaltul spirit cultural; lagărul transformându-se imediat într-o „academie ideatică”, de pelegeri, „la care a excelat Nae Ionescu”, de poezie, „la care a excelat Radu Gyr”, cu vestitul său *Cântec de leagăn*: „Dormi copilul mamei, nani, nani, / a plecat și ultimul lăstun. / Ruginiră plopii și tufanii / și din temnița ce-i surpă anii / nu s-a mai întors tăticul bun.”

Condamnați, în baza unui rechizitoriu aberant, la ani grei de pușcărie de către Tribunalul Poporului, în urma biruinței *Mișcării* din septembrie 1940, cum relatează exegetul C-tin. Budescu: „toți deținuții arestați sub Carol al II-lea sunt eliberați și puși în funcții înalte de conducere.” Așa a ajuns Radu Gyr director general al teatrelor din România. Era perioada aprigă a celui de al 2-lea război, declanșatoare a antisemitismului nazist, potrivit căreia toți actorii evrei trebuiau „dați jos de pe scena oricărui teatru”. Obligat să se supună acestei „dezlănțurii antisemite”, Radu Gyr, în același spirit de frondă împotriva oricărei nedreptăți, înființează în București, cu de la sine putere, Teatrul evreiesc „Barașeum”, în care adună toți actorii evrei din România, acesta fiind „singurul teatru evreiesc din toate țările fasciste ale Europei”, al cărui prim spectacol de revistă „Ce faci astăzi seară” avut loc pe 1 martie 1941. Unde-i antisemitismul lui Radu Gyr?

În același mod de simțire curată, stupefiat de mârșava asasinare, din noiembrie 1940, a marelui savant Nicolae Iorga, care i-a fost eminent dascăl în anii de liceu, pusă pe seama „gârzi”, Radu Gyr și-a făcut publică indignarea: „Nu găsesc, nici azi, vreo justificare a sălbaticului act de violență, unele ranchiune politice autohtone neîndreptățind, în nici un caz, o asemenea cruzime.”

După îndepărtarea „mișcării”, noul guvern antonescian îl condamnă pe Radu Gyr la 12 ani de detenție „pentru incitarea mulțimii la ocuparea Palatului Telefoanelor”, acuzație nefondată; aceasta fiind „rezultatul unor puternice resentimente pe care regimul antonescian le avea contra mea”, conform propriei sale declarații, neluate în seamă. În consecință, alături de alți intelectuali români, este trimis în lagărul de la Sărata din Basarabia, iar de acolo, pentru „reabilitare”, a fost „expediat” pe frontul din Rusia „direct în linia întâi”, unde a și fost grav rănit în primele lupte de la Vigada - Vinogradov. În spitalul de campanie continuă să scrie poezii: „*Depart, în vis, e o casă / din geamuri clipind somnoroasă / și două mânuțe mirate / cucernic pe piept închinat / în mica lor rugă sfioasă. / Să vină tăticu acasă.*” După doi ani de chin și dureri, înspre sfârșitul lui 1944, „escortat” fiind, ajunge cu bine acasă la soția sa, Flora și la iubita lui fiică, Simona; asta deoarece ostașul ce-l însoțea nu și-a îndeplinit ordinul de a-l „lichida”. În răstimpul anilor de război scrie și editează două volume de versuri: *Poeme de război* (1942) și *Balade* (1944), ultimul fiind „cel mai profund volum de poezie a poetului”, apreciat astfel de critica literară și exegeți.

Întoarcerea armelor, actul istoric din 23 august 1944, îl găsește pe Radu Gyr în convalescență, dar asta nu împiedecă noile autorități să-l includă în lotul „scriitorilor și ziariștilor” ostili comunismului și să-l condamne la 12 ani de muncă silnică. Ca rănit de război va fi pentru o scurtă vreme internat în spitalul închisorii de la Brașov, după care este încarcerat în închisoarea de la Aiud, acolo unde, după plecarea regelui Mihai din țară, „comuniștii au făcut din temniță un loc de exterminare a deținuților politici”, teroarea, bestialitatea și privațiunile îndurate aici însemnau în fapt... iadul pe pământ. Regimul sever al închisorii „a golit celulele de orice urmă de creion și de hârtie și a ridicat un zid impenetrabil între deținuți și familiile lor”. Însă, nici carcera, „fără pat și cu apă pe jos”, nici interogatoriile, „cu bătăi și schingiuri crunte”, n-au putut înfrânge rezistența intelectualilor - deținuți. Tăria lor neînfântă, fizică și morală, le era susținută curajos de predicile de duminică ale lui Nichifor Crainic și de versurile lui Radu Gyr, care treceau neconținut zidul celulei, fie „din gură în

gură”, fie, înscrise „cu bucăți de săpun”, fie prin „înnodarea aței” smulsă din zeghe sau din paturi, fie, „transmise prin alfabetul Morse” și câte alte „invenții” năstrușnice. Dar, după cum se va destăinui mai târziu însuși poetul: „memorarea versurilor mele era cea mai bună metodă pentru a putea fi scoase afară, pe care o foloseau cei cu o memorie bună, între care Relu Stratan, Gili Ioanid și Dumitru Cristea”, acesta din urmă memorând peste 200 de poezii, pe care, la ieșirea din închisoare, „le va așterne pe hârtie în trei caiete, în octombrie 1956.”

În toamna anului 1946, aflat grav bolnav în spitalul închisorii Văcărești, „cu un prolaps rectal gangrenat, cu hepatită, infiltrat pulmonar TBC și hemofilic”, i s-a refuzat orice ajutor medical. Chiar și așa fiind „numai piele și os”, dar nepierzându-și credința, Radu Gyr compune poezia „Az noapte Iisus”, care a devenit repede singurul sprijin moral și spiritual al miilor de deținuți, „prin care au biruit moartea și temnița”.

*Az noapte Iisus a intrat la mine-n celulă
O, ce trist, ce înalt era Christ!
Luna a intrat după El în celulă
Și-l făcea mai înalt și mai trist.*

*Când m-am trezit din grozava genună.
Miroseau paiele a trandafiri.
Eram în celulă și era lună,
Numai Iisus nu era nicăiri.*

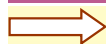
*A stat lângă mine pe rogojină
- Pune-mi pe răni mâna ta.
Pe glezne-avea urme de răni și rugină,
Parcă purtase lanțuri, cândva.*

*Unde ești, Doamne? Am urlat la zăbrele.
Din lună venea fum de cățui.
M-am pipăit și pe mâinile mele
Am găsit urmele cuielor Lui.*

Cu poeziile lui Radu Gyr pe buze, deținuții temnițelor comuniste au îndurat terori și cruzimi inimaginabile fără să renunțe vreodată la visele lor și, astfel, cum spun și versurile sale din „motto”, aceștia n-au putut fi înfrânți niciodată.

Spre sfârșitul anului 1955, cu puțin timp înainte de sfârșitul celor 12 ani de condamnare, Radu Gyr este eliberat, în urma intervenției „de afară” a lui Mircea Eliade. Din nefericire, libertatea căpătată avea să-i fie scurtă, până la 1958, când i se înscenează, lui și altor 25 de intelectuali creștini, un „simulacru de proces” prin care toți inculpații sunt condamnați la moarte. Lui Radu Gyr i se reține ca vinovăție poezia „*Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!*”, considerată a fi un mijloc de instigare la luptă împotriva regimului comunist, a cărei ultimă strofă este incendiară în patosul ei: „*Ridică-te, Gheorghe, pe lanțuri, pe funii! / Ridică-te, Ioane, pe sfinte ciolane! / Și sus, spre lumina din urmă-a furtunii, / ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!*”

La recursul procesului, sentința de condamnare la moarte a fost comutată în muncă silnică pe viață, dar rezultatul acestuia a fost comunicat deținuților abia peste un an, timp în care aceștia au continuat să fie „legați în lanțuri grele de picioare și supuși unui crunt regim ce alterna între viață și moarte”. În 1962, Radu Gyr primește și ultima cruntă lovitură, bine calculată în amenințarea acesteia: „*Dacă nu cedezi și nu te lepezi de trecutul tău legionar îți vom aresta soția și fiica.*” Într-adevăr, cum soția sa, Flora, și fiica, Simona, erau singura rațiune de a trăi a poetului, mișeleasca amenințare a avut efectul maxim, așa cum singur se va explica mai târziu: „*Torturat sufletește, am acceptat să dau o declarație publică prin care să-mi reneg trecutul și opera, în termenii dictați de securiști. Îmi rupeam din suflet. Sufletul a fost salvat, dar chinul meu nu a încetat. (...) Compromisul nu a alungat dragostea de curăție și de adevăr.*”



Fără să fi fost înfrânt, compune poezia *Voi n-ați fost cu noi în celule*, în al cărei final nu-și pierde fiorul credinței: „*Când porțile sparge-se-vor toate / și morții vor prinde să urle, / când lanțuri și ziduri cadea-vor sfărmate, / voi nu știți ce-nseamnă învierea din moarte, / căci n-ați fost cu noi în celule.*”

Cu nestrămutat gând al întoarcerii, exprimat cu duioșie și speranță în poezia „*Ne vom întoarce într-o zi*”, din care redau doar o singură strofă: „*Ne vom întoarce ca un fum, / Ușor, ținându-ne de mâini, / Toți cei de ieri în cei de-acum, / Cum trec fântânile-n fântâni.*”, la eliberarea sa din 1963, Radu Gyr, neînfrântul poet al închisorilor, având nevoie de o reabilitare, „*nu găsește sprijin și recunoștință, nici din partea Bisericii Mamă și nici din partea literaților vremii, care nu știau cum să-i ascundă mai bine opera sa genială, plămădită în lacrimi și suferințe greu de imaginat.*”

Întremat cu greu într-un sanatoriu, fără o locuință decentă pentru familie, fără o pensie sau oarece venit din scris, Radu Gyr, „*cu tristețea amintirilor închisă în inimă*”, începuse să fie cuprins de imensa durere, aceea că „*rodul muncii și operei sale de o viață nu putea fi fructificat.*” Conștient de pericol, singura sa preocupare este: „*așternerea pe hârtie a întregii sale opere poetice, compusă și memorată între zidurile celulelor din închisori.*” Despre acest episod își va aminti mai târziu fiica sa, Simona Popa-Gyr: „*Lucra intens, așezându-se la masa de scris de la ora opt dimineața până seara târziu, cu mici intermitențe, vrând parcă să cuprindă într-un timp scurt tot ceea ce nu putuse realiza în cei douăzeci de ani de lipsă.*”

Chiar și în condițiile urmării sale permanente și a numeroaselor percheziții efectuate de către copiii Securității, Radu Gyr iese biruitor și de data aceasta, izbutind să-și termine de scris toată opera sa poetică, creată mental în închisoare, „*mulțumindu-i Maicii Domnului pentru acest timp binecuvântat*”. Dar despre scoaterea acesteia „*la lumina tiparului*” nici măcar nu se putea vorbi. În răstimp, începe să-și redacteze *Jurnalul* său memorial despre prieteni, momente și atitudini literare, fără a-l termina, fiind editat postum, în 1996, sub titlul deja amintit „*Calendarul meu*”. Ultima sa lucrare încheiată a fost traducerea baladei populare germane, editată sub un alt nume.

Neputându-l înfrânge nici în libertate, vigilenta Securitate, spre a-l discredită, începe să-i publice sub numele său mai multe articole în revista comunistă *Glasul Patriei*, așa cum a făcut și pentru Nichifor Crainic, Constantin Noica și Vladimir Streinu.

În 23 aprilie 1975, în *Săptămâna Mare a Paștelui ortodox* și în chiar *Ziua Marelui Mucenic Gheorghe*, simțindu-și sfârșitul aproape, Radu Gyr compune premoniționalul său sonet, *Piramida*, din care reținem terțina profetică: „*Solemn și hâd și rece monument, / claustru templu dur de lespezi terne, / eu dorm adânc acestei lumi absent.*”

Peste 6 zile, în dimineața zilei de 29 aprilie 1975, „*în chiar Marțea Patimilor, în vârstă de 70 de ani, poetul Radu Gyr (Bubu, cum îi spunea nepoțelul Radu) nu s-a mai sculat, plecând spre a se întâlni cu Cel pe care L-a văzut în celulă și i-a șters rănile.*”

Din nefericire, ca o ultimă lovitură a sortii, Radu Gyr, poetul martir al închisorilor, ortodox „*până-n măduva oaselor*”, a fost înmormântat în Cimitirul Bellu catolic (!).

Abia în 2012, ca o binevenită „*reparație*”, prin grija preocupărilor părinte stareț, Iustin Pârnu, martir și el al închisorii comuniste, osemintele poetului martir și ale soției Flora au fost strămutate întru veșnică cinstire la Mănăstirea Petru Vodă, jud. Neamț. După sfârșitul lui neașteptat, opera poetului Radu Gyr devenise pentru regimul comunist un subiect „*tabu*”, astfel că singura preocupare pentru soția sa, Flora, cât și pentru fiica sa, Simona, a fost „*dosirea*” acesteia, abia retranscrisă cu greu și pusă în ordine în manuscrise. Căutate cu insistență de Securitate, timp de mai bine de 20 de ani, dosarele cu manuscrise au fost bine „*tănuite*” până după prăbușirea din '89 a comunismului din România.

Până atunci, poetul Radu Gyr rămăsese „*în picioare*”, doar în

monumentala „*Istorie a literaturii române de la origini și până în prezent*”, editată de George Călinescu, în 1941, fiind așezat în capitolul TRADIȚIONALISTI, cu o nuanțată apreciere critică: „*Sînt foarte multe versuri frumoase în poezia lui Radu Gyr, care e un medelenizant al Oltului sgomotos vitalist ? i cu peisagiu propriu.*” Era lirica lui de început.

Încetul cu încetul, începând din 1992, aveau să fie editate rând pe rând volumele postume ale lui Radu Gyr, îngrijite îndeosebi de către fiica sa, Simona Popa-Gyr, dar și de către apreciați critici și exegeți, precum Barbu Cioculescu, Ioan Popișteanu ș.a., intitulate: *Poezii* (1992), *Anotimpul umbrelor* (1993), *Ultimile poeme* (1994), *Calendarul meu* (1996), *Pragul de piatră* (1998), *Balade* (1999), *Era o casă albă* (2000), *Sângele temniței* (2003).

Fără a avea, însă, și o reabilitare propriu-zisă, treptat, în numeroase reviste literare au apărut și tot mai apar articole, eseuri și exegeze despre poetul martir Radu Gyr, subliniindu-i, atât puternica sa personalitate „*înălțuită de mai multe ori în temnițe grele*”, cât și poezia lui „*profund creștină, națională și umană în care se regăsea întreaga suflare românească*”.

În 26 aprilie 2005, premergător împlinirii celor 30 de ani de la sfârșitul lui Radu Gyr, în mândra Cetate a Băniei, maestrul Tudor Gheorghe a prezentat pe scena Teatrului Național spectacolul-eveniment *Cu Iisus în celulă - poezia în închisori 1941-1964*, pe versurile lui Radu Gyr, în memoria deținuților politici de la Aiud, Gherla și Canal, între care și tatăl său, Ilie Tudor, deținut 22 de ani în închisorile comuniste.

„*Frumoasă poezie, dar necunoscută și e mare păcat...*”, aprecia maestrul artist.

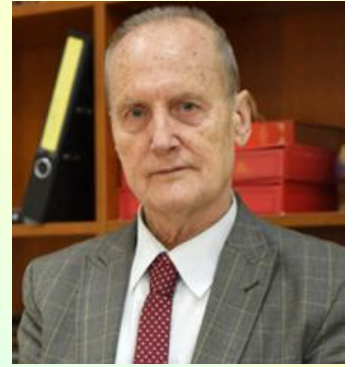
Și, totuși, ca o binemeritată recunoștință adusă memoriei miilor de tineri intelectuali, teologi, literați și de alte clase sociale care au avut de suferit în închisorile comuniste, în 2017, a fost promulgată Legea 127 prin care ziua de 14 mai a fost instituită drept *Ziua Națională de cinstire a martirilor din temnițele comuniste*. Și deloc întâmplător a fost aleasă ziua de 14 mai - aceasta fiind noaptea de 14/15 mai 1948, când au fost întemnițați legionarii, între care și poetul Radu Gyr. De menționat că nu a fost nicio obiecție din partea Comisiei pentru studierea Holocaustului Elie Wiesel.

A sosit, iată, profetica „*zi a întoarcerii*”, visată și sperată în șirul lung al anilor petrecuți în bezna temnițelor: *Așadar, bine ai revenit acasă, în România, pe care ai iubit-o cu poezia și sfânta ta credință, neînfrântule poet al închisorilor, Radu Gyr!*



Ne vom întoarce într-o zi - manuscris Radu Gyr

Constantin LUPEANU



Gândirea confucianistă - remediu universal

Maestrul Kong (28 Septembrie 551 - 4 Martie 479 î.Hr.) este venerat de 2.565 de ani pentru faptul de a fi cel mai mare gânditor, om politic și pedagog al națiunii chineze. S-a născut în actuala provincie Shandong, în Principatul Lu, dintr-o uniune extramaritală, tatăl său fiind septuagenar.

Sima Qian, cronicarul lumii chineze străvechi, a confirmat originea aristocratică a acestuia. Un strămoș al său, descendent la a nouă generație din regii principatului Song și aflat la patru generații distanță de Confucius, s-a stabilit în țara Lu. Avea trei ani când a rămas fără tată și șaptesprezece când l-a părăsit și mama sa. *Eu când eram mic, eram sărac și de ceea ce am învățat multe*, 9:6. Cum și unde a învățat, nu se știe. Se crede că, nobil fiind, ar fi avut un învățător, un îndrumător, cel puțin la început. În timpul său, pentru a ocupa o poziție în societate, în administrație, trebuia să fii pregătit în *liu yi*, cele șase arte, *li*, ceremonial, maniera de a vorbi și a te purta în lume, *yue*, muzică, *she*, tragerea cu arcul, *yu*, conducerea carului de luptă, *shu*, scriere, caligrafie, compunere, *shu* (în altă grafie), matematică.

La cincisprezece ani mi-a plăcut să învăț, declară el discipolilor. *La treizeci eram sigur pe vorbe și faptele mele. La patruzeci nu mai aveam îndoieli. La cincizeci am cunoscut voința Cerului. La șaiszeci puteam face distincții* (reușea să discearnă în vorbele altora adevărul de minciună). *La șaptezeci mă port după placul inimii și nu încalc normele vieții cu nici un gând rău*, 2:4.

A peregrinat timp de paisprezece ani prin toate principatele chineze, studiind însemnările și documentele vechi și încercând să găsească un rege înțelept, cu care să construiască o lume chineză multiculturală și multispirituală. Nu a reușit. Unele precepte au fost cu siguranță puse în practică ici și colo, într-o vreme în care lumea chineză nu era unită, ci divizată în principate rivale, care se războiau adesea. Prima uniune a Chinei într-un imperiu puternic s-a petrecut în anul 221 î.Hr.

Nu există chinez care să nu fi auzit de Confucius și nici știutor de carte care să nu fi citit și să nu fi memorat citate din lucrarea de numai 12.700 de caractere, *Lunyu*, *Analecte* - însemnări ale învățăcei lor săi apropiați, cu spuse ale cărturarului și învățătorului lor.

Opera sa este vastă și acoperă începutul civilizației chineze și a omenirii. Amprenta sa, gândirea sa etică și filosofică există în sinteza *Lunyu*, în cele cinci cărți clasice *Shijing* sau *Cartea Poemelor*, *Yijing* sau *Cartea Schimbărilor*, *Shujing* sau *Cartea Istoriei*, *Liji* sau *Însemnări cu caracter ceremonial*; *Yuejing* sau *Cartea Muzicii* și *Chunqiu* sau *Analele Primăvară*.

Ceea ce se socotește gândire confucianistă s-a clădit pas cu pas, cu câțiva aderenți la început, cu siguranță cei șaptezeci de discipoli statornici, la care s-au alăturat alți cărturari și filosofi și a sfârșit prin a fi ridicată la rangul de doctrină a Imperiului Chinei. Confucianismul a dominat timp de secole și milenii gândirea chinezilor, iar prin răspândirea limbii chineze, gândirea altor popoare și rase din Asia. Din 1687, după editarea în latină a *Analectelor*, China a început să fie cunoscută nu numai prin mătase, porțelan și ceai, dar și prin această doctrină, gân-

direa confucianistă atribuindu-se fiecărui chinez. Savați ca Leibnitz, Jung și mulți alți intelectuali europeni au studiat printre primii lucrările lui Confucius și au fost influențați de ele.

Extrapolând, în lumea de azi din ce în ce mai în strânsă conexiune, cu greu s-ar găsi un intelectual, din orice țară de pe glob, care să nu l fi citit, măcar parțial.

În Topul a o sută de personalități ale lumii care au influențat decisiv istoria umanității, întocmit în SUA în secolul trecut, Confucius ocupă locul al cincilea. Unul dintre primii cinci oameni de pe pământ, de la începuturile civilizației și până în zilele noastre!

Astăzi, în întreaga lume, mai precis, în 120 de state, există 440 Institute Confucius (4 în România - la București, Brașov, Cluj-Napoca și Sibiu), care promovează, din câte știm, cultura chineză, înlesnesc schimburile cultural-artistice.

Confucius a fost un om superior, unul dintre cei câțiva oameni plini de lumină cerească ai planetei, venit să stabilească echilibrul omului între cer și pământ, pentru o lume favorabilă tuturor.

Noi îl proclamăm pe Confucius părintele globalizării.

Nimeni n-a mai gândit ca el o lume pe măsura concepției moderne de azi, *shu* - populație multă, *fu* - bogăție, *jiao* - educație.

Globalizarea s-a întregit drept concept și teorie a vieții moderne, fără bariere și fără restricții poate tocmai după preceptul lui Confucius: *Toți oamenii sunt frați, Sihaizhinei jie xiongdi*, după doctrina morală confucianistă, care include teze precum: *ren* - omenie (preocuparea fundamentală, cea mai înaltă dintre virtuțile confucianiste), *xin* - cinste, onestitate, *yi* - dreptate, *li* - ceremonial, *xiao* - iubire în cadrul fiecărei familii, dragostea părinților pentru copii și dragostea copiilor pentru părinți, *zhong* - loialitate, *zhongyong* - doctrina de mijloc și multe altele.

Spiritualitatea confucianistă cuprinde dimensiunea sinelui, aceea a comunității și tradiția. Autocultivarea reprezintă temelia întregului edificiu, cu aflarea, respectul și înțelegerea culturii și a felului de a fi al celorlalți. Confucius pune preț pe armonie și consens, respingând conflictele, războiul.

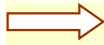
Confucianismul înseamnă cultivare spirituală. Predicțiile confucianiste de propășire a omenirii insistă pe acceptarea multiculturalismului, pe dialog și schimburi culturale și de oameni.

Omenirea este a tuturor. Liderii să fie promovați prin virtutea și abilitățile dovedite. Învățăturile lui Confucius construiesc o cultură universală armonioasă, un summum a tot ceea ce există sub Ceruri, prin răspândirea preceptului - *Toți oamenii sunt frați*.

Lumea se cuvine condusă prin virtute, pe baza unui ceremonial, prin judecată, iar faptele rele se cer amendate. De aici, deosebirea de ideea creștină, care îndeamnă: *Să nu stați împotriva celui rău, iar cui te lovește peste obrazul drept, întoarce-i-l și pe celălalt*, Matei, 5-39. Confucius recomandă: *Răspunde urii prin integritate și virtuții prin virtute*, *Analecte*, 14:34.

În *Cartea Schimbărilor*, hexagrama *Heng*, *Durată*, la linia a treia





nouă, stă scris: *A nu-ți menține virtutea aduce umilire. Prezicere de primejdie.* Să nu uităm că învățatul Confucius a conceput *Cartea Schimbărilor* drept manual de perfecționare individuală și îndrumar al conduitei de viață, divinația fiind numai o haină exterioară a ei. Iar referindu-se la valoarea morală a *Cărții Poemelor*, a spus: Nici un gând rău.

Calea învățaturii, a iubirii de oameni, a dreptății, a modestiei, calea de mijloc pe tot globul pământesc sunt învățături nepieritoare.

Iată de ce China este un focar puternic de civilizație!

București, Mai 2024

Constantin Lupeanu - ales Consilier al Asociației Internaționale Confucianiste

La reuniunea din Decembrie 2024, Constantin Lupeanu a primit în unanimitate titlul de Consilier - membru al Consiliului Consultativ al Asociației Internaționale Confucianiste - ICA.

Aflat în țară, renumitul sinolog a fost înștiințat în aceste zile și i s-a trimis, deocamdată pe internet, Diploma anexată mai jos, în original și în traducere.

Amintim că, de-a lungul anilor, el a publicat în revistele românești de cultură mai multe articole și studii despre Confucius, Kong Zi (28 September 551 - 4 March 479 î.Hr.), iar din opera lui a tradus și a publicat cele mai de seamă lucrări:

- *Cartea Poemelor*, culegere de poezie populară și cultă întocmită de Confucius în secolul 5 îHr, colecția Cele mai frumoase poezii, numărul 195, 228 pagini, Editura Albatros, 1985

- *Lao Zi și Confucius*, textele fundamentale ale taoismului și confucianismului, 384 pagini, Editura Qilinul din Jad, 1997

- *Yi Jing, Cartea Schimbărilor*, carte de filosofie și divinație întocmită de Confucius, 2 volume, 880 pagini, Editura Qilinul din Jad, 1997;

- *reeditare* într-o ediție prescurtata, 148 pagini, 2005

- *Cartea poemelor* de Confucius poezii în interpretarea a doi actori, Teatrul Național Iași, 1986, regia Călin Florian.



DIPLOMĂ

Dragă Domnule Constantin Lupeanu,
În cadrul primei sale întruniri,
Comitetul Executiv (cea de-a șaptea legislatură) al
Asociației Internaționale Confucianiste (ICA),
v-a ales cu plăcere, în urma dezbaterilor,
drept Consilier.

Asociația Internațională Confucianistă
Decembrie 2024

Nicolae MAREȘ

Maxime ȘI Aforisme



* Dezțărare = Alienare.

* Încă de pe vremea Unguentului, cel de tristă amintire /cândva premier român/, aciuiat azi în Austria, vânzându-și acolo țara împreună cu nevastă-sa - *Diplomația* nu mai e o meserie în sine, ci activitate pentru SIE.

* Politichie = Mizerie.

* Trist dar adevărat. Găsești loc curat, numai acolo, unde omul n-a călcat.

* Ura - umple clănțăilor gura.

* Unii desființează gardul ca să lichideze proprietarul.

* La capăt de drum, tot mai greu ridic capul din pământ.

* Luați aminte - Din ceruri văzută, planeta noastră nu-i pământ, e apă.

* Anticii avut-au mare dreptate, când au grăit: *Audiatum et altera pars* - deci *Să fie ascultată și cealaltă parte.* Politrucii - vremelnicii noștri suspuși -, vor să ne arate, cu mult zel, în mileniul al III-lea, doar jumătate din cele spuse mai sus.

* Vom trăi, Doamne, *vremurile desecretizării arhivelor Cotrocenilor?* Poporul român așteaptă cu ardoare să i se restituie fiecare leu, jefuit de plimbăreții sibieni, *călători de lux* în cele patru zări.

* Cu speranța de-a tot avansa, slugoii nu-și mai vând țara. Ei o înstrăinează pe degeaba. În cazul României, un cap suspus - pe-o tichie a dat-o - și apoi a râs tâmp.

* Sănătatea supraprețuită = Sănătatea pierdută.

* Sărăcie = lene + prostie.

* Prostie curată = Împărțitul sincerității în stânga și-n dreapta.

* *La putere ridicat* = Capul rotund devine pătrat.

* *Consolarea mea*: - *Bătrân în viață sunt doar o dată.*

* Pretutindeni, forțele inculte sunt mai numeroase decât cele oculte.

* Bogații beau licori cu paharul, gloata înghite amarul.

* Când șchiopul aleargă, orbul vede, iar mutul vorbește, ceva-neregulă este!

* Pentru a-și salva paiul din casa sa, vrăjmașul e gata să-și incendieze coliba.

* Azi, oamenii nu doar de borfași sunt jefuiți, ci și de bănci. Acestea îi întrec pe toți punșaii la un loc.

* Numai prin evlavie și bunătate, răutatea din inimă e scoasă.

* *Lărgirea întunericului* = Bucuria nemernicului.

* Soarta grea a românului, fost-a dintotdeauna bucuria ungurului.

* Îmbătrânind, *dracul* devine mai crud, în nici un caz mai blând.

* Proțâpă, în vârful statului, *idiocrația* a subjugat România.

* Nimic mai trist, decât să fim conduși de-o protipendadă, care demonstrează tuturor, că răul și fudulia ușor nu mor.

Ștefan Lucian MUREȘANU

Elegiile lui Nichita Stănescu și nonnervurile lor afective¹



Motto: *Trupul meu viu și sufletul meu viu, / sau poate mai degrabă dorințele mele, / le-am ridicat ca pe niște globuri mișcătoare / spre stele. (Nichita Stănescu, Cântec de om)*

Greul interior al imaginii create în elegia lui Nichita Stănescu

Nichita Stănescu s-a născut în acel sfârșit de martie, într-un an al dublului magic al cifrei trei, ca senzor al vibrațiilor unei poezii ce anticipa începutul unei noi ere în creația versificată, o naștere cu mult înaintea celei care avea să justifice eliberarea eului față de un sistem rigid. El avea să fie unul dintre aceia care urmau să netezească drumul spre o creație spontană. Suprerealismul lui întrezărea drumul abrupt al superrealismului mileniului trei, în care superexistența dezvăluia închisul din interiorul dezvăluit și dezvelit de înfrânări, apărea o literatură în care cuvântul urma să elibereze imaginea imaginației extrovertite. Tipul exhibiționist supraviețuia alături de cel introvertit și îi demonstra libertatea ca bun simț, chiar dacă goliciunea lui punea în valoare formele ascunse ale firii și ale cuvântului: „El începe cu sine și sfârșește / cu sine” (2009:101), avea să scrie în începutul primei sale elegii, poetul-om Nichita Stănescu. Continuator al sistemului previzionar bacovian, interpret al unor semne bizare ale existenței fiindului, cercetător ale eului cosmic, cu care armoniza și-și petrecea marele timp fiindual, versul măiestrit al poetului descindea ca un hrismos în începutul de viață al sortitului: „Nu-l vestește nicio aură, nu-l / urmează nicio coadă de cometă.” El cercetează ca un astrolog, fiind însuși un eu cosmic, când binele ar putea da omului legătura de care să se poată prinde și ridica.

Elegia, închinată sugestiv unui întemeietor de neam creator de artă, dezvăluie forma începutului și sugerează prin cuvântul artei literare versificate că din cel ce nu are de transmis vreun mesaj lumii: „...nu străbate-n afară / nimic” de aceea profanul se întoarce, după ce nu mai este, la ceea ce e lipsit de formă și chip. Însă, literatul, asemănător sferei „...are cel mai mult trup / învelit cu cea mai strâmtă piele / cu puțință.” El se dovedește, în imaginea perturbată a firii și a ego-ului teluric că material „nu are nici măcar / atâta piele cât sfera.” Mărturisitor al actului ființării omului de început, poetul descrie singurul mijloc al facerii, al începutului vieții: „El este înlăuntrul - desăvârșit / și, / deși fără margini, e profund / limitat.” Ruperea cuvântului din vers și continuarea celuiilalt vers cu unele dintre cuvintele coborâte în graba exprimării dau o libertate a exprimării și o înaintare a gândirii în păreri care sugerează: „Dar de văzut nu se vede.”

Nichita Stănescu vede lumii, traversează planuri nevăzute și trăiește cosmic fiindul teluric, dorindu-și lumea ca pe o

trecere, un schimb a tot ceea ce se poate închea în sistemul existențial: „Nu-l urmează istoria / propriilor lui mișcări”, spune la un moment dat, petrecut de vreme experimentală, lucidă, detașată de pântecul înnegrit de griji al vieții ce i-a fost dată, ca un creat pentru eternitate. E pătruns de credință, pentru că din lumea de unde vine, divinul tronează peste aleșii ce au eul cosmic: „El este înlăuntrul desăvârșit, / interiorul punctului, mai înghesuit / în sine decât însuși punctul.” Cât de doveditor este punctul ca semn al începutului de viață istovitoare în universul încărcat și lipsit de răspunsuri, câte enigme ale celui care gândește se întind ca aripile îngerilor și cât adevăr destăinuie poetul când spune: „Aici dorm eu, înconjurat de el.” Pronumele personal *el* are atâtea semnificații și trimiteri de la geneză și până la timpul când, luminat de străfulgerări ale cosmicului, poetul destăinuie importanța existențială a acestuia și îl așează în elegia sa ca o nemărginire a visului în care dorește ca „totul” să fie „inversul totului”. „El-ul” nu se opune mersului lumii și nici nu neagă acest invers care este „totul”. Unde oare își încetinește mersul poetom, care poartă numele *bărbat* și pe care îi vede populând pe unul din umerii lui, tresărind la „șirul de femei” de pe umărul celălalt. Această populare este însăși viața și continuitatea ei ca lume însă poetul se detașează ca unicul purtător de aripi care „bat” ca apoi să adoarmă într-un „aici” care nu este al lumii, ci „în lăuntrul desăvârșit, / care se începe cu sine / și se sfârșește cu sine...”. *Sinele* săvârșește creația „nevestit de nicio aură”, și continuă cu ceea ce de fapt Nichita Stănescu a deschis lumea nouă a poeziei românești, în acel an 1966, „neurmat de nicio coadă / de cometă”, pentru că această apariție cosmică a fost semnul prin care se vestea lumii nașterea fiului deusian. Coada de cometă, din *Elegia Întâia*, sugerează începutul, facerea noii lumi literare a creației suprerealismului, arta ruptă de reguli, poezia nerimată, rezistența prin idei sugerate în cuvântul exprimat.

2. Tumult în istoria luptei cu trecutul *geticii*

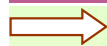
Nichita Stănescu fremăta mult în istorie și, poate de aceea, cuvintele lui sunt pătrunse de un misticism elevat, nelegat de profanul care nu înțelege adevărul, ci caută scopul de a domina prin neînțeles. El sugera ca un înțelept zamolxian ideea și lăsa cuvântul să pătrundă în mințile lor, a acelora care știau cum să intre pe poarta larg deschisă aparent a înțelesului și domina prin frumusețea cuvântului căutat să redea taina de unde: „În fiecare scorbură era așezat un zeu” (2009:104).

A doua elegie, dedicată celui care a



Nichita Stănescu
(pictură de Sorin Adam)





pătruns în getica frământată de taine și dedesubturi măiestrit dăltuite în ruine, istoricul Vasile Pârvan¹, pătrunde începutul: „Dacă se crăpa o piatră, repede era adus / și pus acolo un zeu” și dă înțelesul dorinței omului arhaic, tracol străbun, că deusiană era toată existența lui și în puterea cerului era fiindul teluric, cât și eul gânditor și detașat de lumesc. În tot ce exista, ca fapt împlinit al inteligenței omului elevat, și cădea stricăciunii la un moment dat, așezarea cuvântului deusian semnifica întregire și repunere în mers, o continuitate a vieții: „Era de ajuns să se rupă un pod, / ca să se așeze în locul gol un zeu...”. Însuși trupul omenesc era dovedit ca aparținător creației, o credință a făuririi trupului prin facere și o apropiere mai mult a omului de faptul deusian a creării prin iubire: „ca să ne închinăm lui, pentru că el / apăra tot ceea ce se desparte de sine.” Acest „sine” pe care poetul îl amintește nu este altceva decât legătura pe care egoul teluric o are tot timpul vieții cu eul cosmic, însă puținii dintre oamenii lumii pământești vor ști să dea valoarea sinelui și apropierii lui de zeul protector. Luptătorul poate fi oricare dintre următorii vieții, acei căutători de daruri alese ale sinelui, poetul avertizează omul, însă nu pe oricare, ci doar pe acela dăruit să știe cum și în ce fel să slăvească din interiorul lui *zeul*.

3. Elegia stănesciană mai aproape de superrealismul mileniului trei

Cititorul s-ar putea întreba cum de abia la cea de a treia elegie am consimțit încercarea definirii celor unsprezece poezii, care compun un capitol deosebit din creația poetului, și unde cifrele de trei, din alcătuirea misterelor existenței lui au dat prilejul creării acestora. Se naște într-un an cu grupul de cifre trei, creează elegiile la treizecișitreei de ani, în anul 1966, o vârstă magnifică misterului exuberant al vârstei lui Iisus. Nichita Stănescu avea blândețea glasului și a firii, gândea deosebit și în contemplarea sa spunea: „Dacă te trezești, / iată până unde se poate ajunge...” și acea stare de pătrundere în necunoscut îl făcea să elegieze în *criză de timp*. Melancolia, caracteristică acestei specii literare pe care suprealismul lui Nichita Stănescu o reasează în simplul dorit al curgerii ideii, îl va face pe poet, într-un timp al ajungerii lui stabilite prin destin, să concluzioneze: „Iată până unde poate ajunge / privirea, dacă se trezește”. El era un viitor treaz, un gânditor profund al timpului care îl știa că va veni. Însă acest semn al lucidului elevat este dat vizionarului, literatului care știe să vadă prin egoul teluric, eul cosmic: „numai albastrul călătorește” pentru că, doar el, albastrul din înalt poate veghea pururea timpul și visul.

După contemplare, poetul intră într-o „criză de timp”, această parte a doua a elegiei a treia sădește măsura versului care se dorește apropiată regulilor speciei literare, formată fiind din trei catrene, în care al doilea și al patrulea vers se caută în rimă, iar a patra strofă compusă în cinci versuri, la care în „sfera de vid” ochii meditativi și melancolici ai poetului „se deschid”, prevestește revenirea la starea de contemplare. Deschiderea ochilor sugerează momentul iluminării: „Fluviu de păsări murind, / pe care vor lansa bărci ascuțite / barbarii, migrând mereu spre ținuturi / nordice și nelocuite.” *Păsările* sugerează ideile creatoare de artă poetică, visul albastru al literatului, frumosul ce se zbate între trecut și viitor, iar *barbarii* ce vâslesc *bărcile ascuțite*, gândurile negre ale lumii ce înconjoară fiindul teluric al poetului. *Ținuturile nordice și nelocuite* sunt tocmai golurile profanilor și imposibilitatea acestora de a înțelege opera ca ars poetica.

Al patrulea moment din elegie, pentru că toată această structurare a poeziei nu este decât o magică trăire, conștientă și făuribilă în creație, dezvăluie taina și spune că el ar fi putut sta ascuns în acel mormânt, care obosit de așteptări se „sparge” și din tot lăuntrul lui misterul se împărștie pe cursul unui fluviu. Însă privirea, spune poetul: „...ne ține / la un capăt al ei, fructificați.” Ceva ce nu se deosebește de mister se hrănește din interiorul lumii și se amestecă cu „îngerii

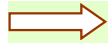
copacilor și ai / celorlalte priveliști.” Doar pentru Blaga *gorunul* sugera ființa care se unea prin moarte cu fiindul teluric al omului, pentru că eul lui cosmic se detașa și urca inițiat drumul spre Înalt, însă, la Nichita Stănescu „copacii ne văd pe noi, / iar nu noi pe ei”, ceea ce sugerează lipsa de lumină a omului profan care trece pe drumul vieții fără să observe vieți. Privirea este cea care devorează, alternează și distruge atunci când nu este controlată, scurcircuitând energiile vieții și provocând „o gârlă de ochi verzi”, ridiculizează poetul existența ca atârând „de capătul unei priviri / care ne suge.”

În sfârșit, cea de a cincea parte a acestei elegii, sugestiv intitulată *Contemplare*, redeclădește armonia celor două părți ale perpetuării vieții: „Eu știam atât: că ea există, / deși văzul dinapoia frunzelor nici n-o vedea.”

Din starea superioară de poet „recădeam în starea de om”, spunea, meditând profund asupra eului său, Nichita Stănescu, și încerca să contemple existența ca fapt real prin revenirea în trup, în durere și în mirare. Era o revenire la care mintea elevată, detașată și înălțată în voia ideii prin suflet, care oricând se putea ridica din trup, se reîntorcea pierdută de sine, după ce contempla neștiutul, simțind durerea fiindului teluric: „că mă loveam / de propriul meu trup, cu durere, / mirându-mă foarte că-l am.” Penultimul catren al *contemplării* celei de a treia elegii sugerează clipa revenirii în trup a substanței vii, poate o reîntrupare eminesciană a ideii ce călătorește și revine din îndepărtatul timp într-un trup nou, însă cu totul schimbat și retrăit timpului în care a coborât în viața telurică: „Dar nu-mi puteam aminti nimic. / Doar atât - că am atins / pe Altceva, pe Altceva, pe Altunde”, spune poetul-om a cărui nemurire este surprinsă de farisei: „care știindu-mă, m-au respins.”

În cea de a patra elegie, după cum sugestiv ne transpune poetul într-o lume conturată de arhaic și echilibrată mottoului: *Lupta dintre visceral și real* pătrundem cu ochii deschiși în timpul Evului Mediu și-l simțim, ca și Nichita Stănescu, „retras în chiliile / roșii și albe ale sângelui meu.” Globulele vieții, din substanța egoului teluric, se retrag „În catedrala cu pereți pulsând”. Naturalismul suprealist, în viziunea poetului, anticipează mărturia cosmicului ca suflu divin al vieții omului, golind goliciunea fiindului și umplând-o cu timp. Pentru Nichita Stănescu timpul există prin trăirea omului, așa cum este și Evul Mediu, desfășurat pe sute de ani omenesți ca mărturisitor al măsurării vieții telurice. El motivează trăirea în teluric ca o respingere din afară nu că nu ar fi putut coexista timpului, ci faptului că poetul-om are în timpul teluric un trup. Un trup ale cărui dureri sunt frământările, căutările și suprasolicitarea gândirii: „propriul meu trup mă urăște, / ca să poată exista mai departe / mă urăște.” Efectul urii este tocmai neputința trupului timpului teluric de a face față timpului detașării și ridicării: „Dar peste tot în mine sunt ruguri / în așteptare, / și ample, întunecoase procesiuni / cu o aură de durere.” Rugul este focul mistuirii, durerea care frământă poetul cu toată neînțelegerea sensurilor vieții, dar și teama profanului care dorește să-l facă să nu audă geamătul neîntrerupt al durerii. Sensul repetării pronumelui personal „tu, din cel de al patrulea catren al părții a doua a celei de a patra elegii, evidențiază faptul că poetul nu este singur și nici nu se dorește ca arta lui să rămână o umbră a vreunei firi, ci o dorință a creației divine de a învinge neputința prin creație. Poetul iubea totul și se dedica în totalitatea existență a fiindului său formei de viață. Pentru el, omul era viziunea, splendoarea creației divine pe care o dorea pură ca propria-i dorință de a fi și trăia cu speranța timpului curățirii: „aprinderea rugurilor, așteptata, / prevestita, salvatoarea / aprinderea-a rugurilor.” Rugul era inspirația curată și demnă a voinței imaginată ca trup al ideii ce-o așeza prin cuvinte în poezie. Mereu m-am simțit în vârtejul gândirii lui Nichita Stănescu și, în mișcarea continuă a tumultuoasei sale vieți telurice, pentru că el, și atunci





când era printre noi trăia în lumea din care se desprinsese să ne simtă încercările, tăcut, cu părul răvășit de gânduri, privea și vorbea cu sine trăind *tentația realului*. Nu aparținuse cu nimic epocii roșii în care venise ca om, pentru că el era poet și mai presus de toate, după cum singur ne spune în cea de a cincea elegie: „N-am fost supărat niciodată pe mere / că sunt mere, pe frunze că sunt frunze / pe umbră că e umbră, pe păsări că sunt păsări” (A cincea elegie, 2009: 113) și era conștient că într-un timp va fi pedepsit pentru păcatul omului, iar toate acele elemente enumerate mai sus se vor supăra pe el și sentința va fi: „...condamnat pentru neștiință, / pentru plictiseală, pentru neliniște, / pentru nemișcare.” Toate aceste sentințe sunt mărturie a faptului că omul este sfidător cu propriile elemente ale naturii care îi întrețin viața, dar îl și inspiră. El își sfidează propria umbră, partea nocturnă a sistemului lui existențial, mărturia ființării telurice și a continuării ca fapt de viață pe pământ. Nichita Stănescu nu s-a dorit un simplu trecător, el a simțit respirația, inspirația din nevăzut a celuilalt, trecător ca și el însă mult mai elevat și atras de momentele trăirii: „Stau în picioare cu capul descoperit, / încerc să descifrez ceea ce mi se cuvine / pentru ignoranță...” și spune la un moment dat și caută neimportantul lumesc și, oare ce ar putea ignora mai mult poetul-om decât vorbele goale ale profanului, singurele elemente telurice ce pot fi ignorate însă, poate el să trăiască ignorând ... nu, și aceasta îi va ucide binele existențial și îi va stinge treptat flacăra iluminării drumului pe pământ. Așteptarea va fi starea de fapt a lacrimilor care i se vor scurge, spun eu, la un moment dat, pentru că rănile vorbelor profanului se vor adânci în cămărilor inimii în care vor întâlni existentul divin, sufletul.

Suprarealismul lui Nichita Stănescu a făcut pe mulți dintre contemporanii lui, avizi de laude nemeritate și închinători marginali ai unui sistem grosier, să-i critice, ca niște mojici, nu creația, ci persoana, legându-se când de fizicul, când de supurațiile acneice nesemnificative. Neînțeleș, poetul declară, în cea de „A șasea elegie”, că trăiește momente dificile în viața lui, la vârsta la care Iisus își pregătea tăcut și plin de dureri drumul spre înălțare, și spune: „Stau între doi idoli și nu pot s-aleg / pe niciunul, stau / între doi idoli și plouă mărunț, / și nu pot să aleg pe niciunul / și-n așteptare-nlemnesc, / idoli-n ploaia mărunță. Cât adevăr, dacă ar fi să interpretăm că acei doi idoli ar putea fi cele două stări ale riturilor de trecere ale omului, viață și moarte, despre care Arnold van Gennep vorbește în lucrarea sa, ca de fapte normale de viață ale omului. Contopit parcă cu spiritul bacovian, Nichita Stănescu simte spiritul ploii: „Stau cu o lopată în mână, între două gropi, / și nu pot, în ploaia mărunță, / să aleg prima pe care voi astupa-o / cu pământul mușcat de ploaia mărunță.” Gropile stănesciene sunt spațiile libere pe care creierul, într-o veghere a lui, le încarcă cu imagini reale într-o luptă cu tot ceea ce imaginarul creează și, în sfârșit, dă ca trăire în viața cu lumea și cu tot ritualul perceput: „Trăiesc în numele frunzelor, am nervuri, / schimb verdele pe galben și / mă las pierit de toamnă.”

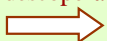
4. „Opțiunea la real” și magia hiperboreeană

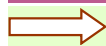
Trăirea în numele frunzelor este continuarea vieții telurice a omului metamorfozat, după moarte, în tot ceea ce natura totemică a imaginației noastre o activează, ca pe un monitor pe ecranul căruia vedem scene ale realului care de fapt a fost odată și a rămas imprimat ca fiind continuu. După frunze, ale căror nervuri sunt tainicele tuburi prin care seva conduce spre infinit viața și unde poetul, conștient de trecerea timpului, alternează în culori, din verdele stabil al existentului puternic, în galbenul firav care, în toamna ploioasă și rece, se amestecă cu lutul care se mulează în trup după umbra nopții. El va continua, ca un timp al inițierii, să trăiască și ca piatră: „bătut în drumuri”, „și ca măr:” „și am / șase sămburi scuipați printre dinții tinerei fete...”

dar și-ar dori să trăiască și în numele cărămizilor...”. Mirați am putea fi la dorințele poetului de a-și trăi timpul teluric în modul acestor stări materiale care, în definitiv, au planul trăibil legat de cel al omului. El trăiește prin fiecare și dorește: „Totul pentru a îmbrățișa, / amănunțit, totul, / pentru a pipăi nenăscutele privesți / și a le zgâria / până la sânge / cu o prezentă.” Vizionar și petrecut în experiențe, neîncercate de omul profan, poetul tinde spre „nenăscutele privesți, singurele care îl vor face să renască în lumea Hiperboreei: „Ea mi-a spus atunci, văzând lucrurile fixe / ale alcătuirii mele” (2009:117), și urmează propunerea *nevăzutei* făpturi magice care îl dorește în două stări: cea de mamă și de iubită, însă iubirea maternă este numai dorința de a-l naște, de a-l readuce în lumea din care poetul a fost împins în lumea telurică „cu sunete lungi atârinate de stelele nopții.” Versul cu care încheie prima strofă a celei de a opta elegii recrează imaginea nașterii lui Iisus, ca fapt împlinit al mântuirii și a curățirii prin apa Iordanului: „Îmi voi dezbrăca trupul / și voi plonja în ape, cu sufletul...” Pentru poet, apa rămâne darul divin al curățirii, al conștientizării și definirii acesteia la măsura denumită *ocean*: „voi plonja într-o astfel de apă mărită, / izbindu-mă de brownienele privesți, / într-o mișcare de spor, disperată, / voi face zigzaguri...” Zigzagul, în viața ființei acvatice, este parcurgerea calculată a pătrunderii prin curentii apei, în viața ființei telurice, reprezintă deplasarea în derută, căutarea ieșirii de sub urmărirea agresorului. Apa reprezintă nașterea și renașterea eului din egoul teluric, unde: „Îngeri presați ca florile / se scuturau sfărâmați, pe platforme”, îngerii sunt imaginea cerului, pătrunzători în toate sistemele pentru că, „în lumea imaginală, gândirea și existența coincid”, „iar îngerul e ghidul optim în voiajul sufletului către lumea sa, către universul imaginal.” După ce a trecut prin toate aceste stări, demersuri de înaintare în cosmic va atinge Hiperboreea: „...zonă mortală / a mai-marilor minții, loc al nașterilor de copii de piatră, / din care sculptați sunt doar sfinții.” Cuvântul *mortală* are în substratul exprimării două sensuri bine definite: primul, ca superlativ absolut a tot ceea ce reprezintă pentru omul elevat această parte terestră necunoscută, numită țara Hiperboreeană, în care doar *mai marii minții* ajung să existe ca emanatori de înțelepciune spre lumile cosmice. În cartea sa, elevatul filosof, Andrei Pleșu, marchează sensul adevărat al cosmicului, scriind: „*Cosmicizarea* interiorității relativează, în chip semnificativ, nu numai distincția comună dintre văzut și nevăzut, ci și pe aceea, definitorie pentru tradiția europeană, dintre *gândire și existență* (Despre îngeri, 2003:79). Cel de-al doilea sens al termenului ar putea fi însăși definirea sfârșitului începutului prin naștere. Supervizarea luminașilor are loc în acest spațiu terestru cosmicizat, detașat complet de magnetii telurici și de energiile trăirilor lumești: „Hiperboreea, alb - negru, / aur - argint, / revelație, nerevelație, tristețe / alergând și orbecând.” Toate aceste adjectivări și substantivizări ale existențialei hiperboreene sunt caracteristici ale lumii elvate, renașcute și înțelepțite prin renașterea mai marilor minții care gândesc lucrul ce există: „... un act în care a *gândi* e simultan cu a înființa, în care simplul fapt de a gândi instituie ființa” (Despre îngeri, 2003:79).

În partea a treia a celei de-a opta elegii cosmicul deschide speranța. Aripile angelice înalță spiritul spre înalt: „...păsările stând înfipete-n ciocuri, / cu pocnet greu de aripi, o rotesc.” Dar și zborul este un ideal împlinit. Păsările îl stăpânesc din aripi, oamenii din gânduri care se înalță precum aceste creații fiind telurice și aeriene în care: „vulturi imenși, cu capul îngropat în pietre, / bătând asurzitor din aripi” balansează în imagini care se transformă în păsări unde cele patru anotimpuri petrecute se-ntorc în rotația sferei.

În încheierea elegiei, poetul caută o explicație a zborului: „Desigur, idealul de zbor s-a îndeplinit aici, / și-o aură verzuie prevestește / un mult mai aprig ideal”, pe care îl definește ca fiind aura ce se descoperă





verzuie în prevestirea existentului teluric, un destin cu „un aprig ideal.”

Cele opt elegii stănesciene, dedicate omului trecător în timp, caută să fie o cutezanță a literatului de a explora necunoscutul omului cu dorința de a avea un ideal, acela de a crea imagini imaginate într-o lume reală, și să gândească viața ca o impresie a unei evoluții tainice, față de care lumea există, natura și tot universul.

5. Conștient de procesul renașterii, poetul creează...

Poetul se regăsește abia în cea de-a noua elegie: „Într-un ou negru”, după cum singur declară, în propria revenire în fiindul teluric, după lunga trecere în timp. Am putea compara tot acest drum cu lungul șir al peripețiilor inițiatice, însă un altfel de parcurgere a treptelor elevării, a scurgerii substanței creatoare care, într-un final se va vărsa în zona hiperboreeană, zona sacră a grupării mai marilor înțelepți ai lumilor nu numai a uneia dintre lumi. Acolo, în Hiperboreea, se strâng sufletele călătoare, fără forme, doar idei în imagini, după ce parcurg ritualul spălării în oceanul care *va crește* și se vor înălța apoi spre cerul albastru, despre care poetul spune: „Desigur, idealul de zbor s-a îndeplinit aici.” Obosit de drum, poetul își caută locul prielnic odihnei pentru a se lăsa „... încălzit / de așteptarea zborului” unde „bunul simț se află în contradicție cu starea cosmică. Bunul simț nu este interesat de adevăr, ci de așezarea în adevăr”¹⁴ (Fiziologia poeziei, 1990:43) pentru că adevărată era însăși existența sinelui lângă sine, așa cum decurge și adevărul Mântuitorului în lume ca venit al cerului. Revenit în starea embrionară el încă mai simte „senzația de ochi” care „își caută o orbită”. Este un semn al dorinței de contemplare, de încercare de a scăpa de întunericul nenașterii însă ideea este cea care matern îl veghează și îi acordă căldura necesară dezvoltării sale într-o lume necunoscută, de unde versurile sale din cuvinte nerostite să se înalțe în rostirea întâiei încercări „de umblet”, spune la un moment dat, forțându-se să spargă coaja pielii care îi îngrădea mișcarea în fiindul însuflețit. Este suav, pentru că din oul hărăzit ca loc al așezării pentru naștere, se naște însă într-un ou mai mare „clocit de-o idee mai mare, / gălbenuș jumătate, pasăre jumătate, / într-un joc cu pași pe furate.” Joc existențial de mărturisire în care jumătate nefiind, jumătate fiind, el observă din greșeala ouălor concentrate că puiul „de pasăre respins în zbor” caută în zadar oul și „Sinele încearcă din sine să iasă, / ochiul din ochi” pentru că ochiul este lumina ce îi arată celui venit să vină la viață că „Dintr-un ou într-unul mai mare / la nesfârșit te naști, nezburați / aripă.” Din ultimele patru versuri ale elegiei tragem concluzia că totul este un vis din care: „Numai din somn / se poate trezi fiecare” însă adevărul că „din coaja vieții niciunul, / niciodată” nu va putea să se înlăture, va consfinți adevărul neputinței schimbării noastre în viața care ne este dăruită prin naștere.

Conținută în cea de a noua elegie, poezia „Omul-fantă”, închinată filosofului german Hegel, dăruiește cititorului o scurtă prezentare, de fapt o informare antropologică privitoare la *omul-fantă* ca simbol al mișcărilor pe care spiritul le realizează între planuri, acele lumi paralele de care poetul era conștient că există pe o axă convențională de care marele divin avea cunoștință. Al doilea vers ne înștiințează că această făptură, ca sine om, vine de undeva din afară: „din afara frunzelor, / din afara luminii protectoare / și chiar / din afara lui însuși.” Primul vers al celei de a doua strofe ne înștiințează că el „ia ființă venind.” Ce stare extraterestră domină această făptură care dorește să se numească *om*, însă să nu fie ca un om și care se naște cu totul altfel de cum se naște omul lumii noastre. Nichita Stănescu traversează origini pe care le citează ca mărginimi de unde, citează lumi despre care numai el are cunoștință, ca oricare mare poet, gândind prin imagini reale trăite de conștiința lui. Este o cale imaginativă pe care mintea lui o parcurge cu o viteză încă nedescoperită de oamenii de știință în domeniu, însă care au habar de faptul existenței ei.

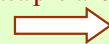
Poetul nu anticipează, în această minune a creației sale acțiunea, el readuce în fața aceluia care știe să-i citească rândurile fapte care s-au întâmplat și, se pare, ființa lui motivată de existență ar fi participat, pentru că datele cunoașterii sunt foarte exacte, dovadă că spune: „el adulmecă existența / și ia naștere lăsându-se /devorat de ea.” Dezvăluie și găsește răspuns la ceea ce și cum s-au făcut piramidele, purtate în vid, unde toate corpurile au aceeași greutate, și așezate în deserturi, nu la singular, ci ca semne distinctive de recunoaștere a înapoierii timpului. *Omul-fantă* este eul ce poate atinge sfera (Pământul) sau cercul vieții și vede ca aerul și ca simunurul și se hrănește cu frunze, însă din frunză extrage seva cu gândul ...și ia cunoștință / de existență, de viața omului creat cu tumult și cu nevoi.

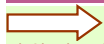
Poezia se desfășoară ca un curs cu teme despre tot ceea ce a fost, este și va putea să fie pe Pământ și nimic nu este aievea, ci totul trăit, frământat de gânduri, născut și renăscut, pentru că însuși poetul respiră moarte și viață odată. Există o strofă în interiorul poeziei care vizualizează haosul, o imagine a imaginației poetului despre Univers: „Pământul lui *a fi* (forța divină, energia creatoare de lumi și spații vitale) / își trage aerul din pământul / lui a nu fi, (lumi care își folosesc distructiv energiile creatoare, nevoindu-și existența, sentimentele, gândurile, spărgându-și ideile de zidurile neputinței). Nu se știe cine îl respiră pe cine.” Nichita Stănescu a creat inspirându-se din trăirile angelice, a respirat odată cu respirația naturii pe care o simțea parte a existenței lui, nelipsită în toată acțiunea lui telurică, viață și creație au fost motivele trăirilor lui. Abunda în imaginație din divin și divinul și se deschidea în trăirile cosmice așa cum sunt tentat să cred că *Omul-fantă* este însăși expresia existențială a eului său cosmic, cel ce observă și vede nevăzutul: „Nu se știe dacă între ochiul lui / și ochiul lucrurilor / există vreun spațiu pentru vedere.” În lucruri vede totul și totul se oglindește în el, un androgin perfect, iubitor și doritor de iubire: „el vine de dincolo / și încă de mai departe de dincolo.” O locuțiune adverbială care exprimă spațiul, însă nu dă date precise despre ce loc este vorba. Se poate deduce că acest „de dincolo” provine dintr-o exprimare a reprezentărilor fantastice, necunoscute de omul profan, un teritoriu misterios al unei ființe misterioase care dorește să se apropie de omul rătăcit și să-i fie aproape sau, poate dorește să îl încunoștințeze că nimic nu se poate face fără el în acest spațiu al vieții dăruite spre a fi trăită într-un fel anume: „Totul e lipit de tot: / pântecul de pântec, / respirația de respirație, / retina de retină.” Reținem din această ultimă strofă a poeziei că ceea ce osmoză este firească între egoul teluric și eul cosmic, este esența vieții omului elevat, strânsa legătură a sufletului cu inima.

În cea de a zecea elegie, în care termenul expresiv al existenței „sunt” este așezat în dreapta, așezarea angelică a darurilor, sub titlu, redă speranța pentru că în chiar primele două versuri ale elegiei, poetul declară: „Sunt bolnav. Mă doare o rană / călcată-n copite de cai fugind.” Acest prezent al verbului *a dura* sugerează atât durerea fizică, cât și durerea sufletească, caracteristice și des întâlnite în creația literară stănesciană. Aceste dureri sunt pricinuite de neștiutorii profani ai laudei nimicniciei, sunt durerile nepriceperii omului teluric de a pătrunde în lumea „de dincolo”, cea lume pe care poetul-om o vede și îi simte pulsul.

Ziua, poetul nu poate simți nimic pentru că totul este acoperit, anihilat de „invizibilul organ”, element lipsit de nume, dar pe care îl simte ca fiind ceva „dintre deget și limbă”. Amândouă aceste organe, fiind în timpul istoric al evoluției omului, mijloace de simțire a vieții, de însemnare a semnelor sacre și de hrănire a minții literatului cu slova cărții ale căror pagini fluturau umezite de saliva rece a buzelor.

Această a zecea elegie am putea-o numi poezia maturității cosmice a eului, după ce, în cele nouă parcurse un drum de inițiere, de cunoaștere prin desprinderea din cosmic. Se lovide de mintea profană





și îi simțise împingerile lipsite de sens, materiale și dureroase. A venit apoi timpul când divinului i-au trebuit sfaturi, de la cel ce îi dăduse misiunea coborârii și așezării minții sale elevate în fiindul teluric, și apoi expresii pe care să le simtă în interiorul lui ca așezăminte: „Jată-mă, îmbolnăvit de-o rană / închipuită între Steaua Polară / și steaua Canopus și steaua Arcturus / și Casiopeea din cerul de seară.” Toate denumirile de stele, pe care poetul le înșirue în această scurtă prezentare a spațiului nu sunt altceva decât miraculoasele cunoașterii ale Universului, singur dezvăluindu-și originea, care era alta față de a celorla unde avea să vină și să locuiască până la ceasul reîntoarcerii, adică al morții telurice. În lungul său drum celest, sufletul său va strânge experiențe, clipe calculate în veacuri și în care vede timpul omului, de aceea spune la un moment dat: „ah, e nebun căci el suferă / de-ntreg universul.”

Cunoscând faptul că tot ceea ce se găsea acum pe Pământ, spre care venirea lui era iminentă, se poate afla la un moment în distrugere, are regrete față de fauna pământului și simte ploaia, fulgerul, norul, iarna ca pe propriile organe. Înțelege că e departe de a se regăsi nu în spațiul teluric, ci în viața lumii stăpână pe tot, și în momnretele de profundă melancolie prin luciditatea omului elevat, superior unei existențe banale, ca cea a profanului, spune: „Sunt bolnav. Mă doare o rană / pe care mi-o port pe tavă / Ca pe sfârșitul Sfântului Ioan / într-un dans de aprigă slavă.” Semnificativ este faptul că poetul este un trăitor străvechi, un cunosător al istoriei creștinismului pe care o aduce în versurile sale cu multă pricepere. Dansul acela, despre care poetul amintește în slova sa a fost hotărâtor pentru viața Sfântului Ioan. El este conștient că și sfârșitul său s-ar putea decide tot într-un joc al mișcărilor lumești și nu întâmplător, spre finalul elegiei spune: „Sunt bolnav nu de cântece, / ci de ferestre sparte, / de nu-mărul unu sunt bolnav.”

Cea de „A unsprezecea elegie”, structurată în opt părți, este elegia sfârșitului, a dăruirii pământului, a întrupării, ca o începere a muncilor de primăvară: „Inimă mai mare decât trupul, / sărind din toate părțile deodată / și prăbușindu-se din toate părțile-napoi, / asupra lui, / ca o distrugătoare ploaie de lavă.” Poetul-om ia cunoștință de toate durerile, intră într-o primăvară a existenței telurice și încearcă să se mențină pe linia vieții lumești: „se naște numai cel care își este / sieși martor. Odată desprins din matricea unică, din universul în care umbrele nu își au locul, întruparea mărește atracția și lipirea întru totul cu lutul din care trupul omenesc a fost să fie modelat ca materie, prinde conturul omului, a creației desăvârșite a celui ce a dorit ca teluricul să nu fie cu nimic deosebit cosmic. Să trăiască în dorință și în visarea redevenirii lui: „Voi alerga până când înaintarea, goana, / ea însăși mă va întrece / și se va îndepărta de mine / aidoma cojii fructului de sămânță...” Poetul conștientizează că el, ca poet-om are o misiune, aceea de gândire și comportare ca om însă uite să iubească: „... dăruind / pretutindeni semne-ale aducerii aminte: / cerului - stele, / pământului - aer, / umbrelor - ramuri cu frunze pe ele.”

El cade într-o meditație în care a neînțelegerii formeii trupului, însă înțelege sensul întrupării când conștientizează că însăși lumina este un dar al trupului, iar soarele oglinda vederii venirii lui, sprijinit de pământul din care îi va crește propria sămânță: „... când iarna / își lichefiază oasele ei albe și lungi / și primăvara se ridică.”

Cele unsprezece elegii, introduse în volumul *Necuvintele*, cu substraturi elevate și trimiteri subtile, întrunesc condițiile unei relații ale evoluției omului elevat, de la anul I al nașterii lui Iisus, cu subtile căderi în timpul faraonic, în fapt al unei civilizații necunoscute, decât bănuite și consemnate în documentele vremii. Poetul este contemporanul evenimentelor trecute, dar și vizionar al timpului care va veni.

În elegiile sale omul nu apare ca element definit, existențial, ci doar ca o formă de existență terestră care e presupusă, prin sămânța omenească, să fie sădită în trupul pământului care îl va rodi: „Dar mai

înainte de toate, / noi suntem semințele și ne pregătim / din noi înșine să ne azvârlim în altceva”, care este viața diferită pe care o are fiecare dintre noi, modul în care dorim să existăm pe toată întinderea pământului, speranța: „cu mult mai înalt, în altceva / care poartă numele primăverii...”, pentru că fiecare dintre noi are un început, un necunoscut care ne duce spre viață, un trăitor care nu va ști decât doar că s-a născut dintr-o sămânță pentru a se sprijini de pământ.

În încheierea eseului aș încerca un demers al definirii celor două concepte, poetul-om și omul-poet și aș începe de la a compara astfel existența celor forme fiinduale, spunând că sunt două structuri cu totul diferite, chiar dacă au în comun esența luminii eterne. Poetul-om, un concept nedefinit încă de lumea criticilor de literatură versificată, trăiește retras în reîntrupare, străin și, de aceea, neînțeles. El este încă din pânțele plămădit ca făuritor de ideal, de erudiție profundă, dar și de vaiete și neîmpliniri sentimentale. Este unic prin gândire și prin modul cum încearcă detașarea de profan. Omul-poet însă se naște ca oricare altul din sămânța umană, adună sentimente netrăite și le așterne în unde, le vântură apoi, dar mișcările lor rămân nesesizate de cei din lumea luminată. Cătreieră și cere, i se dă și trăiește pe măsura dorinței de îndestulare. Poezia lui nu spune nimic decât sughiță sau rumegă ca unele necuvântătoare. Poetul-om însă lasă pe pământ umbra cărților sale și dorul de a fi citit.

¹ Vasile Pârvan s-a născut la 28 septembrie 1882, în cătunul Perchiu, din comuna Huruiеști, județul Bacău. A studiat istoria la Universitatea din București, unde i-a avut ca profesori pe Nicolae Iorga și Dimitrie Onciul, promotori ai școlii critice, curent istoriografic care pune accentul pe metodă și document și pe disciplină intelectuală și profesionalism, recuzând excesul de retorică, subiectivismul și abuzul de imaginație în scrierea istoriei. În scopul rezolvării problemelor legate de istoria Daciei, a organizat o serie de săpături sistematice, îndeosebi în stațiunile arheologice din a doua epocă a fierului. Pe baza rezultatelor parțiale ale săpăturilor a scris *Getica* (1926), cea mai importantă lucrare a sa (datorită destinului său), o vastă sinteză istorico-arheologică, prin care a readus în prim planul cercetării istorice rolul politic și cultural al daco-geților; unele lipsuri și exagerări (printre care accentuarea rolului sciților și al celților în dezvoltarea culturii geto-dace) nu știrbesc valoarea acestei lucrări. Cf. Cartier, *Dicționar Enciclopedic*, Editura Codex 2000, București, 2003.

² Arnold van Gennep, (1873-1957), folclorist și etnograf francez. Autor al unei metode de culegere, clasificare și interpretare a materialului folcloric („Religii, obiceiuri și legende”, „Riturile de trecere”, „Manual de folclor francez contemporan”). Cf. Cartier, *Dicționar Enciclopedic*, Editura Codex 2000, București, 2003.

³ Andrei Pleșu, *Despre îngeri*, Editura Humanitas, București, 2003.

⁴ Nichita Stănescu, *Fiziologia poeziei*, Editura Eminescu, București, 1990.

Bibliografie:

- Barbu, Ion, *Poezii*, Antologie, tabel cronologic, prefață și comentarii de Marin Mincu, Editura Albatros, București, 1975.
- Blaga, Lucian, *Poezii*, Introducere de George Ivașcu, Editura pentru literatură, București, 1966.
- Constantinescu, Nicolae, *Lectura textului folcloric*, Editura Minerva, București, 1986.
- Constantinescu, Nicolae, *Emologia și folclorul relațiilor de rudenie*, Editura Univers, București, 2000.
- Eminescu, Mihai, *Luceafărul*, Interpretat de Marin Mincu, Editura Pontica, Constanța, 1996.
- Gennep, Arnold Van, *Riturile de trecere*, Editura Polirom, Iași, 1996, Studiu introductiv de Nicolae Constantinescu.
- Kernbach, Victor, *Miturile esențiale*, Editura Științifică, București, 1978
- Nunta la români, Editura Minerva, București, 1974.
- Pleșu, Andrei, *Despre îngeri*, Editura Humanitas, București, 2003.
- Stănescu, Nichita, *Fiziologia poeziei*, Editura Eminescu, București, 1990.
- Stănescu, Nichita, *Necuvintele*, Editura Jurnalul Național, Colecția Biblioteca pentru toți, București, 2009.

Ioan URȘU

Despre Jocul minții, ca Joc al Poeziei. Un Joc al Criticii



Într-un eseu intitulat „Ochii verzi prelungesc câmpia în spații tremurate...”, apărut în *Constelații diamantine*, nr. 11 (111)/2019, o întâmpinare la volumul de poeme al doamnei Doina Drăguț, *Gânduri de lumină*, Ed. UZP, 2019, notam încă din start că „Poezia își are propriul univers, ireductibil la cel real”. Lecturile infidele nu sunt o noutate în critica literară, spun asta pentru că în eseu de față încerc să arăt că lucrurile pot sta, uneori, ba chiar frecvent având o recuzită hermeneutică pe măsură, exact pe dos; chiar și în cazul poeziei zise moderne, neo- sau post-moderne, cu toate înfățișările lor (parnasianism; simbolism; futurism; dadaism; expresionism; constructivism; integralism; suprarealism; onirism; textualism). Și chiar și atunci când receptăm ca verosimilă, dacă nu adevărată (ce ar fi adevărul aici?), sentința lui Carl Sandburg: „Poezia e mereu ceva în spatele unei uși!”. Aduc în sprijinul tezei că poezia înseamnă un anumit fel de cunoaștere, deci exprimă adevărul, un adevăr al minții coincident cu unul al realității (vom vedea mai jos despre ce realitate vorbim în volumul de poeme *Jocul minții*, Ed. UZP, 2022), un dicton al lui Gérard de Nerval: „Cred că imaginația umană n-a inventat nimic care să nu fie adevărat, în lumea aceasta sau în celelalte” (*Aurélia ou le rêve et la vie*). Și încă o frază, cu care mă identific de mulți ani, a unui celebru om de știință, astronom, fizician, matematician, sir Arthur Stanley Eddington: „Pe târâmurile Necunoscutului am descoperit ciudate urme de pași. Am edificat teorii profunde, pentru a ne explica originea lor. În sfârșit, am reușit să reconstituim Ființa de la care provin urmele: suntem noi înșine” (*Space, Time and Gravitational Theory*, Cambridge University Press, 1920).

Ca adept și fost student al ilustrului profesor Solomon Marcus, promotor pe plan național și mondial al unei direcții noi de cercetare, al incursiunii matematicii în lingvistică și poetică (*Lingvistica*

matematică. Modele matematice în lingvistică, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1963; *Poetica matematică*, Ed. Academiei, București, 1970), fac o primă observație.

O statistică a universului lingvistic al volumului *Jocul minții* pune pe primul loc substantivul *clipă*, cu 17 apariții în textul volumului. Nu lipsite de interes sunt substantivele *punct* (14 apariții), *lumină* (13 apariții) și *limită* (12 apariții). Eseul se va concentra însă pe primul cuvânt, *clipă*, care este în principiu o secvență temporală, oricât de mică, dar nu infinit de mică. Știm că vechii greci aveau oroare de numerele iraționale, dar nu „înghițeau” nici infinitul, mic sau mare, și de aceea au căzut victime paradoxelor eleate. Cu *punctul*, lucrurile sunt mai clare: este o noțiune spațială, fără dimensiune. (Paradoxal la prima vedere, matematicianul Petre Osmatescu de la Chișinău a construit o topologie pe acest punct fără dimensiune).

Mai adaug câteva preparative. În mecanica rațională, mecanica mediilor continue (fluide, solide), electromagnetism, termodinamică, teoria câmpului, mecanica cuantică, materialul (instrumentul) matematic care se evidențiază este acela al ecuațiilor diferențiale ordinare și al ecuațiilor diferențiale cu derivate parțiale. Până aici avem de-a face mai mult sau mai puțin cu matematica, pur și simplu (unii îi zic matematica abstractă). Matematica devine aplicată atunci când caută să rezolve aceste ecuații, care descriu fenomene, sisteme, structuri etc., adică să găsească soluții pentru tot felul de probleme practice, până la cele mai complexe (funcționarea unei centrale nucleare, navigația unei stații spațiale etc.). De mult timp știm că doar pentru o infimă parte a ecuațiilor matematica găsește soluții analitice. Pentru restul de ecuații, deci de fenomene, sisteme etc., salvarea a venit odată cu dezvoltarea calculatoarelor: calculatoarele rezolvă orice ecuație diferențială prin *integrarea numerică* a acestor ecuații pe baza unor tehnici de analiză (matematică) numerică!

Cum se face această integrare? Prin discretizarea ecuațiilor, prin aproximații succesive, prin diferențe finite. În esență, acolo unde avem dependența, în ecuații, de coordonata temporală, derivata temporală df/dt în punctul t_0 se înlocuiește cu $df/dt = [f(t_0 + T) - f(t_0)]/T$.

Ecuația diferențială ordinară „dispare”, T este așa-numitul *sample time*, timpul de eșantionare, iar calculatorului programat nu îi rămâne decât să „ronțăie” calculul în succesiunea $t_0 + T, t_0 + 2T, t_0 + 3T...$ Reținem că am simplificat un pic lucrurile, că nu am spus ce se întâmplă cu derivatele spațiale din ecuațiile cu derivate parțiale, dar în esență se întâmplă același lucru: cheia este această câtime T , care poate fi și spațială. Ori, fără acest „truc” fantastic, introducerea în joc a lui T , astronavele Apollo nu ajungeau pe Lună (apropo, există printre noi unii, la vedere toată ziua la TV, care contestă această realitate), avioanele cu sau fără pilot nu pot fi conduse/controlate etc., etc.





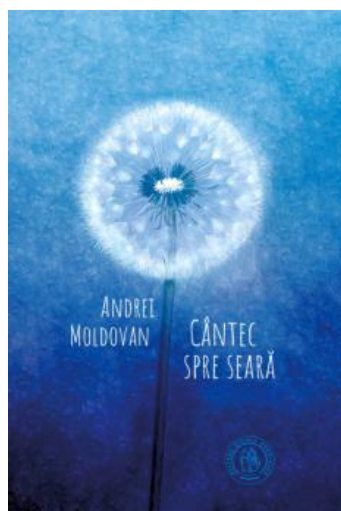
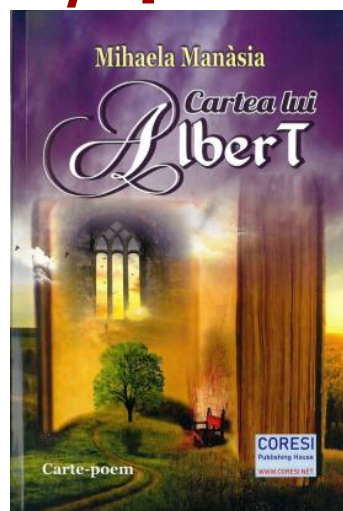
Mais, revenons à nos moutons. Începem cu un Zbor lăuntric, ... ce deschide clipe adâncite/ în mister/ și parabole ce poartă-n ele/ măreția unui sens ascuns. În fond, nu e miraculos că identificarea aceluși timp de eșantionare, aceluși T , acelei clipe, a făcut posibilă extinderea cu rata exponențială a cunoașterii, care în ultima vreme este legată și corelată cu așa-zisa inteligență artificială? Continuăm: clipa prielnică... fără a căuta negări/ sfărâmate în judecăți/ ne putem adapta la clipa/ prielnică. Atenție; nu orice T funcționează; acest sample time trebuie să fie nici prea mare, nici prea mic. Steaua mea de gânduri: și peste tot se iscă armonie/ printre clipe ... Așa e: nu spune poetul în Stelele-n cer: ... Nu e păcat/ Ca să se lepede/ Clipa cea repede/ Ce ni s-a dat? Și în continuare, în același poem: plinătatea lumii este un vârtej/ peste care se arcuiește zborul/ cu fiecare clipă însumată/ într-un întreg nemărginit. Și parcă e ca un făcut: mereu zbor, spre stele, cu nave interplanetare, în care domnește, acolo în supercomputer, micuța clipă, T . Profunzimi de jocuri: extensia clipeilor împarte/ eternitatea în cânturi/ și resturi variabile. Iată și jocul, cuvânt, care împreună cu minte, dă titlul cărții. Versurile ne spun ceva matematic, anume că funcționarea ecuațiilor discretizate cu ajutorul lui T nu dă un rezultat desăvârșit, ci unul inevitabil aproximativ, cu rest. Matematicianul știe însă că acest rest poate fi făcut oricât de mic, după voința și după puterea de calcul. Durata trecerii: prin largi cuprinderi/ nemăsurate preschimbări/ se pierd în ceas ascuns/ printre neclintiri de clipe iluzorii/ încercate aiurea de încercări/ cu contur în vag delir. Există o mică poticnire în aceste versuri, poetul are dreptul inalienabil la faceri și contrafaceri, la joc, joc care este nu neapărat al minții, ci al poeziei în sine, care este o „ars combinatoria care marchează la poeții moderni concentrarea atenției pe mișcarea semnificantului” (Ion Pop, Jocul poeziei, Editura Școala Ardeleană, Cluj Napoca, 2023). Neantul formeii: din scurgerea succesivă a clipeilor/ uiii își înfăptuiesc o scară/ și voiesc de voia lor la cer să suie/ crezând că în fiecare vers este un univers/ alții își împart eternitatea lor de-o clipă/ cu vechi eterni iluștri căzuți în veșnicie/ crezând în starea lor de fericire. Gândul mă duce la paradoxul lui Ahile în care sofistul uzează de segmentarea nejustificată a spațiului (clipe de ... spațiu) ca să se suie la cer ... de mândrie că îl copleșește pe interlocutorul neofit cu „demonstrația” că broasca nu poate fi prinsă de Ahile cel iute de picior. Sigur, și eternitatea de o clipă poate beneficia de veșnicie printr-o transformare banală, de inversare, în care zeroul devine infinit. Umbra gândurilor: cerul se adună-n pliuri de neant/ ca tăcerea într-o fântâna adâncă/ mereu cu alte ape curge râul/ peste umbra gândurilor/ ce pot fi spulberate toate deo-

dată/ iar legăturile cele mai apropiate/ pot fi zdrobite în clipa următoare/ numai dragostea rămâne. Metafora din titlu și ultimul vers sunt superbe. Atenție însă la șarada din versurile subliniate. Tot eșafodajul integrării numerice poate duce la surpriza care derivă din structurile neliniare de ecuații, când o variație infinitesimală a condițiilor inițiale (la un anumit nT) poate evidenția geneza catastrofei. Într-o formă populară, este enunțată, în una din variante, astfel: „dacă un fluture bate din aripi pe țărâmul Mării Negre s-ar putea ca, din această cauză, peste o lună, să fie o furtună la New York”. Clipa însumată: mă multiplic sau mă anulez/ cu fiecare clipă însumată/ într-un întreg nemărginit. Am spus deja că alegerea lui T este o chestiune și de calcul (în legătură cu dinamica modală a sistemului fizic pe care ecuațiile îl guvernează), dar și de noroc. De aceea, pentru a nu greși în proces, în online, se fac multe simulări numerice offline pentru „dibuirea” celui mai adecvat T . Prelungire în existență: absolutul se lasă atins/ de cel mai îndepărtat/ cerc al minții mele/ lumina se conturează în aură/ ... emoții cristalizate în armonii/ materializează împrejurul/ strâns în ore vechi bătute-n tum/ ce trec abstract în clipe vremea/ printr-un ochi evanescent. Iată un moment de la începutul Cântului XXVIII al Paradisului. Dante și Beatrice, în „urcarea” lor, sferă cu sferă, prin universul aristotelian, ajung în locul de contact între al nouălea Cer („Primul Mobil”) (dar și cel mai îndepărtat cerc al minții, cum spune poeta) și Empireu. În ochii Doamnei lui, întoarsă cu fața spre el, „Un punct văzui ce-așa de nflăcărată/ lucoare-avea, că viia lui lumină/ de-nfoacă ochii-i face orbi deodată.” (trad. George Coșbuc, ESPLA 1957). În notele de subsol, Alexandru Balaci identifică acea lumină cu flacăra dragostei. Pe urmele matematicianului Mark A. Peterson (Galileo's Muse: Renaissance Mathematics and the Arts), punctul de lumină orbitoare este însuși Dumnezeu: „De-acest focșor divin/ atârnă tot, și ceruri și natură”, traduce Coșbuc.

Ultimul joc al criticii (poetice) desfășurate aici mi-l revendic din textul Pliuri de neant: printr-un aer despicat/ de aripi/ într-o clipă/ prinsă-ntr-o absență/ intru-n pliuri de neant/ și însumări de goluri umplu/ împrejurul meu/ clătinându-mi firea. „În prezent, găurile de vierme există doar în literatura de specialitate, totuși, dacă ar exista acestea ar permite deplasarea între două puncte fără a traversa întreg spațiul dintre acestea. Cea mai simplă descriere a acestui fenomen implică plierea spațiului într-un mod similar unei foi de hârtie”, <https://www.descopera.ro/stiinta/19384271-gaurile-de-vierme-cu-forme-ciaduate-sunt-teoretic-mai-stabile-decat-cele-sferice>.

Cred că un final abrupt al acestui text nu se poate gândi decât cu versul poetului: „Carte frumoasă, cinste cui te-a scris”.

Cărți primite la redacție



Iulian CHIVU

La Cattedrale cadente și chipul poetului



Atracția poeziei în formă fixă este, simultan, o opțiune cultivată a discursului liric dintotdeauna și o pledoarie pentru consecvențele estetice, iar nu un simplu remember sau o acordare de condei la tot mai uitate noțiuni de teorie literară. Fără îndoială că o astfel de opțiune nu este la îndemâna oricui; cultura literară teoretică și lectura din lirica universală sunt condiții și premise ale reușitei. Poetul **Dumitru Nicodim-Romar** știe și probează toate acestea într-un recent volum bilingv de sonete (română-italiană), intitulat *Catedrala ruinată/ La Cattedrale Cadente* (Ed. la Bussola, Roma, 2024), cu prefața lui Geo Vasile căruia-i aparține și versiunea în italiană.

Dumitru Nicodim-Romar s-a format în climatul rece al deloc ospitalierelor case de copii de odinioară (în lipsa căldurii familiale) și, în frustrările acelora, și-a motivat convingerea (și voința) de a depăși statutul traumatizant și obsedant al copilului abandonat, fără să aibă vreo vină; studiul rămânea singura soluție pe care el a valorificat-o absolvind inclusiv învățământul superior (U.P. București), după care va ajunge un remarcabil inginer constructor de hidrocentrale. L-am auzit vorbind cu firească mândrie despre reușitele lui profesionale, însă Dumitru Nicodim-Romar a profesat (cu studii) jurnalismul (ziarul *Dreptatea*), s-a apropiat de arta cinematografică, însă a îmbrățișat și cariera didactică în învățământul superior tehnic la aceeași universitate care l-a format ca inginer. Nu însă într-un plan secundar s-a manifestat ca prozator și ca poet (peste 30 de titluri editate în Italia, Franța, SUA și s-a bucurat de numeroase premii literare). Se pare că scriitorul Dumitru Nicodim (*Romar* - adăugat numelui său odată cu omagiul adus poetului persan Omar Khayyam - *Omariada*).

Titlul volumului bilingv, pe care l-am citit și despre care vorbesc aici, este dat de un eseu (p. 211), intitulat *Sonetul, o catedrală ruinată* - practic, un studiu în idei și remarci pe seama acestei specii cu trimeri la semnificații esoterice sau cu reverberații în istoria creștinismului, în canon, în cultura clasică europeană, ultima parte a acestui eseu fiind concentrată pe *Căderea Sonetului* după gloria lui veche până la modernismul secolului al XX-lea, înclinând cursul liricii spre resursa constructivismului libertin cu miza în limbaj, în tropi, în stilistică.

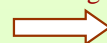
Cu sonetele antologate în *Catedrala ruinată*, pe un ton uneori panteist, însă frecvent cu trimeri la „deșertăciunea deșertăciunilor”, recurentă și la Eminescu, Dumitru Nicodim-Romar ni se relevă ca un poet predilect reflexiv, motiv pentru care, așa cum însuși teoretizează sonetul în eseu amintit, se statornicește în existențialismul transcendent; lumea sa pare să nu mai aibă nimic de spus nici chiar în metafizica incertitudinii: „Cu ce să-ncep când toate-s începute/ Ce să termin când toate-s

terminate/ Ce să vă spun când toate-s pronunțate...” (p. 131). Așadar, din tot ce este ca atare, doar ce e sacru rămâne dincolo de orice este trecător: „Și cât mai fi-vor ochi să le citească/ m-oi înălța cu numele spre stele/ lumina lor în ei să strălucească” (ib.).

Desigur, se remarcă, la prima vedere, și lucruri mai puțin împlinite formal, dar care, concesiv, se refulează în idee, în sugerarea ei: „M-am străduit să nu vă calc pe coadă/ dar erați mulți în spațiul ăsta strâmt/ în care Poezia-și ia avânt/ să iasă la lumină să se vadă...” (p. 117). Știm că tematica sonetului a fost și continuă în bună parte și azi să fie consacrată reflecției fără să-și dispute gloria cu *meditația*, iar obiectul ei de fiecare dată este ființa în raporturile ei cu eternitatea, cu universul, cu Dumnezeu: „De-aș fi azi precum am fost odată/ când nu era adânc sau înălțime, / cuvinte sau priviri sau vreo lungime, / vreun spirit sau vreo noapte-ntunecată...” (p. 41). Existența conturată de poet în lumea sa este o odă monocromă, sceptică, o transpunere metafizică a conștiinței de sine, a insuficiențelor ființei, a datului său irevocabil - fiecare generație aspiră, se avântă impetuos în factualitate și încheie în mereu în aceleași dezamăgiri, dar care nu sting pofta sisifică de a o lua de la început, cu adăugiri de sens în căutări: „Împing și eu cât pot la carul lumii/ să nu se-mpotmolească-n derizoriu/ îm-bărbătat de visul iluzoriu/ în care adormiră și străbunii/ Că peste ani când toate vor fi bune/ și scrie-vor hrisoave înțeleptii/ or să mă numere în rând cu dreptii/ și faptelor li se vor pune nume/ Desigur, mă îmbăt cu apă chioară/ Recunoștința lumii-i o povară / cu care nu se intră-n veșnicie./ De-aceea-I zic: Dă-mi, Doamne-nțelepciune/ și mă desparte de tot ce-nseamnă lume/ și-apoi să bea un strop de apă vie” (p. 101).

Dumitru Nicodim-Romar poartă în memorie trenant, mai mult decât alții, violente frustrări ale copilăriei, însă sufletul și-a păstrat, chiar vătămată în orfelinat, candoarea sa, dorința evadării în lumină și căldură, noblețea candorii și a firii: „M-a scufundat în Viață-al meu botelul/ Îngăduie-mi și dă-mi înțelepciune/ de-a alerga spre tine precum mînzul/ cât pasul meu mai calcă-n astă lume/ În coaja mea dacă vei fi Tu miezul/ voi fi mereu a ta privighetoare/ să vină cei ce vor rostindu-și crezul/ că tu ești Dumnezeu etern și mare/ Călătorind cu ochii spre lumină/ neobosit în infinita cale/ un far etern înțelepciunii Tale/ Având în mine arderea divină/ vei fi Tu Doamne singura-mi hodină/ vieții ce mi-ai dat-o o cunună” (p. 175).

Am reprodus integral acest ultim sonet nu doar pentru a ilustra abilitatea cu care poetul își urmează discursul și își conturează ideea mărturisind nădejdea, ci pentru echilibrul tonic păstrat de-a lungul rostirii, fără a alerga



George PETROVAI

Recurs la metodele politicianiste



Trăim sub apăsarea neîndurătoare a politicilor și mai mari și mai mărunte, dar politicienii se dau de ceasul morții să ne convingă că nu, dragi cetățeni și conpământeni, nu-i ceea ce vouă vi se pare, ci-i ceea ce noi vă spunem, că doar voi vă conduceți după simțuri și senzații, care se știe prea bine ce curviștine sunt - azi așa, mâine taman pe dos, pe când noi ne călăuzim ba după împrejurări, ba după interes, dar cel mai adesea după nemuritoare învățături ale lui Niccolo Machiavelli, cel care prin *Principele* său și-a dobândit rangul de fondator al științei politice, chiar dacă pentru așa ceva a trebuit să afirme cât se poate de răspicat că moralitatea este totuna cu a fi activ. Căci, spunea el: „Principele să fie în stare a face oricând binele, dar și a intra în sfera răului, când este nevoie”, dovedind astfel - spre încântarea unora ca Julien Benda - că după el, răul tot rău rămâne, chiar și atunci când este slujitorul politicii.

De subliniat că în acest nod gordian al gândirii politice, Machiavelli vine în contradicție atât cu gânditorii antici, cât și cu realiștii moderni, acești adevărați moralști ai realismului, pentru care - ne spune Julien Benda - „răul care slujește politica, trece din sfera răului în cea a binelui”.

Astfel, dacă Platon susținea că *morală determină politica*, Machiavelli era convins că *politica n-are nimic de-a face cu morală*, pentru ca gânditorii moderni să susțină sus și tare că *politica determină morală!* Însuși Hegel considera că în politică *practicul este moral* și că este imoral ceea ce se opune practicului, chiar dacă toată lumea îl apreciază pe acesta ca fiind moral...

Mai aproape de vremurile noastre s-a acreditat ideea că *forța este singura morală*, fapt care l-a îmboldit pe istoricul și teoreticianul german Treitschke să facă apologia rațiunii de stat, iar aserțiunea: *Dreptul este politica puterii bine înțeleasă*, să se constituie în coloana vertebrală a celebrei sale cărți *Politica*, publicată în anul 1899. De altminteri, el, care timp de 20 de ani la Universitatea din Berlin a glorificat politica militaristă a „cancelarului de fier” (Otto von Bismarck), nu s-a sfiit să afirme: „Statului îi revin două funcții: să facă dreptate și să poarte război. *Dar cu mult mai important este războiul*” (subl. mea, G.P.)”!

Chiar dacă s-a făcut observația că Machiavelli sacrifică pe individ statului până la punerea în circulație a conceptului de *statolatrie*, adevărul ne obligă să-i acordăm gânditorului florentin ceea ce i se cuvine de fapt și de drept, anume că - ne încredințează Alexandru Balaci în *Prefața la Principele* - pentru el „scopul politicii este acela de a crea și consolida statul”, întrucât în concepția lui „politica este o mare realitate autonomă, iar rațiunile ei pot fi legi determinante pentru acțiunea umană”.

Parcă aud cum vreun grangur dintr-ăștia se adresează locuitorilor planetei cu „Noi, făcătorii politicii mondiale din multitudinea de politici naționale și regionale, vă cerem să nu dați crezare acelor răuvoitori, care forțează o nepermisă apropiere între «Regele a murit, trăiască regele» și «Tirania a murit, trăiască tirania!»! Ca și cum politica ar fi o respingătoare tiranie, iar politicienii niște unelte dezamăgitoare ale acestei forțe oculte și strivitoare...”

Păi da, că dacă așa ar fi adevărul, pământeni s-ar dovedi oribil de nerecunoscători față de eforturile sisifice ale politicienilor, înșirați pe firul timpului ca mărgelele pe ață. Totuși, întreb eu cu nevinovăție, chiar crede cineva că pustiitoarele încercări la care a fost supusă atât de des omenirea, precum cele două conflagrații mondiale și atrocele experiment bolșevic, ar fi fost cu puțință fără jocurile de culise ale politicii mondiale?!...

E drept, suferințele omenirii n-au luat sfârșit odată cu globalizarea „bunelor” intenții politicianisto-demonocratice: războaiele și actele teroriste continuă să seceze vieți omenești, foamea și bolile incurabile își iau tainul lor anual de alte câteva zeci de milioane de vieți, poluarea a devenit atotputernică și tinde să ne dea planeta peste cap, iar criza și-a înfipt colții în trupul vlăguit al economiei mondiale și - după toate probabilitățile - n-are de gând să-și ia tălpășița cu una, cu două.

Dar cine, mă rog, poate pretinde că întreaga responsabilitate pentru aceste teribile încercări ale omenirii de azi, ca și pentru cele mult mai devastatoare de mâine, trebuie să revină doar politicienilor? Fără intenția de-a justifica enormul eșec al actualei civilizații umane, merită să medităm mult mai des pe marginea afirmației tranșante a lui Dostoevski: *Toți suntem vinovați pentru toate!* Iar în plan moral-spiritual, vrând-nevrând trebuie să fim de-acord cu cealaltă celebră zicere dostoevskiană: *Nici cele mai înalte idealuri ale omenirii nu prețuiesc cât lacrima unui copil chinuit fără de vină!*

Pentru că, în definitiv, marea problemă a omenirii nu este criza economică, de materii prime sau alimente, nu este nici măcar omniprezenta criză ecologică, ci ea se cheamă criza moral-spirituală a fiecărui individ în parte și cea a raporturilor interumane. Iar rădăcinile acestei crize de identitate umană sunt adânc înfipte în solul actualei civilizații: comoditatea și confortul au generat lenea moral-spirituală în unele cazuri, trufia și nerecunoștința față de Cel ce ne dă viață în alte cazuri, iar din ambele direcții a rămas de făcut un pas mic până la totala nepăsare vizavi de semeni, mai apoi unul și mai mic până la ură și cruzime față de aceștia.

N.B.: Cu toate astea, peștele de la cap se împute, iar politrucii se cred capul omenirii...



vădit spre final după o metaforă, după o imagine concludivă, cum citim în experiențele inflexibile ale altor iubitori de sonet. „Ca orice liric care se respectă - notează în prefața sa Geo Vasile (p.23) - Dumitru Nicodim-Romar operează cu iluzii poetice și eresuri, dar și cu oglinzi plimbate de-a lungul căilor realității, cu imponderabile sufletești, cu mituri, cu valențele visului și resemnarea aferentă inexorabilei curse a timpului și implicit recunoașterii finitudinii vieții noastre”

Beneficiind de garanțiile și chiar de favorul unei tălmăciri cu har în limba lui Petrarca (Geo Vasile este un italianist cunoscut, poet și critic literar), versiunea sonetelor în italiană este tot la fel de inspirată: „Tu sai che ti ho chiuso per secoli ormai/ nella mia essenza, nucleo di vita/ e ti sollazzano tutti i pensieri/ sfuggire puoi in forma di Poesia” - p. 90 (Tu știi că te-am închis pentru vecie/ în miezul meu cel purtător de viață/ și toate gândurile te răsfață/ Mai poți să evadezi doar Poezie!” - liman al evadării, al purificării și înălțării, iar nu un naufragiu lamentabil în iluzii.

Carmen MANEA

Nicolae Racu - 80



Pe 8 martie 2025, maestrul Nicolae Racu a împlinit frumoasa vârstă de 80 de ani. Materialul de față constituie un omagiu adus ilustrului pedagog, dirijor, intelectual de formație enciclopedică și îndrumător al multor generații de tineri muzicieni.

Nicolae Racu s-a născut pe 8 martie 1945, în Craiova, din părinți basarabeni, refugiați în România, tatăl său fiind absolvent al Școlii Normale din Bălți, iar mama, absolventă a Școlii Eparhiale din Chișinău. A început studiile muzicale în orașul natal, la Școala Populară de Artă și a absolvit Liceul Frații Buzești din Craiova. În perioada 1962-1967, a urmat studiile Conservatorului de Muzică Ciprian Porumbescu din București, la secțiile *Dirijat și Pedagogie Muzicală*, unde a beneficiat de îndrumarea unor iluștri pedagogi: Dumitru D. Botez dirijat coral, Victor Giuleanu și Victor Ceaikovski - teoria muzicii, Ionel Ghica - dirijat orchestră, Florin Efimescu - armonie, Zeno Vancea - contrapunct, Aurel Stroe - orchestrație și instrumentație, Carmen Petra Basacopol - forme muzicale.

Mă număr printre prietenii și admiratorii domniei sale; am avut oportunitatea de a-i fi colegă la Liceul de Muzică nr. 1, actualul Colegiu Național de Arte „Dinu Lipatti”, unde am fost profesoară de pian o bună perioadă de timp. Am avut ocazia să-l cunosc și să-l apreciez în calitate de dirijor, de profesor de muzică de cameră și, nu în ultimul rând, de Om și minunat coleg. De-a lungul timpului am urmărit performanțele domniei sale și ale fiului său, Andrei Ștefan Racu, cel care în ultimii ani a preluat bagheta și o parte din responsabilitățile tatălui său. Sunt conștientă că nu pot cuprinde în textul de față întreaga sa activitate prodigioasă. Rari sunt în istoria culturii și a învățământului muzical românesc aceia care, după o activitate rodnică și îndelungată, să fie atât de respectați, de iubiți și prețuiți ca domnia sa.

Omul. La maestrul Nicolae Racu, totul este farmec, viață, mișcare, flăcără, tumult. Mereu zâmbitor, blând, captivant, însuflețit de iubire și încredere în semeni, domnia sa a avut întotdeauna o atitudine elegantă, armonioasă și prietenoasă. Nu este doar o inteligență rară, ci și un om cu o căldură sufletească inimaginabilă. Generozitatea sa proverbială a fost demonstrată de-a lungul timpului față de prieteni, de discipoli, de oamenii de rând și față de necunoscuți. Privirea sa senină, luminoasă și surzătoare este oglinda sufletului deschis și generos. Portretul pe care îl-ar realiza un pictor cu har, ar evidenția nu doar armonia chipului, ci și bunătața nemărginită și lumina pe care o transmite întreaga sa ființă. Ultimele cuvinte ale lui Goethe „lumină, lumină, lumină”, i se potrivesc cu adevărat muzicianului generos. Imaginația, talentul și inteligența sa au strălucit pretutindeni, cu o forță de necontestat: în concertele sale, în paginile scrise, la orele de curs. O inteligență excepțională, ascuțită, sclipi-

toare, capabilă să descopere specificul și relațiile ideilor, o viziune originală și o intuiție a viitorului.

Pedagogul. Despre personalitatea și activitatea sa prodigioasă există numeroase mărturii elogioase, în concordanță cu meritele sale de excepție din domeniul pedagogiei și al excelenței în arta dirijorală. Demersul meu, oricât s-ar dori de sintetic, nu poate cuprinde multitudinea rezultatelor valoroase obținute în calitate de minunat pedagog, de dirijor cu har și de cercetător neobosit al fenomenului muzical. Nicolae Racu reprezintă pentru învățământul preuniversitar românesc un reper, un model de pedagog excepțional, care și-a dedicat întreaga viață formării și educării tinerilor muzicieni. Lecțiile sale s-au remarcat prin măiestrie pedagogică, prin expunere clară și sistematică, prin valorificarea unui vast material informativ, prin creativitate, originalitate și autoritate profesională. Mulți dintre discipolii săi sunt astăzi muzicieni renumiți la nivel mondial, dar și profesori valoroși la liceele de muzică, la conservatoarele românești și la instituții de profil din străinătate. Enumerarea principalelor etape și succese strălucite în calitate de pedagog, de dirijor al orchestrei Colegiului Național de Arte „Dinu Lipatti” și al altor ansambluri simfonice din țară, trebuie însoțită de recunoștința generațiilor de muzicieni care s-au format sub atenta sa îndrumare.

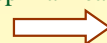
Autorul. Menționăm câteva contribuții remarcabile ale domniei sale în domeniul muzicologiei și al istoriei muzicii românești. Cărțile sale impresionează prin profunzime, prin seriozitate, prin bogăția documentării, dar și prin creativitate. În tot ce a publicat există o combinație fericită de har și minte clară, cuprinzătoare, sintetizatoare, remarcabilă prin puterea de intuiție și de prelucrare a datelor. Ele conțin informații interesante (cu analize și sinteze) și o abordare pe fond a problematicii investigate. Scrisul său fluent, precis și elegant este marcat de spontaneitate și de un elan captivant. Cine îi cunoaște

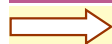
scrierile și activitatea în slujba învățământului muzical preuniversitar, nu poate să nu constate că domnia sa: nu a iertat nimic din ceea ce și-a propus! Revendicat de atâtea domenii ale culturii muzicale, Nicolae Racu este în egală măsură admirat de colegi și venerat de discipoli.

Dintre cărțile sale amintim la loc de frunte: *Dicționarul Universal de Muzică* (I ediție în 2008 și ediția a II-a în 2024), elaborat în colaborare cu profesorul Jean Lupu și cu alți muzicieni. Despre această contribuție valoroasă am scris un articol în revista *Constelații Diamantine* nr. 168 (august 2024). Dicționarul nu a fost conceput exhaustiv, ci selectiv în sens larg. Prezentările sunt clare și cuprinzătoare, oferind cititorilor caracteristicile și datele esențiale ale fiecărui termen în parte. În opinia mea,



Nicolae Racu





elaborarea Dicționarului constituie nu doar o contribuție cultural-științifică de excepție, ci și o testare a orizontului de așteptare a exigențelor cititori actuali, iubitori de muzică și de cunoaștere. Cercetarea de ample dimensiuni are menirea de a fi îndrumător avizat (ghid și păstor) al celor dornici să pătrundă în lumea fascinantă și complexă a artei sonore. Implicarea în acest proiect colectiv a prilejuit autorilor ocazia de a examina, a configura, a descoperi date noi și a sintetiza opinii avizate referitoare la evoluția muzicii și a reprezentanților ei.

În anul 2023, Editura Mitropolia Olteniei a publicat cartea intitulată *IN MEMORIAM Alexandru RACU* - realizată sub coordonarea profesorului Nicolae Racu și a preotului Ioniță Apostolache. Cartea valoroasă a fost „*Tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Dr. Irineu, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei*” și lansată la Biserica Obedeau din Craiova, duminică 18 iunie 2023. Dedicată lui Alexandru Racu (născut la 19 iunie 1937 la Chișinău și plecat la cele veșnice în 26 aprilie 2017) - muzician polivalent și om de cultură respectat, hirotonit ca diacon în 2007, cu o activitate pasionată, desfășurată pe multiple planuri -, lucrarea evidențiază calitățile de excepție ale ilustrului dirijor, profesor și compozitor, dar și înclinația spre spiritualitate a acestuia. Am publicat o cronică în revista *Constelații Diamantine* nr. 157 (septembrie) din 2023.

În 2024, Nicolae Racu și Andrei Ștefan Racu au publicat la editura Grafoart cartea *La ceas aniversar - 75, Amintiri*, lucrare dedicată aniversării celor 75 de ani de la înființarea Liceului de Muzică nr. 1 (actualmente Colegiul Național de Arte „Dinu Lipatti”) din București, instituție de învățământ de excepțională însemnată la nivel național. Volumul de ample dimensiuni conține comentarii pertinente și evocări emoționante ale unor distinși muzicieni: foști elevi și profesori ai instituției.

Artistul. De-a lungul timpului am urmărit cu interes și bucurie concertele realizate la pupitrul orchestrei simfonice a Liceului de Muzică nr. 1. Prestațiile sale dirijorale remarcabile au constituit adevărate mostre de excelență și de profesionalism. La fiecare apariție în postură de dirijor am simțit harul, bogăția sentimentelor transmise, modestia și generozitatea muzicianului, capabil să exprime atitudini și gesturi exponențiale. Mai presus de orice am perceput calitățile sale de mentor spiritual și desăvârșit coordonator al multor generații cu care a colaborat și care au beneficiat de experiența sa. Prestațiile sale artistice remarcabile au răspuns în egală măsură cerințelor partiturii, concepției dirijorale originale și exigențelor publicului actual. Animați de dorința de a evoca plenitudinea sentimentelor și aspirațiilor pe care le transmite lucrarea, muzicienii aflați sub conducerea sa au oferit imaginea acelei frumuseți pe care doar cei aleși pot să o ofere. Ascultând cu emoție creațiile prezentate la Ateneul Român, am admirat harul, maturitatea și experiența dirijorului, dar și calitatea ansamblului alcătuit din muzicieni tineri, animați de dorința de auto-depășire. Versiunile de înalt nivel artistic realizate prin colaborarea fericită a dirijorului cu orchestra tinerilor discipoli demonstrează că emoția estetică provenită de la o capodoperă se purifică și se intensifică odată cu trecerea timpului. Capodopera rămâne veșnic nouă, prin infinitatea de nuanțe ce urmează să fie dezvăluite în viitor. Exemplul dirijorului îi îndeamnă pe toți colaboratorii și colegii săi să fie generoși, toleranți, binevoitori, plini de politețe, largi în idei și deschiși la nou. Maestrul s-a simțit obligat să dirijeze conștiințe, să anime convingeri, să orienteze generații de muzicieni. A făcut-o cu prestigiu și devotament, atrăgându-și respectul și stima necondiționată a tuturor celor care l-au cunoscut. Prin întreaga sa activitate Nicolae Racu a militat pentru bine, frumos și adevăr.

Personalitatea enciclopedică. Dificultatea de a defini personalitatea eminentului muzician decurge din polivalența activității sale. Îl includem în categoria figurilor de formație enciclopedică. Astfel,

percepem corespondențele intime care unifică traseele și conferă senzația de totalitate. Printre calitățile personalității sale de excepție, menționăm erudiția și măiestria pedagogică. Domnia sa întruchipează intelectualul umanist și pedagogul prin excelență. Cultura muzicală vastă, acumulată pe întreg parcursul vieții, a fost facilitată de cunoașterea temeinică a multor limbi străine (care l-a ajutat să parcurgă o impresionantă bibliografie în varianta originală) și a unor discipline importante precum: filosofia, literatura, istoria artei, teologia. Aceste elemente i-au îmbogățit experiența, i-au influențat formarea personalității complexe, au contribuit la elaborarea unor lucrări remarcabile în domeniul pedagogiei și al muzicologiei. Este înzestrat cu o putere de muncă ieșită din comun, cu o disciplină riguroasă și cu o voință exemplară. Prin activitatea sa neobosită a demonstrat că performanța se obține prin talent, cultură, pasiune și efort susținut.

Nicolae Racu, acest mult prea nobil reprezentant al pedagogiei și al artei dirijorale contemporane a împlinit 80 de ani. Este o victorie, după cum și contribuțiile sale pot fi considerate adevărate victorii în peisajul muzicii actuale. În pofida unei biografii foarte discrete, prezența sa pedagogică, artistică și spirituală a iradiat o influență binefăcătoare, cu consecințe excepționale în formarea generațiilor succesive de muzicieni.

La mulți ani, Maestre, cu putere de muncă și proiecte frumoase duse la bun sfârșit!



Nicolae Racu și Andrei Ștefan Racu, aplaudați pe scena Ateneului

Madalina Virginia ANTONESCU

Poezia nomadă a deșertului (epoca Dahiliya) și filozofia mirajului: substratul vedic pre-islamic, similitudini cu poezia filozofică eminesciană (lumea maya/ fata morgana)



Perioada culturală arhaică a peninsulei Arabiei (*gaziratu-l-'arab*) este caracterizată de un avânt al literaturii, al culturii, al politicii și al preocupărilor religioase proslăvind modul de viață beduin, al războinicilor vestiți ai deșerturilor definite prin puterea săbiilor și a cailor. Este o poezie a percepției beduine asupra marilor întrebări existențiale, o poezie cu accente moralizatoare specifică vieții nomade, triburilor deșerturilor caracterizate prin asumarea culturală a condiției anti-citadine, anti-sedentare, a libertății sub cerul înstelat și necuprins al deșerturilor Arabiei și Africii.

Motivele pesimiste decelabile în această poezie sapiențială beduină se pot apropia de un *curent literar romantic arăbesc*, comparabil cu poeme eminesciene precum *Glossă*, *Memento mori*, *La steaua*. Uneori, poezia sapiențială a nomazilor se compactează în câteva stihuri cu sensuri pedagogice sau existențialiste care definesc un anume stil liric pre-islamic condensat într-o singură maximă filozofică sau constatare ontologică *apropiată de stilul haiku, tanka al Extremului Orient*. De pildă, mini-poemele atribuite lui Zuhayr, Al-Hansa', Al-Hutay'a, lui Al-Gatamaș ad-Dabbi sau poetului Harqa bint An-Nu'man (Tartler, 2002: 30-31) pot fi privite ca niște compoziții sufiste, meditații pe tema destinului, a loviturii sorții, a voinței divine atotputernice căreia omul nu îi poate sta împotriva, pe tema trecerii prin viață a omului ca făptură de lut, a deșertăciunii oricărei măririi lumești, a ruinerii civilizațiilor strălucitoare în comparație cu lumea neschimbată și liberă a deșertului, a lumii sub forma roții care se învâрте (conceptul de *dharma*, existent în sub-stratul vedic al lumii islamice).

Similitudinile dintre înțelepciunea vedică încorporată de Eminescu în poeziile sale filozofice și creațiile lirice ale beduinilor din epoca pre-islamică sunt de remarcate; limitările intrinseci ale vieții lumești trebuie să servească drept lecție omului spre a își dezvolta setea de cunoaștere spirituală, etica și a învăța zădărnicia sau iluzia lumii în care este inclus (conceptul de *maya* sau *lume-iluzie* fiind prezent și în poezia sapiențială eminesciană, ca o expresie a sub-filonului spiritual vedic cu difuzare trans-continentală încă din epoca metalelor); codul etic al beduinilor se face cunoscut în acesta poezie pre-islamică dincolo de atenția acordată elementelor de succes sau bogăție ale lumii materiale (hainele scumpe, caii de soi, armele-bijuterii, turmele de capre).

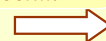
Atenția acordată valorilor etice spre ilustra scopul ființei umane de a se înscrie pe o dimensiune axiologică, de cunoaștere și practicare a principiilor etice, spre a se deosebi de regnul animalier și a intra sub semnul grației divine, transpare din aceste mini-poeme beduine din perioada primelor triburi pre-islamice, obișnuite cu viața aspră a deșertului și impregnate de o concepție a libertății la care se adaugă cea a ospitalității, codul sacru al beduinului de a ocroti și a se simți responsabil de viața oaspetelui în nemărginirea ostilă a deșertului, importanța apei și a adăpostului în deșertul vieții, dezaprobarea lenei, a risipei dar și a zgârceniei; codul etic al beduinului relevă valori precum onoarea, respectul față de tradiții și obiceiuri, demnitatea, omenia, solidaritatea organică - a tribului dar și față de străin.

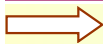
Poezia sapiențială pre-islamică este bazată pe contrastul dintre lumea-miraj (o fata morgana, sau conceptul vedic de *maya*, întâlnit și la romanticii europeni, lumea-vis) și lumea ca gândire divină, o reflecție a voinței lui Dumnezeu, Care ține, protejează și ghidează omul; uneori, această concepție se accentuează în forma unei credințe în destinul inexorabil, ceea ce anulează însă liberul arbitru al omului, ducând la o percepție fatalistă asupra vieții și rostului omului în lume.

Dacă în poezia eminesciană *Glossă* poetul revelează o fațetă filozofică vedică asupra existenței (omul-trecător prin viață, lumea ca un imens spațiu deschis alergării, a străbate cât se poate cuprinde cu puterea fizică și totuși a nu putea cuprinde orizonturile unei planete definite), poezia pre-islamică, aproape conturată din goana cailor ștergând nisipurile deșertului, evidențiază din plin tematica rostului omului ca etern alergător; unii străbat viața în ritmul molcom al caravelor încărcate cu mărfuri, în timp ce alții se năpustesc asupra spațiilor ca războinici; diferitele atitudini asupra vieții ca traversare, din cele două civilizații, sunt originare din simbolul vedic al *dharmei*, al roții carelor ce se învâرت pe căi necunoscute, împingând civilizația spre noi spații expansioniste (*tema eternei alergări*, având rădăcina simbolică în civilizația vedică, este ilustrată de imaginea roții în care firul de praf de pe spița ei pare a se afla în același timp în tot locul, paradox observat și în *Glossa* lui Eminescu, de critici literari precum E. Todoran (Iustina Ițu, 1993: 74)).



Coperta interioară a antologiei Mihai Eminescu, *Poezii alese*, ed. Tineretului, col. *Biblioteca școlarului*, 1955, cu ilustrații de Maria Constantin. La dreapta, poemul *Numai poetul*.





La fel ca și la Schopenhauer, sub influența filozofiei indiene, este de remarcat concepția realității ca o aparență, ca o iluzie, în care omul este nevoit să alerge, cuprins de miraj, ca într-o captivitate spațio-temporală cu care nu trebuie să se identifice; lumea-aparență a cărei simbol este mirajul deșertului (fata morgana), la Eminescu și la romanticii influențați de budism acordă o importanță centrală simbolului cercului ce se învârtă (dharma/roata cu spițe, simbol al zădărniceii oricărei încercări de a conferi sens învârtirii pe loc a timpului)¹; omul este îndemnat să adopte o postură cognitivă, de reflectare la simbolul nemărginirii deșertului în care cultura beduină a cailor înghițind spațiile prin alergare devin simbolurile mișcătoare ale împotrivirii la iluzie, ale străbaterii unui cronos încremenit (sentimentul zădărniceii înțelegerii timpului, al retragerii din lume, pe care îl regăsim la Eminescu, un citadin inclus totuși în civilizație, este refuzat în poezia pre-islamică făcând parte intrinsecă din deșert și din spiritul său de libertate).

Identitatea spiritului de beduin este revelată de elemente legate de drum, traversarea deșertului vieții, de virtuțile vinului de curmal ce însoțește pribegia omului în lumea pustie (precum în poezia lui Abu Tamahan al-Qaymi, Iyas ibn at-Ṭa'i, Burg ibn Mashar at-Ṭa'i).

Închinarea beduinului către prietenii săi cu „dulce băutură”, „stropii cei de aur” (aluzie la virtuțile inspiraționale și sapiențiale ale vinului la poezii orientale, încă din etapa poeziei pre-islamice) are un scop cathartic și mistic-cunoscător (opus în mod voit abordării cognitive lucide, a observatorului savant al lumii): „ne limpezim de bărfel lumii cu licoarea/ ce-alungă răul zilei în joc și răs pe gură” (un motiv *carpe diem* combinat cu principiul *in vino veritas*, însoțind marea traversare a omului prin deșertul-iluzie, un poesis al unui alter-ego nomad pe care-l deslușim mai târziu în poezia sufi persană). „De ai răgaz o clipă, să faci din ea doar fapte/de bine; fiindcă dahr pândește și te fură” (motivul timpului-destin definit prin conceptul de *dahr*, întâlnit în lirica lui Al-A 'ša Ibn Maymun, privit sub formă circulară, asemeni roții destinului, *dharma* vedică: „rotindu-se într-una dahr nu scutește/ nici tineri, nici bătrâni - dacă e voia sa”).

Timpul este echivalat cu soarta inexorabilă a ființei umane, ținându-o legată cu lanțuri, o concepție a vieții-prizonierat ce, paradoxal, definește cultura beduină ca fiind una a corturilor ce străbat deșertul într-o perpetuă peregrinare, expresie a libertății, a refuzului de a sta locului captiv în gheara timpului-destin, adică înlănțuit într-un determinism urban sau rural. Pentru beduini, este un refuz al sedentarismului conceput ca stare de captivitate: „stă lângă mine -un paznic atent în orice clipă -/ și orice-ar face omul, e-n lanțuri ființa sa” sau ”o lume de-ai străbate fugind de frica morții,/ să fugi cât mai departe, și tot te-ar înhăța!/ chiar dacă-ți spui vreodată „acum e un răgaz” / te afli în puterea-i și nu mai poți scăpa!”. *Identificăm aici o luptă a beduinului cu însuși cronosul, o înfruntare titanică, împotrivire de a scăpa condiției de sclav al timpului și spațiului, refuz al unei stări existențiale și axiologice la care omul este supus prin forța destinului; beduinul însă, respinge această concepție circulară a roții, o provoacă prin alergarea și traversarea sa (conceptul de străbateră a mirajului se face cu ajutorul calului sau cămilei și nu singur). El se sustrage acestui dahr cu ajutorul calului prin care domină orizontala; nevoia de a alerga și de a schimba locul în deșert este nevoia de a combate destinul-timp ce-l ține legat în lanțuri; spiritul liber al beduinului este expresia alergării calului, acest nomadism care provoacă deșertul spre a îl străbate mereu și mereu până la a îi deveni familiar, o casă, așa cum este evocat în lirica sapiențială a lui Al-A 'ša Ibn Maymun: „cu dahr, ce luptă desfășor!/ pe lume nu ești veșnic, oricât ești plin de slavă -/ nici neamul lui Sasan n-a fost nepieritor./nici regele Chosroe, stăpânul de imperii./ cu pofte-ndestulat, nectaruri și cu flori/nici Adiya bogatul care-și zidi cetatea/ ne-nfrântă la Tayma, „Al-Ablaq”, până-n nori/ nici Solomon cu-al său castel cu-nalte turnuri/ și temelii mărețe de nu le mai masori”. Motivul*

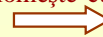
deșertăciunii lumești și al ruinării tuturor celor ce se cred bogați (reamintind de pildele Eclessiastului provenite din aceeași epocă a triburilor, pre-creștină, de tip „bogații au sărăcit și au flămânzit”) este reamintit de Al-A 'ša Ibn Maymun, poetul beduin, cântăreț al *dahr* (timpul-destin), ca fiind un impuls spre câștigarea înțelepciunii și spre cumpătare, în ciuda dificultăților și a aplecării inerente a omului spre excese. Pentru acest poet, este necesar a înțelege zădărniceia măreției lumești, a civilizațiilor urbane pline de strălucire (evocate prin sinecdoci precum „castel cu-nalte turnuri/ și temelii mărețe de nu le mai masori:/ ce ziduri, pân la ceruri! pavate curți cu marmuri/ cu albe foișoare”, „înalte Săli cu mese de-ospețe și mâncăruri, și vinuri limpezite și moscuri și licori” - alegorii ale lumii trecătoare).

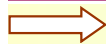
Motivul lumii trecătoare apare și la Harqa bint An-Nu'man, evocate sub forma roții vedice a destinului schimbător, în permanentă alergare (motiv întâlnit și la Eminescu, în *Glossă*, de unde și sentimentul zădărniceii, încercarea de a da sens învârtirii pe loc a timpului în ciuda iluziei deplasării în timp și spațiu, o concepție sugerând neputința de a străbate deșertul oricâtă alergare s-ar face și oricât efort s-ar depune, nemărginirea neputând fi atinsă): „o, blestemată lume-n plăcere trecătoare!/ Norocul ei se-nvârtă-rotit cu el am fost!”; a pretinde ceva de la lumea-miraj înseamnă o auto-amăgire. Concepția filozofică a beduinului despre om și lume derivă din aceeași obsesie pentru trecerea timpului, adevărat lanț strâns în jurul spiritului liber al nomadului doritor să înfrunte deșertul și să îl stăpânească: „îmbătrânim, dar aștrii nu sunt nîcicînd bătrâni,/ ei ce, mai mult ca munții în urmă-ne rămân”; este inutilă orice plângere în această vale aridă, deșertul existențial fiind însăși plângerea întruchipată la care omul nu mai poate adăuga nicio lacrimă ci doar o traversează zadarnic, fatal, fără să o poată evita: „la ce mi-ar folosi să plâng - când ne desparte/chiar timpul - și de jale oricine are parte ?” se întreabă retoric poetul Labid ibn Rabi'a, căutând să extragă esența lumii trecătoare în care este supus: „ce-s oamenii decât un loc de cort și-o oaste:/ când cortul se ridică, pustia, doar, adaste./ În urma lui pustia s-a strâns ca palma goală/ ca degetele care se-nchid în gol, se-nșală”; ființa umană nu este decât asimilată unei condiții perisabile, insignifiante, expresie a deșertăciunii tuturor lucrurilor: „iar omul, ce e alta decât o flăcăruie -/ abia la cer se suie - și-apoi cenușă-i; nu e!”; voia divinității fiind neștiută de om, și neputând fi ghicită de vrăjitori, zadarnice încercări se fac de a cunoaște voia Creatorului omnipotent („nu știu nici ghicitorii-n praf/ nici ghicitorii-n păsări, ce voie vrea Allah!” (poezie mantică pre-islamică).

Asemenea motive pesimiste privind alegoria vieții ca o roată ce stă în loc, învârtindu-se în zadar, se completează cu motivul vieții-traversare a deșertului, al eternei alergării ce obosește ființa umană, până la vizualizarea mistică a zădărniceii tuturor lucrurilor, adică până la conștientizarea stării de iluzie a acestei lumi (similar poeziilor gnomice eminesciene cultivând stilul sentențios și al paradoxurilor, precum *Mortua est!*, *Glossă*, *Memento mori*, *Scrisoarea I*, *Cu mâine zilele-ți adaogi...*). Nu ar trebui însă să considerăm poeziile sapiențiale beduine ca fiind îndemnuri la pasivitate, indiferență, la fatalism căci beduinul caută să înțeleagă esența deșertului care-l include și îl exprimă ontic, refuzându-se asimilat haosului sau nimicului; deșertul, chiar și sub aspectul de vale a plângerii, trebuie traversat, înțeles, stăpânit și transformat într-o casă în care oaspeții sunt primiți în virtutea legilor ospitalității tribului; beduinul este integrat comunității organice a tribului său, în baza principiului solidarității cu care înfruntă trecerea-experiență prin valea plângerii, unde nu se poate rezista singur; întreaga cultură a beduinilor se sprijină pe ideea unei co-existențe axiologice a omului cu ființa animală ce-l ajută să traverseze deșertul și de care depinde ontic, nu doar emoțional (cămila, calul său). Este vorba de o *sinteză totemică* din vremuri preistorice, dintre oamenii deșertului și caii sau cămilele lor, care sunt mai importante decât aurul și pietrele scumpe.

Conceptul *lumii-miraj* apare și în poemul-meditație filozofic de factură vedică *Glossă*, la Eminescu: „ca un cântec de sirena /lumea-ntinde luci mrejle/ca să schimbe-actorii-n scenă/ te momeste cu

¹ Iustina Itu, coord., *Literatura română*, ed. a II-a, ed. Orientul latin, Brașov, 1993, pp.65-66.





vârteje”; precum Ulise, omul trebuie să rămână nesimțitor la chemările ispititoare ale lumii trecătoare; în mod similar, poezia pre-islamică a deserturilor folosește conceptul de *lume iluzorie* (maya, miraj), în fața căruia omul nu trebuie să se extazieze, să se minuneze ci să o înțeleagă într-un mod filozofic, detașat, împăcat uneori până la fatalism (exprimând aceeași viziune sceptică a beduinului la adresa mirajurilor cetăților și vieții sedentare străjuite și împrejmuite, în care se ascunde cetăținul, spre deosebire de neamul corturilor ce se întinde după voie, sub cerul liber și înstelat al deșertului).

Motivul lumii trecătoare dar și motivul opoziției dintre Unu (brahmani) și mii/mulțimea (inspirat din filozofia sanscrită a Upanișadelor, a Vedelor) apare constant în meditațiile lirice ale lui Eminescu precum în poemul *Numai poetul*, o altă compoziție de tip *ars poetica* descifrabilă în opera complexă eminesciană (antiteza deșertăciunii „lumii”/mulțimii inevitabil mediocre, incapabile să producă opere de valoare și chiar refractare la acestea, și condiția de geniu a poetului care se ridică deasupra ei, suferind martiric dispreț, respingere, marginalizare, izolare, punițiune din partea prostiei răutăcioase a mulțimii, pe criteriul singularității afirmative versus pluralitatea contestatoare: „lumea toată-i trecătoare/oamenii se trec și mor/ ca și miile de unde/ce un suflet le pătrunde/ treierând neconținut/ sînul mării infinit”). Poetul se auto-definește în *chip singular* („un suflet”, o conștiință vie, întrebătoare) și creator-activ, ca brahmani, în sensul filozofiei vedice (le pătrunde oamenilor, le înțelege, le reconstituie viața, unicitatea, existența, le treieră viețile asemenea muncitorului în ogrorul său, culegând substanța, sensul existenței umane), prin recurgerea la verbe intervenționiste (a pătrunde, a treiera) ce activează și se evidențiază în nemărginirea ce înghite *miile de unde-vieți omenesci*, scânteii de o clipă ale cosmosului. „Oamenii” (substantiv la plural, sugerând mulțimea informă, viețile mediocre, gregaritatea ce nu se ridică peste condiția umană spre a o înțelege poetic; omul non-dubitativ, non-cognitiv) sunt prezentați în relație dihotomică față de singularitatea și excepționalitatea poetului („numai poetul/ trece peste nemărginirea timpului”).

Numărul (*miile, sutele, zecile*) nu înseamnă valoare și nici reproductibilitatea lui, în fața singularității definind condiția omului de geniu, a creatorului de valori, a celui care se întreabă; replicarea numerelor, acea fabricare automată a unor alter-egouri ale numerelor (*miile, zecile, sutele*) nu simbolizează decât replicarea mediocrității, a unui status-quo, a unei stări pasive, fără conștiință, deoarece multiplicarea în sine nu înseamnă crearea singularității, a valorii, întrebarea asupra sensului ascuns al existenței umane ci doar înmulțirea fără sfârșit, umplerea disperată a unui gol existențial, adică teroarea lipsei valorii, teroarea neantului. Multiplicarea numerelor semnifică nevoia disperată de a învinge golul, de a stăpâni neantul, care înghite puterea numerelor de a se reproduce pe ele însele, într-un narcisism gol. Numerele (*mulțimea, miile, sutele, zecile*) sunt absorbite de puterea neantului, ca scânteii de o clipă, existențe fără sens, mediocre, ce nu se pot înțelege și nici nu pot recompune *Unul (Brahmani)*; multitudinea, replicarea fără sfârșit nu poate stăpâni, absorbi sau înlătura unicitatea (brahmani) căci începuturile Creației au ieșit din *Unul* și nu din mulțime; la început a fost *Unul*, Cuvântul, Sufletul universal, Brahmani, spun filozofii străvechi și nu numerele, nu mulțimea, nu pluralitatea, nu replica; replica nu poate înlocui originalul, adică pe *Unul*, și nici mulțimea gregară și mediocră nu poate fi prin ea însăși, substituit *Unicului*, al Creatorului, al omului de geniu, oricât l-ar urî și l-ar respinge pe acesta.

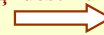
În poezia sapiențială pre-islamică, beduinul trebuie să fie nu doar un războinic ci și un *cugetător*, capabil să înțeleagă circularitatea timpului care întoarce și schimbă vremurile, imperiile, civilizațiile, *singurul nomadul stând în afara lumii circulare* (închise în *cetate*, împrejmuite), pe care o contemplă în ascensiunea și în declinul său, *detașat de ea, din nemărginirea deșertului în care stă liber* (concepția *civilizației-capcană*, lanț care prinde omul și îl introduce în mișcarea circulară a timpului); de aceea, *filozofia beduinului este una a libertății înțelese*

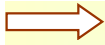
ca non-civilizație, ca non-asumare a condiției de cetățin, de „întreprindător în cetate”: cel mult, beduinul poate fi un furnizor al bunurilor necesare vieții cetății, el hrănește cetatea cu bunurile produse în condițiile ostile ale văii plângerii, ale deșertului care, din nimic este capabil să întrețină viața prin voința divină; dar beduinul nu se lasă ispitit de mreaja vieții orășenești, a cetății, asimilate roții cu spițe ce învârt timpul pe loc, urcând și coborând civilizațiile, domniile, puterea și bogăția onora, într-o eternă mișcare în același loc. *Singurul beduinul având la îndemână calul și cămila, înghite timpul și spațiul ca stăpân al deșertului, definit de condiția libertății, de a fi în afara rotației civilizației, a lumii sedentare*, care înalță, construiește clădiri, turnuri, săli de marmură, pentru ospete, care benchetuește stupid, înconjurată de nimicnicia simbolizată prin deșertul arid.

Al-Gatamaș ad-Dabbi introduce în mini-poemele sale situația paradoxală a materiei perisabile, trecătoare prin maleabilitatea ei (*glodul, lutul*) din care este creat omul (adam), în antiteză cu ființa umană, muritoare prin definiția ei de făptură a lutului; paradoxul este aici cel al contradicției sufiste dintre om și glodul ce-și schimbă forma (lumea perisabilă, a materiei, a spațiului și timpului omenesc, care este una înșelătoare, o iluzie, pentru că este maleabilă, se extinde și se contractă întocmai ca elasticul, este o lume modelabilă deci schimbătoare ca formă, ce azi întruchipează o formă și mâine alta); spre deosebire de această iluzie, *omul-făptură de lut rămâne supus perisabilului fără să mai fie maleabil precum materia- lutul, glodul din care a fost creat*. Poemul ne face atenți la o nuanță esențială ce desparte omul de materia din care a fost creat; deși făptură a lutului, omul este trecător prin această lume schimbătoare, modelabilă, *fără să poată fi modelat ci doar supus conceptului de timp-destin dahr*; odată ieșit din lut, omul devine pieritor, pus sub apăsarea timpului și nu mai este conceput ca parte a materiei (a glodului) ce paradoxal, tocmai prin perisabilitatea sa, prin maleabilitatea sa este eternă; cu alte cuvinte, glodul se află ca materie într-o poziție fixă, statică, *ombelico del mondo*, centrul lumii, sub formă de planetă (*planeta de glod/de lut*, din care a fost creat adam), în timp ce omul este *determinat prin poziția sa mutabilă, trecătoare, ca un punct mișcător*, ca un fel de cometă anexată dimensiunii planetei de glod și atrase de ea: „Că glodul stă și omul pierie - /Nu oamenilor mă pot plânge!”. Poetul Al-Gatamaș ad-Dabbi invocă în acest mini-poem sapiențial pre-islamic, inexorabilul destin ce nu poate fi schimbat, în ciuda *perisabilului ce reprezintă singura normă a acestei lumi* în care planeta reprezintă (prin elementul teluricului moale, noroios, îmbibat cu apă, element vital prin excelență) materia din care a fost făcut omul.

Pentru poezia beduini dar și în poezia sapiențială abbassidă de mai târziu, este important ca *omul să își amintească permanent originea sa, crearea sa din noroi*, spre a nu disprețui însăși făptura sa crezându-se făcut din nori și din metale prețioase. *Omul este prin excelență făptură de lut, adică o creație aparținând elementului teluric-apăsător*, deoarece lutul se frământă bine dacă este în stare cleioasă, modelabilă, elastică, întinzându-se și modelându-se după voința olarului. Prin urmare poetul ne avertizează că nu oamenilor, toți făpturi de lut, li se poate plânge omul privind mâna implacabilă a destinului, căci legea acestei lumi, așa cum rezidă în *paradoxul glodului care stă și al omului pieritor* (contrastul dintre punct și cercul care se învârt în jurul său sau dintre glodul schimbător ca formă și omul - punct mișcător, nomad prin înseși condiția sa, rătăcitor în jurul glodului-lume din care a fost creat) este o lege specifică acestei lumi, o condiționalitate din care omul nu se poate extrage.

Aceeași concepție filozofică o întâlnim și la Al-Hutay'a, în poemul din antologia Diwan, în care cântă principiul *omnia fluunt*, precum și sic *transit gloria mundi*, al condiției trecătoare în societate a omului dar și a vârstelor vieții, a societăților și civilizațiilor, cu întregul lor set de norme, reguli și obiceiuri; totul este trecător în viață, singura înfruntare reală fiind între omul ce se dorește liber (asumându-și condiția de nomad, de rătăcitor în deșert și o comunitate a corturilor) și destinul-





timp ce-l urmărește și îl înlănțuiește (*dahr*, privit aici inclusiv ca o înlănțuire socială, a omului de colectivitate prin regulile și seturile de constrângeri sau puteri exercitate asupra sa de ierarhiile sociale ale cetății). Schimbarea oamenilor și a societăților se datorează voinței destinului care, la pre-islamici, are o componentă impersonală, reprezentând un concept filozofic în sine iar în poezia islamică devine un instrument al voinței divinității atotpotente, Allah: „îți jur că n-am văzut suflare/ de om, cât timp trăiește, să aibă-aceeași stare:/ atâta se tot schimba destinul, că-l ucide-/ destinul însă-i veșnic nemuritor și rece”; trecerea vârstelor omului și senectutea sunt indicii ale existenței reale a destinului făpturii umane, arătându-i caracterul său insignifiant și deșertăciunea tuturor realizărilor cu care omul vrea să sfideze timpul, destinul și să se ridice deasupra lui.

După Al-Hansa', conceptul de timp-destin este echivalat cu destinația, cu atingerea țintei care este plecarea (eliberarea) din această lume a ființei umane, ținute în captivitatea tri-dimensională (o influențare a sub-filonului filozofic vedic prezent în poezia pre-islamică din străvechile timpuri neolitice ale migrațiilor trans-continentale). Eliberarea omului din lanțurile ce-l țin captiv în această lume se face prin ieșirea din continuumul timp-spațiu, fie prin contemplarea mistică, poetică, fie la sfârșitul vieții, fie prin întâmplare (hazard sau mâna destinului, *ad-dahr*): „destinu-l văd, *ad dahr*, trăgând cu-n arc : nu toate/săgețile-ajung ținta, și cel atins plecat e!” spune Al-Hansa'.

Datorită caracterului iluzoriu al acestei lumi, omul trăiește într-un continuum al mirajului, obținut datorită maleabilității elementului teluric-apăsător (lutul clisos, noroiul) ce alcătuiește forme sfărâncioase, clădiri, civilizații, ce toate ajung ruine și în final, praf, componenta deșertului, adică ating stadiul de nimic, dovedind valoarea tuturor lucrurilor, nimicnicia: „sub lovitura sorții nimic nu se mai zbate -/ nu-s veșnici decât munții fără clintire, poate !” spune poetul Zuhayr. Această definire a nimicului (sub forma deșertului, ca și sub forma nisipului măcinat de valurile mării, ce au reprezentat odată civilizații și forme de viață) este o temă constantă a poeziei beduine, ilustrând preocuparea oamenilor călători pe dunele de nisip de a stăpâni, de a înțelege, de a locui și de a viețui dar și de a deveni una cu deșertul, conștienți de transformarea, măcinarea și spulberarea ca praf și dune de praf, a oricărei urme a omenirii, sub *soarele arzător și uscăciunea deșertului* (lipsa apei și a lutului, *sfârșitul împărăției noroiului fertil, cel care întreține viața și temelia civilizației umane*, cel din care se fac clădirile cele mărețe așa cum și omul a fost făcut tot din lut).

Deșertul este capătul oricărei civilizații omenești și acoperă orice palate și construcții oricât ar fi ele de mărețe; o simplă furtună de nisip schimbă munții de nisip, îndreptându-i spre orașe și sate, acoperindu-le sub mantia lor taciturnă. Formă de relief a deșertului este echivalată la beduini cu experiența eliberării de sub constrângerile civilizației urbane, cu refuzul de a sta îngredat în cetate, cu refuzul de a construi, de a ridica ziduri, porți, turnuri, tuneluri, labirinturi urbane ce adăpostesc viața citadină (seraiul, ca o alegorie orientală sufistă a lumii trecătoare): pentru beduini, deșertul simbolizează nu doar *deșertăciunea lumii organizate sedentare și pietruite de jur împrejur, a cetății fortificate dar și nemărginirea, libertatea* (ca și marea, oceanul, pentru populațiile de pescari și navigatori din istorie și pentru concepția lor filozofico-poetică).

Insistența poezilor beduini pe conceptul de timp-destin evidențiază o tăcută preferință de a echivala deșertul cu libertatea, cu o condiție dorită și asumată a omului de alergător, de a fi una cu calul sau cămila sa, de a străbate distanțele, de a cuceri spațiile (direcția expansionistă, lupta pentru cucerirea orizontalei, a orizonturilor). *Beduinul este un stăpân al deșertului în sens orizontal*, fără să își propună să atingă vreo destinație precisă; *el este punctul mișcător din nemărginirea nisipurilor mișcătoare* și ele, a căror neclintire este doar un răgaz între alte unduiri; beduinul este *stăpânul mișcărilor ondulatorii ale nisipurilor care nu pot fi prevăzute, deoarece sunt un simbol al ha-*

zardului, al capriciilor acestui relief; *beduinul se mișcă odată cu deșertul*, punct mișcător în spațiu mișcător ale cărui margini nu le vede însă, fiind stăpân pe conceptul de orizont, ca definiție a libertății (a atinge linia orizontului, schimbătoare și ea, deoarece lumea însăși este un miraj iar deșertul, *imago mundi*, întreține, hrănește și formează mirajul, fiind o lume nu doar a nisipurilor mișcătoare ci și a nisipurilor maleabile, care iau forme, în lipsa apei, formând prin excesul solar și teluric, *imagini false* asupra reliefului, adică *zone de non-timp și non-spațiu, în care omul este singur cu sine însuși*.

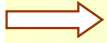
Lumea este o întindere golașă, ostilă ființei umane dependente de existența noroiului fertil, îmbibat cu apă, din care își modelează civilizații, clădiri, plantații care să-l înmulțească și să-l hrănească. Excesul solar concentrat asupra teluricului formează *conceptul de nimic, adică de deșert*, definibil prin lipsa apei și a noroiului fertil; timpul-destin la beduini ajunge să fie echivalat cu deșertul, cu nimicul, cu ruina civilizațiilor omenești; extinderea deșertului semnifică extinderea stăpânirii nimicului asupra civilizației umane, asupra cetății fortificate, acoperibile sub dunele de nisip. Nemicul este expansiv, mișcător și arzător, sub forma deșertului, macină munții, temeliiile construcțiilor făloase ridicate cu trudă de zidari: „de mă-ntrebați pe cine îl am ortac la drumuri./ aflați că doar nisipul-prieten mă-nconjoară” (spune poetul Ta'Abbata Šarran); „Astfel se scurge timpul și dispare./ a vieții știință, urmă pe cărare” (anonim din tribul Asad); „cruțat n-a fost nici riga Nu man, pe care-odată/ l-am întâlnit puternic și dăruind splendori./ Primea din Saylahun tribut, din Sarifun./ din Al-Hawarnaq, de pe bogatul său ogor./ Destinul altor oameni era la bunu-i plac -/ De-a fost ferice ?moartea i-e azi judecător” (Al-A1 șa Ibn Maymun).

Concepția timpului-destin care macină strălucirea civilizației citadine, fără să schimbe natura mișcătoare a nisipului (în timp ce *punctele statice, anume cetățile se sfarmă* sub povara propriei lor perisabilități, ca fărâmițare inevitabilă a lutului, adică o *inexorabilă decădere a culturii sedentare, punctele mișcătoare se conservă, se schimbă, și acoperă, distrug punctele statice, anume civilizațiile, cetățile, sedentaritatea; proprie omului nu este condiția sedentară ci anume cea nomadă, deoarece omul este rătăcitor prin viața-deșert și doar fiind nomad, asumându-și condiția de punct mișcător, ca o cometă sau ca o furtună de nisip, se conservă, sub forma nimicului, se extrage pietrificării prin condiția statică; a fi mișcător; a fi perisabil înseamnă a fi schimbător; extractil, a te sustrage destinului* privit ca un continuum timp-spațiu, a ieși din tri-dimensional sub formă de puncte mișcătoare (roi, vârtej de nisip) sau ca o cometă; în deșert, omul nu are nicio funcție și nicio semnificație, nici el și nici civilizația lui; deșertul însăși este o expresie a atotputerniciei divinității, care îl lasă pentru a umili orice creație omenească și a reaminti că fărâmițarea și disiparea lutului modelat în orice formă este inevitabilă; pare că *ultima condiție a lutului este cea de a se transforma în nisip*, deci teluricul însuși este o funcție a nimicului, în combinație cu focul solar.

Sub soarele arzător al deșertului, omul devine o expresie perisabilă a lutului fărâncios; absența apei, element vital, distruge civilizația umană și o fărâmițează, transformându-o în nisip, extinzând deșertul, adică non-forma (căci nisipurile mișcătoare acoperă formele citadinului, le ascund și creează forme false sau mirajuri); *cel ce stăpânește deșertul este stăpânul mirajelor (maya)*, învățând să le deosebească de realitatea aridă pe care o străbate în lung și în lat. Beduinul identifică drumul prin deșert acolo unde alții nu văd decât dune mișcătoare de nisip, cu coame spulberate de vânturi. Concepția poetică-mistică a vieții-deșert și a lumii-mirajuri provine dintr-un *fond conceptual filozofic vedic anterior culturii beduine*, din vremurile culturilor preistorice definite prin mari migrații trans-continentale (în neolitic dar și în epocile bronzului și ale fierului).

La poetul An-Nabiga apare referirea la „*vechiul lăcaș al Mayyei*” (conceptul de mayya indicând filonul vedic al lumii iluzie, care nu se confundă cu influențele budiste răspândite prin Drumurile Mătăsii și alte rute comerciale trans-continentale ale antichității). Conceptul de





lume-iluzie face parte din realitatea străveche a filozofiei deșertului, generator de miraje și locaș al ginilor, gulilor, duhurilor de tot felul, cu care beduinul trebuie să co-existe, prins într-un fel de lume intermediară, între neființă și ființă, în mișcătoarele dune muntoase de nisipuri generând forme de relief trecătoare. Nisipul conferă formă temporară nimicului, a alcătui spre a spulbera, concepte care devin expresii paradoxale ale unei simultane condiții omenești, cea de a fi înlănțuit în lumea reală pe jumătate, și liber din prisma condiției de alergător prin substanța nimicului (prin deșert).

Însăși definirea deșertului și a nimicului scapă logicii omenești, beduinul jonglând cu contrastele, fiind în același timp o componentă a lumii-miraj dar și un observator de la distanță al mirajului generat de mișcarea deșertului și de lipsa apei; lipsa generează mirajul dar și excesul (de soare, de căldură); cumulându-se simultan, aceste două stări antagonice creează iluzia, adică lumile care nu sunt, atrăgând și excluzând omul; cu cât se apropie de miraj, acesta se îndepărtează de el, lărgind peregrinarea omului prin deșert, formă a nimicului. Beduinul își propune să stăpânească mirajul, lumea iluziei, controlând drumurile reale și ținând harta mentală a deșertului, în ciuda schimbărilor sale. El cunoaște prefacerile deșertului, în ciuda multiplelor sale fețe și a schimbărilor sale. Obişnuit cu prefacerile continue ale materiei, cu acele omnia fluunt (nisipurile curgătoare și unduioase), beduinul este o făptură a nimicului, spre deosebire de citadin care este o făptură a formelor durabile, a civilizației cu care speră să înfrunte ruina și fărâmițarea formelor de lut și inevitabila lor transformare în nisip (de unde inferioritatea condiției de sedentar în comparație cu sceptica, lucida și puternica stare de nomad): „O, vechi lăcaș al Mayyei văzut pe culmea-n dungă !/ Pustiul i-acum, sub curgerea vremii tot mai lungă” (poetul An-Nabiga). Înțelegerea pustiului pe filon filozofic vedic apare și în poezia romanticilor europeni de secol XIX, precum la Eminescu: „în acea nemărginire ne-vârtim uitând cu totul/ cum că lumea asta-ntreagă e o clipă suspendată/ că-ndârâu-i-și-nainte întuneric se arată/ precum pulberea se joacă în imperiul unei raze/ mii de fire viorie ce cu reaza încetează” (Eminescu, *Scrisoarea I*).

Ca poet-filozof, Eminescu abordează conceptul de pustiul, întindere pustie sau deșert și surprinde o zonă a macro-cosmosului în care apare limita, hotarul dintre ființă și neființă, un fel de margine a Creației, unde legile perisabilității sunt anulate, unde orice acțiune, curgerea materiei în forme încetează, unde „timpul este mort” (limitele zonei „Fiat!”) sugerând limitele cronosului măsurabil indiferent cum, și pustietatea de dincolo de hotarele ființei, adică vecinătatea nimicului: „timpul mort și-ntinde trupul și devine veșnicie/căci nimic nu se întâmplă în întinderea pustiei/ și în noaptea neființei totul cade, totul tace/ căci în sine împăcată reîncep' eterna pace...”. Această tematică a pustietății abordată în concepția poetico-filozofică a lui Eminescu, la romanticii europeni ai secolului al XIX-lea, reia filonul vedic al contrastului dintre ființă, creație și neființă sau nimic; pustietatea ca non-formă apare regăsită în lumea noastră ca deșert mișcător (nisipurile unduioase și mișcătoare care împrumută forme înșelătoare și repede schimbătoare dar și care creează prin reflexiile luminii solare, mirajuri, exprimând ideea nomadismului, punctul rătăcitor în spațiu care fascinează poezii ca element al mișcării, al traversării, al cunoașterii și înțelegerii).

Nomadul trebuie să traverseze perdele de mirajuri ale porțiunilor din universuri ce intersectează lumi intermediare dintre ființă și neființă, asemenea experienței traversării deșertului terestru.

Tema deșertăciunii tuturor lucrurilor lumești, a lumii în sine, ca fiind creată din lut și apă, însuflețită de divinitate cu duhul răsuflării sale, este prezentă în poezia beduină ca un efect al conceptului timpului-destin ce nu permite exercitarea unei condiții de totală libertate de către ființa umană și nici de către lumea sa, supusă tri-dimensionalului; doar prin contemplație mistică, poetică și prin revelație, omul poate accesa și poate înțelege esența nepieritoare a lumii în care stă captiv, sub imperiul determinismelor de tot felul, într-o condiție de sclavie

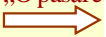
ontologică (omul este sclavul voinței implacabile a destinului, privit sub aspect temporal - ca dahr).

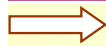
Filozofia deșertăciunii (cuvânt derivat din subst. *deșert*) prezintă la beduini se bazează pe *motivul transformării tuturor lucrurilor în nisip*, în macro-cosmos și în micro-cosmos, nisipul fiind spulberat de vânturile cosmice și de cele ale deserturilor, adică fiind în sine expresia nimicului, a neființei, a non-creației.

Perspectiva beduină asupra lumii, condiției umane, asupra vieții și morții este *una sofisticată*, fiind o *filozofie nihilistă, avant la lettre* pe filonul unui Cioran (filozofia neantului, *Tratat de descompunere*) sau Nietzsche (tentația filozofului de a descrie și înțelege nimicul ca o contestare a creației); la beduini *nimicul este însă un aspect imperfect, o viitoare creație, o potențialitate*, stând în voința divinității atotputernice să îl transforme oricând în noi dimensiuni ale creației Sale, extinzând ființa și lumile care ființează; nimicul este privit și *sub aspect punitiv ca pedeapsă finală, definitivă a omenirii decăzute pentru păcatele sale*, pentru non-voința de a se ridica la dimensiunea etică, de a își înțelege sacralitatea condiției umane datorite de divinitate (copiii lui Dumnezeu). Nimicul vine să acopere degradarea lumii ca lipsă a voinței oamenilor de a se ridica din condiția lor trecătoare și de a fi robiți de vanitate (în van/ în deșert). Lucrurile trecătoare sunt cele ispititoare, mirajul atrăgându-l pe om în iluzia permanenței, a capturii timpului; or, pentru beduini, timpul este puterea ce apasă asupra omului și asupra civilizației umane; beduinii studiază în poezia lor pre-islamică acest concept de timp, având mai multe perspective: de a se lua la luptă cu timpul, de a accepta caracterul implacabil al timpului ca fiind „destin”, anume absolutul legii perisabilității (*omniafluunt...*), unde preschimbarea nu mai are loc în alte forme, ca în filozofia greacă ci se năruiește definitiv sub forma nimicului (nisipul). Pentru beduini, timpul nu creează decât miraje, forme fără substanță, cu care omul se confundă și spre care se îndreaptă, atras de îmbinarea elementului solar cu teluric (forma înșelătoare, reflexia luminii solare asupra nisipului).

Prezența lipsei (lipsa elementelor de echilibru precum cel acvatic, cel vegetal), lipsa elementelor intermediare între planul solar și cel teluric duce la constituirea deșertului, adică la formarea nimicului; nimicul are forma mișcătoare, spulberată, a dunelor de nisip formând reliefuri perisabile, el însuși fiind o componentă supusă dispariției (fărâmițarea lutului până la formarea nisipului care și el este supus eroziunii, până la dispariție); legat de conceptul de nisip apare lipsa de valoare a oricărei construcții umane, a civilizației în sine, a culturii cetățitorilor, refuzul sedentarismului, al concepției delimitării și luării în posesie a parcelelor de pământ, care sunt privite ca fiind zadarnice, vanități ale omului asupra planetei sale, asupra teritoriului și timpului.

Cultura nomadă este de fapt, o anti-cultură, deoarece se împotrivește conceptului de urbanism, sedentarism, de fixitate privite ca imobilism/stagnare/pasivitate/letargie/decădere și ruină („sunt rob doar pentru-un oaspe ce-l găzduiesc o vreme -/ nimic de rob, altminteri, în suflet nu-nfășor!” (Al Muqanni I al Kindi); mișcându-se prin însăși mișcarea deșertului, beduinul participă la acțiunea nisipului de a eroda, de a fărâmița toate construcțiile omenești, adică de a revela condiția perisabilă a omului care se definește în mod eronat prin clădirile, proprietățile sale temporare asupra spațiului, în termeni de avere: „mormântul zgârcitului cel strângător/la fel e pierdut lângă alte uitate/grămezi de țărână cu pietrele late./ Asemeni ia moartea pe darnic și-avar:/ zadarnic averea pe veci își socoate/ căci viața-i comoară și nopțile-s furi/ și ceea ce scade prin vremi, spulberat e.” (Țarafa); „cum să vrea omul veșnic viața, cu tocmeală/când faptele curând i-or cere socoală?” (Țarafa); „Pieirea văd că-n lume nu are îndurare/ nici față de-un vestit slăvit de adunare./ Pe viața ta! Nu știi, nici eu nu știu, cu teamă/ dacă e azi sfârșitul sau mâine chiar apare” (Țarafa); „Câți care-s astăzi veseli și plini de sănătate/n-au mâine trupul-n giulgiu către mormânt aduse?/ unde să fugi de ceea ce scris e să te-ajungă?” (‘Adi ibn Zayd); „Unde-am domnit, având peste mulțime rost/ acum sunt condamnat, slujind ca orice prost” (Harqa bint An-Nu'man); „O pasăre





de-augur din drum să nu te-abată-/ că tot ce ți se-ntâmplă de mult e scris și-așteaptă!” (Țarafa).

În concepția beduinilor, cunoașterea viitorului este de prisos, de vreme ce în Cartea Creației stau scrise de mai dinainte toate fără a putea fi schimbate de om; conceptul de timp-destin (dahr) însoțește viața nomadului într-o filozofie a nimicului, care îi justifică și condiția sa de alergător *ca împotrivire la acest nimic* (nomadul refuză civilizația sedentară deoarece ea este supusă fărâmițării, ruinei, degradării și nimicului) *dar și ca o parte a acestui nimic cu forme mișcătoare* (beduinul este parte integrantă a deșertului, cu care se confundă și pe care-l stăpânește mișcându-se odată cu el; doar înțelegând natura trecătoare și fărâmicioasă a civilizației, a lumii, a societăților omenești, a istoriei, beduinul se retrage într-o poziție de contemplare/observare a lumii perisabile, ocrotit și definit de acest nimic, privind ruina cetăților falnice de pe duna sa de nisip mișcător unde își ține cortul temporar). El devine un martor al deșertăciunii lumii, tocmai înțelegând că nimicul este legea guvernând lumea (sic *transit gloria mundi*): la ce bun să se mai ridice civilizații dacă ele vor intra în faza declinului, a degradării și se vor ruina? Singura modalitate de a rezista ar fi prin asumarea codului etic, care creează o barieră de protecție a civilizației umane în fața fărâmițării prin degradare, descompunere și viciu. Fărâmițarea civilizațiilor umane este un efect punitiv al abandonării codurilor etice, civilizațiile omenești devenind lipsite de substanță, dez-axate, adică supuse împrăștierei și măcinării sub vânturile deșertului (*nimicul* este prezent în Creație sub forma conceptului de *nimicnicie* iar *vanitatea* stăruie în lumea oamenilor ca o formă a *acțiunilor în van*; *deșertul* ca topos duce în plan spiritual și civilizațional la conceptul filozofic de *deșertăciune*, cu care lucrează această filozofie beduină studiind raportul ontic și axiologic al omului cu nisipul și cu forma de relief a deșertului. *Omul nu este liber decât prin mișcarea și stăpânirea pe orizontală a spațiului* dar în cazul deșertului, acesta este un concept filozofic ce depășește tridimensionalul, identificarea cu un anume loc, timp, cu anume limite. *Mișcarea dunelor de nisip este mișcarea nomadului* care le urmărește și le călărește asemeni unor cai sau cămile; *nomadul călărește nisipurile, dorind expansiunea dincolo de orizonturi*; el este fascinat de tentația cuceririi dimensiunii orizontale, având o nostalgie a largimii, a transformărilor pe orizontală (formarea munților din dune de nisip sunt și ele expresii ale orizontalei).

A înghiți orizonturile este atitudinea filozofică a *nomadului, auto-definit ca un punct mișcător, printre punctele-roiuiri mișcătoare ale nisipurilor*, concepție filozofică aplicabilă macro-cosmosurilor dar și micro-cosmosului (deșertul lumesc este și el o expresie a *deserturilor non-cosmice, alternative* la loc și timp); pentru beduin, timpul-destin este o parte a conceptului filozofic al deșertului; beduinul se mișcă *prin timp și spațiu, refuzând condiția sedentară* (asociată stagnării, involuției, imobilismului, lipsei de cunoaștere, pasivității); *beduinul se asociază unei stări dinamice prin excelență, unei forțe active, expansioniste și transformatoare* (a stăpâni spațiul, care poate primi valențe transformatoare - a edifica noi civilizații - sau nu- a distruge civilizațiile întâlnite pe orizontală).

Beduinul intră filozofic, ontic *prin lumile perisabile, le observă această perisabilitate* la care nu se asociază, el fiind un corpuscul străin, mișcător, tranzitoriu, care *intră și iese din lumea perisabilă*, asemeni unei comete (să remarcăm concepția despre poezie a beduinului, o *ars poetica* unică): „într-adevăr, văzut-am că versul poate fi/ în stare și să treacă prin gaură de ac!” (Țarafa); această perspectivă de *strecurare prin micro-cosmosuri definind forța de mișcare a versului nomad arată puterea poeziei beduine de a explora și de a cunoaște lumile vanității*, cele care-l învinuiesc pe beduin că trăiește în deșertul plin de iluzii; unde este deci, maya, mirajul? În lumea civilizației, cea stabilă, definită prin deșertăciune, adică prin perisabilitate, prin iluzia puterii (sic *transit gloria mundi*) sau în deșert (unde apar iluziile, generate de perisabilitatea toposului însuși)? Trecerea versului beduin prin lumile perisabile ca „prin urechile unui ac” reflectă mai degrabă o *concepție a porții, adică a tranzitului, a ne-atașamentului față de lumea traversată poetic, cu care nomadul nu se confundă*, pe care încearcă să o înțeleagă *spre a ieși din aceasta și a se îndrepta spre noi orizonturi* (tentația largimii, a cuceririi orizontalei, a înghițirii spațiului-timpului/ „cu-o falcă-n cer și una-n pământ”, expresie cinică atribuibilă zgripturoaicei, personaj fantastic din basmele populare rumânești).

Departate de a fi o poezie primitivă, considerăm că, prin conceptele filozofice abordate, poezia beduină din etapa pre-islamică, unde identificăm influențe străvechi, ale filozofiei vedice, ascunde niveluri sofisticate de cunoaștere și expresie poetică.



Grete Tartler, *Înțelepciunea arabă*.
Secolele V-XIV, Ed. Polirom, Iași, 2002.



Andrei Pennazio - *Armonie și culori*

Lucia Cosmina VLAD

Cartea de suflet: "Fațetele tristeții"



Savatie Baștovoii este autorul a peste 20 de cărți, traduse în Franța, Germania, Italia și SUA. Ziarul „Le Figaro” îl desemnează: „un geniu polivalent care scrie o operă deopotrivă poetică, romanescă și dramatică, iar „Le Monde” specifică: „scriitura sa e luminoasă și impecabil construită”.

Scriitorul basarabean explică cum s-a născut cartea sa „Fațetele tristeții”: „când m-am gândit să scriu o carte despre tristețe, credeam că m-am întristat destul în viața mea ca să știu totul despre acest subiect. Am întors pe toate fețele tristețea mea, toate tristețile văzute, auzite și citite, până am înțelege că tristețea nu e o simplă stare care se abate asupra noastră și nici măcar un motiv care poate sta închis între coperțile unei cărți, ci este mai degrabă un personaj care ne bântuie în cele mai nepotrivite ceasuri ale vieții, apărând sub diferite chipuri și înfățișări”.

Autorul mai adaugă argumente: „Între trăiri și simțăminte, tristețea este cu deosebire mai cuprinzătoare, căci, așa cum știe fiecare, ea acoperă cea mai mare parte a vieții, arareori aflându-se om care să o biruie în mod covârșitor. Căci prin nimic nu poate fi biruită tristețea decât prin împăcarea cu Dumnezeu, asemenea împăcării copilului înstrăinat, cu părintele său”. „Așa cum din aceleași corzi vioara scoate muzică veselă și tristă, tot așa sufletul se bucură și se întristează din aceleași adâncimi. De aceea, nu alcătuirea omului ne preocupă, ci felurimea și natura gândurilor care ne fac veseli sau triști. Sufletul nostru se luminează diferit de lumina bucuriei, fiind la început arzător ca soarele, apoi ca un nor abia străbătut de lumină, apoi ca o umbră, iar, în cele din urmă, întunecându-se ca o peșteră, în care nu ajunge lumina. Mai bine zis, sufletul nostru este și soare, și nor, și grădină, și apă, și peșteră rece”. „Toate câte sunt, sunt făcute pentru om, iar din mulțimea și felurimea celor zidite putem bănui largimea sufletului omenesc și felurimea nesfârșită a trăirilor lui, fără a pune la socoteală că suntem chemați a fi cunoscători și văzători a noi descoperiri dumnezeiești, deschizând poarta veșniciei. Tot ce este în lume este făcut de Dumnezeu pentru a ne bucura și a ne sluji. Pentru toate, Dumnezeu ne-a dat simțuri ca să le putem gusta și să ne putem bucura și săturându-ne și întărindu-ne, să mulțumim”. Dar cel Rău, „urând oamenii, a uneltit ca tot ce ne pricinuieste bucurie să ajungă pricină de tristețe, și orice dulceață sau frumusețe să se prefacă în amărăciune”. „Doar cunoașterea îl face pe om să aibă ochi care vede în întuneric. Căci, cel ce își cunoaște ascunzișurile sufletului, poate și la vreme de întristare să fie neclintit în speranță și în încredere a binelui său!”

Cea dintâi tristețe pe care o are omul o descoperă în copilărie - părăsirea. Două întâmplări emoționante menționează autorul: când avea doar trei ani, băiatul cade din sanie în zăpadă, fără să fie observat, iar el, încet, ascultând zăpada scârțâind sub picioare, părăsit, singur, reușește să se întoarcă acasă; iar, când avea șapte ani mama l-a pregătit pentru școală, dar nu a avut noroc să ajungă acolo. Cu un

braț de gladiole, cu un papion din perdea la gât care să acopere sărăcia hăinu?elor, a mers în întâmpinarea autobuzului. Dar, s-a împiedicat de un bulgăre de pământ, a căzut, florile s-au rupt, autobuzul nu a oprit, iar el a rămas părăsit în drum, singur și trist.

Așteptarea este amară, căci copilul nu înțelege plecarea mamei la muncă. Era furios, trăgea de pleduri, plângea și ura cuvintele „la lucru”. A fost dus la grădiniță, dar așteptarea mamei a fost la fel de dureroasă. A rămas închis în casă împreună cu sora mai mică, căci ura grădinița unde refuza să mai meargă. Și s-au întors în sat, fapt ce i-a adus mamei multă suferință. Dar el copilul abia își înțelegea suferințele lui... „Oamenii de toate felurile și de toate vârstele își înecă visele în apele nesfârșite ale așteptării. Ca o jivină așteptarea îți mănâncă din palmă clipele, zilele, săptămânile, lunile, anii. Jivina asta rămâne nevăzută, adoarme lângă tine, îți promite case și bani, îți arată o cale mai scurtă spre fericire și îți spune mereu - încă puțin.. Dar, viața te cuprinde în iureșul ei și puținul devine mai mult, până când totul devine târziu... Iată de ce, există măsură în orice așteptare. Înțeleptul Solomon a spus - așteptarea prea îndelungată îmbolnăvește inima iar dorința împlinită este pom al vieții”.

Scriitorul menționează: „de când mă știu am fost într-o neîntreruptă așteptare: așteptam să treacă noaptea, așteptam să-mi văd prietenii ca să ne jucăm, așteptam să se coacă cireșele, așteptam să vină iarna și să ningă, așteptam să înflorească teii, așteptam să vină vacanța, așteptam să cresc, să termin școala, să plec undeva departe să fiu om mare și să fac ce vreau eu”. Apoi: „aștepta să intre la Colegiul de Artă de la Chișinău care îi anunța o viață nouă! Studiul picturii era pentru el o pasiune. Au fost doar 12 locuri, dar Savatie a fost admis. Acum aștepta să facă pasul următor, să fie elev la Liceul de Artă „Octav Băncilă” de la Iași. Aici avea timp să citească, să se plimbe mult, să viseze la viitor și la sensul vieții. Vacanța de iarnă era cumplită, trebuia să se întoarcă în casa familiei lui sărace, la Sipoteni, și nu avea nici un ban. Singura lui avere era un bilet de tren”.

„Nemulțumirea ține loc de toate metehnele din lume, căci așa cum mândria strică orice virtute, tot așa nemulțumirea pângărește orice osteneală. Dacă virtutea se dobândește prin răbdarea ostenețelor, nemulțumirea este cea care întunecă orice izbândă. Nemulțumirea este o boală a sufletului, iar mulțumirea e o stare bună a inimii”. Nemulțumirea este atunci când omul prețuiește prea puțin ce are și prea mult ceea ce nu are. În copilărie gândea invers. Avusese parte de multe lipsuri și își dorea multe lucruri pe care nu le putea avea, dar niciodată nu fusese nemulțumit, bucurându-se de lucrurile pe care le avea. Se bucura de orice lucrușor, păstrând în suflet milă pentru părinții lui. Nădăjduia la viitor care îi va aduce altceva, căci mulți oameni de seamă au fost săraci. Însă conștiința plină de dată de Dumnezeu, îi făcea nemulțumirea suportabilă.



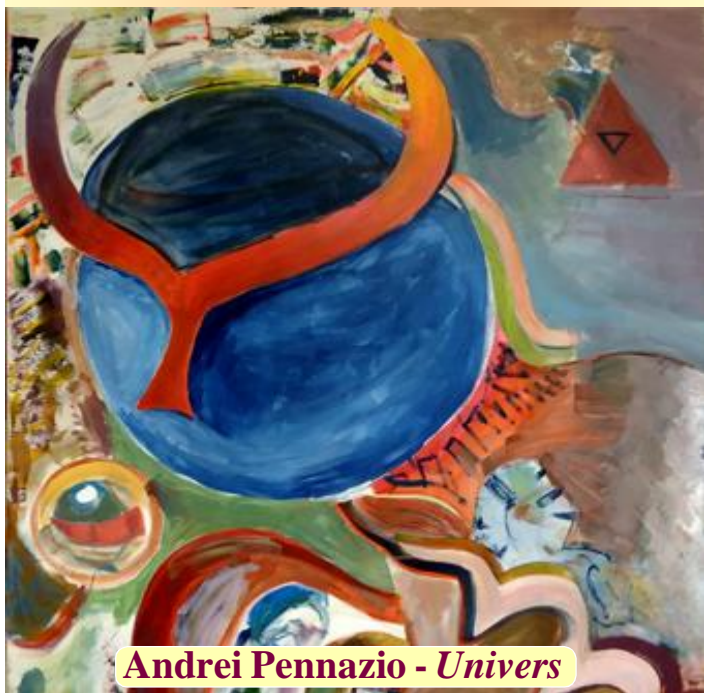


„Înfrângerea este rezultatul sau datul sorții?” se întreabă S. Baștovoi. El are un sentiment de milă când vede cum sunt tratați cei debili, necăjiți, orfani. „Da, umiliți și batjocoriți, acești nefericiți suferă și la școală, și în armată, și la locul de muncă, peste tot. Această pornire o au șefii netalentați, oamenii răutăcioși și copiii neascultători. Ei au o plăcere în a supăra pe alții, în a-i batjocori și a-i răni. Aceștia mustesc în mintea lor gând de răzbunare pe când alții deznădăjduiți își pun capăt zilelor. Puțini îl găsesc pe Dumnezeu care îi asigură: Duhul umilit, inimă înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi”.

„Dorul este nedespărțit de bucurie. Dar sufletul cuprins de dor se întristează de lipsa celui iubit. Dorul tânjește spre unirea sufletelor. Dorul ascunde nevoia de a fi cu cineva, a avea pe cineva alături. Dorul tânjește după bucuria revederii celui drag”. Dorul părinților pentru copii, dorul de prieteni, dorul de a înfăptui o deprindere dragă - de a cânta, picta, dansa, când condițiile impun așteptare, amânare, răbdare...

„Întristarea are trei faze: dorința nevoia și dorul. Dorința este o tânjire spre o realizare, întâlnire sau împlinire pentru care te pregătești. Nevoia este lipsa unei ființe sau a unui lucru necesar, util, drag. Dorul este așteptarea de a vedea, regăsi sau primi mesaj de la cineva care să te bucure”. Între dor și boală este o mare legătură. Cel plin de dor suferă, sufletul îl doare și trupul primește o boală. Se știe, întristarea slăbește sistemul imunitar și boala apare pe fondul neîmplinirii, așteptării îndelungate și a furiei ascunse. Dorul este legat și de trecut, de anii copilăriei sau ai tinereții. Ne este dor de emoția primei zile de școală, de vecinii care te întâmpinau cu un zâmbet, când îi salutai dimineața, de jocurile copilărești, de plimbările tinerilor, de glumele și râsetele lor vesele. „Emoțiile acelor timpuri, când eram inocenți și frumoși ne cuprind peste ani cu mult dor!”

„Lenea pare o patimă nevinovată. Dar cu cât este mai prelungită cu atât naște mai multe deprinderi rele”. Pe leneș nu îl poți urni la treabă, se supără și se ceartă cu cei bine intenționați. „Lenea este un păcat, căci se opune iubirii și onoarei proprii”. Egoismul leneșului este păgubitor pentru cei care trebuie să îl slujească. Deoarece, leneșul este om fără rușine și fără demnitate. El are și trupul și mintea în paragină., ca o grădină nelucrată, cu spini și buruieni. Mai mult, lenea are și aspectul dezordinii, al neangajării, al neimplicării într-o activitate serioasă, pentru că de mic a fost servit și răsfățat de părinți și apoi, el a descoperit că se simte bine așa. Adesea, el se crede nedreptățit, neînțeles și jertfă a răutății oamenilor. Nivelul conștiinței sale este scăzut, nu își pune problema unui scop în viață.



Andrei Pennazio - *Univers*

„Melancholia este alimentată de lecturi. Omul are nevoie să se umple de idei, de informații, de întâmplări care îi trezesc emoții”. Prin cărți, trăirile scriitorilor ajung la cititori. Ei se adâncesc în călătorii pline de tristețe, bântuind prin hățișurile întunecoase ale sufletului. Literatura a creat o lume a visărilor și a trăirilor, a imaginilor și a gândurilor care ne vrăjesc cu frumusețea lor. „Nicio stare sufletească nu se împletește mai bine cu literatura ca melancholia. Melancholia este plăcerea de a visa la lucruri imposibile”. Melancolicul petrece timp, cuprins de duhul poeziei sau de tristețea unei iubiri neîmpărtășite. Melancolicul este un neînțeles, pentru că realitatea imaginară este preferată în locul celei adevărate.

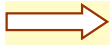
„Sărăcia este de două feluri: materială și spirituală. Fiecare om dorește confort și cele necesare vieții de zi cu zi. Totuși când le obține vrea mai mult. Vrea să se simtă puternic, important, avut. Dar, sărăcia se leagă și cu prostia, cu lipsa deciziilor bune, folositoare”. Dacă nu ești capabil să discerni ce este de folos familiei tale, când iubirea nu te călăuzește spre a avea relații armonioase cu partenera ta, cu sfătuitorii de bine, atunci totul se duce de râpă. „Se leagă sărăcia cu înțelepciunea? Da, dacă te gândești la Iisus care ne-a sfătuit să nu ne legăm de cele pământești, ci de cele cerești. Sărac cu duhul este cel eliberat de grijile și apăsările materiale, fiind bogat în virtuți și valori morale”.

„Vinovăția este rudă cu rușinea și cu pocăința. Vinovăția se înrușește și cu invidia, zgârcenia și mândria”. Cel vinovat se teme că va fi descoperit. Apoi, dacă intervine conștiința este cuprins de rușine și căință. Dar în viața fiecărui om există lucruri pe care nu și le poate ierta. „Ne pare rău că am greșit, că nu am fost inspirați la un moment dat, că am ales ceva ce ne-a condus spre un eșec. Toți am făcut fapte necugetate sau am rostit vorbe necuviincioase, fiind mândri sau sub efectul unor emoții de moment. Uneori ne simțim îndreptății în furiile noastre, alteori ne pare rău că ne-am pierdut cumpătul”. Există oameni care comit crime, și gândul răului comis nu le dă pace. Mulți se mărturisesc preotului, pentru că Iisus ne atrage atenția că de câte ori ne mâniem pe cei de lângă noi, suntem vinovați de ucidere. S. Baștovoi își amintește de obiceiul de Paște de a tăia mieii. După ce se juca cu mielușei, cu câtă tristețe în suflet mânca borșul de miel, considerând-o o mâncare vinovată.

Frica - se naște datorită unui pericol. „Ca un fulger îl străpunge frica pe om, dar frica este și un paznic de nădejde”. Ea te îndeamnă să fii prudent, atent și vigilent. Ea este de mai multe feluri: teama de înălțime, de întuneric, de animale sălbatice, de boală, de moarte, de foc, de apă, de oameni violenți, de șerpi. Însă există și frica de lucruri neașteptate care să te pună în fața unui rău! „Frica este o tristețe necurmată, care presează omul temător. Unii cred că este rodul necredinței, dacă te-ai încrede în Dumnezeu ai fi curajos. Alții consideră frica o slăbiciune, rod al unui șoc trăit în copilărie. Alții cred că ține de temperament, de natura oamenilor care nu au avut o bună educație”. Mereu li s-a spus în copilărie că oamenii sunt răi și imprevizibili, să nu se bazeze pe nimeni. Dar Isus spune adesea: „Nu te teme, crede numai!” El este nădejdea și siguranța noastră!

Despărțirea nu este un lucru trist, ci foarte dureros. Fie că trebuie să renunți la un om drag care te părăsește, fie că intervine moartea unei rude, despărțirea este pentru suflet o mare suferință. „Dar toată viața noastră este presărată cu un șir lung de despărțiri. Ne-am despărțit de copilărie și de bicicletă, de cățelul cu care ne jucam, de un coleg de școală cu care ne înțelegeam, de un profesor care ne stimula interesul pentru învățat, de un vecin care ne lua uneori în mașina lui”. Ce este omul decât o ploaie de amintiri?! Aducerile aminte ne colorează memoria în toate nuanțele. Fiecare amintire ne hrănește o pasiune, o bucurie, o plăcere, o vină. O parte din viața noastră rămâne în amintirile altora. Fiecare om care ne-a cunoscut poate spune ceva despre noi. Unele fapte sau vorbe, noi le-am uitat, dar unii le-au reținut. Este extraordinar când cineva ne este recunoscător și peste ani pentru un ajutor pe care i l-am dat la momentul potrivit. Dar și noi, câte lucruri frumoase nu am sedimentat în inimă...





„Jignirea sapă brazde adânci în suflet”. Un om jignit este rănit. Rana nu se vindecă, nici dacă vinovatul își cere iertare. De câte ori îl revezi, apare brusc imaginea anterioară și emoția neplăcută. Uitarea se poate instala în timp, dar greu! Totuși, la furie, toți jignim într-un fel sau altul. Toți ne căim, toți trecem prin clipe de remușcare și regret. Cerem iertare, dar cel mai greu ne iertăm noi pe noi înșine.

Rușinea, este un „sentiment puternic de regret că te numeri printre cei ce nu pot să se descurce, să se stăpânească, să se controleze”. Gândul este persistent, te temi că vei fi certat, admonestat, rușinat sau pedepsit. E cumplit!

Dezamăgirea ne-o oferă și cei apropiați și cei străini. Orice așteptăm de la cineva, un răspuns, un verdict, un mesaj, dacă nu corespunde cu ceea ce doream este o dezamăgire, o trădare. „Avem o părere bună despre noi, nu merităm o dezamăgire, adică un refuz, o respingere, o negare a valorii noastre”.

Invidia este o patimă nutrită de cel ce nu reușește ușor, pe când altul poate sigur și precis să obțină un succes. Desigur, că invidia o tăinuiești, dar foarte ușor o dezvălui, când bârfești. Invidiosul poartă grija tuturor: ce fac și ce le reușește. „Ochiul invidiei vede tot, ține minte tot și analizează, cuantifică tot!” El, de obicei, se laudă mult cu izbânzile lui. În realitate, invidioșii râvnesc la bunurile altora, invidiază frumusețea și îndemânarea celor care îi întrec în realizări. Dar, „fiecare are însușiri de care ar trebui să se ocupe, să nu piardă vremea cu amplificarea resentimentelor sale!”

Gelozia se hrănește din închipuiri, năluciri care îl tulbură pe cel suspicios. Este o patimă oarbă, este ură ascunsă, nu are nimic cu iubirea, este răutate și caracter urât. Pocăința este începutul îndreptării. Iar încrederea, este calea spre înțelegere și iubire adevărată.

După ce enumeră sentimentele care seamănă nefericire în viața omului, S. Baștovoi le exemplifică cu întâmplări din viața sa, desfășurată mai întâi în Basarabia, apoi în România. El concluzionează: tristețea nu este semn al vieții zadarnice, ci a lipsei unei reale bucurii. Lacrimile sunt semn de tristețe, de emoție puternică, dar și de bucurie. Tristețea este pagubă, amărăciune, suferință și descurajare. Iar moartea, lovește cumplit pe fiecare dintre noi, când pierdem un părinte.

Ultimul capitol al cărții „Treptele tristeții” este dedicat unei culmi a tristeții: moartea tatălui. Deși, recunoaște că nu a fost un luptător, nu a găsit mijloace de a asigura familiei cele necesare traiului zilnic, Savatie îl iartă. Brusc înțelege ce mult l-a iubit, și ce grea este acceptarea inevitabilului. Dar, mângâiere găsește la Dumnezeu care îl împinge pe un drum al evoluției, pentru a fi liber în lumină și în pace. Iubind ceea ce este mare, nobil, cinstit și frumos, fiecare om are misiunea să își traseze un viitor, conform aspirațiilor lui înalte! Tristețile se topesc în creuzetul pasiunii pentru pictură, dragostei de oameni și al încrederii în potențialul său creativ, pentru a înfăptui menirea sa pe pământ.



Andrei Pennazio - Liberta

Ion POPESCU-BRĂDICENI

Triada trans-homerică



Dublu gazel

Oh, Maria, ay, Maria
înflorit-a păpădia,
e-n renaștere și via.

Oh, Maria, ay, Maria,
mi-e bogată panoplia,
dulce-i și palinodia.

Oh, Maria, ay, Maria
trupu-ți dalbe mărturia
că-o să încolțească-n glia

frumuseții măreția
dragostei. De-acum magia,
soră cu melancolia,

va dezlănțui orgia
simțurilor. Ay, Maria,
o să-ți lași în iarbă iia

și-o să ne iubim nebuni
de sămbătă până luni,
și ne-om împleni cununi

din narcise și bujori,
și ne-om contopi în zori
cum de-atâtea mii de ori

șerpilor arși în obrăjori,
numa-n prag de sărbători.
Oh, Maria,-mi dai flori.

când te lepezi uneori,
ca loștrita în vâltori,
să te prind de subțiori,

iar sub cerul plin cu nori,
să culegem cimbrisoari,
panseluțe și cicori.

Apoi s-aruncăm culori,
să ne-mprejmuiem mirori,
iar din tei să facem sfiori

ca să ne-ncingem cu ele
brăurile-n micșunele,
în murmur de logoste.

Drumețul

„Vezi Dumneata? - zise Drumețul
acolo-i zarea, iar dincoace
e un balaur în gheoace.
Să-l înconșori de șapte ori
cu o vergea de măr în mână,
zi după zi: o săptămână.
și să nu uiți să cânti din fluier

o doină. O să-auzi un șuier
îngrozitor. Dinspre Tărie
o Pasăre o să-ți grăiască
ceva-ntr-o limbă ca de șarpe
ciupită de un cor de harpe
înmiresmate. De departe
Râul de-azur o să-ți seducă
Ființa cu-acel dor-de-ducă.
Dar tu, privirea ta năucă,
o să contemple întâi cerul
ca să-i absoarbă iar misterul
Creației Originare.
Vezi, Dumneata! Ia-o spre Mare!”

Drumețul scoase o găleată
de din Fântâna Eleată
și mă-mbie cu-o cupă plină;
dar nu de apă, de lumină,
de la Cișmeaua Levantină.

Ei și Frumoasa

Ei stau, ca pe ochii
din cap, s-o păzească.
Ea e foarte frumoasă,
dar poartă o mască.

S-au întors din bejenie
după anii de glorie.
O fantastică istorie
i-a-ncolăcit cum o tenie.

Tăietorii de lemne
și-au ascuțit securile.
Balaurul pesemne
și-a deschis toate gurile.

Frumoasa le cântec
o doină de jale.
Ei își caută cale
într-al codrului pântec.

Îi întâmpină vântul
cu o furie oarbă.
Le smulge veșmântul
cu nemernica-i coarbă.

„Se-anunță potopul?”
se întrebă stejarul
mesteacănul, plopul...
Mi-s poetul ce harul

și-l trimite-n condei.
Azi mi-s oaspeții truverii.
I-oi pofti în bordei.
E chiar Ziua-Nvierii!

Gelu DRAGOȘ

Luminile lui Al. Florin Țene, într-un nou roman de excepție



Fiindcă am primit în apropierea Zilei Miciei Uniri romanul „Poezie și Agonie - Tinerețea poetului”, autor Al. Florin Țene, editura „Napoca Star” Cluj Napoca, 2025, m-am văzut îndatorat să scriu câteva considerații despre acest prim roman al începutului de an, mai ales că l-am citit dintr-o suflare și știam modul personal, plăcut, de a relata al marelui scriitor clujean.

Romanul, așa cum scrie în prefața cărții Liliana Moldovan, este despre: „...portretul scriitorului ideal, al cărui destin este dominat de dansul dintre agonie și extaz. Cu mintea măcinată de întrebările existențiale specifice adolescenței și tinereții, dar cu sufletul pregătit pentru zborul spre atrăgătorul și magicul cer al literaturii, eroul cărții, Mircea Tănăsescu devine prototipul poetului înzestrat cu un talent scriitor, dar care adoptă o dualistă filosofie de viață, ce îl obligă să se penduleze între nevoia de supraviețuire și arzătoarea dorință de a-și parcurge propria cale spre împărăția poeziei”.

Subiectul (pe scurt) este despre tânărul Mircea Tănăsescu, orfan de mamă și cu un tată alcoolic și leneș, care, se pare, s-a născut într-o zodie potrivnică. Alungat de acasă de propriul tată, elevul de liceu ajunge în București, se înscrie la Colegiul „Gheorghe Lazăr”, învață să fie un învingător și „pornește pe drumul spre afirmare în lumea literaturii”.

Capitolul I, numit sugestiv „Dă-l dracu de citit, treci la sapă”, ne spune filosofia părintelui său, fiindcă acesta îi zicea: „De câte ori te văd cu cartea în mână îmi vine să mor. Hai! Ia sapa și prășește porumbul ală din grădină că nu a plouat de mult! Să știi de la mine... o prașilă e ca o ploaie bună”.

Capitolul II, cu titlul „Nu îți e rușine să iei mai multă anafura!?” ni-l prezintă pe Mircea, personajul central al romanului mergând la biserică și avem parte de prima poezie a lui Al. Florin Țene din roman, o poezie despre Crăciun, de o sensibilitate aparte: „Ninge ca în baladele noastre/ În păduri seculare se aprind astre/ Coborâte pe crengi, venite de sus/ În sufletele noastre născând pe Iisus./ E Crăciunul și cerul naște uimiri,/ Ne pune Domnul în ochi alte priviri,/ Nostalgia aprinde vinovății spre apus/ Când în sufletele noastre se naște Iisus” („În sufletul nostru s-a născut Iisus”).

Capitolul III, „Pleacă de-acasă că-ți tai picioarele!”, debutează cu cearta dintre tată și fiu iar dialogul dintre cei doi este elocvent: -Nu te supăra, dar tot anul școlar nu-ai băut bursa.../- Păi stai în casa mea. Mi plătești chirie, nu plătești nimic... Și mai vrei și banii!?! - Bani sunt dați pentru învățătura mea!/- Bă! Să nu mă judeci pe mine! Eu te-am făcut, eu te omor!”. Despărțirea pentru Mircea era dureroasă, fiindcă lăsa în urma lui o lume iar satul natal era „...precum pielea pe care mă învește. Cum pot trăi fără piele?”. Acum

publică și primele poezii pe care preotul satului le pune la „Avizierul” bisericii, dar lucrul acesta trecea în plan secundar datorită plecării și dezrădăcinării.

Capitolul IV, „Feciorule, să ai noroc în București”, sunt spuse din inimă de către văduva Maria căruia tânărul îi taie lemnele și primește „mas” (loc de dormit), mâncare și un ceas marca „Popeda” al răposatului soț, în drumul lui spre București.

Capitolul V, numit „Tinere, de boala Poeziei nu o să scapi până mori”, și Capitolul VI, „Tinere, de Poezie nu o să scapi decât când vei muri”, (titluri cumva apropiate) ni-l prezintă pe Mircea înscriindu-se în ultima clasă la Liceul „Gheorghe Lazăr”. Al. Florin Țene ne prezintă (pagini cu totul inedite) Uniunea Scriitorilor din România, succesoarea Societății Scriitorilor Români (S.S.R.) despre întâlnirile de neuitat cu scriitori celebri sau cel puțin în vogă în acea perioadă a socialismului feroce impus de Ceaușescu: Mihai Beniuc, Radu Albala ori Nicolae Manolescu, despre munca la redacția unui ziar important, dar și munca de sisif ca tipograf. Tot acum începe povestea de dragoste cu Liliana, profesoara de limba și literatura română, care ulterior, îi va deveni soție.

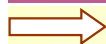
Capitolul VII, numit „Poetul privește cu un ochi spre esența limbii și cu celălalt spre poezie”, ni-l prezintă pe Mircea ca un învingător. A luat primul salariu și-și permite mici răsfățuri: un radio Tuning!, o trusă de bărbierit, apă de colonie, o sticlă de parfum și un telemobil. Ar fi vrut să-i telefoneze tatei iar nostalgia și tristețea i-a umplut sufletul. Se pare că nu putem să le avem pe toate deodată... Întâlnirea cu Arafat, colegul de cameră din cămin a fost benefică fiindcă la dus la Riyad, în Arabia Saudită, unde a debutat cu un volum de poezii

scrise în limba arabă. Mircea începe să vi-seze cu ochii deschiși: „Când voi strânge bani, fac un împrumut și i cumpăr o tipografie și i o editură. Voi scoate cărți de poezie și voi strânge în jurul meu pe toți ai mei.”.

Capitolul VIII, „Mircea ești fiul meu din cuvânt, ești taina Mirului din numele tău” ne prezintă un Mircea care are grijă de Radu, cel care-l „adoptă ca fiu. Ne prezintă cu lux de amănunte plecarea în lumea arabă și tipărirea volumului, cu bani de la Cultură din Arabia Saudită. Titlul cărții?! Nemaipomenit! „Răbdarea cuvântului”. Așadar tânărul Mircea debutează în Arabia Saudită și nu în România, cum o fac majoritatea poezilor români!

Capitolul IX, „Totul e a dumitale! Să le stăpânești sănătos”, debutează cu sosirea lui Mircea la București, întoarcerea la editura „Carmen” unde luca și vizionarea la TV a știrilor care vorbeau despre „...contradicții dintre partidele care nu veneau cu nicio soluție pentru redresarea economiei și ridicarea nivelului de trai”.





Capitolul X, „Domnule ministru, prin poezie nu se îmbogățește nimeni! Dar, trebuie făcut ceva ca Poetul să trăiască decent!”, are un titlu mereu actual. Poetul ar trebui să trăiască decent din opera sa, dar în România încă nu se poate și sunt slabe speranțe să revenim la statutul și viața trăită în anii 1960-1989, asta o spun eu dar și Al Florin Țene dacă urmărești cu atenție firul epic al romanului „POEZIE ȘI AGONIE - Tinerețea poetului”. Mircea își ia carnetul de șofer, diploma de licență și își lansează volumul de poezii „Răzbunarea cuvântului”, la librăria „Mihai Eminescu” iar despre volum vorbesc cunoscuții Nicolae Manolescu și Eugen Simion. Așa cum am spus și mai înainte, romanul are intercalate mai multe poezii ale autorului, deosebit de valoroase printre care și poezia „Poetul”: „S-a întors poetul pe strada copilăriei/ Și e o altă adresă pe casa lui/ Bronzul toamnei sună în frunza viei/ Și galbenul scrisorilor a trecut în gutui.”. Ni se amintește de Ziua Limbii Române, unde propunerea legislativă a fost inițiată de către Al. Florin Țene, Ligya Diaconescu și Corneliu Leu, cărora le aducem mulțumiri și noi din acest colț de pagină.

Capitolul XI, „Fiule, tu ești cel mai frumos poem al viitorului”, cred că n-are nevoie de nici o explicație suplimentară. Poate doar să-l citez pe autor: „- Da! Iubită! Abia acum mănânc și eu ceva... Am grijă! Doamne ferește! Nu mă îmbolnăvesc... Ce?! Gravidă? Ce mă bucur! Să ai grijă de tine. Să nu faci eforturi... Tata? Mă bucur că te ajută. În 6 luni?! De ce nu mi-ai spus până acum? Să nu mă sperii!? Mă bucur. Sunt fericit. Când o să fie, o să naști, te duc la Maternitatea Polizu. Am acolo un medic scriitor, căruia i-am publicat o carte. Să te culci mai devreme...Noapte bună, iubită! Te iuuuubeeessccc!”.

Romanul „Poezie și Agonie - Tinerețea poetului” este o filă importantă din viața autorului, cu bune și rele, ca-n viață iar de la Poezie, adică de la forma supremă a manifestării umane până la agonie nu este decât un pas. Grigore Vieru afirma că „Poezia ar fi secretul creierului scăpat din gura inimii.” și nu putem să-l contrazicem, deși eu nu cred într-o definiție a acesteia. Acest roman, îndrăznesc să spun, este un roman autobiografic deoarece lecturând paginile eu mi-l închipuiam pe tânărul, vigurosul, înaltul și mereu sentimentalul și îndrăgostitul de frumos și poezie Al Florin Țene. Remarc înțelepciunea în alegerea titlurilor celor 11 capitole, titluri-reper, ca pietre de hotar al întregului roman, ce trasează linia principală și fluidizează povestea personajului Mircea. Romanul cu fir epic, liric, axiomatic este și o frescă a perioadei comuniste și o scurtă perioadă de după 1989, un roman-document al celor două „lumi” trăite de Mircea și de români.

Și prin acest nou roman, Al. Florin Țene ne dovedește o putere creatoare de invidiat, îi îndeamnă pe confrăți să scrie cu curaj și autocenzură, prin propriul exemplu. De altfel prietenul Răzvan Ducan îl consideră pe maestru Al. Florin Țene un „LORD SENIOR AL SCRISULUI DE SUBSTANȚĂ” iar senior editorul Johnny Ciatloș Deak îl consideră „UN STRĂJER AL LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE”!



Andrei Pennazio - Taifasul culorilor

Petru ABABIL (R. Moldova)

Cugetări...



- * Suprema datorie a demnității umane este respectul pentru sine însăși.
- * Dumnezeu este speranță, speranță și iarăși speranță de ultimă instanță.
- * Nu are România scăpare până nu scapă la propriu și la figurat de pensile speciale.
- * Acolo unde iubire nu e, Universul se prăbușește și se destramă.
- * Omul care nu exagerează stă pe loc atât fizic cât și metafizic și nu cunoaște măreția zborului în stele.
- * Ce poate altceva să stăruie în mai mult și în mai mare decât însuși faptul că suntem.
- * În esență iubirea este seducție, inducție și dumnezeire
- * Judecata este câmpul de luptă al ideilor mari și corecte cu ideile mici și incorecte.
- * Natura își punctează genialitatea creativă în fața de geniale îngemănări ființiale creative cum este omul.
- * Adevărul unui lucru/obiect este intrinsecul lui.
- * Unire și iarăși unire - ultimele eforturi salvatoare - să le depunem.
- * Totul și nimicul se întrepătrund formând relativul .
- * Oamenii sunt pe atât de fericiti pe cât înțeleg să fie.
- * Regimurile totalitare au fericita proprietate de a putezi dinăuntru.
- * Muzicii i s-au pus toate întrebările lumii și ea la toate a răspuns cu brío, absolut pe toți mulțmindu-i.
- * Muzica - este ultimul răspuns pe care ea și l-a răspuns sieși.
- * Haosul are ordinea sa - ordinea haosului. Cine a spus că haosul este dezordonat?
- * Nu poate omul fi mai mult decât adevărul său .
- * Nu forța Natura pentru ca Ea să nu te forțeze înzecit .
- * Îngâmfarea/înfumurarea este una dintre formele egoismului imoralității umane.
- * Războaiele li s-au stabilit reguli de parcă ele sunt benefice și necesare.
- * Una dintre formele fățarniciei umane este îngâmfarea.
- * Fă din ordonarea ta o ordine naturală și atunci nimeni nu va putea să te abată din drumul cel bun.
- * Cel ce nu este cinstit cu sine rămâne întotdeauna dator sieși, deoarece sufletul cere ce-i aparține prioritar - responsabilitate.
- * Omul lasă pe pământ umbra sa. Viața îi este dată lui ca să toarne cât mai multă lumină peste ea.
- * Tăcerea este cea mai tainică metaforă care unește muritorii cu Taina Metaforei Dumnezeu.
- * Fiecare om arde ca o lumânare numai că unii lasă în urma lor mai mult fum decât lumină.
- * Natura a acumulat prin concentrare, purificare și perfectare tot potențialul său creativ modelator atingând sublimitatea aranjamentelor sale fizice și metafizice într-o singură supermetaforă dumnezeiască atât ca formă cât și conținut - Femeia.

Iosefina SCHIRGER

“În orice om o lume își face încercarea”



Nu puteam începe decât cu un citat din marele nostru Eminescu!... Se spune că a fi poet este mai mult o stare de spirit, o pornire lăuntrică izvorâtă din dragostea de frumos, sensibilitate, din extazul unor clipe care se doresc memorate. În lumea noastră plină de iluzii deșarte, dintotdeauna a fi poet a fost un act de curaj, însă a fi poet român este un dar, în sensul de „*îți e dat să fii*”.

Viața în exil pentru mulți este dramatică. Pentru cei norocoși, a scrie în limba maternă e ca o terapie: te aduce în zona de confort. Prin cartea sa, editată în ediție bilingvă, **Sorina Ivănescu Lynskey** a dus graiul românesc în inima Regatului Unit. Autoarea nu trăiește din scris, nu face asta pentru glorie, ci pentru sine. *Undeva - Cândva Fluturii scriu poezie* este o dovadă a biruinței spiritului latin, un strigăt nu de dezrădăcinare, ci de întoarcere la origini, la esențe.

Înainte de a ne învăța să fim fericiți, viața ne-a învățat să fim puternice. Poeta, ca și mine este născută în Drăgășani, în cel mai frumos județ din România, Vâlcea. Din copilărie, se știe că era ambițioasă, cu înclinație spre învățare și studiu, cu drag de carte și de cuvânt. Auto-didactă prin fire, Sorina a început a scrie din dorința de a-și căuta rostul, de a găsi răspunsuri, de a se exprima, de a ajunge la inima celorlalți, de a se dărui. Iar anturajul din noua ei patrie îi este mai mult decât favorabil pentru asta! Dacă ai nevoie de un moment de reflecție, lectura este începutul perfect! Pentru cine a cunoscut-o pe Sorina Ivănescu, e o bucurie a-i citi cartea: îi vede nu doar chipul, trăsăturile, ci și convingerile, trăirile, nuanțele sufletești cele mai adevărate.

A strâns în acest volum 47 de poeme, începuturile creației sale, trecute prin repetate cristalizări venite odată cu maturitatea - o colecție de trăiri, o lume autentică, vibrantă, plină de culoare, sunete, dor. (Sunt convinsă că are sertarele calculatorului pline de ciorne care așteaptă ca într-un laborator farmaceutic să le vină rândul a fi organizate în următoarele volume!)

Stilul ei, de o manieră directă, realistă, denotă o filosofie de viață sănătoasă, având la bază tenacitatea bazată pe dragoste. Ideile sale sunt despre sens și împlinire, cer, sfințenie, acceptare și iertare, generozitate, vindecare. Orice lucru aparent neînsemnat e perceput, trăit, revelat spiritual. Fiecare vers este o confesiune, un pastel, o clipă trăită, adunate în paginile unui jurnal de stări în care ne putem regăsi. Poezia vorbește despre realitatea imediată, despre bine, pace, bucurie, lumină care înving tristețile, neîmplinirile, temerile, întunericul din noi. Se resimt ușoare adieri de sentimentalism lăuntric, nostalgii aduse de acasă: „*Ecoul din colțul inimii... ajunge până la hotarul suprem unde răspunsurile devin mângâiere și orice suspin respiră liber.*” „*Iubirea curge în răsărituri*

albastre”, „*lacrimile, în rugăciunile serii.*”

Sorina reușește să găsească din largul oceanului, drumul spre esențial, liniște și echilibru. Aceasta este de fapt bogăția pe care o purtăm din generații și care contează cu adevărat: conexiunea cu trecutul și ceea ce transmitem mai departe: „*Gândurile mele înmuguresc și înfloresc azi pentru voi*” (Recunoștință).

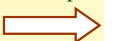
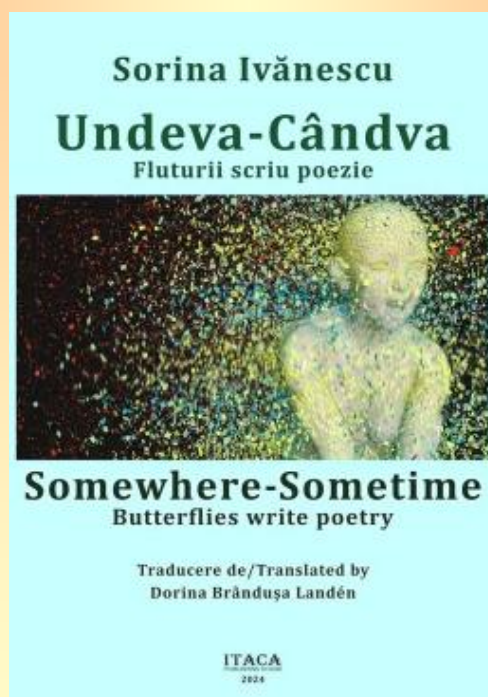
O particularitate remarcabilă a fi discursul individual contemplativ (în contrast, de exemplu, cu al meu, dialogic) legat de vizual, simțire, situație, chiar la vedere, redat prin oralitate interioară. Limbajul liric, apropiat de cotidian, clar, melodic, neînflorit, surprinde prin intensitate, ton blând, cu accent pe enunț: „*Răspunsurile sunt reci, ceasurile triste, emoțiile sacre, regretele crude, speranțele înalte, apusurile stinse, nopțile sfințite, stelele colorate, alteori de zăpadă, cuvintele sunt greu de găsit, inerția e seacă, verdele vătămat alteori e crud și cald, imnul sfânt, albastrul nud, cerul cu umbre, pustiul flămând de verde, rana însetată cândva de iubire, drumul veșnic plin de mister, universul pur și măreț, toate concertate într-o simfonie adâncăși nesecată.*”

Poezia propune o estetică a efemerului în care subiectul liric, *eul*, își asumă propria fragilitate existențială. Naturii, timpul și memoria construiesc o matrice: viziunea de integrare a sinelui în univers. Poezia nu abundă în metafore ori în imagini șocante. *Sentimentul trăirii întru ființă*, despre care amintea Constantin Noica, este dominant. Așa gândește, trăiește, iubește, *aleargă* Sorina: „*respiră adânc pe o ramură de suflet, închide porți, își strigă neputința, își ascunde lacrima în aripa unei viori, își sărbătorește biruințele, naște poezia*”, identifică în orice formă un vers alb, în orice imagine un poem, trans-

formă clipa în literatură, în poveste (*Noi suntem*). Parcă se joacă, parcă e tristă, dar apreciază tot ce o înconjoară mulțumind „*într-un joc al șoaptelor timide/către infinitul din vis.*”

Se știe că poeții sunt speciali, unici, iar poeziile subiective, încât fiecare cititor le înțelege diferit, în funcție de propriul bagaj intelectual și de starea de spirit de moment. Sorina lucrează didactic, alegând cuvintele, scrie ca și cum ar picta, conștientă de individualitatea sa, de umbrele și luminile ei, de temerile și bucuriile ei, expunând, trecând prin toate culorile sentimentele și eul ei. Astfel poeziile rezultate sunt tablouri, pasteluri, clipe de viață immortalizate, transcrise prudent, proaspăt, cuminte, fără vântori, fără coborâșuri.

„*Drumul sufletului încătușat de neli-niști*”, „*cuibul de visuri*”, „*starea de singurătate a unui abis alb și tăcut*”, „*anotimpul*



→
veșnicilor lumini", „*secunda ce picură în ploii*”, „*acuarela verde diluată de rouă*”, „*zborul cocorilor ce cântă-n culorile zării*”, „*aripile de lumină*”, „*timpul greu ce sângeră*”, „*sferile albe cunoscute*”, „*sunt imagini simbol, simfonii de suflut/ cântate în pagini de poveste*” - adică *Anotimpurile* poetei. Uite că Sorina a găsit ferestrele din care să privească lumea, cheile potrivite trecerii granițelor, rețeta auto-depășirii, stropul de nemurire!

Depărtarea, înstrăinarea i-au transformat viziunile, ea trecând încet la un patriotism metamorfozat poetic, filtrat prin și marcat mereu de dorul de acasă. Vedem cum de sub penița ei nu au scăpat micile subtilități care i-au transformat poezia într-o radiografie. Dovadă stau versurile din poezia „*Drumul spre larg*”:

„*O partitură muzicală cu note înalte/îmi definește anii rămași.../ Uneori plâng în spatele cortinei,/ însă fiecare culoare din eul meu/ picează fluturi./ Drumul spre larg nu este departe!*”... *Undeva - cândva...* poartă o serie de trăsături ale jurnalului la nivelul discursului, temelor și punerii în scenă a sinelui, o perspectivă emoțională asupra lumii mereu în schimbare și a eului care încearcă a ține pasul depășindu-și deruta și sfâșierile. „Cea mai grea lecție pe care a trebuit să o învățăm este nevoia de a continua, de a merge înainte, indiferent cât de distrus te simți, de câte poveri duci în tăcere. Nimeni nu ne pregătește pentru asta. Maturitatea ne învață că supraviețuirea este rareori poetică. Și totuși, perseverăm. Asta e miracolul de a fi om! Când viața este necruțătoare, ne ridicăm. Și făcând asta, descoperim o putere pe care nu știam că o avem. Rezistența nu este întotdeauna despre acte mărețe de curaj; uneori, este doar o șoptă: „*Continuă!*” Da, e obositor, nedrept. Și da, sunt zile când răutatea tuturor pare insuportabilă. Dar fiecare pas mic este dovada că nu am renunțat, că luptăm, refuzăm să lăsăm întinericul să ne consume. Alegerea de a exista, de a încerca, de a spera - este cel mai curajos lucru pe care îl

putem face.” - spunea Ernest Hemingway. Tot așa, cartea Sorinei în-truchipează filmul interior, picătura de cultură, umanitate și buna cuviință a unei intelectuale, o luptătoare admirabilă.

Limbajul e simplu dar încăpător de trăire, versurile denotă sensibilitate, elementele naturii fiind doar scena reflecțiilor personale, o meditație asupra efemerității și a urmelor lăsate pe pământ. Mesajul despre viață și neputințele noastre este evident. Sunt pasaje care trăiesc: „*morile sunt în horă, în armonie cu vântul și cerul, fructele vorbesc, oceanul naște în spirale speranțe, fiecare pom este un rege, felinarele orbesc întinericul, primăvara ne zâmbește, iarna doarme, toamna e dulce, lumea e rigidă, diminețile sunt albastre, adâncurile turcoaz, fulgii înstelăți, pietrele vorbesc între ele, gândurile se zbat până la uitare, firul de praful naște constelații.*” E necesară o disponibilitate lirică de stare pentru a te dezveli, a-ți aduce la vedere trăirile. Sorina nu se teme. Se lasă citită. „Uneori simți nevoia de a deschide ușa înspre suflut, aprinzi luminile, înfrunți amintirile, dezlegi fluturii, te dezbraci de regrete, judecăți, cauți în sertare în care nu ai mai umblat demult. Nu știi dacă ai trăit bine sau rău, nu toate au logică și nu poți corecta lucrurile deja trăite. Poți doar să le accepți, să fii mai îngăduitor cu tine și să te întorci la bucuria că în esență ai trăit cu inima sclipind. Abia după acceptare vine liniștea și începi să scrii: *Uite că n-am trecut chiar degeaba prin timp!*” - Frumos consemna cineva!... Puternica încărcătură reflexivă aduce și anumite vulnerabilități: tendința de detaliere a unor concepte ca neîmplinirea, tristețea, însingurarea, teama, umbrele trecutului, conduc la fuga din realitate: „*străzile se amestecă între ele*”, „*pietrele se rostogolesc, se sparg se tolesc*”, poeta „*dă drumul singurătății, vorbește păsărilor, încălzește frigul, se smulge din piatră*” (Regenerare), „*construiește mici poduri pentru a traversa minunata și incredibila lume*” (Fascinația libertății, pag. 40).

Tensiunea dintre imagistica naturii și exteriorizarea temerilor fără a găsi soluții, a lăsa porțițe de evadare spre optimism, poate fragmenta atenția, coerența afectivă și distanță cititorul care are nevoie a-și găsi propria trăire în text și a i se reaminti că suntem spirit, lumină, că doar dragostea ne apropie de Dumnezeu.

„*În orice om o lume își face încercarea*” (M. Eminescu)... „*În orice om Dumnezeu își exersează dragostea probată ca pentru Fiul Său, iar încercarea Lui reușește de fiecare dată.*” - ne transmite colegul nostru de acasă, profesor Marian Nicolae. „Unele drumuri ne duc mai degrabă spre un destin decât spre o destinație. Oricât de înțelepți, oamenii nu vor putea schimba niciodată ceva din ordinea cosmică constituită de Dumnezeu.” - spunea Jules Verne, cronicarul vizionar al viitorului și al copilăriei tuturor. Volumul *Undeva - Cândva Fluturii scriu poezie* este un bun început de drum, o construcție estetică în alb, (Ba nu! La roșu...), cu un imaginar poetic bogat, bazat pe cosmic și teluric. Dar, cum poezia își împlinește menirea când transmite și provoacă emoție, aștept pe viitor, (pentru că poate!), o mai mare coerență ritmică, o dezvoltare, diversificare a temelor, texte mai profunde, consecvență stilistică, expresivitate, metafore neapărat, încât să depășească zona contemplativului și să genereze emoții. Bravo Sorina! Drumul tău ca poetă ți s-a deschis. „*Să plouă cu speranțe!*”, fiindcă „*cea mai frumoasă, iubirea, ne binecuvântează visurile, destinul, zilele și nopțile.*” *Fluturii tăi nu scriu doar poezie*, ci și istorie într-o tapiserie, un detaliu neînsemnat în desenul uriaș și sublim care este viața, fiindcă noi - Nu-i așa? - „*Să nu fim triști!*” / „*Noi suntem sculptori de cuvinte,/ esențe tainice-n puteri nemărginite,*” „*Noi suntem simpli scriitori/ sub arcuri largi de curcubeie,/ doar ploaia ne destramă blând... / în dulcea odisee*”...(Noi suntem).



Andrei Pennazio - Mantia

Marin I. ARCUȘ

Piotr Ilici Ceaikovski*



Profesor și compozitor la Conservatorul din Moscova

Orașul medieval Moscova evoluase spre o înnoire generală sub raport economic și cultural-artistic. Era preferată muzica italiană, după care, publicul moscovit a adoptat propriile manifestări culturale, specifice.

Nicolai Grigorievici Rubinstein N Gr.R), pianist, pedagog, dirijor, coordonator al SMR, poreclit „geniu moscovit” a fost extrem de bucuros când Ceaikovski a acceptat postul de profesor de istoria muzicii la început, apoi și de armonie cu 50 de ruble pe lună, apoi 100. Pe seară N.Gr.R. a poruncit o întâlnire cu toți colaboratorii pentru a sărbători sosirea noului profesor. Votcă, joc de cărți, femei... Nic. Gr. Rubinstein mai mare decât fratele său Anton era altruist și nonșalant, susținea idei largi moderne despre curentele în artă în general și în muzică, în special.

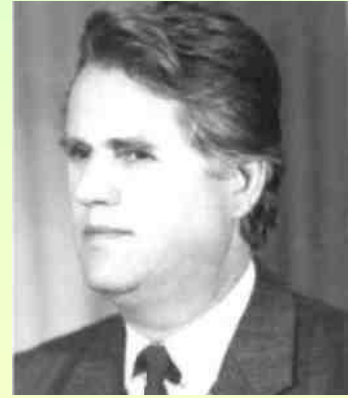
N Gr..R. conducea un grup din care acum făcea parte și Ceaikovski. În cadrul grupului, Iurgenson a înființat o editură pentru lucrările muzicienilor ruși. Albrecht și Kaskin susțineau ideile lui Rubinstein și veneau cu propuneri realiste. Kașkin a înființat cotidianul *Știri moscovite* în care apăreau articole referitoare la creația muzicală. Tânărul Piotr colabora cu grupul în timp ce N. Gr. R a devenit interpretul nr. 1 al lucrărilor sale.

Pe lângă lecții, Piotr, în lunile de toamnă, a compus o Uvertură festivă dedicată căsătoriei Țarului Nicolai cu Prințesa Dagma a Danemarcei. Curtea l-a răsplătit cu o pereche de butoni pe care Piotr i-a vândut imediat, în schimb i s-a dublat salariul.

În anul 1865, N.Gr.R. a înființat un club unde veneau scriitorii, artiști ai Teatrului Mic, muzicieni, matematicieni, istorici, poeți, profesori universitari - în general oameni interesați de muzică și literatură. De-seori, se organizau serate muzicale unde se cântau cvartete, triouri de către artiști renumiți. Piotr Ilici Ceaikovski (PIC) participa uneori la interpretări muzicale și, dacă era nevoie, acompania la pian minnat. Domnea o bună dispoziție, iar Piotr era agreat de toată lumea.

De fapt, cum respecta Piotr programul zilei? Era punctual, își stabilea ore precise de muncă în afara celor de la Conservator; erau zile ale săptămânii de la care nu ar fi lipsit în ruptul capului, între care reprezentații la Teatrul Dramatic, singura masă pe zi luată la familia Albrecht, ori concertele dirijate de colegul Rubinstein.

Pentru că pentru el timpul avea preț,



refuza unele persoane care voiau să-l cunoască; avea doar un grup de prieteni interesați ca și el de muzică. Prefera un popas la Birtul lui Barsov unde, pe lângă un ceai, răsfoia ziarul și revistele care semnalau sau comentau manifestările artistice din Moscova. Tot aici dialoga cu cei prezenți noutățile editoriale.

În Curierul moscovit era înserat un anunț?: „Cursul de solfegiu al lui Piotr Ilici Ceaikovski are loc marțea și vinerea, dimineață la orele 11,00. Prețul acestui curs este fixat la 3 ruble pe lună”. Cu toată planificarea, Piotr nu reușea să țină piept avalanșei de obligații la care N Gr.R. îl supunea. Îi găsisese și o partidă: Mafka, fiica unui negustor bogat, o ființă nostimă, entuziastă și binevoitoare. Petia o simpatiza, dar fugea de avansurile ei. În cadrul Cercului artistic, de teama de a fi nevoit să susțină un dialog cu Mafka, Piotr se ascundea într-un colț.

La Moscova, cântecul popular era la mare înălțime față de St. Petersburg. Acest curent popular „narodnicism” - cum i se spunea - a reușit să acapareze atenția intelectualității; Ceaikovski se consulta cu Ostrovski, mare cunoscător al etosului folcloric.

Într-o scurtă vacanță la Petersburg, în casa unor rude, P.I.C a schițat întâia simfonie în care doar prima temă din partea I este în stil popular. Restul e rodul talentului și muncii unui om care în permanență avea să suporte toată gama de stări: de la nesiguranță la certitudine, de la disperare la fericire, de la revoltă la pace. Prima sa simfonie a subintitulată *Visuri de iarnă*.

În septembrie 1866 a fost inaugurat oficial Conservatorul din Moscova având ca director pe Nikolai Grigorievici Rubinstein. În cuvântul celor prezenți s-a evocat inițiativa lui Anton Grigorievici Rubinstein de la Sankt Petersburg și s-a recomandat să se urmeze sfaturile noului

pianist, plus culegerea melodiilor popular-artistice din diferite colțuri ale Rusiei. Sărbătoarea s-a încheiat cu interpretarea uverturii la opera *Ruslan și Ludmila* de Ivanovici Glinka, dirijor Piotr Ilici Ceaikovski.

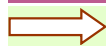
În calitate de profesor, Piotr Ilici dicta rar, explicit înlănțuirea acordurilor, dominantă și rezolvare pe tonică, tehnica basului cifrat Observațiile și corecturile pedagogului, captau atenția studenților, orele erau fascinante. Atmosfera s-a perpetuat și în anii următori când Ceaikovski preda armonia și orchestrația cu referire la scriitura mozartiană sau la piesele lui Glinka.

Când Simfonia I era gata, acum Piotr s-a gândit la o operă în stil vechi, având și subiectul melodramei *Visul de pe Volga* a lui N. Ostrovski. Apar însă și probleme muzicale care-l demoralizau: munca extenuantă, refuzul fraților Rubinstein de a-i dirija Uvertura în do minor, glumele proaste care



Conservatorul din Moscova





se auzeau în *Cercul artistic* pe seama orientării sale sexuale. Toate insomniile l-au dus în pragul unei crize severe. Suferea de mania persecuției și nimic nu i se mai părea luminos. Cu toate acestea, în 1867 debutează cu prima audiție a *Uverturii festive*.

După moartea Țarului Nikolai, soția sa a consimțit să fie mireasă viitoare viitorului Țar Aleksandr al III-lea. *Uvertura festivă în Re* a lui Ceaikovski a fost comandată pentru ceremonia nupțială a cuplului Dagmar-Aleksandr și a fost interpretată sub bagheta lui Nikolai Rubinstein.

Atunci, P.I.C. a cunoscut pe Aleksandr Sergheevici Dargomâjki care avea doi fii, prieteni cu Piotr Ilici, Konstantin și Vladimir. Cel mare a fost colaborator al lui Piotr Ilici la realizarea libretului operii *Evgheni Oneghin*, iar ce mic avea să-i devină amant!.

După lungi discuții și rugăminți, Ceaikovski l-a rugat pe Aleksandr Nikolaevici Ostrovski să îi scrie, după *Visul de pe Volga*, libretul pentru opera *Voievodul*. Au apărut neînțelegeri, încât Piotr și-a scris singur libretul actelor II și III. Orchestrația a definitivat-o la Paris, iar până la premieră a mai trecut un an.

În anul 1867, într-o stațiune din coasta baltică a Estoniei a compus *Amintiri din Gabsal*, lucrare pentru pian care ulterior s-a bucurat de popularitate în cele două Conservatoare.

Un eveniment de răsunet: Hector Berlioz la Moscova, unde urma să prezinte un program ce întrecea așteptările oricărui meloman. Intrarea cu un bilet de 3 ruble și 25 copeici. S-au prezentat *Offertorium din Requiem*, uvertura *Carnavalul roman* și partea a II-a a simfoniei dramatice *Romeo și Julieta*, apoi *Simfonia a V-a* de Beethoven și o lucrare de Glinka. Publicul a aclamat îndelung prezentul lui Berlioz pe podium, repertoriul, interpretarea. Toată lumea în delir.

La Conservator s-a organizat un prânz de gală în cinstea oaspetelui de la Paris în timpul căruia s-au ținut toasturi. Și Ceaikovski a încercat să redea în cuvinte impresia resimțită; l-au emoționat patosul și intensitatea dramatică a textelor simfonice, coloritul orchestral și rafinamentul armonic.

Asemenea evenimente erau destul de frecvente încă de pe vremea lui Petru cel Mare și Ecaterina a II-a, când erau aduși artiști străini care animau viața culturală a Moscovei și a altor orașe.

Alte momente relevante din viața și activitatea lui Piotr Ilici Ceaikovski

În continuare, tânărul profesor și compozitor P.I.C. a primit sprijinul marelui pianist din Moscova, Nikolai Grigorievici Rubinstein După succesul cu interpretarea *Scherzoului* din *Simfonia I* și ca un dar de anul 1868, N. Gr. R. a prezentat publicului, la pupitru orchestrei SMR această lucrare în sol major. Auditoriul a aplaudat, iar Jurgenson a promis că va țipi reducția la pian, la patru mâini.

În cadrul stagiunii operii italiene la Teatrul Mare, Piotr Ilici și-a dirijat propriile opere, primind aprecieri deosebite: „La Conservatorul din Moscova putem saluta un talent aproape pe deplin format (...), anvergură îndrăznească, conducerea și dezvoltarea măiestră a temei, mult gust în orchestrație, coloritul popular al melodiilor, fără imitarea cântecului și jocului popular”

Cunoscând o mezzo-soprană belgiană de origine franceză foarte talentată, Désirée Artôt, Piotr Ilici Ceaikovski n-a ezitat a-i acorda unele bijuterii: *Romanța în fa minor op. 5 pentru pian*, *Concertul nr. 1 pentru pian* și uvertura-fantezie *Romeo și Julieta*.

Concomitent cu romantismul wagnerian, în muzica europeană avea loc o altă experiență deschizătoare de perspective ce păreau interesante. E vorba de școlile naționale care se încheagă spre jumătatea secolului al XIX-lea și înfloresc pe parcursul a vreo șase decenii.

O strălucită întruchipare a ideii de școală națională o găsim în Rusia unde, ca să-l parafrazăm pe Ceaikovski, din ghinda semăntă de Glinka, crescuse stejarul „mănunchiului puternic”- grupul celor 5 (Mili Balakirev - conducătorul grupului, Borodin, Cui, Musorgski, Râmski-Korsacov). Toți admirau pe Glinka și Dargomâjki, dar în același timp credeau că Beethoven crease niște fleacuri, Mozart era o bagatelă, iar Wagner o nerozie. Cam în același timp se cristalizează și alte școli naționale: poloneză, maghiară, norvegiană, cehă și, în ultimul deceniu ale veacului, școala românească¹.

Balakirev a venit la Moscova, a ascultat *Uvertura în fã major* dirijată de Nikolai Rubinstein care i-a plăcut foarte mult. Prietenul său de-acum, povățuindu-l, încurajându-l și susținându-l, l-a anunțat că i se vor interpreta la St. Petersburg *Dansurile de caracter*.

Petia avea mare încredere în ideile lui Balakirev, muzician matur, echilibrat care știa pe dinafară toată muzica lui Piotr pe care o cânta la pian. Era omul care cântărea fiecare punct, fiecare pauză sau note legato, fiecare punte, ori cadență. Nu agreea decât muzica celor cinci. La recomandarea lui Mili, Ceaikovski a refăcut fantezia simfonică *Furtuna* și uvertura-fantezie *Romeo și Julieta* care n-au satisfăcut pe prietenul său Mili Balakirev. De aici, unele dezamăgiri pentru Petia care ori mergea la masa de lucru sau spre pian, ori îl dominau gânduri funeste Se simțea trădat și de Laroche care socotea că *Voievodul* se situează între Schumann și Mendelssohn, în schimb Kașkin i-a încredințat o rubrică din *Curierul rus* unde să-și prezinte opiniile sale critice.

Simțindu-se responsabil pentru cele scrie, Piotr s-a hotărât să analizeze situația operii italiene în opoziție cu opiniile lui Piccioli. A preferat creațiile lui Liszt, cele semnate de Schumann și Glinka. Îl atrăgeau opiniile critice, dar în proiect avea un cvartet

Era vremea când concertele Societății Musicale Ruse împânzeau toată, toată Moscova intelectuală și elegantă, ascultând lucrări clasice și lucrări de salon purtând semnături celebre de la Bach la Weber. Pianistul N. Rubinstein interpreta recital Ceaikovski, Liszt, Schumann.

Cum am văzut până acum, opțiunile programatice ale lui Ceaikovski erau de bază, fără însă a se lipsi de piese instrumentale pentru pian și orchestră. Fiind în Franța la Băile Vichi pentru o cură mai mult psihică, compozitorul avea în proiect un Hamlet, un Othello la care Modest - fratele lui - i-a oferit *Divina comedie* nu pentru o lucrare lirică, ci pentru una programatică.

¹ cf. George Balan, *Înnoirile muzicii*, Buc., Editura Muzicala a Uniunii Compozitorilor din Republica Socialista România, 1966, p. 101 și următoarele



Andrei Pennazio - *Omul cu turban*

Ionuț ȚENE

Coloana Infinitului este osia lumii ce susține bolta cerească



Brâncuși este considerat, de criticii de artă și marele public, ca fiind cel mai mare sculptor modern din epoca noastră. Specialiștii l-au perceput ca un modernist sau un avangardist al artei, deși Brâncuși nu fost decât un genial sculptor al artei populare românești. El a redat și revelat lumii arta populară ancestrală românească izvorâtă din arhetipul nostru milenar esențializat de timp spre veșnicie. Elementele decorative și simbolice ale artei brâncușiene sunt profund etnografice, folclorice și cu valențe populare românești. Brâncuși doar le-a șlefuit pe acestea și le-a redat prin esențializare lumii întregi, ca un cadou al geniului poporului român pentru universalitate.

Constantin Brâncuși a schimbat paradigma sculpturii într-un moment când la Paris, la începutul secolului XX, se redescopereau culturile vechi africane, amerindiene și ale vechii Europe a kurganelor.

Din vechea Europă face parte geniul artistic al Cucutenilor și Gânditorului de la Hamangia. Brâncuși le-a preluat vechile simboluri în piatră, lemn și bronz și le-a redat lumii prin transfigurarea lor conform concepției sale artistice geniale.

Opera lui Brâncuși este profund românească și arhetipală. Este geniul poporului român provenit din străfundurile îndepărtate ale istoriei, când strămoșii noștri trasau linii curbate elegante pe vase de lut și plăsmuiau „Gânditori” pentru bunul mers al lumii între pământ și cer.

Brâncuși este un sculptor al tradiției și arhetipului acestui spațiu mioritic ancestral. În această cheie paradigmatică de „orizont și stil” trebuie să reconsiderăm opera sa funciară și fundamentală pentru arta mondială.

Brâncuși nu a fost de fapt un avangardist, ci un conservator în artă, un plâsmuitor al formelor milenare românești. Da. Brâncuși a sculptat nu zborul, ci ideea de zbor, adică esența. A fost creatorul „Cuvântului” sculpturii românești și universale. A pus început bun la toate, pornind de la ideea ce s-a transformat în Cuvânt și a schimbat astfel fața sculpturii.

Brâncuși este prototipul sculptorului român fără vârstă, de la începuturile vieții pe aceste meleaguri. În această cheie paradigmatică și de referință primordială trebuie să analizăm opera brâncușiană. Inclusiv pasărea măiastră este preluată ca prototip de pe mormintele strămoșilor din Oltenia, de acolo unde, după înmormântare, se punea un vultur de lemn pe o coloană, pentru ca sufletul mortului să „zboare” spre cer. Țara Românească este plină de „păsări măiastră” de mii de ani, fiind un obicei funerar transcendent geto-daco-român venit din izvoarele spiritualității istorice autohtone. Brâncuși a preluat-o și a stilizat-o în mai multe forme, păstrând stilul cutumiar ancestral și a

dăruit-o artei universale. Exemple de acest fel sunt numeroase, dar vreau să mă opresc puțin la *Coloana Infinitului* de la Târgu-Jiu.

Despre *Coloana Infinitului* și simbolistica ei s-a scris enorm de către brâncușologii celebri ca Radu Varia, Barbu Brezianu, Petru Comarnescu, Mircea Eliade, Dan Hăulică, Ionel Jianou sau Constantin Zărnescu. Chiar Brâncuși a făcut remarci personale despre opera sa de 29,5 m înălțime amplasată în centrul Ansamblului Eroilor de la Târgu Jiu, ridicată cu sprijinul Arethiei Tătărescu, soția premierului român de atunci. În principal s-a mers pe ideea oficial-eroică de interpretare ca un omagiu-funerar dedicat eroilor români căzuți în primul război mondial, că romburile coloanei reprezintă piepturile soldaților morți pe front pentru libertatea și unitatea națională. Aceasta a fost perspectiva oficializantă a operei. În general brâncușologii români și cei străini au considerat *Coloana Infinitului* ca o axis mundi, ca o coloană vertebrală spirituală a poporului român și a neamului omenesc, care face legătura ontologică dintre pământ și cer.

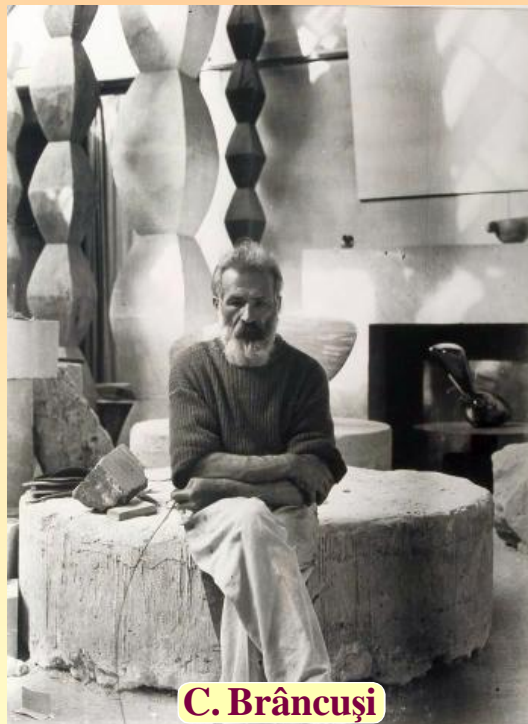
Au fost multe interpretări despre *Coloana Infinitului*. Unii au considerat-o un stâlp funerar, alții ca o preluare simbolică interpretativă a coloanelor ce susțin pridvoarele caselor țăranilor români din Oltenia și Muntenia. Alți specialiști au interpretat-o ca „scara vâmlor văzduhului”, accesibilă sufletelor morților. Deci o scară simbolică spre „poarta raiului”. Toate aceste interpretări fiind legate de arborele vieții, de sulița morții - specifică provinciei Oltenia sau de „bradul morții”. În general s-a interpretat o influență provenită din rituri funerare.

Ca formă geometrică, lucrarea „Coloana Infinitului” ar reprezenta și o înșiruire a unui singur motiv: un element romboidal numit de Brâncuși „mărgea”. Acest șir de „mărgele” romboidale ar sugera simbolismul

axial de origine indiană al „Lanțului lumilor și al lui sutratma” care, ca un fir, străpunge și leagă între ele toate manifestările lumii. Ea poate reprezenta de exemplu întregul cosmos sau doar umanitatea, chiar un singur individ uman, fiind în același timp „sufletul” care le susține și le menține, și fără de care ele nu ar putea să aibă vreo realitate și nici să existe în vreun fel (R. Guenon).

Toate aceste interpretări sintetice sunt valabile, dar eu consider că principala reprezentativitate sinergică a *Coloanei Infinitului* este aceea de a fi „osia lumii”, care leagă centrul pământului de bolta cerească, pe om de cer, ca reprezentare a divinului.

Etnologul și filosoful Ernest Bernea în celebra sa carte „Spațiu, timp și cauzalitate la poporul român” aduce mărturii etnografice despre viziune țăranilor olteni și din sudul Ardealului despre spațiu. Țăranul român concepea lumea satului ca și o „axis mundi”, locul unde spunea Blaga că „s-a născut



C. Brâncuși



Mihaela CD
(Canada)

Doeme



Am vândut anii pe un pol

Am alergat s-avem de toate
În goana anilor trecând
Văzutu-i-am fugind pe roate
N-am privit anii rând pe rând

Și n-am realizat vreodată
Că împreună-n drumul lor
Anii minunați șterg deodată
Tot ce apare-n calea lor

Cu anii trece tinerețea
Frumusețea mândră floare
Cu ei se duce robustețea
Și ce-mbătrânește, moare

Se duc cei dragi în reci morminte
Lăsând în suflet mare gol
Regrete-n noi plângând cuminte
C-am vândut anii pe un pol.

Amândoi

Încă din clipa-n care te-am văzut
Am înțeles că nu-i o întâmplare
În soarta noastră fost-a prevăzut
Să ne-ntâlnim în circumstanțe clare

Să știm că ne-am găsit definitiv
Ca să clădim a vieții diademă
Și să dansăm pe-al vieții portativ
Purtând mereu a dragostei emblemă

Și amândoi s-avem același vis
Spre 'nalte zări într-un tandem să zburăm
Să-mpărtășim același compromis
Ș-apoi viitoru-n doi să-l descifrăm

Și chiar de anii peste noi au nins
Tot în doi măsurăm a vieții pripe
Căci ne iubim cu-același foc aprins
Și savurăm în doi aceleași clipe.

Așteptăm o minune

Așteptăm o minune
Din ceruri ca să vină
Și un veac de tăciune
TU preschimbă-n lumină

Vrem doar o șansă, un semn
Dinspre bolta albastră
Trimite-ne un îndemn
Și-o idee măiastră

Și-n dulcea rugăciune
Prin cuvântul care-i spus
Așteptăm o minune
Dinspre raiul sfânt, de sus

Și pe-a noptilor strune
Șoapte vin să ne-alinte
Printre razele brune
In șirag de cuvinte.

Bolnavi de ne iubire

Tot alergând în jos și-n sus
Bătând cărări către apus
Ne căutam prin răzvrătiri
Ne regăseam în noi iubiri

Grav bolnavi de ne iubire
Cătam lan de fericire
Tristețile dansau în noi
Împerecheate-n pas de doi

Și le-am cules de peste timp
Legate-n snopi de anotimp
Iubiri răsfirate prin ploii
Dureri ascunse bine-n noi

Dar gândul despre tot ce-a fost
Inima ne-o ținea în post
Nefăcând loc de simțire
La o proaspătă-încolțire

Lăsând trecutul care-i dus
Și îngropând tot ce-a fost spus
Creștea bob de fericire
Găsind leac la ne iubire.

Doar un sărut

Doar un sărut să-mi dai și plec
Te las să-ți regreți oftatul
În fata ta timid m-aplec
Și noptii-i ascult cântatul.

Doar o secundă să mai gust
Din fraga buzelor coapte
Pe drumul vieții cel îngust
Lumină să-mi fie în noapte.

Și cerul cu stele plângă
De-atâta amor necuprins
Și lunii inima-i frângă
Cu dragostea ce a surprins.

Și chiar de nu mă vei mai vrea
Și lumii-ntregi ai să te dai
Răbda-voi soarta cea mai grea
Te rog doar un sărut să-mi dai.



veșnicia”, în care viziunea pământului natal era centripetă. Marginele lumii cunoscute, frontierele satului îndeobște erau doar acelea cât ducea privirea țaranului român arhetipal. Pe aceste margini ale lumii văzute, senzoriale, se priponeau marginile cerului, care era astfel o boltă deasupra satului - reprezentat ca formă centrală de viețuire - în centrul lumii.

În opinia țaranului român bolta cerului trebuia să se susțină de ceva solid. Și aici țaranul a pus în simbolistica interpretării personale a lumii o osie, un stâlp de susținere a boltii cerești ca să nu se prăbușească peste sat - ca singura lume cunoscută.

Constantin Brâncuși, prin Coloana Infinitului a sculptat spre cer acest stâlp de susținere, această coloană vertebrală, această coloană

de pridvor ce susține unghiul central al boltei cerești, ca să nu se prăbușească peste oameni, iar lumea să poată funcționa și a se susține pe sine.

Brâncuși, ca sculptor al arhetipului, prin *Coloana Infinitului* a esențializat stâlpul de susținere al lumii, această axă ce ține cerul sus deasupra omului și pământului (satului ancestral), de fapt această „osie” a universului.

Parafrazând pe Nicolae Steinhardt putem spune că prin *Coloana Infinitului* se unește omul cu Dumnezeu. *Coloana Infinitului* este astfel osia lumii care străbate axial cerul și pământul, legând profanul de sacru și omul de divin. De reținut este că osia lumii sau stâlpul universului, care susține bolta cerească, se află reprezentată artistic în România, la Târgu Jiu.

Constantin E. UNGUREANU

Am învățat de la Eminescu



Motto:

„Tot ce am citit m-a influențat foarte mult - și poezia lui Eminescu, dar și ce am citit despre Eminescu.”
„Dacă textul te emoționează, există poezie; dacă nu, nu există.”
Alex Ștefănescu

Penultima întrebare cu numărul 48 din cartea „Convorbiri cu Alex Ștefănescu”, autor **Daniel Cristea-Enache**, apărută la Editura Spandugino, București, 2024, are următoarea formulare: „V-a învățat ceva Eminescu? Dacă da, ce anume?”

În cursul „Convorbirilor” dintre cei doi critici veritabili, Alex Ștefănescu a afirmat că „Zeci de ani la rând mi s-a părut că n-am să pot niciodată să scriu despre Eminescu”. Dar n-a fost așa!

Din capul locului, amfitrionul Alex Ștefănescu înșiră tot ce a citit din Eminescu și despre Eminescu: biografia lui Eminescu, în primele clase de școală; trilogia romanescă a lui Cezar Petrescu, roman cu exces de poetizare; romanele despre Eminescu ale lui Eugen Lovinescu; „Viața lui Eminescu” de George Călinescu, citită în ultimul an de liceu; citirea și recitirea poeziilor lui Eminescu în diferite ediții, timp de 6-7 ani; manuscrisele lui Eminescu în ediție anastatică făcută de Academie în timp ce era președinte al înaltului for științific Eugen Simion, când sunt tipărite toate cele 15.000 de pagini scrise de mână din lada pe care Eminescu i-a încredințat-o lui Titu Maiorescu, iar acesta, înainte de a muri, o încredințează Academiei Române.

Cu intenția de a îmbogăți biobibliografia eminesciană, Alex Ștefănescu merge pe urmele lui Mihai Eminescu la Cernica, mănăstire spre care în 1882, se deplasa Mihai Eminescu cu o birjă însoțit de un nepot al lui Ioan Slavici. Ignatie Greco, călugăr la Cernica, afirma: „Acum un secol și ceva pe o bancă a stat Eminescu. De-atunci mereu, toamnă de toamnă, frunzele cad pe urmele lui”. În casa memorială a lui Simion Florea Marian, folclorist și etnograf, se păstra o față de masă pe care își scriseseră numele scriitorii dornici să viziteze locuința cărturarului din Ilieștii Sucevei. Alex Ștefănescu a descoperit și semnătura lui Mihai Eminescu.

L-a redescoperit pe Eminescu în volumele apărute: „Eminescu, poem cu poem. Antumele”, 2017, „Eminescu, poem cu poem. Postumele”, 2019. Pentru scrierea celor două volume, Alex Ștefănescu a primit Premiul Național pentru Literatură.

Spre deosebire de eminescologii antecesorii, care prezentau, în genere, universul poeziei, Alex Ștefănescu exercită o „critică de texte”, poem cu poem, și prezintă unele interpretări inedite. În interpretarea criticilor și istoricilor literari predecesori, îndeobște cunos-

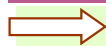
cută, prezentă și în manualele școlare, versurile din „Criticilor mei”: „Multe flori sunt, dar puține/ Rod în lume o să poarte./ Toate bat la poarta vieții,/ Dar se scutur multe moarte” căpătau o altă semnificație, și anume că poetul se referă la autorii intrați în competiție, cu sau fără talent. În realitate, afirmă Alex Ștefănescu, poetul descrie procesul de creație: „Multe idei din mintea poetului bat la poarta vieții - cer să fie exprimate -, iar în mintea lui Eminescu exista de fiecare dată o supraofertă de idei. Cele nealese erau flori care se scuturau, rămâneau neexprimate”.

Pentru Eminescu, creația nu ținea de spontaneitate, ci de elaborare. Exercita o muncă sisifică asupra poemelor, de la început avea o anumită viziune, lucra cu tenacitate ca acestea să se ridice la înălțimea viziunii propuse. Multe întârziu în laboratorul său de creație, ani de zile, chiar și 10 ani, cum a fost „Lucefărul”. Perioada de gestație a poemului „Călin. File din poveste” a durat 5 ani până să ajungă de la motivul folcloric din 1871 la poemul de inspirație și dedicație veroniană din 1876, când a apărut în „Convorbiri literare” (1 noiembrie 1876). Mihai Eminescu „n-avea talent, era geniu”, afirmă Alex Ștefănescu. O dovadă că poemele eminesciene au apărut în mai multe versiuni până la cea finală o reprezintă manuscrisele sale. Și în cazul poemului „Călin. File din poveste”, Alex Ștefănescu propune o interpretare inedită, mereu enunțată când a fost invitat la emisiuni TVR. Structurat în 8 episoade, la sfârșitul primului episod, voinicul „rupe pânza” cea acoperită de un colb de pietre scumpe, „și îmbrăbatează iubita, o sărută și dispare”. În episodul al doilea, „Ea a doua zi se miră, cum de firele sunt rupte./ Și-n oglind-ale ei buze vede vinete și supte-/ Ea zâmbind și trist se uită, șoptește blând din gură:

- Zburător cu negre plete, vin la noapte de mă fură!” Prin urmare, voinicul „rupe pânza” (himenul), iar fata de împărat, vrăjită de cele întâmplante, nu-și dă seama de-a fost vis sau aieva, îl îmбие pe voinic în șoaptă. După opinia lui Alex Ștefănescu, „pânza ruptă” de voinic și „firele rupte” reprezintă niște metafore ale deflorării fiicei de împărat și prin aceasta și-a pierdut virginitatea.

De la tatăl său și de la Eminescu a învățat să iubească pădurea, să se culce pe marginea unui izvor ca să audă cum „Apa sună încețitor”. Poezia lui Eminescu i-a făcut educația sentimentală, de la el a învățat cum să iubească o femeie. Sentimentul nefericirii, al dezamăgirii în dragoste, „o suferință dulce” cum o numea Eminescu, accentuează dragostea, crește în intensitate până chiar și la tragism. Alex Ștefănescu își amintește cum sta ore întregi sub balconul casei unei fete, suferind că-l ignoră. După opinia sa, în dragoste, cel





mai important lucru este prezența partenerului sau a partenerei, nu să trăiești din amintiri. „Mi-am dorit dintotdeauna să iubesc o femeie și să fiu iubit de ea”- declară Alex Ștefănescu.

Afirmă că nu s-a plictisit niciodată să citească poeziile lui Eminescu sau despre Eminescu, deși n-ar mai avea nevoie de informații, pentru că este edificat până la cele mai mici detalii privind viața lui. Amintește de episodul dramatic petrecut în ziua de 28 iunie 1883, când a avut primul acces de nebunie și când soția lui Slavici i-a trimis o scrisoare lui Titu Maiorescu: „Eminescu a înnebunit, scăpați-mă de el!” El stătea atunci în gazdă la Slavici. „Cum să spui asta? se întreabă Alex Ștefănescu. Eu aș fi stat în genunchi ca să-l aud pe Eminescu, chiar și nebun”.

Pentru a demonstra că Eminescu este un om „complet”, știe să facă și farse prietenilor, Alex Ștefănescu recurge la povestirea unui celebru moment petrecut la Viena, când era student. Locuia în gazdă cu Teodor Ștefanelli, fostul lui coleg de la Cernăuți și prieten. Colegii săi, flămânzi, voiau să intre într-un restaurant, dar nu aveau bani. Atunci Eminescu le-a zis: „Hai, intrați în restaurant, comandați tot ce vreți și vin eu în scurtă vreme. Mă duc să fac rost de bani și plătesc eu masa.” Eminescu s-a dus la locuința lor, a luat o pereche de pantaloni a lui Ștefanelli, a vândut-o sub preț, a venit la restaurant și a plătit consumația. Colegii, curioși, îl întreabă de unde a făcut rost de bani. Eminescu: „Am vândut pantalonii lui Ștefanelli”. Ștefanelli stupefiat: „Ai mei!? De ce nu i-ai vândut pe ai tăi?!”. Eminescu: „Pentru că tu ai două perechi de pantaloni, eu - una singură”. Amuzantă logică!...

Dar cel mai important lucru pe care l-a învățat de la Eminescu este să prețuiască limba română. După cum reiese din poezia lui, din publicistică și traduceri, Eminescu cunoștea aproximativ 100.000 de cuvinte ale limbii române, dar în poezia lui folosea în jur de 700-800 de cuvinte, pentru că el dorea ca poezia lui să fie înțeleasă de toate categoriile sociale, de la simplul om până la Regina Elisabeta. Le folosea pe cele din fondul principal lexical. Din cuvinte arhicunoscute a realizat uimitoare valori de expresivitate. Eminescu cunoștea foarte bine germana, relativ bine franceza, știa ceva latină și greaca veche, a învățat și sanscrita, ca să traducă „Ric-Veda” („Imnul Creațiunii”). Cu toate acestea, Eminescu a iubit limba română, având posibilitatea să se exprime.

În continuare, dorim să prezentăm câteva reflecții ale lui Eminescu despre „Limba românească”: „Nefiind filolog de competență, declar eu însumi că opiniile mele sunt cu totul personale și nu merită de a tulbura lucrările filologilor noștri”; „Măsurariul civilizațiunii unui popor astăzi este o limbă sonoră și aptă a exprima prin sunete noțiuni, prin accent logic, cugete, prin accent etic, sentimente”; „Limba română în sine acasă e o împărăteasă bogată căreia multe popoare i-au plătit bani în metal aur (cuvinte), pe când ea pare a nu fi dat nimănui nimic. A o dezbrăca de averile pe care ea le-a adunat în mai bine de o mie de ani înseamnă a o face din împărăteasă cer'itoare”; „Limba și legile ei dezvoltă cugetarea”.

Mulți cunoscuți ai lui Alex Ștefănescu, surprinși de intenția de a scrie despre Eminescu își puneau întrebarea: „Nu s-a scris despre Eminescu, destul?”

Alex Ștefănescu îndeamnă la „întoarcerea la text”, pentru că sunt foarte multe aberații, considerații „cu totul străine de poeziile lui Eminescu”, în cărți de specialitate și în manuale școlare.

Citind cuvânt cu cuvânt, vers cu vers și poem cu poem, Alex Ștefănescu a rămas profund impresionat de ceea ce a putut să facă un tânăr din secolul al XIX-lea din cuvintele limbii române. După opinia lui arta de a combina cuvintele „seamănă cu magia”.

Ioan URSU

*P
a
m
e*



Crochiu liric suprarealist

Dicteu al gândirii, în absența oricărui control exercitat de rațiune, în afara oricărei preocupări estetice sau morale (Andre Breton)

Zumzet de danț, manele, ceardașuri, vine dintr-un teritoriu
Cu esplanade roșii din care emană un repertoriu
De zmeură, căpșuni și multe alte izuri, arome și culori
Iar pe bănci de sunete calm-îndrăgostiții locuitori

Ai așezării din iederă și crepon chirăie alene în sunetul muzicii.
Sunt acolo specii și specii, guguștiucii, chiar și amnezicii
Care văd cu ochii și urechile și uită ce au văzut, tot, tot,
Și dănțuie, și se drăgostesc, iată uns cu creolină și un hotentot

Iar mai la vale, într-o căsuță croită din poheme și vălătuci
Tronează Naum, Gellu al nostru, desfătându-se cu lăptuci
O, numele lui înșelător, el nu e baladescul erou al lui Coșbuc.
Estimp, în teritoriu, pe esplanade, cheful dădea semn de balamuc,

Când parodiei, burlescului le pune capăt o baghetă magică
Ca un deus ex machina! O muzică zeiască, poate ilogică
Față de notele ce au dominat esplanadele, până adineaori, ah!
Al doilea Walz, Second Waltz, să mântuie o leacă plaiul valah!

Crochiu liric avangardist

Cred în liniile paralele de cale ferată
Și mai și, cred în fata cu mina bucălată!
Stând la o margine de cotitură, bum bac
Taman când se iviră din umbră doi pui de pitpalac
Am prins un mânz de Letea, șah-pat
Hopa hemen harrapatu, nuen potro bat
Și l-am întrebat dacă îi place trenul, vuuu, vuuu
Și mi-a raspuns, o da!, coco buen! who, who
Bucălata să ceară bilet la vagonul meu, o, la, da
Și eu să iau bilet la vagonul ei, tru fan da!
But ist verboten! Călătorie de plăcere vreți voi, mânăzule?
Da unde vă treziți? Aici e marginea imperiului, dracule
Îi așteptăm pe tătari, ei vin în galop, dragule
Adormiți în șei, sub care vânatul crud
E numai bun de mestecat, ca la fast food!

Păi la ce bun atunci calea ferată, hoțoman din Tei?!

Morala:

Postulatul 5 al paralelelor s-a dus pe apa Sâmbetei!

Mircea TUTUNARU

Mergând pe strada poesisului



O poezie ieșită din tiparele clasicității, sincronizată consecvent la vulnerabilitățile și leit-motivele poetice postmoderniste ne prezintă doamna profesor **Monica Buțu** în volumul de poezii „*Poenade*” apărut la Editura Prier din Drobeta Turnu Severin.

Poeziile doamnei Monica Buțu sunt de o simplitate dezarmantă, expresivă și totodată reflexivă. Starea de meditație a poetei se convertește într-o stare de creație cu ușoare tensiuni aprehensive: „*Am mers din nou/ pe strada Poemului./ Fără case și lumini, cu uși închise/ ca un albatros/ care-și face somnul în timpul zborului.*” (*Poenadă*)

Spectacolul poetic pe care ni-l oferă autoarea acestei cărți conține impulsuri insistent erotice, cu sușuri și coborâșuri în timp, dar și cu nostalgiei și reflecții despre iubire și viața trăită în taină, așa cum deducem și din versurile scrise cu multă măiestrie: „*Știu să iubesc în șoaptă/și să îmi port tăcerea-n anotimpuri/ și voi scrie cu degetul pe nisip/ cuvinte.../ voi sta aplecată/și le voi acoperi cu palme în rugă.*” (*Sповедания neterminată*)

Putem aprecia că versurile Monicăi Buțu sunt pretextele ontologice utilizate cu discreție livrescă pentru a-și liriciza viața trăită, așa cum de altfel observăm din textele lecturate. Eroticismul versurilor sale înseamnă trăire intensă, iar construcțiile lirice sunt de o frumusețe debordantă: „*Noi am aprins în/ suflet candelă/ unii pentru alții./ Ele nu se vor stinge/ Fiindcă au pâlpâiri de gânduri nevinovate.*” (*Iubire*)

Versurile poetei creează o poezie cu un a-

mestec fantastic de sensibilitate, adesea virată în hipersensibilitate care penetrează cu eficiență platoșa sensibilității cititorului. De sub seninătatea apolinică dată de înțelegerea marilor cicluri integratoare ce ne includ la trecerea prin anotimpuri se observă inerentele regrete și se simte lacrima suprimată: „*În fiecare colț din mine/ miroase a anotimp trecut./ miroase a copilărie./ a dor de tot ce am iubit.*” (*Acord de anotimpuri*) Deși nu am avut plăcerea să cunosc autoarea, din lecturarea versurilor mi-am dat seama că este o poetă tânără, cu harul poeziei bune, cu un spirit întreprinzător și cu o sensibilitate aparte. Ea nu liricizează avuabil ci este situată ca un reflector al lumii înconjurătoare, își este propria stampă între vis și realitate. Ideea comparabilității lumii înconjurătoare cu lumea lăuntrică, dar și cu propria filosofie a spațialității și temporalității ființei, sunt frumos sugerate în versuri de o simplitate stilistică eficientă și emoționantă: „*Eu stau la o margine a orei,/ tu la cealaltă./ Privirea ni se odihnea undeva/ între noi./ ca și când n-ar fi vrut să atingă/ nici ochii mei/ nici pe ai tăi.*” (*Ora*), sau „*E prea târziu/ să-nchidem/ ferestre peste suflet./ De ieri, gerul își țese/ frumosu-n flori/și-n frunze.*” (*Târziu*)

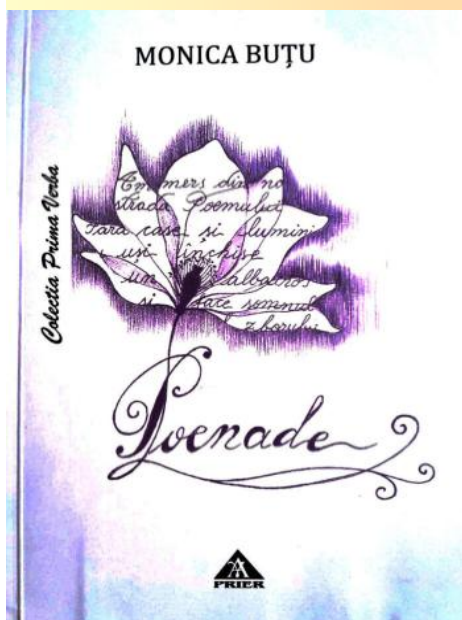
Erosul din poezia Monicăi Buțu provoacă emoții puternice iar autoarea folosește un stil aluziv, rafinat în a-l estetiza. Secvențele poetice redau un lanț de idei ce situează eul liric într-o expresie de reflexivitate și oniricul este nuanțat diferit dar ubicuum în relatarea iubirii: „*Când iubim./ ne rezemăm capul/ pe umărul zilei/ și dormim/ noapți fără sfârșit./ Învățăm să măsurăm timpul./ iubind.*” (*Când iubim*) Scrie meditativ Monica Buțu și mirajul poesisului său provine din contemplarea lumii înconjurătoare, viersuind cu propria atingere asupra cititorului. Tonul elegiac este admirabil folosit, fiind blând și pastelat: „*Glasul de toacă nu se aude/și clopotul, sub greul ger/ a-ncremenit de răutatea/ războaielor ce sunt sub cer.*” (*Sfântul Andrei*) Racordată la realitatea societății contemporane, poeta consideră că „*Doar iubirea și moartea separă timpul de noi*” și iată cum versurile sale au propria autenticitate și originalitate. Autoarea nu este complexată de amintiri inutile, nici de regrete și obsesii mistuitoare. Introspecțiile sale meditative, paradisiace și elegiace, urmând uneori un ritual hieratic în care sacralitatea clipei este recuperată și o inițiază în aspirația către sublim: „*De aseară, crucea la biserici/ e ca și crucea lui Andrei/și în alb de frig, pe sub ferestre./ se*

aud cântări de Ierui Ier.” (*Sfântul Andrei*)

Pentru poetă trăirea este un mod justificat de a reface o lume pierdută, iar poemele sale sunt imaginile definerii, scripturale ale unui univers fluid, în mișcare astrală: „*Se cunună munții cu zăpada/ cu vâlul ridicat până la tâmplă./ Viscolește cu alb până la stele./ cu alb până la nori/ să-mpânzească negrul privirilor/ ce dor.*” (*Înveșmântări*)

Mai observăm, în creațiile Monicăi Buțu, că în etapa literară de astăzi post/transmodernă străbate o axă temporală. Ea străbate atât aspectele teoretice cât și textura de motive a poeziei. Limbajul liric și sensibilitatea poetică traversează timpul în cele mai diverse sensuri: „*Eu stăteam la o margine a orei/ tu la cealaltă.*” (*Ora*) Se pare că autoarea, la fel ca Șt. Augustin-Doinaș, depășește în gândire tradiționalismul literar, poezia sa având o fizionomie aparte, este o somație a realului. Filosofii din toate timpurile, indiferent de nivelul de dezvoltare a societății în care au trăit, au abordat problematica timpului ca obiect de meditație. Așa cum, de altfel, o face și autoarea în acest volum de versuri. În complexitatea problematicii timpului, timpul literar este doar timpul estetic care nu se poate amesteca în cotidian, deși poate avea unele atribute asemănătoare acestuia, neurmând însă nici o lege a lui. Originea unitară a timpului, în viziunea lui Bergson, generează o defnire uniperspectivistă a timpului literar doar în direcția esteticului. Menționăm, de asemenea, că din lecturarea poeziilor Monicăi Buțu se desprinde la fel ca la Heidegger concepția lumii ce se fundamentează pe două elemente centrale: ființă și timp: „*N-am să mai știu de unde începe răsă-ritul./ nici unde se sfârșește apusul./ N-am să mai văd lucruri./ Abia întrezăresc oameni.*” (*Să scriu*) Așa cum precizăm mai înainte, din lecturarea poeziilor din această carte observăm că autoarea, pornind de la reperatele filosofice menționate, consideră temporalitatea literară nu numai ca o textură de motive literare ce privesc timpul, marcând convențional actualitatea eului liric, ci și ca pe un mecanism care generează o conștiință a lumii cu stările afective ca modalități temporale.

În concluzie, apreciem că Monica Buțu scrie o poezie bună, apreciată de cititori, are o scriitură originală iar în hermeneutica poeticii românești o putem așeza între post și transmodernism și să nu uităm că „*Doar iubirea și moartea separă timpul de noi.*” (*Eternitate*)



Virgil ANDRONESCU

Călătorind cu poezia prin poezie, iubind!



Aura lui Sebastian reprezintă cel de-al șaselea volum al lui **Sebastian Golomoz**, această carte fiind una a Fericirii căutate îndelung și găsită într-o Dragoste cum numai artistului autentic îi este dat să găsească. Fierbințeala poeziei sale prinde viață din zbateri lăuntrice, (d)in călătoriile peste mări și țări, locurile interioare regăsindu-se perfect în cele cu care se contopește (nu numai) poetic, sincronizându-se liric, estetic, uneori filosofic.

Poetul Sebastian Golomoz este licențiat în Drept, dar și prezentator de televiziune, un romantic incurabil. *Poetul oricărei secunde*, după cum se autocaracterizează, pe lângă serviciul de consilier juridic, ca om, să ni se dezvăluie mult mai complex și mai romantic dincolo de latura sa poetică.

Volumul *Aura lui Sebastian* a fost publicat în anul 2023, la Editura Neuma, în condiții tehnico-estetice profund sugestive, ireproșabil. Cartea de față începe pe *Strada Berlin, Berlinul interior dintr-un bloc disputat cu nas de câine / de către două orașe / și iubit de niciunul / cartierul de pompieri și polițiști în care doar el este Poetul* ce ascultă *Muzica difuzată la Romantic fm* care îl face să se întrebe, printre altele, *inima cui va zâmbi*

pe strada mea?

Așa poezii visează (de ce n-am noroc la o fată de zahăr?) pe proprie răspundere, ascultând Fado Coimbra când cerul e străbătut de o cale ferată / pe care te gândești s-o urmezi / doar când ești trist. Viața poetului, chiar și a omului Sebastian Golomoz, pare a fi Doar un vis: / Ploaia îmi inundă gândurile / când mi-e lumea mai dragă, / ca parfumul femeii pe care / n-o pot uita. / Și poezia (îi) rămâne (singura speranță) / doar visul meu de-a o iubi. În căutarea/găsirea/așteptarea mării iubiri te întorci la aceeași cafenea, / te așezi la aceeași masă / ... / îneci cicatrici în foiță de țigară, doar poetul și poezia inimii sale afundate în trecutul recent: Nu te-am văzut de trei zile și / inima mi-e mai bătrână c-un veac. / Când îmi zâmbești, porți la tâmplă / poemul unei flori de cireș.

Sebastian Golomoz poartă în suflet o Aură prin care își mărturisește credința în Dragoste, în Iubire, în Poezie. Incurabilul romantic Sebastian Golomoz, absolvent al unei facultăți și al unui masterat în Drept, profesia practică fiind aceea de consilier juridic, trece și printr-o *Decepție mutuală, în Franța (la Facultatea de Drept Jean Monnet, Saint-Etienne) unde profesoara de drept comercial / îmi spunea*



Andrei Pennazio - Conexiuni

că m-a auzit / de multe ori / dialogând fluent în spaniolă / cu zâmbetul unei femei.

Partea a II-a a volumului de poezii *Aura lui Sebastian, Feline mozartiene*, cuprinde poezii despre poezie și despre *Ecoul cuvintelor lui Mozart: / Iubire, iubire, iubire - / acesta este sufletul unui geniu. / Poezia este o emoție în căutarea dragostei. La Salzburg, în orașul lui Mozart / în timp ce sorbi o cafea / cu jumătăți de cuvinte / cu jumătăți de tăceri se gândește la următorul poem ... în care Ar fi trebuit să facă și o fotografie / dar destinul i-a surprins deja / Într-o poezie, Îndrăgostiți.*

Sebastian și *Aura*, *Aura sa*, ale cărei cuvinte dansau / pe portativul inimii mele / un vals în mi bemol minor. O carte plină de *Emoții citadine* prin care *Distanța apropie*, un spectaculos *Exercițiu de supraviețuire / Mai departe de tine, mai aproape de mine / În centrul orașului, o liniște improvizată, / Lângă bradul cu poeme avocații blândeții / împart cadouri de suflet / acolo unde se fac Cele mai frumoase călătorii. Autorul călătorește prin viață, autorul călătorește prin lume, autorul călătorește prin poezie la braț cu *Aura sa. Din clipa-n care / singurățiile noastre / sau întâlnit / am simțit / că în doi / vom învăța / să îmbătrânim frumos. / Cu un zâmbet furat, un sărut dăruit / și-am pus soarele pe inelar. / Poemul meu e un covor roșu / întins la picioarele tale / și fiecare metaforă / un te iubesc șoptit cu inima pentru *Aura sa, Aura Golomoz* anunțându-i binecuvântarea pater-nității (în cea de-a treia parte a cărții).**

P.S. / citește-mă dacă știi / înțelegemă dacă vrei, / prinde-mă dacă poți... rămâne post-scriptumul - invitație din finalul cărții, către cititorul de poezie și de Sebastian Golomoz! Câtă iubire, atâta poezie!

Autorul călătorește prin viață cu viața, autorul călătorește prin lume cu lumea, autorul călătorește cu poezia prin poezie, iubind.

Pe coperta patru a cărții *Aura lui Sebastian*, scriitorul Horia Gârbea spune: *Am mare încredere în forța acestui lirism bine mascat de simplitate. Îi doresc să-și păstreze capacitatea de a se mira de vârtejul lumii.*

Radu SORESCU

O poezie a peisajului sufletesc



Volumul poetei **Beatrice Silvia Sorescu**, „*Descuț prin lumină*”, se dovedește a fi o firească revenire la vechile teme regăsite în aparițiile precedente. Titlul, atât de sugestiv, vădește, dincolo de existența unei remarcabile purități sufletești, parcursul unor căutări existențiale ce culminează în experiența unei metafizici în lumină.

Lirica sa, de sorginte solară, lipsită de tenebre și anxietăți, propune o estetică a speranței ca împlinire ontologică numai în plan vertical.

Aceste pagini reprezintă o adevărată mărturisire de credință, o confesiune nesfârșită către lume și Dumnezeu.

Demiurgul, receptat ca un părinte blând, înțelegător față de limitele umane, este o prezență de foc, un rug aprins ce nu mistuie aspirațiile poetei, ci potențează, prin tăcere, misterul bănuit al prezenței sale.

Dragostea, resimțită pretutindeni, încununează toate aceste trăiri nobile, având ca model, firește, Epistola către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel.



Beatrice Silvia Sorescu zugrăvește în textele sale, un topos paradisiac, unde mirarea nevinovată se împletește cu așteptarea iubitului. Acest paradis niciodată pierdut, respiră o armonie deplină. Aici nu există conflicte, ura este absentă, iar zarva lumii s-a dizolvat într-o serenitate debordantă. În Edenul ei poetic, există un singur anotimp, o vară perpetuă, lumina stăpânind pretutindeni. Noaptea și iernile, desigur, deși prezente, rămân o excepție.

În acest peisaj sufletesc, saturat de o puritate ontologică, iubirea seamănă cu un vals dedicat unei perechi ideale. Sufletul pereche e zugrăvit în culori diafane, lipsit de orice conflict și întinare mundană. El e receptat ca model și erou al propriilor proiecții interioare.

În altă cheie, autoarea ne prezintă, cu nostalgie, universul propriei copilării. Părinții, arhetipuri reînviată, își retrăiesc viețile în versuri pline de patetism. Poeta simte dureros scurgerea anilor, prilej pentru a invoca amintiri ce se salvează de efemer prin proiectarea acestora în perspectiva unei veșnicii asumate.

Spațiul arhaic al satului natal, aflat astăzi în uitare și decadentă, este readus la viață prin rememorarea unor personaje și împrejurări a căror existență s-a dovedit a fi memorabilă pentru poetă. Se remarcă aici existența unui panteism umanizat, pastelurile autoarei remarcându-se prin abundența unei cromatice inedite. Florile ce populează acest univers patriarhal, devin prilej de meditație despre buna și frumoasa întocmire a lumii în planul creației. Întâlnisem, de altfel, o abordare similară în poezia lui Dimitrie Anghel.

În lirica sa, Beatrice Silvia Sorescu rămâne un spirit optimist, cucerită de misterul trăirilor diafane. Aspirațiile sale se înalță într-un zbor lin, spre înălțimi nebănuite, cutezând, uneori, să rivalizeze, prin curăția și simplitatea lor, cu puritatea cetelor angelice.

Destinele lumii, lucrurile, natura, sentimentele se sublimează, astfel, prin tot atâtea rostiri poetice.

Liliana POPA

*P
o
e
z
i
e*



Toți oamenii au dreptate!

Uneori am impresia că sunt
doar spiritul meu
că mă privesc de undeva de sus

Uneori nu sunt de acord cu mine
Și mă întreb ce fac de mâine
Câți pași în dansul contemporan

Toți oamenii au dreptate!
Și dreptul de a alege

trec printre oameni
cei cu crucea pe umeri
vestitorii singuri
ca o tăcere răstignită
dar cu livezi în suflet
trec printre oameni
care rād de tot și de toate
de dezordinea lumii
de dezordinea sufletului
și devin filozofi

Știai că sufletul se schimbă?
în funcție de liniștea mării
a furtunii
a vântului
a adâncurilor
a contrariilor
în funcție de căldura și clocotul inimii
și cum aștept mereu să se îndeplinească
îmi îngrădesc nedumerirea ca pe o sferă
fiindcă totul este irepetabil

mimetică încercare

noaptea se anină de-un fulg ca o regină
povestea ei o toarce în surdină
vrea să convingă, mimetică încercare
când știe că se pierde-n zori fără salvare
tăcerea își sculptează aripi și e stăpână

eu ies ca din biserică,
cu lumânarea în mână

gânduri adorm în ale mele altare
se întorc spre mine licăr, a muștrare
înghețate precum balizele polare

se face dimineață și e frig
cuvinte agățate se desprind
mi se face ceață ca-ntr-un pustiu
eu felinarul trist, ce scriu.

Lucian CIUCHIȚĂ

Cronica
unei
Românie
Dezbinate

Astăzi, după trei decenii și jumătate de corupție endemică, de trădări fără ruline li de umiliri colective, România se află din nou la răscruce.

Pe de o parte, există acea Românie care își păstrează rădăcinile adânc înfipite în istorie, care își cinstește eroii și își veghează cu sfințenie tradițiile. Este România care încă mai tresaltă la numele marilor ei titani Eminescu, Arghezi, Eliade, Cioran, Țuțea, Noica, Blaga, Rebreanu, Slavici, Sadoveanu, Petrescu, Ionesco, Brâncuși, Paulescu, Racoviță, Coandă, Babeș, Titulescu. Aceasta este o Românie a idealurilor nobile, a culturii autentice, a familiei tradiționale, a demnității naționale.

Este acea Românie care refuză să îngenuncheze în fața tăvălugului globalist, care nu acceptă să fie dezrădăcinată, transformată într-un teritoriu amorf, lipsit de memorie și identitate. Este România martirilor, a celor care au murit cu speranța în suflet, a celor care au luptat pentru ca urmașii lor să trăiască în libertate și demnitate.

Însă, pe cealaltă parte a baricadei, s-a ridicat o Românie nouă, străină de sine însăși, o Românie care sfidează tot ce înseamnă valoare autentică și alege cu un entuziasm aproape fanatic să îmbrățișeze ideologiile ce subminează familia, cultura și educația. Este România „plandemie”, a urii orchestrate, a obedienței absolute, în care libertatea a fost vândută pe iluzia unei siguranțe efemere. Este România care a impus cu o obediență înfricoșătoare dogmele sanitare, care a stigmatizat și a redus la tăcere vocile libere. Este acea Românie care a decis că suferința propriului popor este secundară față de interesele dictate din afară, care a aruncat cu generozitate resurse peste hotare, în vreme ce propriii săi cetățeni se afundă în mizerie și disperare.

Această nouă Românie este cea care și-a abandonat marile repere culturale și s-a îndreptat spre idolatrizarea „ciocilor literaturii române” Pleșu, Liceanu, Patapievici, Cărtărescu, a propagandiștilor mediatici, a inculților promovați pe post de formatori de opinie. Este o Românie în care impostura a devenit normă, în care mediocritatea este glorificată, în care elitele de carton sunt ridicate pe piedestaluri, în timp ce valorile autentice sunt exilate în tăcere și uitare. Este România manelelor literare și cinematografice, a divertismentului de prost gust, a politicienilor corupți și a trădătorilor de neam, a „divelor” analfabete și a figurilor dubioase ce defilează pe ecranele televizoarelor ca modele de urmat. Este o lume răsturnată, în care decadența este vândută ca progres, în care orice urmă de bun-simț și moralitate este ridiculizată, în care sufletul național este jefuit sub privirile impasibile ale unei populații anesteziate.

Aceasta este fresca unei Românie sfâșiate, o națiune care pare să alunece iremediabil spre propria dispariție. Și totuși, undeva, într-un ungher tainic al sufletului colectiv, palpăie încă o speranță. Speranța că această rană adâncă nu este fatală, că spiritul acestui popor nu a fost încă îngenuncheat, că adevărata Românie nu și-a rostit ultimul cuvânt. Dar pentru ca această speranță să nu se stingă în uitare, cei ce mai cred în ea trebuie să se ridice, să vorbească, să lupte înainte ca tăcerea să se preschimbe în lespede funerară a unei națiuni ce a refuzat să-și apere destinul.

Mariana ZAVATI GARDNER
(Anglia)

Poeme

la orizont

subacvatic... tăcere
un roi de forme
pe coama valurilor
barca lui, pe-o dantelă pliabilă

deasupra... norii se fac roată
ghicitoarea valurilor
sub luna plată din seara asta
barca lui, o minge de tenis ratată

oceanul din seara asta...
o stampă japoneză
"Auzi vântul!"
cum atinge orizontul peste
plasă... ape-ntunecate

ceața plutește mai departe
barca lui dispare înăuntru

șevalet

artistul rămâne blocat
în interiorul pânzei lui
ar putea fi sau nu?
o lucrare în lucru
culorile de pe șevalet
apar în haos
amintirea apei este în acril?
nu toate culorile
sunt pe această pânză
pentru mine?
perspectiva apare plată
ce înseamnă oare?
pânza rămâne încuiată!

EU și orașul

rădăcinile sunt evidente
clape iluminate pe buze
cioplitori în piatră; dincolo
un acvariu cu fantome
studenți la teologie în grupe
înundații în basorelief

clădiri medievale
pe un râu de lumină
pe ferestre curbate
plutesc îngeri, tulburați
în paturi din fier - sunt
două catedrale cu umbre

ore pierdute - clepsidra,
magicianul și EU -
picură abundent pe umbrele
cursanți în AI devin

din ce în ce mai mici
studii și temeri inundă orele
inconștienți, se preumblă ameni

un portal: râu de lumină
modifică orașul
albine închise, viespi ascunse
oraș cu fantome
sculpturi pe pereți din piatră
picură - le cunoști

EU și orașul?
ideea există ca sens
întreb umbre pe pereți zugrăvite
simt rutina - foraj în memorii
"Ai grijă!" rostește oracolul!

metamorfoze

era grădina frumoasă?
în acea vară? n-a fost!
era o mare de lumină
sub un cer de foc
stând pe o bancă
traducea din sanscrită
un poem se credea pierdut

în poala ei generoasă
era motanul cu blana-aurie
proaspăt ca roua după crima
hamsterului domestic,

vai, moartea lui
nu i-a fost hrană
o făcuse ca sport să se mențină
în formă... l-au scuzat

un cadou
pentru stăpâna lui aeriană
petale de trandafir picurând
purpuriu prin buruieni ofilite

o iarnă de vis

îngheț pe pereți de himeră
țurțuri lunari pe tapet
afară, răscoală de fulgi
case albastre, apretate
fantome electrice - zăpada se
sfarmă intens pe poteci -
voci de dincolo-n ecou
turniruri de gheață
brazi și ghirlande
îngheț pe pereți de himeră -

Camelia OPRÎȚA (Vatican)

Poeme

Ce-ar fi...

Ce-ar fi omul fără soartă
Și lumea fără de artă?
Se dezbracă și se îmbracă
Singură ca să se placă?
Care trup nu e de os?
Ce trandafir nu-i spinos?
Ce-ar fi cerul fără stele?
Pământul fără zorele?
Fără luna prinsă-n salbă
Cum să vezi o noapte albă?
Fără un fir de rază rară
Cum ar fi noaptea afară?
Care casă nu-i de piatră?
Ce soldat șade la vatră?

Care inimă nu plânge
Iisus răstignit pe Cruce?
Ce-i Pesceana și miriștea
Fără să-i ascuți liniștea?
Ce-ar fi pomii în grădină
Fără ploaie și lumină?
Ce-i minunea de icoană
Fără lacrimi, fără rană?
E Godeanul majestuos
Dacă nu-i privit de jos?
Ce e vatra fără foc?
Acvila fără cojoc?
Sau focul fără cărbune
Și fumul fără tăciune?

Ce ar fi țărâna goală
Fără a omului migală?
Ar mai ști oare orașul
Fără oaie ce e cașul?
Ce-i fulgerul fără tunet?
Muzica fără răsunset?
Un poem nemaicântat
Încâlcit ș-apoi uitat?
Ce-i brizbizul de cerdac
Fără igliță și ac?
Ce-ar fi pleoapa de leala
De n-ar fi scris Domnu-n ea
Răvașe de iubire, curcubeie,
Primăvara proaspătă scânteie?

Ori versul puțin mai tare
Fără liniștea călătoare
Din veșnicii întregi și pline,
FENICE, cred, știe mai bine?!...
Taraba fără mărtișoare?
Martie, mândru și călare?
Fără mărtișoarele cercei

Ce pun la urechi scânteii
Din văpaia vetrei mele
Unde a plouat cu stele?
Cred că nu m-am înșelat,
Ce să zic... Ar fi păcat.
Și fără să mă întrebi, ia-le.
Ia-le! Toate astea-s ale tale
Să-ți umble sufletul beat,
De fericire, peste leat.

Trei, doi, unu, iată:
Prințul Martie se-arată.
Februarie, închizând uile,
Îi strânge orele i pleacă de-a builea.
L-a strâns, i l-a împachetat,
Un vârtej, amestecat, l-a ajutat.
Și un somn, care de lene,
Nici nu mai clipea din gene.
Poate doar, din când în când,
Răsturnat cu fața-n sus, visând,
Nițel mai dădea din coadă,
Nu cumva în vis să cadă,
Ca un ghem, de porțelan,
De pe raft, într-o altă zi din an.

- Ce-ar fi sacrificiul IERNII
Fără venirea PRIMĂVERII?



Andrei Pennazio - Călătorul



Decembrie...

Cu privirea de cenușă,
Decembrie bătea la ușă.
Apoi a-nceput să ningă,
ningând cât poate să ningă;
zăpadă cu vânt înăbușit,
și crivăț ce țipă răgușit.

Pe fruntea-i albă de lună,
negura nopții s-adună.
O lacrimă lucește și pică,
schele și ziduri de jale ridică.
Restriștea mușcă și-n noapte răsună,
întocmind un haos împreună.

Învăluită în gânduri amare,
nu ești nimic, decât răbdare
și rece e afară, și în cer,
durerea taie ca fierăstrău' de fier:
- Cui poți să-i mai ieși în drum,
cu aripa frântă de-acum?..

Pe culmi, disperarea, crește mereu,
totul se face din greu în și mai greu.
Drumul și omul, devin a vieți victimă,
nămeți de oțel în jurul lui s-adună:
- Cui poți să-i mai ieși în cale,
cu inima plină de jale?..

Mult a îndurat a sorții spadă
și a rămas cerșind o acoladă.
Plânsă și pustie cărarea e toată,
și nu se zvântă nicioată.
Unde a zburat, ah, unde a zburat
Iubirea?...Sau poate a murit?

Ori s-a risipit în cerul nemărginit?
fără urmă pe acest pământ
cu pleșuve piscuri, drepte și rupte
și atâtea, atâtea iluzii pierdute?!
- Cui poți să-i mai faci potecă,
când în jur e doar orbecă?..

Fără nădejde trăiești în astă lume
și nu mai ești decât un nume.
Iubirea devine o boală curată,
care nu se vindecă niciodată.
Chinul începe încet cu încetul,
și ustură sufletul, precum oțetul.

Dorul te-ajunge ușor ca vântul,
dar este greu ca pământul.
Prăpădul te-nvăluie cu o rece gheară,
umbra nopții se-ntinde în gânduri și-afară:
- Cui să-i mai spui „mi-e dor”
când toate le vezi cu mor?..

Al. Florin ȚENE

Cele două valențe ale eroului



Despre eroi s-au scris multe pagini. Însă despre cele două valențe ale lor, s-a spus mai puțin. În acest context, cele două valențe sunt: eroism pentru partea în numele și idealului pentru care luptă, și criminal în accepțiunea adversarului.

Se cunoaște faptul că esența istoriei, spunea Gertrude Himmelfarb, constă în consemnarea marilor evenimente ale vieții publice și a influenței lor asupra oamenilor de rând, dar și, adaug eu, eroul din tabăra adversă este perceput criminal pentru cealaltă parte. Tot în acest context mai există o zicală românească care spune că *nimeni nu este profet în satul lui*. Toate aceste idei converg spre ceea ce spunea Ducele de Conde, contemporan al Regelui Louis XIV că: *Nici un om nu este un erou în ochii valetului său*, fapt ce l-a făcut pe Hegel să-i amplifice sensul: *Nici un om nu este un erou în ochii valetului său, nu deoarece primul nu este un erou, ci deoarece celălalt este valet*.

Hegel în *Fenomenologia minții* subliniază faptul că eroii sunt *indivizi universal-istorici*, considerându-i ca fiind instrumente decisive ale evoluției istorice. Din păcate, trebuie să aduc o mică rectificare la ce scria Hegel, eroii sunt instrumente decisive în evoluția părții din care fac parte și sunt percepuți de adversari ca instrumente involutive. Decebal, eroul nostru legendar, a fost pentru romani un dușman care, printre altele, a fost o frână în *civilizarea* barbarilor din Dacia.

Eroilor, pe care îi proslăvim și unii au ajuns chiar sfinți în Calendarul ortodox, nu putem să le acordăm imunitate în privința capacității de comportament imoral. Unii dintre ei au călcat în picioare multe flori inocente, cum scria Hegel, au zdrobit multe lucruri în drumul lor, pentru a-și ajunge țelul. Să nu uităm grozăviile făcute de Ștefan cel Mare, care, alături de luptele sale antiotomane (Vaslui, Podul Înalt, Valea Albă, Războieni etc.), a tăiat capete nevinovate după un *judet superficial* și hotărâri luate la mânie. Pentru noi domnitorul Moldovei anilor 1470 este un erou național, dar pentru ungurii care stăpâneau cetatea Chilia cucerită de Ștefan la 23-25 ianuarie 1465 este un criminal care a tăiat multe capete. La fel a fost socotit și de locuitorii orașului Baia care, în urma focului pus de Ștefan și oastea sa, au pierit în foc odată cu casele lor. Există un proverb românesc: *Scopul scuză mijloacele*. Scopul lui Ștefan cel Mare era independența Moldovei și suzeranitatea ei.

În aceeași situație a fost Vlad Țepeș, dar și Avram Iancu care, deși stăruia pentru împăcarea dintre revoluționarii români și cei maghiari a luptat, totuși, împotriva trupelor revoluționare maghiare. Dacă pentru românii din Transilvania el a fost un luptător revoluționar democrat, pentru nobilii maghiari și, chiar printre revoluționarii maghiari, a fost considerat un trădător și chiar criminal. Lenin, Stalin, Ana Pauker, Dej, Luca, Chișinevski, Ceaușescu și majoritatea liderilor comuniști au fost criminali în adevăratul sens al cuvântului, dar în timpul vieții au fost considerați eroi, datorită politicii de inversare a valorilor.

Despre eroi, Hegel spunea că ei sunt vulnerabili la năpastele care se abat asupra lor. Ei mor în tinerețe, ca Alexandru cel Mare, ca Avram

Iancu, sau sunt uciși, ca Cezar, ca Tudor Vladimirescu, ca Lăpușeanu, Codreanu etc.

Se pare că acest tip de erou, *individual universal-istoric*, aparține trecutului. Ei apar, în condițiile statului modern și al Uniunii Europene, în condiții necivilizate. Aceștia sunt considerați teroriști. Situația aceasta o întâlnim în Anglia, în Palestina, dar și în Spania. Luptătorii basci sunt eroi pentru o parte din populația Țării Bascilor, dar criminali pentru restul Europei unite și civilizate. Aceștia sunt antieroi care posedă un oarecare atribut vag care ține de eroism. Ei sunt, cel puțin, individualități *anonime* apărute din masa de *oameni obișnuiți*. Astăzi, termenul de *om obișnuit* poate fi un termen contestabil - termenii corecți în sens strict politic sunt *poporul de rând* și *masele anonime*. Se observă, în contextual europeanizării și al fenomenului globalizării, că acești oameni de rând, anonimi, amenință să disloce nu numai indivizi universali ca Napoleon, să zicem, ci toate *figurile elitiste*, termen care, în conotația sa actuală, include regi, președinți, aristocrați, cât și lideri ai clasei muncitoare - toți cei care se desprind de masele anonime pur și simplu datorită faptului că nu sunt anonimi, că posedă identități pregnante, care pot fi lesne recunoscute ca aparținând numai fiecăruia dintre ei. Se observă că nu numai figurile de elită sunt înfierate, ci și temele elitiste - marile evenimente ale istoriei în care eroii joacă în mod necesar roluri proeminente și faptele și ideile și cărțile geniale (vezi situația lui Eminescu). *Istoria văzută de sus* este înlocuită treptat de *istoria văzută de jos*, o istorie a oamenilor obișnuiți angrenați în activități cotidiene. În locul eroilor neamurilor apar neamurile pe post de fapte eroice. Tratarea cu suspiciune a istoriei elitiste duce la excluderea unor figuri, evenimente și idei de seamă care au determinat *de facto* cursul istoriei, pentru a nu leza spiritul și mândria națională a celeilalte părți, azi inclusă în Uniunea Europeană. În lipsa voinței, în lipsa indivizilor, eroii lipsesc și ei. Dar lipsesc totodată și răufăcătorii. După ce am trăit afirmarea libertății în decembrie 1989, mi-am dat seama că în evenimente adevărat mari nu lipsesc nici eroii, nici răufăcătorii, nici criminalii, nici valeții și nici profeți.

În lipsa libertății și a voinței, virtutea, eroismul și viciul nu pot exista. Iar în lipsa virtuții și a viciului, nu poate fi vorba de eroii din oglinda răufăcătorilor din tabăra adversă. Nu poate exista decât *poporul de rând* care nu recunoaște eroi și răufăcători - doar marile evenimente istorice. În concluzie, istoricii trebuie să accepte ideea că măreția, geniul, eroii, unicitatea există cu adevărat, că este de dorit ca oamenii să prețuiască aceste calități și să și le dorească, iar națiunile să respecte valorile istoriei popoarelor chiar dacă, uneori, le-a fost potrivnice. Să accepte că există adevăruri care nu țin seamă de deosebiri dintre rase, clase, sexe, și că toți oamenii pot cunoaște aceste adevăruri și pot fi edificați de ele.

Aceste valențe îmi aduc aminte de filozoful grec Platon, care spunea: „*Nu există om atât de laș, pe care iubirea să nu-l transforme în erou.*”

Sesiunea extraordinară a Societății Cultural-Științifice Rădinești-Gorj (SCSRG)

Sâmbătă, 22 martie 2025, Societatea Cultural-Științifică Rădinești-Gorj (SCSRG) - Organizație de Management al Destinației Turistice DEALU' MUIERII - a inaugurat Sesiunea Extraordinară, organizată la Restaurantul Voila, județul Dolj.

Destinația Turistică DEALU' MUIERII este numele brandului Societății Cultural-Științifice Rădinești-Gorj (SCSRG), destinație care acoperă zona geografică din care fac parte UAT-urile care sunt membre în Societatea Cultural-Științifică Rădinești-Gorj.

Brandul Destinația Turistică DEALU' MUIERII este felul prin care SCSRG se diferențiază de concurență, el influențând alegerile consumatorilor în funcție de filozofia și valorile SCSRG.

Marca brandului Destinația Turistică DEALU' MUIERII este înregistrată la OSIM. Logo-ul mărcii pune în valoare Legenda Dealului Muierii, deal care constituie coloana vertebrală a Olteniei - Ținutul lui Zamolxis. Practic, când privești logo-ul, îți aduci aminte de Legenda Dealului Muierii. Design-ul mărcii contribuie la conștientizarea, recunoașterea și crearea unei relații de încredere cu publicul care-și dorește Business, Educație și Cultură.

Promisiunea reflectată de brandul Destinația Turistică DEALU' MUIERII, privind atât securitatea turiștilor cât și serviciile și produsele de calitate, este garantată de:

- Misiunea SCSRG: *Terapie și Educație prin Cultură pentru o viață mai bună.*

- Viziunea SCSRG: *Prin lecții pentru o viață și nu o viață pentru lecții.*

- Valorile SCSRG: *Sprrijinirea, realizarea și coordonarea de activități care să contribuie la dezvoltarea Destinației Turistice DEALU' MUIERII din punct de vedere economic, social, educațional, cultural, ecologic, turistic, precum și la dezvoltarea cercetărilor în diferite domenii ale științei, artei și culturii.*

*

La ora 11, sesiunea a debutat cu mesajul de bun venit adresat de prof. dr. Constantin M. Arcuș, managerul societății.

A urmat cuvântul de deschidere a festivităților, adresat de directorul general al ADR Sud-Vest Oltenia - Alexandru Stănescu.

Ca o adiere de vânt primăvăratice și-a făcut simțită prezența spectacolul folcloric extraordinar, cu motto-ul „La mulți ani, mămica mea”,



susținut de Ansamblul Artistic *Perlele Olteniei*, format în majoritate din elevi ai școlii „Cornelius Radu” din Rădinești-Gorj, sub bagheta prof. Constantin M. Arcuș.

De la ora 12 a început sesiunea de comunicări cu prezentarea unor teme de actualitate în contextul internațional și întrebări din partea participanților.

Comunicarea cu titlul „Certificarea produselor locale” a fost susținută de prof. univ. dr. Petre Săvescu.

Acesta a explicat ce este un produs tradițional local, adică un produs alimentar fabricat pe teritoriul național și pentru care se utilizează materii prime locale; care nu are în compoziția lui aditivi alimentari; care prezintă o rețetă tradițională; un mod de producție și/sau de prelucrare și un procedeu tehnologic tradițional și care se distinge de alte produse similare aparținând aceleiași categorii.

Următoarea comunicare s-a referit la „Tehnologia Germană pentru Dezvoltarea Economiei Circulare, Agriculturii Durabile și Producției de Îngrășăminte Organice BioElite”. Ing. Ec. Cristian Cabău s-a referit îndeosebi la îmbunătățirea politicilor regionale prin concentrarea asupra economiei circulare a fluxurilor organice (de ex. resturi alimentare/ deșeuri biologice, nămoluri municipale și industriale, reziduuri din agricultură), care pot fi valorificate prin tehnologii similare.

Comunicarea cu titlul „Surse de finanțare privind certificarea produselor locale, implementarea proiectelor de Economie Circulară Durabilă și prezentarea Catalogului cu Sursele de Finanțare în anul 2025” a fost susținută de consultant Ștefan Lencu.

„Proiectul SHARING: obiective, acțiuni și resurse puse în comun pentru beneficiul reciproc al comunităților noastre” a fost susținut de experții ADR Sud-Vest OLTENIA: Filip Cristian și Mihai Marian.

Proiectul Sharing este o platformă care se referă la o mai bună abordare a obiectivelor, acțiunilor și resurselor pentru beneficiul comun al comunităților noastre.

Societatea Cultural-Științifică RĂDINEȘTI-GORJ prin Brandul Destinația Turistică DEALU' MUIERII a reușit să capteze și să transmită un mesaj unic și coerent, claritate, siguranță și consecvență pentru petrecerea unei vacanțe în Destinația turistică DEALU' MUIERII.

Îi dorim succes și viață lungă!

A consemnat Doina Drăguț



Ioan VOICU

Re-vizitând virtutea solidarității

Motto: „*Primul pas în evoluția eticii este un sentiment de solidaritate cu alte ființe umane*”. Albert Schweitzer (Premiul Nobel pentru Pace în 1952)

Observații preliminare

Tema solidarității continuă să fie destul de fructuoasă atât la nivel diplomatic, cât și în domeniul doctrinar. Consiliul ONU pentru Drepturile Omului are pe agenda sa în 2025 subiectul solidarității internaționale și al drepturilor omului. Acest organism este format din 47 de state membre, alese direct și individual de majoritatea celor 193 de state ale Adunării Generale a ONU. Alegerile au loc în fiecare an. România este membră a acestui Consiliu.

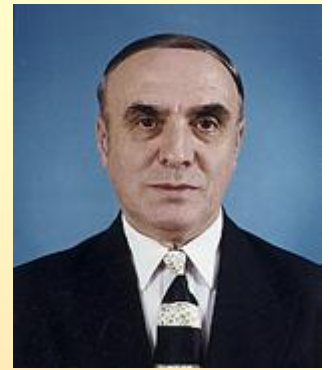
În domeniul academic, lista cercetărilor valoroase este îmbogățită de o carte colectivă recentă intitulată *The Virtue of Solidarity*, editată de Andrea Sangiovanni și Juri Viehoff, și publicată la New York de Oxford University Press, în 2024. Volumul are 384 de pagini, inclusiv un index detaliat.

Printre sinonimele virtuții există unul aplicabil terminologiei acestei cercetări: o calitate sau o trăsătură laudabilă, adică meritul.

Volumul intitulat în română „Virtutea Solidarității” reunește doisprezece filosofi de renume mondial pentru a reflecta asupra naturii, istoriei și virtuții solidarității. Subiectele discutate includ rasa, clasa, înțelegerile catolice despre solidaritate și teoriile sociale ale lui Émile Durkheim, Léon Bourgeois și Jürgen Habermas în legătură cu disputele academice actuale de solidaritate. Aceste eseuri prezintă și dezbate multe forme și roluri ale solidarității - ca o virtute, un sacrificiu, un angajament egalitar sau chiar ceva pernicios - acolo unde ea aparține unei societăți injuste în relația ei cu justiția.

Virtutea Solidarității se recomandă ca un volum cuprinzător acoperind gândirea contemporană cu privire la această temă, variind de la filozofic la sociologic, de la religios la politic, rezumând nume-roasele justificări ale solidarității și explorând cele mai urgente întrebări pe care le generează.

Este evident că mulți oameni din întreaga lume sunt îngrijorați de răspândirea globală periculoasă a politicii divizoare, a inegalității rampante, a alienării sociale și a apatiei politice. Oamenii militează pentru acțiuni semnificative, capabile să aducă schimbări, totuși, ei nu sunt siguri cum să realizeze acest obiectiv. Există frecvente și ur-gente apeluri pentru organizarea de manifestări de solidaritate, dar întrebările fundamentale despre acest termen politic - ce este solidari-tatea, când (sau dacă) este o virtute și care sunt potențialele sale pericole - nu au primit încă atenția pe care o merită în doctrină.



Editorii și autorii cărții descrise în această cronică, Andrea Sangiovanni este profesor de filozofie la King's College din Londra. În perioada 2018-2020, a fost profesor de teorie socială și politică la Institutul Universitar European, Fiesole, Italia, în timp ce Juri Viehoff este profesor asistent de filozofie la Universitatea din Utrecht, Olanda.

Probleme cardinale discutate

După o Introducere semnată de Andrea Sangiovanni și Juri Viehoff, titlurile celor 12 capitole oferă o imagine convingătoare a complexității conținutului acestei cercetări colective. Exemplele se explică de la sine. Capitolele sunt: Solidaritate: concept, concepții și contexte; Solidaritatea și societatea dreaptă; Provocări pentru solidaritate; Solidaritatea ca virtute a egalității; Sacrificiul personal și valoarea solidarității; Transformarea interdependenței în virtute socială; Solidaritatea în gândirea socială catolică; Solidarități pernicioase: echitate și încredere în relațiile de solidaritate; Regândirea solidarității prin prisma ontologiei sociale critice; Costul apartenenței: universalism versus idealul politic al solidarității; Solidaritate: Legătura dintre fapte și norme; Solidaritatea transnațională: o viziune durkheimiană.

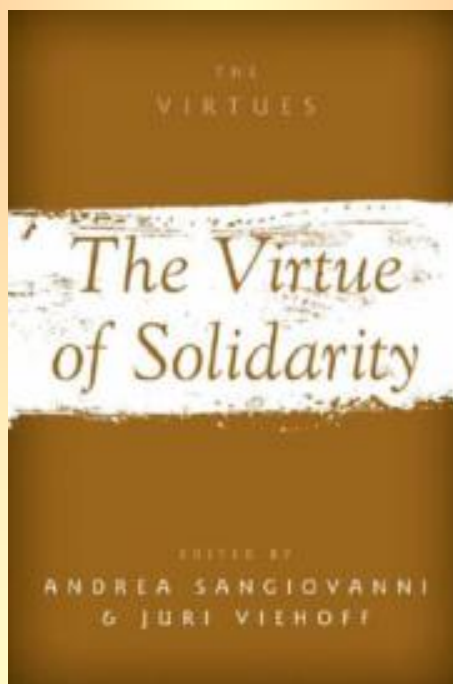
Fiecare capitol este însoțit de note bibliografice extinse.

Spațiul limitat al acestei cronici nu permite o analiză detaliată a tuturor acestor capitole, sarcină rezervată unor viitoare articole ample în publicațiile academice de specialitate. Scopul nostru imediat este să subliniem câteva constatări și concluzii instructive, menite să inspire cercetări ulterioare.

Cartea începe prin a avertiza cititorii că „De obicei, a avea o virtute înseamnă a fi dispus să ai anumite tipuri de percepții, gânduri, motive, emoții și moduri în care cineva este înclinat să acționeze. Sfârșitul secolului al XX-lea și începutul secolului douăzeci și unu au dovedit o creștere a interesului pentru tema virtuții.” (p.viii)

Un avertisment semnificativ suplimentar este formulat în Introducere, în care se afirmă că „În elucidarea conceptului de solidaritate, o observație inițială importantă este că însuși acest concept s-ar putea să nu se potrivească întotdeauna cu însuși cuvântul „solidaritate”, atât în sensul că diferite cuvinte se pot referi la conceptul de solidaritate, cât și în sensul că unele cazuri de „solidaritate” se pot referi la concepte diferite.” (p.5)

Observăm mai întâi că solidaritatea a fost conceptul cheie la sfârșitul secolului al XIX-lea, dar ea joacă un rol mult mai puțin vizibil astăzi. Poate că această eclipsă se datorează mai puțin coerenței conceptului și mai mult consecințelor dăunătoare ale solidarității, atunci când este pusă în practică. Solidaritatea





a fost punctul central al unor critici explicite, iar obiecțiile relevante la adresa solidarității apar în literaturile conexe despre comunitarism, patriotism constituțional și naționalism liberal. Se reamintește, totodată, că articolul lui Jacob Levy „Against Fraternity: Democracy without Solidarity” oferă o articulare deosebit de clară a obiecțiilor actuale față de conceptul de solidaritate. (pag. 292)

Pe de altă parte, se relevă că este general recunoscut faptul că solidaritatea între cetățeni este condiția prealabilă necesară pentru realizarea practică a drepturilor sociale într-o democrație. Spre deosebire de drepturile negative, care sunt o modalitate de a se asigura că statul nu devine un agent de dominație, drepturile sociale necesită acțiuni pozitive din partea cetățenilor pentru a împărți resursele. Mai precis, se subliniază că „Acordăm prioritate nevoilor celorlalți pentru că ne pasă de înflorirea lor și de lumea pe care noi toți o împărțăm. Forța motivațională a solidarității provine din modul în care ea conectează obligația cu atașamentul afectiv și interesul personal. Simțul obligației provine din însuși faptul că fiecare persoană în viață s-a născut dependentă și vulnerabilă și a supraviețuit datorită îngrijirii oferite de alții. Ajungem la vârsta adultă cu o mare datorie de a manifesta grijă, inclusiv cu obligația de a avea grijă de lumile materiale și sociale, dar nu este evident ce anume necesită acest lucru în practică, motiv pentru care interpretarea, imaginația și deliberarea sunt necesare în acest proces. (p.307)

În același timp, în volumul menționat este evocat faptul că până și conceptul de solidaritate este oarecum confruntat cu o practică cu două fețe. Solidaritatea ne leagă de ceilalți, motivându-ne astfel să depășim egoismul și să ne angajăm chiar și în acțiuni care îi avantajează pe alții. În paralel, există pericolul constant ca tocmai legăturile care ne leagă de oamenii din apropierea noastră să îi facă pe alții să se simtă îndepărtați să pară chiar și mai îndepărtați și mai străini. O abordare interpretativă a solidarității nu rezolvă pe deplin această enigmă, dar oferă o modalitate de a o studia. O asemenea abordare ne îndeamnă să ne gândim în mod constant dacă practicile concrete care ne leagă unii de alții s-ar putea baza ele însele pe principii aplicabile mai larg.

Autorii cărții analizate în aceste pagini sunt suficient de realiști, afirmând clar că este, de asemenea, important să ne amintim că solidaritatea în sine este puțin probabil să ducă la o societate mai dreaptă. Cei puternici nu renunță la puterea și privilegiul lor dintr-un sentiment de noblesse oblige. Lupta împotriva rasismului anti-negru ne reamintește că lupta se produce aproape întotdeauna înainte ca solidaritatea și confruntarea să precedă recunoașterea acestei realități. (pag. 307)

Sunt formulate constatări interesante despre situația actuală din Statele Unite. Se conchide că „Nu există nicio îndoială că solidaritatea negrilor este în prezent fragilă. Negrii nu sunt la fel de închezați ca în epocile trecute, când foarte puțini se puteau aștepta să dobândească bogății, un statut sau o putere semnificative, iar perspectivele de viață ale oricărei persoane de culoare erau cu mult sub cele ale unei persoane albe de nivel mediu. Poate fi dificil să ai încredere în cei care beneficiază în mod clar de actualul status quo și au ceva de pierdut participând la lupta colectivă. Prin urmare, unitatea populației de culoare nu mai poate fi instrumentul emancipator care a fost cândva.

În același context, se reamintește cu luciditate că „Ape-lurile nostalgice pentru revenirea la gradul de solidaritate caracteristic epocii drepturilor civile sunt inutile. Și nu ne putem aștepta ca solidaritatea populației de culoare să fie soluția pentru fiecare nedreptate socială care îi afectează pe acești cetățeni. Cu toate acestea, când vine vorba de a cere dreptate rasială, o mai mare egalitate rasială și încetarea să-

răciei din ghetouri, ... solidaritatea populației de culoare încă servește o funcție vitală. (pp.362-363)

Concluzie

Continental Asia nu este menționat în cartea prezentată mai sus, în ciuda faptului că însuși capitolul Universalism versus idealul politic de solidaritate ar fi cerut o referire la contribuțiile asiatice la interpretarea actuală a conceptului de solidaritate.

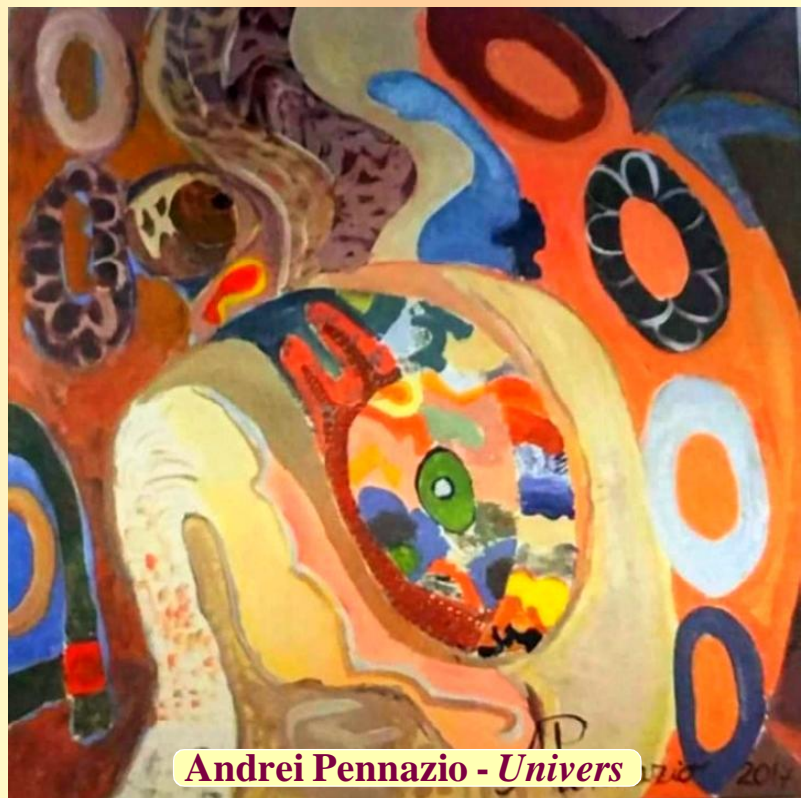
Din fericire, Consiliul ONU pentru Drepturile Omului în rezoluția sa intitulată *Solidaritatea internațională și drepturile omului*, adoptată la 10 iulie 2024, se ocupă de acest aspect cardinal. Acest document reafirmă că „solidaritatea internațională nu se limitează la asistență și cooperare internațională, ajutor, caritate sau asistență umanitară; este un concept și un principiu mai larg care include sustenabilitatea în relațiile internaționale, în special relațiile economice internaționale, coexistența pașnică a tuturor membrilor comunității internaționale, parteneriate egale și împărțirea echitabilă a beneficiilor și a sarcinilor.”

Trebuie reamintit că următoarele țări asiatice au votat pentru adoptarea rezoluției citate: Bangladesh, China, India, Indonezia, Kazahstan, Kârgâzstan, Malaezia, Qatar, Emiratele Arabe Unite și Vietnam.

În timpul Președinției Indiei la G20 (1 decembrie 2022-30 noiembrie 2023), Prim-ministrul Narendra Modi a evidențiat tema „Un pământ, o familie, un viitor”, înrădăcinată în filozofia indiană „Vasudhaiva Kutumbakam”, care este o expresie sanscrită din scripturile antice ale lumii indiene și înseamnă că întreaga lume este o singură familie.

Această filozofie subliniază valoarea solidarității globale în abordarea provocărilor comune, cum ar fi, printre altele, schimbările climatice și inegalitatea economică.

Gândindu-ne la aceste realități în 2025, ar trebui să ne amintim că solidaritatea este atât o virtute, cât și o forță neclintită capabilă să unească umanitatea. Este firul desprins din țesătura rezilienței, un scop comun care dă putere colectivităților și indivizilor să depășească provocările și să construiască un viitor definit prin grija reciprocă și puterea comună. Este o datorie imperativă într-o epocă caracterizată prin vulnerabilități, perplexități și discontinuități globale.



Andrei Pennazio - *Univers*

Florentin SMARANDACHE
(SUA)



NeuroGeometria, NeuroAlgebra și aplicațiile lor

Conferința internațională „NeuroGeometria, NeuroAlgebra și aplicațiile lor”, Universitatea din Havana, Academia Cubaneză de Științe ș.a., Havana, Cuba, 12-14 August 2024

Într-o ediție specială¹, revista științifică internațională „*Neutrosophic Sets and Systems*” [Mulțimi și Sisteme Neutrosofice]², adună lucrările Conferinței despre NeuroGeometrie, NeuroAlgebra și Aplicațiile lor, organizată de Asociația Latino-Americană a Științelor Neutrosofice. Acest eveniment, care a avut loc în perioada 12-14 august 2024, la Havana, Cuba, a fost posibil datorită colaborării valoroase a Universității din Havana, Universității de Cultură Fizică și Științe ale Sportului „Manuel Fajardo”, Universității de Tehnologie „José Antonio Echeverría”, Universității de Științe Informatice și Academiei de Științe din Cuba, printre alte instituții.

În 2019, Smarandache a generalizat Structurile Algebrice clasice la Structurile NeuroAlgebrice (sau NeuroAlgebre) {ale căror operații și axiome sunt parțial adevărate, parțial indeterminate și parțial false}, ca extensii ale Algebrelor Parțiale, și la Structurile AntiAlgebrice (sau AntiAlgebre) {ale căror operații și axiome sunt complet false}. În 2020, el a continuat să le dezvolte (<https://fs.unm.edu/NA/>).

NeuroAlgebrele și AntiAlgebrele reprezintă un domeniu nou de cercetare, inspirat din lumea reală. În structurile algebrice clasice, toate operațiile sunt 100% bine definite și toate axiomele sunt 100% adevărate, dar în viața reală, în multe cazuri, aceste restricții sunt prea rigide, deoarece există lucruri care verifică doar parțial unele operații sau legi. În mod similar, o structură geometrică clasică are toate axiomele complet (100%) adevărate. O structură Neuro Geometrică are unele axiome care sunt doar parțial adevărate, iar nicio axiomă nu este complet (100%) falsă. În schimb, o structură AntiGeometrică are cel puțin o axiomă care este complet (100%) fals (<https://fs.unm.edu/NG/>).

Și, în general, în orice domeniu al cunoașterii, există: Structura, NeuroStructura și AntiStructura (<https://fs.unm.edu/NA/NeuroStructure.pdf>), care au fost inspirate din lumea reală, unde legile (axiomele) nu se aplică în mod egal tuturor oamenilor și în aceeași măsură.

Acest număr special își propune să evidențieze cele mai recente progrese și aplicații în domeniile NeuroGeometriei și NeuroAlgebrei, două arii aflate în prima linie a gândirii matematice și științifice contemporane. În cadrul conferinței, au fost explorate fundamentele matematice și aplicațiile practice ale acestor discipline, precum și relevanța lor în sistemul MultiAlism și alte domenii interdisciplinare.

Printre subiectele abordate în timpul conferinței se prenumără: * Fundamentele matematice ale NeuroGeometriei; * Fundamentele matematice ale NeuroAlgebrei; * Aplicații ale NeuroGeometriei; * Aplicații ale NeuroAlgebrei; * Aplicații interdisciplinare; * Mulțimi neutrosofice și generalizările lor; * Sistemul de gândire MultiAlist; *

Metode de cercetare cu mulțimi neutrosofice; * NeuroStructura și AntiStructura.

Conținutul acestui număr special a fost selectat cu grijă pentru a reflecta diversitatea și profunzimea subiectelor discutate la conferință. Acest eveniment și publicarea ulterioară a acestor lucrări subliniază importanța tot mai mare a teoriilor neutrosofice în peisajul științific actual. Ideile și descoperirile împărtășite în aceste pagini vor fi de mare valoare pentru cercetători, academicieni și profesioniști interesați de aceste domenii inovative ale cunoașterii.

Organizatorii conferinței au fost: Prof. Dr. Florentin Smarandache (Univ. din New Mexico, SUA), Dr. Maikel Leyva Vazquez (Univ. din Guayaquil, Ecuador), Dr. Pedro Pifiero Pérez (Inst. de Aplicare a Cercetării în Științele Educației și Societate - IADES, Cuba), Dr. Jesús Estupifian Ricardo (Inst. Superior Tehnologic de Cercetare Științifică și Inovație, Ecuador), Dr. Iliana Pérez Pupo (Inst. de Aplicare a Cercetării în Științele Educației și Societate - IADES, Cuba), Dr. Erick Gonzalez Caballero (Univ. de Tehnologie José Antonio Echeverría, Cuba), Dr. Omar Mar Cornelio (Univ. de Științe Informatice, Cuba), Salah Hasan Saleh (Ambasada Qatar în Cuba), Dr. Barbara Bron Fonseca (Univ. de Științe Informatice, Cuba), Dr. Darwin Manuel Ramírez Guerra (Univ. César Vallejo, Peru), Dr. Maura de la Caridad Salabarría Roig (Centrul pentru Studii privind Calitatea Educațională și Cercetarea Științifică, Mexic), Dr. José Sergio Puig Espinosa (Centrul pentru Studii privind Calitatea Educațională și Cercetarea Științifică, Mexic), Dr. Oscar José Alejo Machado (Inst. Superior Tehnologic de Cercetare Științifică și Inovație, Ecuador), Dr. Karina Pérez-Teruel (Școala de Management Barna, Republica Dominicană), Dr. Ricardo Sanchez Casanova (Univ. din Havana, Cuba), Dr. Ariel Romero Fernandez (Univ. Regională Autonomă a Anzilor, Ecuador), MSc. Ángel Martínez Vásquez (Centrul pentru Formare și Managementul Cunoașterii, Ecuador), MSc. Jean Pierre Ramos-Carpio (Centrul pentru Studii privind Calitatea Educațională și Cercetarea Științifică, Mexic).

¹ Neutrosophic Sets and Systems, Vol. 71, 2024. Special Issue: Proceedings of the International Conference called NeuroGeometry, NeuroAlgebra, and Their Applications, Universidad de Habana, Cuban Academy of Sciences et al., Havana, Cuba, 12-14 August 2024. Disponibilă online: <https://fs.unm.edu/NSS/NSS-71-2024-SI.pdf>.

² Revista este publicată sub egida Universității din New Mexico [University of New Mexico] și sub directoratul profesorului Florentin Smarandache. Articolele apărute în revistă, de la începuturile ei, în 2013, la zi, pot fi consultate online, gratuit: <https://fs.unm.edu/nss8/index.php/111/index>.

Mihai GÎNDU



Despre religie, morală și deriva societății, în Constelații diamantine

În numărul din februarie a.c. al revistei de cultură universală „Constelații diamantine”, Ion Popescu-Brădiceni propune o tabletă de factură eseistică asupra literaturii moderne, analizată cu ochi critic și văzută prin prisma unei contemporaneități care de multe ori are o problemă în ierarhizare după o corectă scară a valorilor (*Noua direcție în literatura de azi: Calea Transmodernă*). Arătând care sunt derapajele literaturii actuale europene, și citându-l totodată pe Tzvetan Todorov, semnatarul articolului opinează: „Fiind contaminată de aceste trei derive majore, literatura actuală e în pericol de a-și pierde atât scopul, cât și obiectul. Și formalismul, și nihilismul, și solipsismul dezvoltă simptomatice o concepție absurd restrânsă și sărăcită a literaturii”.

Literatură care este analizată, repetăm, și prin prisma societății actuale: „Societatea democratică a începutului de mileniu este amenințată de trei riscuri majore: deriva identitară (prezentă și în România de acum), deriva moralizatoare și deriva instrumentală”. „Urgent trebuie să găsim soluții viabile, ci nu demagogice”, atrage atenția autorul, care mai este de părere că „Opțiunea pentru Calea transmodernă este una din propunerile salutare care oferă o perspectivă integratoare a moștenirii milenare cu „aventura” experimentalistă a viitorului”.

Un eseu de factură filosofică oferă cititorului Al Florin Țene sub titlul „Nostalgia lui Heidegger după esența anistorică a omului”, în care analizează esențele concepției celebrului filosof german, arătând că „Filozoful de la Freiburg a dorit să reediteze o încercare mai veche în filozofia omenirii de a înțelege o esență abstractă, anistorică a omului”, acesta exprimându-și „nostalgia după ancestralita-tea armoniei ființei umane cu pulsațiile cosmice, a

unei osmoze între existență și logos”. Între altele, acesta atinge tema reîntoarcerii la natură și la paradisul pierdut, și de asemenea ridică esența și funcția cuvântului până la mistica pitagoreică a numerelor. După o succintă, dar doctă analiză, semnatarul materialului conchide: „Opera lui Heidegger, în care găsim convingerea acestuia potrivit căreia cunoașterea umană va izbuti cândva să găsească un luminii în semizeitate Ființei, întreține acele irizări care îi înstelează nostalgia după esența anistorică a omului”.

Un binevenit popas în lumea Bisericii și a Ortodo-

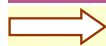


Calendar - Aprilie

- 1.04.1881 - s-a născut Octavian Goga (m.1938)
- 1.04.1900 - s-a născut Alexandru Al. Philippide (m. 1979)
- 1.04.1940 - s-a născut Gheorghe Pituț (m. 1991)
- 1.04.1942 - s-a născut Gabriela Adameșteanu
- 2.04.1943 - s-a născut A. I. Brumaru (m. 2025)
- 3.04.1893 - s-a născut Damian Stănoiu (m. 1956)
- 3.04.1905 - a murit Ion Pop-Reteganul (n. 1853)
- 3.04.1945 - s-a născut Florentin Popescu
- 3.04.1996 - a murit Rodica Toth (n. 1927)
- 3.04.2011 - a murit Petru Cârdu (n. 1952)
- 4.04.1920 - a murit Dimitrie Teleor (n. 1858)
- 4.04.1931 - s-a născut Petru Anghel (m. 2016)
- 4.04.1961 - a murit Alice Voinescu (n. 1885)
- 4.04.1991 - a murit Ion Lăncrănjan (n. 1928)
- 4.04.1992 - a murit Vintilă Horia (n. 1915)
- 4.04.1992 - a murit Lucian Valea (n. 1924)
- 5.04.1932 - s-a născut Fănuș Neagu (m. 2011)
- 5.04.1933 - s-a născut Romulus Vulpescu (m. 2012)
- 5.04.1946 - a murit Ilarie Voronca (n. 1903)
- 5.04.1946 - s-a născut George Arion
- 6.04.1907 - s-a născut Bogdan Amaru (m. 1936)
- 6.04.1908 - s-a născut Emilia Șt. Milicescu (m. 1990)
- 6.04.1930 - s-a născut Alexandru George (m. 2012)
- 6.04.1984 - a murit Virgil Carianopol (n. 1908)
- 6.04.2002 - a murit Petru Dumitriu (n. 1924)
- 7.04.1903 - s-a născut Grigore Cugler (m. 1972)
- 7.04.1947 - s-a născut Petru Poantă (m. 2013)
- 7.04.1952 - s-a născut Nichita Danilov
- 7.04.1953 - s-a născut Daniel Corbu
- 8.04.1911 - s-a născut Emil Cioran (m. 1995)
- 8.04.1928 - s-a născut Alexandru D. Lungu (m. 2005)
- 8.04.1929 - s-a născut Virgiliu Ene (m. 1997)
- 8.04.2011 - a murit Alex. Leo Șerban (n. 1959)
- 9.04.1894 - s-a născut Camil Petrescu (m. 1957)
- 9.04.1924 - s-a născut Francisc Munteanu (m. 1993)
- 9.04.1950 - s-a născut Cassian Maria Spiridon
- 9.04.1961 - a murit Al. Kirițescu (n. 1888)
- 10.04.1907 - s-a născut Rosa del Conte (m.2011)
- 10.04.1914 - s-a născut Maria Banuș (m. 1999)
- 10.04.1936 - s-a născut Horia Gane (m. 2004)
- 10.04.1951 - s-a născut Mircea Scarlat (m. 1987)
- 11.04.1858 - s-a născut Barbu Șt. Delavrancea (m. 1918)
- 11.04.1898 - s-a născut Mircea Ștefănescu (m. 1982)
- 11.04.1942 - s-a născut Virgil Mazilescu (m. 1984)
- 11.04.1944 - a murit Ion Mînușescu (n. 1881)
- 11.04.1946 - a murit Dem. Theodorescu (n. 1888)
- 12.04.1940 - s-a născut Mircea Martin
- 12.04.2002 - a murit Platon Pardău (n. 1934)
- 12.04.2012 - a murit Gabriel Țepelea (n. 1916)
- 13.04.1914 - s-a născut Bogdan Istru (m. 1993)
- 13.04.1924 - s-a născut Alexandru Lungu (m. 2008)
- 13.04.1936 - s-a născut Nicolae Velea (m. 1987)
- 13.04.1935 - s-a născut C. D. Zeletin (m. 2020)
- 13.04.1993 - a murit Francisc Munteanu (n. 1924)
- 14.04.1924 - s-a născut George Munteanu (m. 2001)
- 14.04.1950 - s-a născut Daniela Crăsnaru
- 14.04.1954 - s-a născut Traian Furnea (m. 2003)
- 14.04.1998 - a murit Francisc Păcurariu (n. 1920)
- 14.04.2004 - a murit Al. I. Zăinescu (n. 1939)
- 15.04.1997 - a murit Petru Creția (n. 1927)
- 16.04.1879 - s-a născut Gala Galaction (m. 1961)

continuare în pag. 59





xiei face Ionuț Țene într-un moment deosebit, aniversar: „2025 - Anul Centenar al Patriarhiei Române”. Arătând că în 1925 am devenit independenți din punct de vedere religios prin înființarea Patriarhiei Române și că astfel, de atunci, Ortodoxia românească și-a câștigat pe deplin autocefalia față de bisericile surori, autorul face o succintă, dar relevantă rememorare a principalelor repere istorice care au însoțit acest eveniment, după care, revenind la prezent, informează că momentul aniversar „va fi marcat pe tot parcursul anului prin manifestări diverse, printre care proclamarea canonizării mai multor sfinți români contemporani și sfințirea mare a Catedralei Naționale”.

O analiză extrem de lucidă - și, din nefericire, și de tristă - a neajunsurilor, morale și materiale, ale societății contemporane și a efectelor acestora asupra omului modern face Doina Drăguț într-o tabletă intitulată, elocvent, „Jungla realității”. Fiindcă, vedem cu toții, în pofida supertehnologizării ce se vrea salvatoare, lumea actuală se află într-o mare criză a reperelor morale, într-o lipsă de identitate autentică, într-o degringoladă și inversare a valorilor. O adevărată „junglă” în care este invitat să supraviețuiască cel mai abil, și nu cel mai moral, cel mai puternic, și nu cel mai înzestrat spiritual. „Suferim de nepotrivirea legilor cu adevărata realitate, purtăm cu noi gânduri goale într-o lume fără rost, iar pașii, pierduți într-o nesfârșită așteptare, o iau acum înaintea ideilor într-un avânt absurd”. „Jungla realității se întinde, adevărul se subțiază, nelămuritele întrebări se înmulțesc mereu”, notează cu amărăciune autoarea, care trage astfel un semnal de alarmă asupra contemporaneității care pare a se fi vidat de sensuri și tinde a-l atrage, ca o forță centripetă, și pe om în acest vârtej (sin)ucigaș.

Spicuum din maximele și aforismele lui Nicolae Mareș: „Puțini știu că din lumină crește a copacului rădăcină”; „Singurătate = Pasul ineluctabil spre moarte”; „O viață întreagă ne pregătim ca narațiune devenim”; „Radio Erevan a comunicat chiar azi: În capitalism, vechea deviză leninistă «Învățați, Învățați, Învățați!» s-a transformat în «Înhățați!, Înhățați! Înhățați!» (sic!).

O binevenită rememorare a marelui poet și fabulist Grigore Alexandrescu propune Mihai Caba sub titlul „Grigore Alexandrescu - neîntrecutul fabulist și tragicul său destin”. Pornind de la aprecieri critice de prestigiu, autorul trece în revistă date biografice esențiale ale acestuia, dar și considerații asupra operei. „Poet al Târgoviștei, al ruinelor și al umbrelor istorice”, Grigore Alexandrescu „atinge înaltul compoziției în «Umbra lui Mircea la Cozia», în care comentariul istoric este recitat somnambulic, hamletian și se încadrează într-o unitate perfectă”.

Tot despre un poet, dar de data aceasta despre unul „al luminii”, în egală măsură filosof, literat și gânditor de seamă, este vorba în esul biografic al lui Constantin E. Ungureanu, «Drumul lui Lucian Blaga spre „marea trecere”». Pornind de la un superb aforism al gânditorului din Lancrăm, „O singură rugăciune am: Doamne, să nu mă lași niciodată să fiu mulțumit de mine însumi”, autorul supune atenției cititorului drama personală a celui care a lăsat posterității „Poemele luminii”, răpus de o boală nemiloasă. În mini-esul biografic sunt incluse și interacțiunile acestuia cu personalități ale vremii.

Despre religie și transcendent scrie George Petrovai în „Religia sau nevoia stringentă a omului de Transcendent”, un eseu filosofic care pornește de la teza, prezentă în marile religii și în operele unor gânditori de seamă, potrivit căreia există ceva dincolo de lumea vizibilă/cunoscută, iar omul însuși este, într-un fel, reprezenta-rea unei taine.

Relevând cititorului diferite tipuri ale transcendenței, semnatarul materialului pledează pentru o aprofundare a sensurilor existențiale umane, prin prisma filosofiei și a religiei.

Ediția este ilustrată cu reproduceri după lucrări de Cecily Brown, pictoriță engleză contemporană căreia Filip Tudora îi consacră la final un medalion, sub genericul „Picătură de pictură”.

Mai semnează: Ștefan Lucian Mureșanu, Silviu Doinaș Popescu, Lucian Ciuchiță, Carmen Manea, Petre Gigea-Gorun, Marin I. Arcuș, Florentin Smarandache, Madalina Virginia Antonescu, Lucia Cosmina Vlad, Petru Ababii, Ioan Voicu, Gabriel Cristea, Christian W. Schenk, Marin Rada, Irina-Ana Drobot, Dan Adrian Popescu, Mihai Batog-Bujeniță, Marian Ilie, Dan Florin Lazăr, Mircea Daroși, Iulian Chivu, Mariana Zavati Gardner, Constantin Lupeanu, Ioan Ursu, Ivan Pozzoni, Ecaterina Negara.

(articol din *Curierul Național*)

Calendar - Aprilie

continuare din pag. 58

- 16.04.1896 - s-a născut Tristan Tzara (m. 1936)
- 16.04.1916 - a murit Nicolae Gane (n. 1838)
- 16.04.1935 - a murit Panait Istrati (n. 1884)
- 16.04.1936 - s-a născut Gheorghe Grigurcu
- 16.04.1994 - a murit Mihail Crama (n. 1923)
- 17.04.1895 - s-a născut Ion Vinea (m. 1964)
- 17.04.1896 - a murit Traian Demetrescu (n. 1866)
- 17.04.1916 - s-a născut Magda Isanos (m. 1944)
- 17.04.1935 - s-a născut George Bălăiță (m. 2017)
- 17.04.1945 - a murit Ion Pillat (n. 1891)
- 18.04.1894 - s-a născut Pamfil Șeicaru (m. 1980)
- 18.04.1938 - s-a născut Nicolae Mareș
- 18.04.1945 - s-a născut Marius Tupan (m. 2007)
- 18.04.1949 - s-a născut Ștefan Ioanid (m. 2009)
- 18.04.1971 - a murit Marin Sârbulescu (n. 1921)
- 18.04.2003 - a murit Emil Loteanu (n. 1936)
- 18.04.2005 - a murit Cornelia Pillat (n. 1921)
- 19.04.1848 - s-a născut Calistrat Hogaș (m. 1917)
- 19.04.1921 - s-a născut Adrian Rogoz (m. 1996)
- 19.04.1940 - s-a născut Ana-Maria Tupan
- 19.04.1951 - s-a născut Ion Floricel (m. 2018)
- 19.04.1951 - s-a născut Patrel Berceanu (m. 2006)
- 19.04.1954 - s-a născut Radu G. Țeposu (m. 1999)
- 20.04.1943 - s-a născut Dan Horia Mazilu (m. 2008)
- 20.04.1949 - s-a născut Mircea Florin Șandru
- 20.04.1968 - a murit Adrian Maniu (n. 1891)
- 20.04.1970 - a murit Paul Celan (n. 1920)
- 21.04.2008 - a murit Adi Cusin (n. 1941)
- 21.04.2008 - a murit Monica Lovinescu (n. 1923)
- 22.04.1850 - s-a născut Veronica Micle (m. 1889)
- 22.04.1897 - a murit Ion Ghica (n. 1816)
- 22.04.1924 - s-a născut Ion Lucian (m. 2012)
- 22.04.1937 - s-a născut Eugen Lumezianu (m. 1990)
- 22.04.1968 - a murit George Ciprian (n. 1914)
- 22.04.1986 - a murit Mircea Eliade (n. 1907)
- 22.04.1996 - a murit Mircea Ciobanu (n. 1940)
- 23.04.1894 - s-a născut Gib I. Mihăescu (m. 1935)
- 23.04.1922 - s-a născut Pavel Chihaia (m. 2019)
- 23.04.1954 - s-a născut Octavian Soviany
- 23.04.1977 - a murit Nagy Istvan (n. 1904)
- 23.04.1987 - a murit Sandu Tzigara-Samurças (n. 1903)
- 24.04.1911 - s-a născut Eugen Jebeleanu (m. 1991)
- 24.04.2008 - a murit Cezar Ivănescu (n. 1941)
- 25.04.1953 - s-a născut Liviu Antonesei
- 25.04.1993 - a murit Valentin Deșliu (n. 1927)
- 26.04.1920 - s-a născut Al. Husar (m. 2009)
- 26.04.1922 - s-a născut Ștefan Aug. Doinaș (m. 2002)
- 26.04.1938 - s-a născut Dan Claudiu Tănăsescu
- 26.04.1963 - a murit Vasile Voiculescu (n. 1884)
- 27.04.1872 - a murit Ion Heliade Rădulescu (n. 1802)
- 27.04.1954 - s-a născut Adi Cristi
- 27.04.1977 - a murit Camil Baltazar (n. 1902)
- 28.04.1764 - s-a născut Paul Iorgovici (m. 1808)
- 28.04.2000 - a murit Ovid S. Crohmălniceanu (n. 1916)
- 29.04.1936 - s-a născut Gheorghe Tomozei (m. 1997)
- 29.04.1951 - s-a născut Bogdan Ulmu (m. 2011)
- 29.04.1975 - a murit Radu Gyr (n. 1905)
- 29.04.2008 - a murit Fănuș Băileșteanu (n. 1947)
- 30.04.1946 - s-a născut Passionaria Stoicescu
- 30.04.1955 - s-a născut Radu Călin Cristea
- 30.04.1958 - s-a născut Adrian Oțoiu

Filip TUDORA
(Anglia)

Picătură de pictură

ANDREI PENNAZIO



Născut în Italia, la 14 sept. 2005, Andrei Pennazio este student la Universitatea Națională de Arte „George Enescu” Iași (UNAGE), la Facultatea de Arte Vizuale și Design. Tânărul, cu dublă cetățenie (italiană și română), a avut peste 60 de expoziții de pictură până în prezent, prima fiind la vârsta de 10 ani.

Andrei Pennazio este un realist/modernist, emergent, concis, merge la esențe, cu mesaj, dar se întoarce la reperele clasice, stapânește un realism aparent, când ludic, când meditativ dar și funambulesc. Se găsește și în pictura abstractă cu elemente concrete sau figurative.

Andrei Pennazio este unul dintre beneficiarii Programului MOL de promovare a talentelor, ediția 2018.

„Andrei demonstrează unele calități de artist care nu sunt fapt obișnuit nici măcar în rândul celor care au finalizat studii artistice complete. El are un talent excepțional, asupra suprafeței picturale, își organizează compozițiile cu atenție și inspirație, cu improvizații la nivelul structurilor plastice care denotă o imaginație creatoare ieșită din obișnuit.” (prof. univ. dr. Cristian Ungureanu)

„Mă bucur că am putut să devin martor direct al evoluției unui tânăr creator în plină afirmare. Andrei Pennazio este un exemplu grăitor a ceea ce se întâmplă când rațiunea întâlnește vigoarea și pasiunea pentru pictură. O întâlnire fertilă atât din punct de vedere estetic, cât

și la nivel cromatic, ceea ce puțini tineri reușesc într-un răstimp atât de scurt”. (Armad Steriadi, critic de artă)

„Pictura lui Andrei este liberă de dogme și poate fi tradusă ca fiind plină de bucurie și culoare, o descriere a eului său interior, a reflecției sale asupra lumii, în primul rând a misterului creației și a nevoii perpetue de a progresa pe calea cunoașterii, conștientizare a *tempus fugit*. Pictura sa, la prima vedere, poate fi considerată abstractă, dar este o pictură bogată în simbolism, plină de forță evocatoare, fără ca acesta să se traducă totuși în abdicarea de la regulile canonice privind compoziția și echilibrul formelor și culorii”. (Jacopo Chiostru, critic de artă)

Andrei Pennazio este un pictor care și-a definit un stil, dar și un mod de a înțelege pictura ca pe un instrument de cunoaștere, ceea ce te duce cu gândul la maestrul absolut al Renașterii italiene, Leonardo da Vinci, cu al sau „Si pinge con cervello...”.

„Pasiunea mea pentru pictură? Nici nu-mi amintesc, mi-au plăcut culorile de când eram mic, probabil, e o moștenire a jumătății mele italiene sau a jumătății mele române. Poate amestecul celor două culturi a dat naștere acestei pasiuni, nu pot individualiza momentul exact. La mine în familie, din câte știu, nu au mai fost persoane înainte de mine care să fie în lumea artistică - declară Andrei Pennazio.

